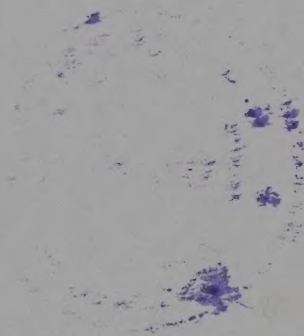
ಪಂಜೆಯವರ ಕೃತಿಗಳು

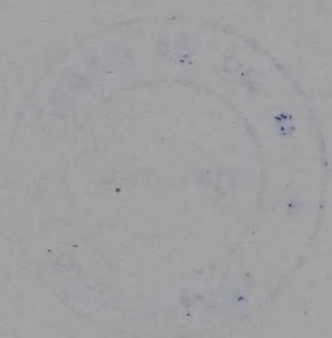
ಪ್ರಬಂಧಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆ

ಸಂಪುಟ 4

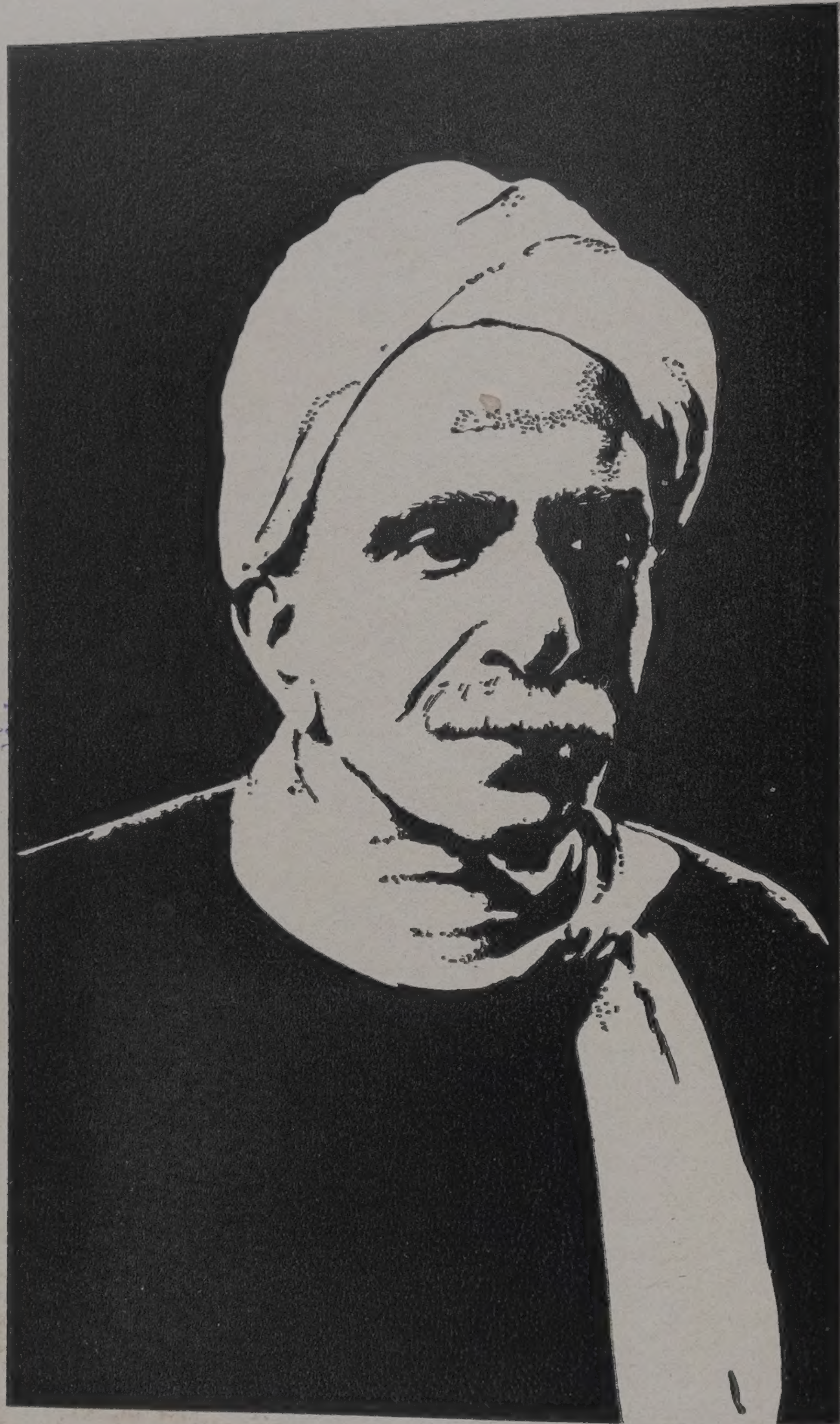

ಗ್ರಂಥಾಲಯ

ಪಂಜೆಯವರ ಕೃತಿಗಳು

ಪಂಜೆಯುವರ ಕೃತಿಗಳು

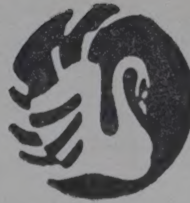
ಶತಮಾನೋತ್ಸವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಾಶಿತ

ಸಂಪುಟ ೪

ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಶೋಧನೆಗಳು

ಸಂಪಾದಕ :

ಪಂಜೆ ರಾಮರಾಯ

ಓರಿಯಂಟ್ ಲಾಂಗ್‌ಮನ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್

ಮುಂಬಯಿ ಕಲ್ಕತ್ತ ಬೆಂಗಳೂರು ಮದರಾಸ್ ನವದೆಹಲಿ

ಓರಿಯಂಟ್ ಲಾಂಗ್‌ಮನ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್

ರೆಜಿಸ್ಟರ್ಡ್ ಆಫೀಸು : 3/5 ಆಸಫ್ ಅಲಿ ರಸ್ತೆ, ನವದೆಹಲಿ 110 001

ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಆಫೀಸುಗಳು : ನಿಕೊಲ್ ರೋಡ್, ಬಾಲ್ಲರ್ಡ್ ಎಸ್ಟೇಟ್, ಮುಂಬಯಿ 400 001
17, ಚಿತ್ತರಂಜನ್ ಅವೆನ್ಯೂ, ಕಲ್ಕತ್ತ 700 013
36-A, ಅನ್ನಸಾಲೈ, ಮೌಂಟ್ ರೋಡ್, ಮದರಾಸು 600 002
B-3/7, ಆಸಫ್ ಅಲಿ ರಸ್ತೆ, ನವದೆಹಲಿ 110 001

ಕಛೇರಿಗಳು : 80/1, ಮಹಾತ್ಮಗಾಂಧಿ ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು 560 001
3-5-820, ಹೈದರ್‌ಗುಡ, ಹೈದರಾಬಾದು 500 001

ಮೊದಲನೆಯ ಮುದ್ರಣ 1973

Panje Mangesh Rao's Works, Volume four, Lectures
Researc

ಬೆಲೆ ರೂ. 10=00

ಮುದ್ರಕರು : ಡಬ್ಲ್ಯು. ಕ್ಯೂ. ಜಡ್ಜ್ ಪ್ರೆಸ್, ಬೆಂಗಳೂರು 560 025

ಪ್ರಕಾಶಕರು : ಐ. ಅಬ್ದುಲ್ಲಾ, ಡಿವಿಜನಲ್ ಡೈರೆಕ್ಟರ್, ಓರಿಯಂಟ್ ಲಾಂಗ್‌ಮನ್ ಲಿಮಿ
36-A, ಅನ್ನಾಸಾಲೈ ಮೌಂಟ್ ರೋಡ್, ಮದರಾಸು-600 002

ಮುನ್ನುಡಿ

ಪಂಜೆ ಮಂಗೇಶರಾಯರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಿಂದಿನ ವನಪರ್ತಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ರಾಜರಾದ ಶ್ರೀ ಜೆ. ರಾಮೇಶ್ವರರಾವ್ ಅವರು ತಾವು ಓರಿಯಂಟ್ ಲಾಂಗ್‌ಮನ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್ ಪ್ರಕಾಶನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದಂದಿನಿಂದ, ಅಂದರೆ 1966 ರಿಂದ. ನನ್ನನ್ನು ಒತ್ತಾಯಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾರಣಾಂತರ ದಿಂದ 1971 ರವರೆಗೂ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳಲು ನನಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ವಿಲಂಬವಾದರೂ ಪಂಜೆಯವರ ಜನ್ಮಶತಾಬ್ದಿಯ ವೇಳೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಈ ಸಂಗ್ರಹವು ಹೊರಬರುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ಸಮಾಧಾನ.

ಪಂಜೆಯವರು ತಮ್ಮ ವಿವಿಧ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗಾಗಿಯೂ, ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿಯೂ, ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಹಾಗೂ ಶಿಕ್ಷಕರಿಗಾಗಿಯೂ ಬರೆದರು. ಆ ಕಾರಣ, ಅವು ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಯಾ ವಾಚಕರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಸಿಗುವ ಹಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ತೋರಿತು. ಈ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಪಂಜೆಯವರ ಕೃತಿಗಳು ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲೂ ಗಾತ್ರದಲ್ಲೂ ದೊಡ್ಡವಿರದಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಅವರ ಕವಿತೆಗಳು ಸೇರಿವೆ. ಎರಡನೆಯ ಪುಸ್ತಕವು ಅವರು ಬರೆದ ಮಕ್ಕಳ ಕಥೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹ. ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ಮತ್ತು ಭಾವೀ ವಾಚಕರನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ರೇಖಾಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ಪಂಜೆಯವರ ಸಣ್ಣ ಕಥೆಗಳೂ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಥೆಗಳೂ 'ಕೋಟಿ-ಚೆನ್ನಯ' ಎಂಬ ಅವರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ (ಐತಿಹಾಸಿಕ) ಕಿರುಕಾದಂಬರಿಯೂ ಮೂರನೆಯ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿವೆ. ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಮೂಲಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಬರೆದ ತರ್ಕಗಳೂ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳ ಮೇಲೆ ನಡೆಯಿಸಿರುವ ಸಂಶೋಧನೆ ಗಳೂ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಸುಧಾರಣೆ ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನೆತ್ತಿ ರಚಿಸಿದ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳೂ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹವಾಗಿವೆ.

1926 ರ ಮೊದಲು ಪಂಜೆಯವರು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸುತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಕೃತಿಗಳಿಗಾಗಿ ಮೂರು–ನಾಲ್ಕು ಕೃತಕನಾಮಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಕರ್ತೃತ್ವದ ಗೌರವವನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ತನ್ನಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ತೆರನಾಗಿ ಸ್ವನಾಮವನ್ನು ಮರೆಮಾಚಿದುದಕ್ಕೆ ಅವರ ಸಹಜ ದೈನ್ಯಭಾವವೇ ಕಾರಣ. 1939 ಅನಂತರ "ಕವಿಶಿಷ್ಯ" ಎಂಬ ಕಾವ್ಯನಾಮವನ್ನು ಕವಿತೆಗಳಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದು ಈಗ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿದ ವಿಷಯ. ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತ ಸಂಪಾದಕತ್ವದ ಪದ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ "ಕವಿಶಿಷ್ಯ"ನಿಗೆ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಕೊಟ್ಟಹಾಗಾದೀತೆಂಬ ಭೀತಿಯಿಂದ, ಕೆಲವು ಕವಿತೆಗಳ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಈ ಕಾವ್ಯನಾಮವನ್ನೂ ಕೊಡದೆ, "ಸ್ವದೇಶಾಭಿಮಾನಿಯಿಂದ," "ಆನಂದದಿಂದ", "ಹಳೆಯ ಹಾಡು" ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕ ಮೂಲಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು ಮರೆ ಮಾಚಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಪದ್ಯಗಳು ತನ್ನವೆಂದು ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಿತ್ರರಿಗಾಗಲಿ ನಮಗಾಗಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳ

ಕರ್ತೃತ್ವದ ಸುಳಿವು ನಮಗೆ ಇದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಪಂಜೆಯವರ ಕೃತಿಗಳೆಂದು ಅವು ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಪಂಜೆಯವರ ಮೂರು ಪದ್ಯ (ಸಂಗ್ರಹ) ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಕಾಲದಿಂದ ಸುಮಾರು 70 ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ವಿದ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಅನುಕೂಲತೆಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನ್ ಪ್ರೆಸ್ ಅಂಡ್ ಬುಕ್ ಡಿಪೊ ಅವರು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದರು. ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನ್ನಿನವರ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವು ಕ್ರೈಸ್ತಮತದ ಪ್ರಸಾರವಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಪಂಜೆಯವರು ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ತರದ ನೆರವನ್ನೂ ಕೊಡದಿದ್ದರೂ ಪಂಜೆಯವರಿಗೆ ಅವರ ಕನ್ನಡ ಹೊಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಸಾಧಾರಣ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹವನ್ನು ಅವರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಈ ಶುಭ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಪಾದಕನು ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೆನೆಯುತ್ತಾನೆ: ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಅವರು ಹಕ್ಕುಕಾದಿಟ್ಟ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಪ್ರಕಾಶಕರಿಗೆ ಸ್ವಿಟ್ಸರ್ಲೆಂಡಿನಿಂದ ಮರುಟಪ್ಪಾಲಿನಲ್ಲೇ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಪಂಜೆ ಸ್ಮಾರಕ ಸಮಿತಿಯವರು 1952 ರಲ್ಲಿ ಹೊರತಂದ "ಪಂಜೆಯವರ ನೆನಪಿಗಾಗಿ" ಎಂಬ ಪ್ರಕಾಶನದಲ್ಲಿ, ಆಗಲೇ ದುರ್ಲಭವಾಗಿ ಹೋದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹಲವಾರು ಆಕರಗಳಿಂದ ಶೇಖರಿಸಿ ಪುನರ್ಮುದ್ರಿಸಿದುದರಿಂದ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಪಾದಕನ ಕೆಲಸವು ಸುಲಭವಾಯಿತು. ಆಗ ಅವರು ಮಾಡಿದ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ, ಸಂಪಾದಕನು ಸ್ಮಾರಕ ಸಮಿತಿಗೆ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಡಾ॥ ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರಿಗೆ, ತನ್ನ ಹಾರ್ದಿಕ ಅಭಿನಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಹೊದಿಕೆಯು ಶ್ರೀಮತಿ ಪಡುಕೋಣೆ ವೃಂದಾದೇವಿ ಅವರು ನಿರ್ಮಿಸಿದ, ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಒಂದು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ನೋಟವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವ ತೈಲಚಿತ್ರದಿಂದ ಏಕವರ್ಣಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಚಿತ್ರವನ್ನು ಈ ಉಪಯೋಗಕ್ಕೆ ದಯವಿಟ್ಟು ಒದಗಿಸಿದುದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಮತಿಯವರಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಕರೂ ಸಂಪಾದಕನೂ ಆಭಾರಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ಪ್ರಕಾಶನದ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿತೋರಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು ನೆರವಾದ ನನ್ನ ಮಗಳಾದ ಶ್ರೀಮತಿ ಉಷಾ ಆರೂರ ಅವಳಿಗೂ ಓರಿಯಂಟ್ ಲಾಂಗ್‌ಮನ್‌ರ ಇತರ ಉದ್ಯೋಗಿಗಳಿಗೂ ನನ್ನ ಧನ್ಯವಾದಗಳು. ಓರಿಯಂಟ್ ಲಾಂಗ್‌ಮನ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೆ ನಾನು ಎಷ್ಟು ಉಪಕೃತನಾಗಿದ್ದೇನೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅರ್ಹತೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಬರೆದು ಕೊಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಈ ಪೋಲು ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು ಎರಡು: ಒಂದನೆಯದು, ನಾನು ಪಂಜೆ ಮಂಗೇಶರಾಯರ ಮಗನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಅವರನ್ನು ಕೊಂಚಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮೀಪದಿಂದ ಅರಿತದ್ದು. ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ, ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಯಾವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ಯುಕ್ತವೆಂದೆನಿಸುತ್ತಿದ್ದಿರಬಹುದು ಎಂಬುದರ ಕಲ್ಪನೆ ನನಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಇದೆ. ಆ ರೀತಿಯ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಇತರರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಅನಂತರ ಅವರ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ವಿಚಾರ-ಒತ್ತಡಗಳನ್ನು ಹೇರು

ವುದರ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಾನೇ ಕೈಗೊಳ್ಳುವುದು ಒಳಿತೆಂದು ತೋರಿತು. ಎರಡನೆಯ ಕಾರಣ, ಸಂಪಾದನ ಕಾರ್ಯದ ನೆಪದಿಂದ ಪಂಜೆಯವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ತಿರುವಿಹಾಕುವ ಅವರನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಅವರ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಸುಯೋಗವು ನನಗೇ ಇರಲಿ ಎಂಬ ಲೋಭ. ಈ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಗರು ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುವರೆಂದು ನಂಬುತ್ತೇನೆ. ಈಗ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಂಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ನಾನು ಅನಾಮಧೇಯನಾಗಿರಬೇಕೆಂದಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಸಂಪಾದಕತ್ವದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೆಸರಿನ ಮೂಲಕ ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಕಾಶಕರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟುದರಿಂದ, ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂದೆಯವರು ಕಲಿಸಿದ ನಮ್ರತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು, ನನ್ನ ಹಸ್ತಾಕ್ಷರವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ತಿರುಗಿ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡುತ್ತೇನೆ.

ಇತಿ

ಪಂಜೆ ರಾಮರಾಯ

ಸಮೀರವಾಡಿ
ಬಿಜಾಪುರ ಜಿಲ್ಲೆ
1ನೇಯ ಅಕ್ಟೋಬರ್ 1973

ಆಭಾರ ಮನ್ನಣೆ

ದಿವಂಗತ ಪಂಜೆ ಮಂಗೇಶರಾಯರ ವೈಚಾರಿಕ ನಿಬಂಧಗಳನ್ನೂ ರಾಯಚೂರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣಗಳನ್ನೂ ಈ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನೂ ಮೊದಲು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ವಿವಿಧ ನಿಯತಕಾಲಿಕಗಳಿಗೆ ನಾವು ಕೃತಜ್ಞರು.

ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಸಾಹಿತಿ ಡಾ. ಶಿವರಾಮಕಾರಂತರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ 'ಪಂಜೆ ಸವಿನೆನೆಪಿಗಾಗಿ' ಗ್ರಂಥ ಈ ಸಂಪುಟದ ಸಂಕಲನವನ್ನು ಸುಲಭಗೊಳಿಸಿದೆ. ಡಾ. ಕಾರಂತರಿಗೆ ನಮ್ಮ ವಂದನೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಕನ್ನಡದ ಹಿರಿಯ ಸಾಹಿತಿ ಪ್ರೊ॥ ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ ಅವರು ಪಂಜೆ ಮಂಗೇಶರಾಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಚಿತ್ರಣ ಪಂಜೆ ಕೃತಿಗಳ ಎಲ್ಲ ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಅದನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟ ಪ್ರೊ॥ ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯನವರಿಗೆ ಆಭಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದೇವೆ.

ಈ ಸಂಪುಟಗಳ ಯೋಜನೆ—ಪ್ರಕಟಣೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಸಲಹೆ ನೀಡಿದ ಶ್ರೀ ನಿರಂಜನ ಅವರಿಗೆ ಉಪಕೃತರಾಗಿದ್ದೇವೆ.

ಸಂಪುಟಗಳ ಪ್ರಕಟಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಆಸಕ್ತಿವಹಿಸಿದ ಪಂಜೆ ಶತಮಾನೋತ್ಸವ ಸಮಿತಿಗೆ ನಾವು ಋಣಿಗಳು.

ಬೆಂಗಳೂರು ಓರಿಯಂಟ್ ಲಾಂಗ್‌ಮನ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್

ಶ್ರದ್ಧಾಂಜಲಿ

ದಿವಂಗತ ಪಂಜೆ ಮಂಗೇಶರಾಯರ ಸುಪುತ್ರ ಶ್ರೀ ಪಂಜೆ ರಾಮರಾಯರು ಈ ಸಂಕಲನದ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಆದರೆ, ಇದು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಲ್ಲ. ಅವರ ಅಕಾಲ ಮರಣದಿಂದ ನಾವು ಅತ್ಯಂತ ದುಃಖಿಗಳಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಅವರದು ಪರಿಚಿತರ—ಗೆಳೆಯರ ನೆನಪಿನಿಂದ ಎಂದೂ ಮಾಸದ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ. ಪಂಜೆ ಕೃತಿಗಳ ಈ ಸಂಗ್ರಹಗಳೆಲ್ಲ ಅವರ ದಣಿವರಿಯದ ದುಡಿಮೆಯ ಫಲಗಳು.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಓರಿಯಂಟ್ ಲಾಂಗ್‌ಮನ್ ಸಂಸ್ಥೆ ದಿವಂಗತರಿಗೆ ಶ್ರದ್ಧಾಂಜಲಿ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತದೆ

1 ನೆಯ ನವೆಂಬರ್ 1973

ಓರಿಯಂಟ್ ಲಾಂಗ್‌ಮನ್ ಲಿಮಿಟೆಡ್

ಅನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ

(ಹೈದರಾಬಾದಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಉಪನ್ಯಾಸದಿಂದ : ೧೪–೮–೩೬)

ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಪ್ರಧಾನ ಗುಣ:—ಶೈಲಿಯ ನಿರರ್ಗಳತೆ, ನಿರಾತಂಕದ ಧಾರೆ. ಪದವಿಟ್ಟಳಿಪ ಪ್ರಾಸದ ತೊಳಲಾಟ ಇವನಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಶಬ್ದಗಳ ಜೋಡಣೆ ನೆನಸಿ ಬಂದುದಲ್ಲ. ಶ್ಲೇಷದ ವಿರೋಧಾಭಾಸದ ಗೊಂದಲ ಇವನ ಸಬಲ ಪ್ರವಾಹದ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಭಾರತದ ನುಡಿನುಡಿಯೂ, ಮಾತು ಮಾತೂ, ಪ್ರತಿಭೆಯ ಹೊನಲಿನಲ್ಲಿ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಓದುವಾಗ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಕವಿಗೆ ರಸಾವೇಷವಾಗಿದೆ, ಎಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಆತ್ಮಜ್ಯೋತಿ ಹೊಳೆದಿದೆ, ಎಲ್ಲಿ ವಾಣಿ ಕವಿಯ ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂದು ಕುಣಿದಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಗದುಗಿನ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಹದಿನೈದು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು, ಚಿತ್ರಗಳು, ಅಮರವಾದವು; ಹಗುರಾಗಿ ತೇಲಿ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕರ್ಣಜನ್ಮ, ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ ಅಭಿಮನ್ಯು, ದ್ರೌಪದಿ ಭೀಮನನ್ನು ಕೆರಳಿಸುವುದು, ಹಾರುವ ಅರ್ಜುನನ ಸ್ವಯಂವರ ಗಮನ, ಯುದ್ಧಸನ್ನದ್ಧ ಕರ್ಣ, ಮಂಗಲೋತ್ಸವ, ಕೃಷ್ಣಸಂಧಾನ, ಸಂಜಯ ದೌತ್ಯ ಮುಂತಾದ ಕೆಲವು ಚಿತ್ರಗಳು ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯದ ಶಿಖರಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕವು.

ಗದುಗಿನ ಭಾರತ "ಭಾರತ Re-told" ಇದ್ದಂತೆ. ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಜಾತಿ ಅಂದರೆ ಹೀಗೆ: ಪಂಪ ಭಾರತ ಕೇವಲ ಪಂಡಿತಮಾನ್ಯ, ಅದರದು ಬಿಗುಪಿನ ಶೈಲಿ, ವ್ಯಾಕರಣ ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿದೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯ ಶರಣತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಬರೀ ಸಮವಾದ ವೃತ್ತಗಳು. ಮಾತು ಹಳೆಯ "ಕಡಲೆಗನ್ನಡ". ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಅದಕ್ಕೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಅನಾದರ ಬೆಳೆಯಿತು; ಬರಬರುತ್ತ ಜೈನಗ್ರಂಥ ಎಂತ ಜನರು ಅದನ್ನು ಅಸಡ್ಡೆಮಾಡಿದರು ಎಂದು ಕೆಲವರು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ; ಅದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಜನರ ಭಾಷಾ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಬದಲಾಯಿತು, ಓದುಗಾರಿಕೆ ತಗ್ಗಿತು. ಹೊಸಕಾವ್ಯ, ಪಾಮರರಿಗೂ ತಿಳಿಯುವ ಕಾವ್ಯ ಬೇಕಾಯಿತು. ಅದರ ಸಲುವೇ ಷಟ್ಪದಿಯ ಜನನ. ಭೀಮಕವಿ ಬಸವಪುರಾಣ ಬರೆದಾಗ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಏನು ಕೋಲಾಹಲವೆದ್ದಿತೋ ತಿಳಿಯುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಹೊಸತೆಲ್ಲ ಕೆಸರು ಎಂಬುದು ಮನುಜರ ಇಂದಿನ ಗುಣವಲ್ಲ. ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಕಾಲದಲ್ಲೂ "ಈ ವಿನೂತನ ಕವಿತೆಯೆಂದು ಕುಂದಿಟ್ಟು" ಜರಿವ ಜನರಿಗೇನೂ ಕೊರತೆಯಿರಲಿಲ್ಲ; ಗೋಂಕರ ಕಪ್ಪೆಗಳಂತೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇದ್ದರು. ನಾರಣಪ್ಪನಿಗೂ ಇವರ ಪರಿಚಯ ಪುಣ್ಯ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವನು ಎಲ್ಲೂ ಆ ಮಾತೇ ಎತ್ತಿಲ್ಲ. ಕವಿ ಸಹಜವಾದ ದುರ್ಬಲತೆ, ಆತ್ಮಪ್ರಶಂಸೆ ಇವನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಧಾಟಿಯ ಅಗ್ಗಳಿಕೆಯ ಕುರಿತು ಒಂದೆರಡು ಮಾತು ಇವೆ. ಎಲ್ಲರಂತೆ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೆಲವೆಡೆ ವಿರೋಧಾಭಾಸದ—ಶ್ಲೇಷದ ಮೋಹ ಬಹಳ. ತರುಣರಿಗೆ ಈ ಮೋಹ ಹೆಚ್ಚು. ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ, ಮಲ್ಲಣಾರ್ಯ ಮುಂತಾದವರಲ್ಲಿ ಈ ಚಿತ್ರಕವಿತೆ ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಈ ತರದ ಪದ್ಯಕವಿತೆಯು ಛಂದೋಬದ್ಧ ಒಗಟು; ನಾರಣಪ್ಪ ಇಂಥ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗಿಲ್ಲ. ಅವನು ಆ ಜಾತಿಯ ಕವಿಯೇ ಅಲ್ಲ. ಕವಿತೆಗೆ ಅಲಂಕಾರ ಸೈತುವಾತು ಜೀವವಂತೆ. ಹಾಗೇ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಪ್ಯಾಯನ

ಕೊಡುವ ಗುಣವೂ, ಧಾರೆಯಲ್ಲಿ ಚೆಲುವೂ ಕವಿತೆಯ ಜೀವಾಳ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನಿಗೆ ಅವು ಹುಟ್ಟು ವರ್ಣನೆಯ ಹದ, ಪಾತ್ರನಿರೂಪಣೆ, ಸನ್ನಿವೇಷದ ಆಯ್ಕೆ, ಅಲಂಕಾರ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಗದುಗಿನ ಒಂದು ಲಕ್ಷ್ಯ. ಉದಾಹರಣೆ: ಈ ಎಲ್ಲ ಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲೂ ಕವಿಯ ಅಂತರ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಾಳುಕ್ಯ ಚಕ್ರವತಿ ವಿಜಯನಗರದ ಸಾರ್ವಭೌಮರ ವೈಭವದ ನೆನಪು ಹುದುಗಿದ್ದುದು ಕಾಣಬರುತ್ತದೆ. ಕುಮಾರವ ಕೃಷ್ಣ ಕನ್ನಡಿಗ ಕೃಷ್ಣ; ವಿಜಯನಗರದ ಕೃಷ್ಣರಾಯ. ಚಾಳುಕ್ಯರ ಅರಮನೆಯ ನರುಗಂಪು ಅಲ್ಲಿದೆ; ಹಂ ಹೊಂಬಣ್ಣ ಇಲ್ಲಿ ಬಳಿದಿದೆ. ಮೂಲ ಭಾರತದ ಕೃಷ್ಣನ ಚಿತ್ರದಿಂದ ಇದು ತೀರಾ ಭಿನ್ನ; ಇದು ನಮ್ ನಮ್ಮ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾದದ್ದು. ಇದು ನಮ್ಮ ಎದೆಯರಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅದು ವೇದವ್ಯಾಸನ ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ತಾನದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯದು.

ಗದುಗಿನ ಭಾರತದ ಪಾತ್ರಚಿತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಣನದು ಕಾರ್ಯರೀತಿಯಿಂದ ಮೊದಲನೆಯದು, ಉತ್ತ ಕರ್ಣ ಎಂದರೆ ಗರ್ವಿಷ್ಠ, ಆತ್ಮ ಪ್ರಶಂಸಾಪರ ಎಂದು ಹಳೆಕವಿಗಳ ಮತ. ನಾರಣಪ್ಪನಿಗೂ ಅದೇ ಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಇವನ ಕರ್ಣ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇರೆ. ಮೂಲ ಭಾರತದಲ್ಲೂ ಕೂಡ ಕ ಪಾತ್ರ ಕುಂಚದ ಒಂದೇ ಗೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾಪ್ತ; ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಮೂಡಿಸಿಲ್ಲ. ಅವನ ಧೀರೋಧಾತ್ತ ಗುಣ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ಕರ್ಣ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ, ಪೂರಾ ಮೂಡಿದ್ದಾನೆ. ಓದುಗರ ಕರುಣೆಗೆ ಪಾತ್ರ ದ್ದಾನೆ.

ಅರಮನೆಯ ಸಿಂಹ ಕರ್ಣ, ಹೊಲಗೇರಿಯ ಹಂದಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದ. ಕುಟ್ಟಿ ಕೆಡವಬಲ್ಲ ಗಂಡು ಆದರೆ ಹುಟ್ಟು ತಿಳಿಯದ ಹೀನ. ನಾಡಿಯ ರಕ್ತ ದಿವ್ಯವಿದ್ದರೇನು? ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಪಾಜ್ಞೇಯ, ಬಹಿಷ್ಕ ವಿದ್ಯೆಕಲಿವ ಆಸೆ, ಉತ್ಸಾಹವಿದೆ, ಗುರೂಪದೇಶದ ಭಾಗ್ಯವಿಲ್ಲ. ಕುಲೀನರಲ್ಲಿ ಮೋರೆಯೆತ್ತಲಾರದ ಮು ತಾಯಿ ತೊರೆದಳು, ತಂದೆ ಕರೆಯಬಾರದವ—ಇದು ನಾರಣಪ್ಪನ ಚಿತ್ರ. ಈ ಕರ್ಣನಿಗೆ ದುರ್ಯೋ ಗೆಳೆಯ, ಅವರದು ಸಂದುಗಾಣದ ಸಖ್ಯ! ದುರ್ಯೋಧನನ ಅಭಿಮಾನ ಕರ್ಣನ ಪ್ರಶಸ್ತಿ. ಕರ್ಣನ ಸ್ನೇ ಕುರುಪತಿಯ ಕವಚ.

ನಂದಳಿಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ಪನವರು

(ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ನಾಟಕ: ೧೯೨೯)

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ೧೮೯೨ನೆಯ ಇಸವಿಯ ತನಕ ನಂದಳಿಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ಪನವರ ಹೆಸರು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದಿನವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ವಾಙ್ಮಯವು ಸೋಮೇಶ್ವರ ಶತಕ, ಕನ್ನಡಭಾರತ, ತೊರವೆಯ ರಾಮಾಯಣ, ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತ, ಚೆನ್ನಬಸವ ಪುರಾಣ ಎಂಬೀ ಪಂಚಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗಂಡು ಸಾಮಾನ್ಯರ ಕೈಗೆ ಸಿಲುಕದ "ಗೂಢಾದ್ಗೂಢರಹಸ್ಯ" ಎಂಬುದಾಗಿ ಭಾವಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಬಿ.ಎ. ವರೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಓದಿದ ಕೆಲವರ ಹೊರತು ಉಳಿದವರು ಪಂಪರಾಮಾಯಣ ಎಂದರೆ, ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರದ ರಾಮಕಥೆಯಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಊಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಣ ಕನ್ನಡ ಪಾಂಡಿತ್ಯವು ಗೆರೆಸೊಪ್ಪೆ ಶಾಂತಯ್ಯ, ಪಾರ್ತಿಸುಬ್ಬಯ್ಯ ಎಂಬುವರ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಅರ್ಥಾನುವಾದಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಸ್ತರ ವಿವರಣೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಜೃಂಭಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕವಿತಾಪ್ರೌಢಿಮೆಯು "ಮಧುರರಸ ಝರಿಯ" ತರಂಗದಲ್ಲಿ ತೇಲಾಡದೆ ಪ್ರಾಸ ವೈಚಿತ್ರ್ಯದ ರಾಟೆಯಲ್ಲಿ ತಲೆತಿರುಗುವಂತೆ ಉರುಳುತ್ತಿತ್ತು. ಮೈಸೂರಿನ ಬಿ. ವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯರ ಒಂದೆರಡು ಕಾದಂಬರಿಗಳು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ, ಅವು "ಅತಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂ ಬಿಡದೋದಿ ಕೇಳ್ವ ಸಜ್ಜನರಿಗಿಷ್ಟಾರ್ಥಮಂ ಕುಡುವ ಪುಣ್ಯಕಥೆಗಳಂತೆ" ಜನಪ್ರೀತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಗರಾಗಿಣಿಗಳ ಅವಸ್ಥೆಯಂ ಪೇಳ್ವುದೇಂ?" "ಭಿನ್ನಸಂಧಿಯಿಂ ಪಾಡಲೆಮ್ಮತು ಅಂಗವಿಂತು ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಮಾದುದು." ಹೀಗಾದುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯೊಳಗಿನ ನಾಟ್ಯರಂಗವು ಬಸವಪ್ಪಶಾಸ್ತ್ರಿ ಕೃತ ಕನ್ನಡ ಶಾಕುಂತಳ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಎಡೆಗೊಡದೆ, ಅಣ್ಣಾಜಿ ಕಿರ್ಲೋಸ್ಕರರ ಮರಾಟಿ ನಾಟಕಗಳಿಂದ ಆಕ್ರಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಕನ್ನಡದ ಮೇಲಿನ ಮಮತೆಯಿಂದ ಮರಾಟಿ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಪರಿವರ್ತಿಸಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾಷಾ ಸೇವೆಯನ್ನು ಕೈಲಾದಷ್ಟು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀಯುತ ಕುಬೇರ ಪಾಂಡುರಂಗರಾಯರ ಉದ್ಯಮದ ಬೆಳಕೊಂದು ಶ್ರೀಯುತ ವಾಳಲಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಸಂಗೀತ ಕೃಷ್ಣಜನ್ಮಾದಿ ಮರಾಟಿ ನಾಟಕಗಳ ಸುಂಟುರುಗಾಳಿಯಲ್ಲಿ ಫುರುಫುರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕನ್ನಡ ವಾರ್ತಾಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿ "ಸುದರ್ಶನ"ವೆಂಬ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಉಡುಪಿಯ ಒಂದು ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯು ಮೂರು ತಿಂಗಳುಗಳಿಗೆ ಒಂದುಸಲ ಅರೆಜೀವದಿಂದ ಹೊರಡುತ್ತಿತ್ತು.

ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀಗಿರಲು, ೧೮೯೬ನೆಯ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಬಂಟವಾಳದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕವು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು. ನಾನು ಅದನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ನೋಡಿದೆನು. ಅದು ಅಚ್ಚಾದದ್ದು—ಸುದರ್ಶನ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯು ಹೊರಡುವ ಪ್ರಭಾಕರ ಮುದ್ರಾಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ. ಅದರ ಮುದ್ರಣ ಕಾರ್ಯವು ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಪರಿಷ್ಕಾರವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು. ಪುಸ್ತಕದ ಹೆಸರು—ಕುಮಾರ ವಿಜಯ ಪ್ರಸಂಗ; ರಚಿತವಾದದ್ದು—ನಂದಳಿಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ಪನವರಿಂದ. ನಾನು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ತೆರೆದು ನೋಡಲು,

"ಅಳಿಯಲರಂ ಗಿಳಿ ಪಣ್ಣಂ
"ತಳಿರಂ ಪಿಕನೊಲ್ವತೆರದಿ ಕುಜದೊಳ್ ಕೃತಿಯೊಳ್ ।
"ವಿಳಸಿತ........."

ಎಂಬೀ ಪದ್ಯವಿತ್ತು. ಪುಸ್ತಕದ ಪ್ರಥಮ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಂದ ಪದ್ಯವನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಎತ್ತಿಟ್ಟದ್ದು ನನಗೆ ನೂತನವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಆ ವರ್ಷದ ನನ್ನ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಕಂದ ಪದ್ಯವೇ ಈ ಮುಖಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಎದ್ದುನಿಂತದ್ದರಿಂದ, ನಾನು ಪುಸ್ತಕದ ಮುಖಪತ್ರವನ್ನು ಮತ್ತೂ ಮತ್ತೂ ಓದಿದೆನು. ಯಾವಾಗ ಷಡಕ್ಷರಿ ಮಹಾಕವಿಯ ಶಬರಶಂಕರ ವಿಳಾಸದೊಳಗಿನ ಆ ಕಂದ ಪದ್ಯದ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ನಾಲಗೆಯಿಂದ ಕುಮಾರ ವಿಜಯ ಪ್ರಸಂಗಕಾರರಾದ ನಂದಳಿಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ಪನವರ ದೊಡ್ಡ ಹೆಸರು ಹೊರಹೊಮ್ಮಿತೋ ಆಗಲೇ ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಕಣ್ಣಿನ ಮುಸುಕು ಕಳಚಿಹೋಯಿತು; ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಚಿತ್ರವನವನ್ನು ದಾಟಿ ಷಡಕ್ಷರಿಯ ಗಿರಿದುರ್ಗವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ಮಹನೀಯರು ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆಂಬ ಬೆಳಕು ತೋರಿತು; ಅದರೊಂದಿಗೆ ಕುಮಾರ ವಿಜಯವನ್ನು ಓದಿ ಮುಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ಲವಲವಿಕೆಯು ಒತ್ತೊತ್ತಿ ಬಂದಿತು. ನಾನು ಆ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಓದಿ ಓದಿ ಮರುಳಾದೆನು; ಅದರೊಳಗಿನ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹಾಡಿ ಹಾಡಿ ಉರುಹಾಕಿದೆನು; ಅದರೊಳಗಿನ ನಿರರ್ಗಳ ವಾದ ಯಮಕಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಾಸಗಳನ್ನೂ ಹೆಕ್ಕಿ ಹೆಕ್ಕಿ ತಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ತೂರಿಕೊಂಡೆನು; ಕಳವೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಪರಪದಾರ್ಥದ ಬಲದಿಂದ ತುಂಡು ಪದಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅವನ್ನು ನಾನೇಹಾಡಿ, ಅವಕ್ಕೆ ನಾನೇ ಹಿಗ್ಗಿಕೊಂಡೆನು. ನಂದಳಿಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ಪನವರು ಕನ್ನಡ ದೇವಿಯ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಹೊರಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತು ಕೊಂಡು ಯಕ್ಷಗಾನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಭಾಗವತರಂತೆ ಇರದೆ, ಆ ಸರಸ್ವತಿಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯವನ್ನು ಸದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸೇರತಕ್ಕ ಶುದ್ಧೋಪಾಸಕರೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸುತ್ತ ಬಂದೆನು. ಕುಮಾರ ವಿಜಯ ಬಿಟ್ಟರೆ ಪ್ರಸಂಗವಿಲ್ಲ, ನಂದಳಿಕೆಯವರನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಕವಿಯಿಲ್ಲ—ಹೀಗೆ ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ವಾಯಿತು. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ನಾನು ೧೯೦೫ರಲ್ಲಿ ಮೆ॥ ಸಿ. ಡಿ. ಜೆ. ಪಿಂತೋ, ಬಿ.ಎ., ಬಿ.ಎಲ್., ಎಂಬವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಜರುಗಿದ ಒಂದು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಓದಿದ ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ತಂದುಹಾಕಿ, ನಂದಳಿಕೆಯವರ ಬೆಳೆಯ ಸಿರಿಯನ್ನು ಮೊಳೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತೋರಿಸತಕ್ಕ ಕುಮಾರ ವಿಜಯ ಗ್ರಂಥವನು ಪ್ರಶಂಸಿಸಿದೆನು.

"ಕುಮಾರ ವಿಜಯ"ವು ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗವಾಗಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಇರುವಷ್ಟು ಮಹತ್ವವು ನಂದಳಿಕೆಯವರ ಇತರ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದ್ಭುತ ರಾಮಾಯಣ. ಶ್ರೀರಾಮ ಪಟ್ಟಾಭಿ ಷೇಕ, ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧಗಳು ಏತತ್ಕವಿಕೃತವೊ ಅಲ್ಲವೊ ಎಂಬುದು ವಾದಗ್ರಸ್ತ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಕುಮಾರ ವಿಜಯದ ಮೇಲೆ ಈ ಅನುಮಾನದ ನೆರಳೂ ಇಲ್ಲ. ಕವಿಯು ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಮರೆಸಿಕೊಂಡು ರಚಿಸಿದ ಆ ಗ್ರಂಥಗಳು "ಶಿವನ ಜಟಾಜೂಟದಿಂ ಕೆಳಗೆ ಜಗುಳ್ದು" ಗುಪ್ತಗಾಮಿಯಾಗಿ ಹರಿಯುವ "ಗಂಗಾ ಸಲಿಲ ಬಿಂದುಗಳಂತೆ ಗುಪ್ತಚಾರಿತ್ರ ಗಂಧಮಂ ತಾಳ್ದಿದುವು." ಈ ಗುಪ್ತಚಾರಿತ್ರ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹೊರ ತಂದು ಗಮಗಮಿಸುವಂತೆ ಚೆಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಕುಮಾರವಿಜಯವೇ ಅವರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಒತ್ತಾಸೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆ ಗ್ರಂಥಾದಿಯಲ್ಲಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪರವಾದ ನಾಂದೀಶ್ಲೋಕವೂ ಅದರ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಉಡುಪಿ ಚಂದ್ರ

ಮಹೇಶ್ವರ ಮಂಗಲಸ್ತೋತ್ರವೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ಪನವರು ಉಡುಪಿಯ ಸ್ಮಾರ್ತಕವಿ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿವೆ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಹುಟ್ಟೂರಾದ ನಂದಳಿಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯಾವಾಗ ಉಡುಪಿಗೆ ಒಕ್ಕಲು ಹೋದರೆಂಬುದು ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಇತರ ಗ್ರಾಮಗಳಂತೆ ನಂದಳಿಕೆಯು ಬಹು ಸುಂದರವಾದ ಹಳ್ಳಿಯಾಗಿದೆ; ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಏರುತಗ್ಗುಗಳು ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳು ಅವುಗಳ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ನೀರುತುಂಬಿ ಹರಿಯುವ ತೋಡುಗಳು, ಗದ್ದೆಗಳ ತೆವರಿಗಳಲ್ಲಿ ತಲೆ ತೂಗುವ ತೆಂಗುಗಳು, ತೆಂಗಿನಗರಿಯ ಮಾಡುಗಳ ಹುಲ್ಲುಚಾವಣಿಯಿಂದ ಹೊಳೆಯುವ ಗುಡಿಕಟ್ಟುಗಳು —ಇವುಗಳಿಂದ ನಂದಳಿಕೆಯು ಅತ್ಯಂತ ರಮಣೀಯವಾಗಿದೆ. ೧೯೧೫ನೆಯ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ನಂದಳಿಕೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಗ್ರಾಮ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಪಡುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಈಗ ಪಾಳುಬಿದ್ದಿರುವ ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಜನಿಸಿದರೆಂತಲೂ ರಾಮಹೆಗ್ಗಡೆಯೆಂಬುವರು ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಳ್ಳಿಯ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಓನಾಮ ವಾಯಿತೆಂತಲೂ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಬಂದಿತು. ನಂದಳಿಕೆಯವರು ಯಾವ ಜಾತಿಯವರೆಂದು ನಾನು ಹೇಳುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಋಷಿಯ ಕುಲವನ್ನೂ, ನದಿಯ ಮೂಲವನ್ನೂ ಹುಡುಕುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ; ಋಷಿಯ ಕುಲದಂತೆ ಕವಿಯ ಜಾತಿಯನ್ನು—ಇಂದಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಎಂಬ ತರ್ಕ ತಿಕ್ಕಾಟಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ —ಚರ್ಚಾಸ್ಪದವಾಗಿ ಮಾಡಲು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ನಂದಳಿಕೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ಪನವರು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯವರು; ಮೂಗುತಿಯ ಮುತ್ತು ಎಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದರೇನು? ಎಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದರೇನು? ಅದು ಕನ್ನಡದ ಮೈಕಾಂತಿಯನ್ನೇ ಏರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಲದೇ?

ನಾರಾಯಣಪ್ಪನವರು ನಂದಳಿಕೆಯ ಹಳ್ಳಿಯ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಐದಾರು ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಓದಿರಬಹುದಾದರೂ, ಅವರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಆ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವು ಕಾರಣವಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಹಳ್ಳಿಯ ಶಾಲೆಯು ಅವರಿಗೆ ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅಂಗೈಅಗಲದಷ್ಟು ಇರುವ ಕೊಟಡಿಯೊಳಗೆ ಮಕ್ಕಳ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಸೆರೆಹಾಕಿ, ಹೆಸರು ಹೇಳಿದರೆ ಓಕರಿಕೆಯಾಗುವ ತುಂಡುಪಾಠಗಳ ಗುಟುಕುಗಳನ್ನು ಅವರ ಬಾಯಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಅವರನ್ನು ಹಾರಬಿಡದೆ ಪರಾವಲಂಬನದಿಂದ ಜೀವಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುವಂಥ ಹಳ್ಳಿಶಾಲೆಗಳ ಆ ಏರ್ಪಾಡು ಜನ್ಮದ ಧ್ಯೇಯವನ್ನು ಬೇರೊಂದಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಯನ್ನು ಸ್ಪರ್ಧೆಯಿಂದ ಕಲಂಕಿಸಿ, ನಮ್ಮ ಮನೋಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಕಾಲುವೆಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಜನಜೀವನದಿಂದ ಫಲವತ್ತಾಗತಕ್ಕ ವಾಙ್ಮಯ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಪಾಳುಬೀಳುವಂತೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ, ಈ ಹಳ್ಳಿಯ ಶಾಲೆಯ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸದಿಂದ ನಾರಾಯಣಪ್ಪನವರು ದೊಡ್ಡ ಕವಿಯಾದರೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಹೇಳಿದರೆ ನಾನು ಒಪ್ಪಲಾರೆನು. ಅವರ ಶಿಕ್ಷಣವು ಈಗಲೂ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿರುವ ಹಳೆಯ 'ಕಿಂಡರ್‌ಗಾರ್ಟನ್' ಕ್ರಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿತ್ತು. ಈ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಗ್ರಾಮವೇ ಪಾಠಶಾಲೆ. ಹಳ್ಳಿಯವರೆಲ್ಲರೂ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು, ಭಗವಂತನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಧ್ಯೇಯವು. ಆ ಧ್ಯೇಯಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪುರಾಣಶ್ರವಣ; ಆ ಪುರಾಣಪುರುಷರ ಪರವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗ; ಪ್ರಸಂಗದ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಅಭಿನಯಿಸಿ ತೋರಿಸುವ ದಶಾವತಾರದ ಬೈಲಾಟಗಳು; ಶಿವರಾತ್ರಿ ಕೃಷ್ಣಜಯಂತಿ ಇತ್ಯಾದಿಯಾದ ಹಬ್ಬಹುಣ್ಣಿಮೆಗಳ ನೆವದಿಂದ ಪ್ರಾಚೀನವೀರರ ಪೂಜೆ; ಪೂಜಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಗೌರಿ, ಗಣೇಶ, ಅನಂತ, ದುರ್ಗಾದಿ ಬಿಂಬಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ; ದೀಪಾವಳಿ ರಥೋತ್ಸವಾದಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಲಶ ಕುರುಜುಗಳ ಮತ್ತು ಮಕುಟಮಂಟಪಗಳ ಶೃಂಗಾರರಚನೆ; ಹಳ್ಳಿಯ ಅಯನ ಆರಾಟಗಳ

ಸುಪ್ರದಕ್ಕೆ ತಂದರು; ಚಿತ್ರಬಿಡಿಸುವ ಬಣ್ಣದ ಗರಿಯನ್ನು ಕಿವಿಯು ತುರಿಕೆಗೆ ಕುಗ್ಗೆ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು." ಎಂದು ಹೇಳಿ, ನಮ್ಮಿಬ್ಬರೊಳಗಿನ ಅಂತರವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿದೆನು.

ಸುಮಾರು ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಯುತ ಎಂ. ಎ. ರಾಮಾನುಜ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರೂ ಎಸ್.ಜಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರೂ ಕನ್ನಡ ವಾಙ್ಮಯದ ಬೀಗಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಒಡೆದು, ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಕೃತಿರತ್ನಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯಮಂಜರಿ ಎಂಬ ಮಾಸಪತ್ರದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ದಾನಮಾಡುವ ಪ್ರಚಾರಕ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವಂಥವರಾದರು. ಅವರು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಂದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಮದ್ರಾಸ್ ಯೂನಿವರ್ಸಿಟಿಯವರು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿ, ಅವರ ಸತ್ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಷ್ಟು ಆಶ್ರಯ ಕೊಡುವಂಥವರಾದರು. ಎಫ್. ಎ. ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ೧೮೯೭ರಲ್ಲಿ ರತ್ನಾಕರಾಧೀಶ್ವರ ಶತಕವೂ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ವಂಶಾವಳಿಯೂ, ರಲ್ಲಿ೧೮೯೮ ಶ್ರೀರಾಮ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವೂ ಅದ್ಭುತ ರಾಮಾಯಣವೂ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಾಗಿದ್ದು, ಅವನ್ನು ಕಲಿಸುವ (ಕಲಸುವ?) ಕೆಲಸವು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಒಂದೆರಡು ಚರಣಗಳ ಅರ್ಥಾನುವಾದವು ನನ್ನನ್ನು ಸೋಲಿಸಿಬಿಟ್ಟದ್ದರಿಂದ, ನನಗೆ ಬಗೆಹರಿಯದ ಕೆಳಗೆ ಕಾಣಿಸಿದ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದರ ಅರ್ಥವನ್ನೂ ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋದ ಪದಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕಾಗಿ ನಾನು ನಂದಳಿಕೆಯವರಿಗೆ ಕಾಗದ ಬರೆದೆನು. ಆಗ ನಂದಳಿಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ಪನವರು ಅದರ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರೆಂದು ನನಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸಂಶಯುವು ಹುಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ.

1. ತಂಬೆಲರ್ಸೋಂಕೆ ಬಳ್ಕುವ ಲತಾಂಗಮದಿಱಿಸಿ
   ಲಂ ಬೇರೆ ತೆಡೆದುಂಟೆ. ೩. ೫೩

2. ಪೊಸ ಸೊಗವ ನೀನುಂಡುದೇ
   ಕೊಡೆಯ ನಿನ್ನನುಭವಕೆ...ಮೇದಿನಿಯ...ರಾಘವ ೪. ೨೯

ಮರುಟಪ್ಪಾಲಿಗೆ ಅವರ ಉತ್ತರವು ಬಂದಿತು. "ಇಱುಸಿಲ್" ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಅದರ ಸಮರ್ಥನಕ್ಕಾಗಿ ಶಬ್ದಮಣಿ ದರ್ಪಣದ ಪುಟಸಂಖ್ಯೆಗೆ ನನ್ನ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನು ಎಳೆದಿದ್ದ ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿಯು ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಇತ್ತು. ಗ್ರಂಥಪಾತವೆಂದು ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋದ ಪದಗಳು ಬಹುಶಃ ಇಂಥವುಗಳಾಗಿರ ಬಹುದೆಂದು ಅವರು ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ್ದರು. ಆ ಪದಗಳನ್ನು ನಾನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟದ್ದೂ ಪತ್ರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಜಾಗರೂಕನಾದದ್ದೂ ಎಷ್ಟೋ ಶೋಚನೀಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ.

ನನಗೆ ಮೊದಲಿಂದಲೇ ನಂದಳಿಕೆಯವರ ಮೇಲಿದ್ದ ಗೌರವವು ದ್ವಿಗುಣಿತವಾಯಿತು. ನನಗಿದ್ದ ಗೌರವವನ್ನು ಶ್ರುತಪಡಿಸಿ, ಕುಮಾರ ವಿಜಯುವನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸಿ ನಾನು ಮತ್ತೊಂದು ಕಾಗದವನ್ನು ಬರೆದೆನು. ಅವರು ಆ ಪ್ರಶಂಸನೆಯನ್ನು ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ನನ್ನ ಅವಗಾಹನೆಗಾಗಿ 'ಮತ್ತೊಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿರುತ್ತೇನೆ; ಗ್ರಂಥವು ಯೋಗ್ಯವೆಂದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಮುದ್ರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯೇ ಎಂಬದಾಗಿ ಬರೆದು ಆ ಪತ್ರದೊಂದಿಗೆ ೧೮೯೮ನೆಯ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯನ್ನು ನನಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಇದೇ—ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧದ ಅವರ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ; ಮುಂದೆ ಕಾವ್ಯಕಲಾನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧದ ಮಾತೃಕೆಯು ಕೂಡ ಇದೇ ಹಸ್ತಪ್ರತಿಯೆಂದು ನಾನು ನೆನಸುತ್ತೇನೆ.

ನನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾದ ಪ್ರತಿಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೫೦೦ ಪುಟಗಳು ಇದ್ದಿರಬಹುದು; ಮುತ್ತಿನಂತೆ ದುಂಡಗಾದ ಬರಹ, ಮೋಡಿ ಇಲ್ಲ, ತಪ್ಪು ತಿದ್ದುಪಾಟುಗಳು ಕಡಮೆ. ಹೀಗಾದುದರಿಂದ ಕೈಬರೆಹವಾದರೂ ಅದನ್ನು ಓದುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ತೊಡಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಓದತೊಡಗಿದ್ದೇ ಸರಿ, ಹಸಿವು ನಿದ್ದೆ ಬಿಟ್ಟು, ಅದನ್ನು ಆದ್ಯಂತವಾಗಿ ಎರಡು ದಿವಸಗಳೊಳಗೆ ಮುಗಿಸಿ ಪುನಃ ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದೆನು. ಓದಿದಷ್ಟಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಓದಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಾಗಿ, ಕಂಡಕಂಡವರನ್ನು ಕರೆದು ಅವರ ಮುಂದೆ 'ವಾಚಕಮಾಡಿದೆನು.' ಆದರೂ ಅದನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು ನಂದಳಿಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ಪನವರಾಗಿರಬಹುದೆಂಬ ಶಂಕೆಯು ನನ್ನ ಮೂಢ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ತನಕ ಹೊಳೆಯದೆ ಹೋಯಿತು. ನಾನು ಪತ್ರಸಮೇತವಾಗಿ ಆ ಹಸ್ತಪ್ರತಿ ಯನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದೆನು. ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಇತ್ತು. ಮನೋರಮೆಯು ಗ್ರಂಥದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮುದ್ದಣ್ಣನೊಡನೆ ಯಾವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಿದಳೊ ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಇಟ್ಟು, "ಮುದ್ದಣ್ಣನ ಹೆಸರಿನಂತೆ ಮುದ್ದುಮುದ್ದಾಯಿತು, ಹಿಂದಿಲ್ಲ ಮುಂದಿಲ್ಲ" ಎಂಬುದಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿ, "ಗಾಜನ್ನು ಮೆಚ್ಚುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಜ್ರವು ಬಿಕರಿಯಾಗುವುದು ದುರ್ಲಭವಾದ್ದರಿಂದ, ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಿದಲ್ಲಿ 'ಕೈಟಿತ್ತಿನ ಕಾಸಲಾ ಪೋಂಡ—ಮೈಟಿತ್ತಿನ ಮಾಸಲಾ ಪೋಂಡ" ಎಂಬ ತುಳು ಗಾದೆಯಂತೆ ಆಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವೇದ್ಯವರಿಸಿದೆನು. ಇದೇ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧದಿಂದ ಅನೇಕ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿಟ್ಟು, ಅವುಗಳ ಅರ್ಥಾನ್ವಯಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದಾಗಿಯೂ ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದೆನು. ಈ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವು ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಉತ್ಸಾಹಭಂಗದಿಂದಲೋ ಅನಾದರಣೆಯಿಂದಲೊ ಇನ್ನು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೊ ಅವರು ಬಹುಕಾಲದವರೆಗೆ ನನಗೆ ಪತ್ರ ಬರೆಯುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಕ್ರಮೇಣ ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧವು ಕಾವ್ಯಕಲಾನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು.

ಅಚ್ಚುಹಾಕಿದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪುಸ್ತಕವು ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಬೀಳುತ್ತಲೆ ನಾನು ಗ್ರಂಥಕರ್ತೃವಿನ ವಿಚಾರ ಮಾಡ ತೊಡಗಿದೆನು. ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧದ ಕವಿಯು ತುಳು ನಾಡಿನವನು ಎಂದು ಊಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಕಷ್ಟವಿರ ಲಿಲ್ಲ. ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹೊಳೆಯುವ 'ಪೊಲಿ' 'ಕುರುಂಬಿಲ್' 'ಆರಾಟ' 'ಬಸದಿ' 'ಇಂದ್ರ' ಮೊದಲಾದ ತುಳು ಶಬ್ದಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಹೇರಳವಾಗಿದ್ದುವು. ಕುಮಾರ ವಿಜಯದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳೇ ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ನಂದಳಿಕೆಯವರೇ ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧದ ಕವಿಯಾಗಿರಬಹುದೆಂಬ ಸಂಶಯವು ಹುಟ್ಟಿತು. ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಅಗೆದಷ್ಟಕ್ಕೆ ಈ ಶಂಕೆಯು ಬಲವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಗ್ರಂಥದ ಸರಣಿ, ವಿಸ್ತರಣ ಕ್ರಮ, ಸಂವಿಧಾನ, ಅಷ್ಟೇಕೆ—ಗ್ರಂಥವು ಆಧುನಿಕವಾಗಿ ತೋರುವಷ್ಟು ಅಪೂರ್ವತೆಯಿಂದ ಬರೆ ಯಲ್ಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದ ಆ ಕಾಲದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯ ಸ್ಫುಟವಾದ ಚಿತ್ರವೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ನಿಂತಿತು.

ಕುಮಾರ ವಿಜಯವನ್ನು ಬರೆದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ಪನವರೇ ಅದ್ಭುತರಾಮಾಯಣ, ಶ್ರೀರಾಮ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ, ಶ್ರೀರಾಮಾಶ್ವಮೇಧ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥತ್ರಯವನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರಿನಿಂದ ರಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕುಮಾರ ವಿಜಯವು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಅವರು ಬದುಕಿದ್ದಾಗ ಜನಪ್ರೀತವಾಗದೆ ಹೋಯಿತು. ಅದು ನವೀನ ಕಥೆಯಾಗಿದ್ದುದರಿಂದಲೊ, ಅಥವಾ ಅದರೊಳ ಗಿನ ಹಾಡುಗಳ ಧಾಟಿಗಳು ಆಗ ವಾಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದಲೊ, ಅಥವಾ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿಯ ಹಳಗನ್ನಡ

ಪದಗಳೂ ಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ಹಳ್ಳಿಯವರ ತಲೆಗೆ ಹತ್ತಲಾರದಷ್ಟು ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾದುದರಿಂದಲೊ, ಅಥವಾ ಈಗಿನ ಕವಿಗಳೆಲ್ಲಾ ನರಕವಿಗಳೆಂಬುದಾಗಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿರುವ ತಪ್ಪು ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದಲೊ ಕುಮಾರ ವಿಜಯದ ೨,೦೦೦ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಹಾಗೆಯೇ ರಾಶಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದುವು. ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದರೆ ಅದನ್ನು 'ನೂತನ ಕವಿತೆಯೆಂದು ಕುಂದಿಟ್ಟು' ಜರೆಯುವವರೇ ಹೊರತು 'ಮತ್ಸರವನುಳಿದು ಅದನ್ನು ಆಲಿಸುವವರು' ಇರಲಿಲ್ಲ. ನಿಂತ ಸ್ಥಳದಿಂದ ದೂರವಿರುವ ಬೆಟ್ಟವು ಬಹು ರಮ್ಯವೆಂದು ಹೇಗೆ ನೆನಸುತ್ತಾರೋ ಹಾಗೆಯೇ ತಮ್ಮ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದೆ ಬಹುದೂರ ಆಗಿಹೋದ ಕವಿಗಳೆಲ್ಲಾ ವರಕವಿಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಹೊಸಕವಿ ಎಂಬ ಅವಹೇಳನಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದ ಕೊಡದೆ ಹೊಸ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಉಪಾಯವು ಯಾವುದು? ಈ ವಿಚಾರವು ನಂದಳಿಕೆಯವರಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಎದ್ದಿತೊ ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀಯುತ ಎಂ. ಎ. ರಾಮಾನುಜಯ್ಯಂಗಾರ್ಯರು ಪ್ರಚಾರಪಡಿಸಿದ ರತ್ನಾಕರಾಧೀಶ್ವರ ಶತಕವು ನಂದಳಿಕೆಯವರ ಕೈಗೆಬಿದ್ದಿತು. ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೂಡಬಿದರೆಯ ಪ್ರಾಂತದವನಾದ ಆ ಕವಿಯ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರು ತಿಳಿಯಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದಾಗಿಯೂ ಶೃಂಗಾರ ಕವಿ ರಾಜಹಂಸ ಎಂಬಿವು ಆತನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಹೆಸರುಗಳೆಂಬುದಾಗಿಯೂ ಶತಕದ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ನಂದಳಿಕೆಯವರಿಗೆ ಹೆಸರು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಕಲಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು.

ಗ್ರಂಥವನ್ನು "ಆವ ದಾಟಿಯೊಳ್ ಪೇಳ್ವುದು? ಪದ್ಯದೊಳ್ ಪೇಳ್ವುದೋ ಗದ್ಯದೊಳ್ ಪೇಳ್ವುದೊ? ಪದ್ಯಂ ವಧ್ಯಂ, ಗದ್ಯಂ ಹೃದ್ಯಂ, ಹೃದ್ಯಮಪ್ಪಗದ್ಯದೊಳೆ ಪೇಳ್ವುದು." ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರೆ ಕನ್ನಡದ ಸೊಗಸನಱಿಯಲಾರ್ತೆ ನಿಲ್ಲೆನಗೆ...ಸಕ್ಕಸದ ಚೆಲ್ವಿಂದ ನೀರಿಳಿಯದ ಗಂಟಲೊಳ್ ಕಡುಬಂ ತುರುಕಿದಂತಾಗುವುದು. ಅಂದಿನ 'ಪಾಳ್ಬಣ್ಣನೆಯನ್ನು' ತರಬೇಕಾಗುವುದು. ಇಂಥ ಕೃತಿಯನ್ನು ಯಾರು ಮೆಚ್ಚುವರು? ಯಾರು ಉಡುಗೊರೆ ಕೊಡುವರು? ಆ ರಗಳೆಯ ದಿನಗಳು ಎಷ್ಟೋ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳೆದುಹೋದುವು. ಈ ಕಾಲವು ವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯರ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಕಾಲ. ಅವರ ವಿಷವೃಕ್ಷವು ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ನಮ್ಮ ನಂದಳಿಕೆಯವರನ್ನು ಮುಗ್ಧರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದೆ. ಕಮಲಮುಖಿಗೂ ಅವಳ ಗಂಡನಿಗೂ ನಡೆದ ಸಂಭಾಷಣೆಯು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ. ಈ ರೇಖೆಗಳಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದ ಚಿತ್ರವೇ ಮುದ್ದಣ ಮನೋರಮೆ ಎಂಬ ದಂಪತಿಗಳು. ಹಳೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳ ಹೊಗಳುಭಟ್ಟರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇಂದಿನ ಕಾದಂಬರೀ ನಿರೂಪಣ ಪದ್ಧತಿಯೇ ತಕ್ಕದಾದ ಉಪಾಯವೆಂಬುದನ್ನು ಅವರು ವಿಷವೃಕ್ಷ, ಶೂರಸೇನ ಚರಿತ್ರೆ, ಜಯಸಿಂಹರಾಜ ಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನು ಓದಿದ ಕೂಡಲೇ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆ ನೂತನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಹರಿಯತಕ್ಕ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಪೋಷಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯೋಚಿಸಿರಬೇಕು. ಪುರಾಣ ಕಥೆಯನ್ನು ಮುದ್ರಾಮಂಜೂಷದ ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದರೆ, ಮೈಸೂರು ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೆ ಆದರಣೀಯವಾಗುವುದೊ ಎಂಬ ಅನುಮಾನ; ದುರ್ಗೇಶನಂದಿನಿಯಂತಹ ನವೀನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಮಂಗಳೂರಿನವರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸುವ ಎಂದರೆ, ನೂತನ ಕಥಾ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡುವಷ್ಟು ಪ್ರತಿಭೆಯು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಉಂಟೊ ಇಲ್ಲವೊ ಎಂಬ ಅಪನಂಬಿಕೆ; ಇವೆರಡನ್ನೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಯಾವುದು? ಹಳೆಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೊಸ ಆಯದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ, ಇತ್ತ ಹೊಸ ಶೈಲಿಯೂ ಅಲ್ಲ ಅತ್ತ ಹಳೆ ಶೈಲಿಯೂ ಅಲ್ಲ, ಇವೆರಡರ ನಡುವಣ ಸರಣಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಸರಣಿಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ವಂಶಾವಳಿಯನ್ನು ತೆರೆದದ್ದಾಯಿತು. ಅದರ ಹಳಗನ್ನಡವು ತಲೆ ಒಡೆಯುವಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿ; ವಾಣೀವಿಲಾಸ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ

ಪ್ಪಾಯಿತು. ಇದರ ಕನ್ನಡವು ಬೆರಳು ಬಿಗಿಯುದಷ್ಟು ಪೆಡಸು. ಏನು ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು? ಒಂದರ ಕಾಠಿನ್ಯವನ್ನೂ ಮತ್ತೊಂದರ ಶೈಥಿಲ್ಯವನ್ನೂ ತೆಗೆದುಹಾಕಿ, ಅವೆರಡನ್ನೂ ಹೊಸೆದು, ತುಳು ನುಡಿಗಳನ್ನೂ ಕನ್ನಡ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ಹಳಗನ್ನಡದಿಂದ ತಿರುಪಿ, ಎಷ್ಟು ಅರ್ಥಭಾರವನ್ನು ಹಾಕಿದರೂ ಕಡಿದುಹೋಗದಂತೆ ಹಳೆಯ ವ್ಯಾಕರಣ ಸೂತ್ರಗಳಿಂದ ಗಂಟಿಕ್ಕಿ, ತನ್ನದೇ ಆದ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಭಾಷಾ ಸರಣಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಮಂಜುಳವಾಗಿ ಧ್ವನಿಸಿ ಎದೆಯನ್ನು ತಣ್ಣಗೆ ತೋಯಿಸಿ, ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಣಿಸುವ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಈ ಭಾಷಾಸರಣಿಯು ಇವರನ್ನೇ ಒಲಿದು, ಇವರನ್ನೇ ವರಿಸಿ, ವಿಧೇಯಳಾದ ದಾಸಿಯಂತೆ ಇವರ ವಶವಾಗಿ ಹೋಯಿತು.

ನಾನು ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮೇಲೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಸಂಕೋಚವಾಗಿ ಹೇಳಿ. ೧೯೦೦ ನೆಯ ಫೆಬ್ರುವರಿ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಮತ್ತೊಂದು ಪತ್ರವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಬರೆದೆನು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು “ನಾನು ತ್ವರೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಬರುವವನಿದ್ದೇನೆ, ಆಗ ಮುಖತಃ ಮಾತನಾಡೋಣ” ಎಂಬದಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದರು. ಅವರ ಆಗಮನವನ್ನೇ ಎದುರ್ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ನನಗೆ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳಿನ ಒಂದುದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲ ಮಂಗಳೂರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ‘ಇಗರ್ಜಿಯ’ ಬಲಗಡೆಯ ಮೈದಾನಿನಲ್ಲಿ ಅವರ ಭೇಟಿಯಾಯಿತು. ಸುಮಾರು 5॥ ಅಡಿ ಎತ್ತರದ, ಎಣ್ಣೆ ಕಪ್ಪುಬಣ್ಣದ, ತಕ್ಕಷ್ಟು ಅಗಲದ ಹಣೆಯ, ಕಳೆಗುಂದಿದ ಮೋರೆಯ, ಹರೆಯದ ಕುರುಹುಗಳಿಲ್ಲದೆ ಶಾಂತವಾಗಿರುವ ಮುಖಮುದ್ರೆಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ಪನವರನ್ನು ನಾನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡೆನು. ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಗದಾಯುದ್ಧದ ಮಾತು ಎತ್ತಿದೆನು; ಕೂಡಲೇ ಒಳಗಿದ್ದ ಉತ್ಸಾಹವು ಚಿವುಟಿದಂತಾಯಿತು; “ಜತುಗೇಹಾನಲದಿಂ...” ಎಂಬ ಚರಣವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ. ಸುಮಾರು ೨॥ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹಾಡುವವರೆಗೆ ಅವರ ಉತ್ಸಾಹವು ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ತರುವಾಯ ನಾನು ಗ್ರಂಥತ್ರಯಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಂದುಹಾಕಿ, “ಇದಕ್ಕೆ ಏನು ಹೇಳುವಿರಿ? ನಾನು ಬರೆದುದು ಸರಿಯಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದೆನು. ಅವರು ನಗುತ್ತ ಎರಡು ನಿಮಿಷಗಳ ಮೇಲೆ “ಯದ್ಭಾವಂ ತದ್ಭವತಿ” ಎಂದು ನುಡಿದು ತಮ್ಮ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಸ್ಕೂಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕಲಿಸುವ ಕ್ರಮದ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿ, ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ನಗುವಿನಲ್ಲಿ ತೇಲಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಮೈಯಜಾಡ್ಯದ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಅವರು ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೆಂದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ನಾನು ಅವರನ್ನು ಕಂಡದ್ದು ಇದೇ ಮೊದಲು. ಈ ಮೊದಲಿನ ದರ್ಶನವೇ ಕೊನೆಯ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಅವರು ಬಹಳ ವರ್ಷ ಬದುಕಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಅಕಾಲ ಮರಣದ ದುಃಖಕರವಾದ ಸಮಾಚಾರವು ಸುವಾಸಿನೀ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಯುತ ಬೆನಗಲ ರಾಮರಾಯರು ತಮ್ಮ ಅಗ್ರಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಅವರ ಗುಣ ಕಥನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವರ ನಿಧನದಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತಗಲಿದ ಹಾನಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಬರೆದರು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಉಡುಪಿಯ “ಚಕ್ರಧಾರಿ” ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ‘ಜೋಜೋ’ ಮಾತಿನ ಮೇಲೆ ಟಿಪ್ಪಣವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಸುವಾಸಿನಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆದವರು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ಪನವರೇ ಎಂಬುದಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮರಾಯರು ಬಿಚ್ಚಿಹೇಳಿ, ನಂದಳಿಕೆಯವರೇ ಆ ಗ್ರಂಥತ್ರಯಗಳ ಕವಿಗಳೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸುವಾಸಿನಿಯ ಅಗ್ರಲೇಖನವು ಕನ್ನಡಿಗರ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಂದೊಡ್ಡಿದುದರಲ್ಲಿ ಒಂದುಪಾಲು ನನಗೂ ಇತ್ತು. ಈ ಸಂದಿಗ್ಧ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಆ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯ ಅನಂತರದ ಸಂಚಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಲೇಖಗಳು ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವಾದರೂ. ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧದ ಮೇಲೆ ಯಾರೋ ಇಬ್ಬರಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾದ ಒಂದು ವಿಮರ್ಶೆಯು ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧ

ವನ್ನು ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ಓದತೊಡಗಿದ್ದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆ ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧವು ನಾರಾಯಣಕೃತ ಗ್ರಂಥವೆಂದರೆ ಕಿಡಿಕಿಡಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಗಳೂರು ಸೆಂಟ್ ಎಲೋಶಿಯಸ್ ಕಾಲೇಜು ಪಂಡಿತರು ಸುವಾಸಿನಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಆ ಶಾಲೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾವ್ಯಕಲಾನಿಧಿಯ ಸಂಪಾದಕರಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಶ್ರೀಯುತ ಎಂ. ಎ. ರಾಮಾನುಜಯ್ಯಂಗಾರ‍್ಯರು 'ಈ ಚರ್ಚಾಸ್ಪದವಾದ ವಿಷಯ ವನ್ನು ನಾರಾಯಣಪ್ಪನವರ ಮಿತ್ರರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತೇವೆ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಮೊದಲು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡ ಅಭಿ ಪ್ರಾಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಅದ್ಭುತ ರಾಮಾಯಣದ ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣದಲ್ಲಿ "ಇವರೇ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರಾಗಿ ದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು......ಇವರಷ್ಟು ಸಮರ್ಥರಾದ ಕವಿಗಳು ಈಗ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇವರ ಪದಶಕ್ತಿಯೂ ಅದ್ಭುತವಾದುದು. ಗದ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳೇ ವಿರಳವಾಗಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಮಾಡಿದ ಇವರ ಉಪಕಾರವು ಕನ್ನಡ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮರೆಯತಕ್ಕುದಾಗಿಲ್ಲ" ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೊಗಳಿದರು. ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇಂಡಿಯನ್ ರಿವ್ಯೂ ಎಂಬ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟ ವಾದ ಒಂದು ಮನೋರಂಜಕವಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಲೇಖವು ಆ ಗ್ರಂಥದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಾಚಕರ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಂದುದನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಿದರೆ, ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧವು ಆಗಲೇ ಸಕಲರಿಗೂ ಆದರಣೀಯವಾಗುತ್ತ ಬರಹತ್ತಿತ್ತೆಂಬುದು ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕವಿಗಳೂ ಚಿತ್ರಕರೂ ಶಿಲ್ಪಿಗಳೂ ಇಹಲೋಕದಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಏರಿದ ಅವರ ಕೃತಿಗಳ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಇತಿಹಾಸವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಈ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವುಗಳು ಅರಸರ ಆಶ್ರಯ, ಹಣವಂತರ ಸಹಾಯ, ಸ್ವಮತಸ್ಥರ ಪಕ್ಷಪಾತಗಳ ಬಲದಿಂದ ಬಿರುಸುಗಳಂತೆ ಬೆಳಬೆಳಗಿ ಬಾನಿಗೆ ಏರಿ, ಏರಿದ ಹಾಗೆ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು, ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಕಾಣದೆ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಒಂದೆರಡು ಮಾತ್ರವೇ (ಅಂಬಿಗನ ಪಜಿವಾತು, ಬಿಯಬಂ ಬರೆದ ಕಬ್ಬ, ಕುಱುಂಬನ ಬಯಲ್ನುಡಿ) ಚಿರ ಜೀವಿಗಳಾಗಿ ಬದುಕಿ ಲೋಕಯಾತ್ರೆ ಯಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ಮಹಾ ವರಕವಿಗಳ ತಾರಾಮಂಡಲವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವಷ್ಟು ಉನ್ನತವಾದ ಪ್ರತಿಭೆ, ಉದಾತ್ತವಾದ ವಿಚಾರಗಳು, ಉತ್ತಮವಾದ ವಿಷಯಜ್ಞಾನ ಇವು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾ ಯಣಪ್ಪನವರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಮೆ. ಅವರು ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳ ಗಂಧಗಾಳಿ ಸೋಂಕದ, ಕನ್ನಡ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಸುಳಿವು ಕಾಣದ, ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಂತದಿಂದ ಬಹು ದೂರವಾದ ತುಳು ನಾಡಿನ ಬಂಜರು ನೆಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ಚಿಗುರಿದ ಗಂಧದ ಸಸಿಯಂತೆ ಇದ್ದು, ಬಲಿತು ಬೆಳೆಯುವ ಮೊದಲೇ ಬಿದ್ದುಹೋದರು. ಹೀಗಾದುದರಿಂದ ಅವರ ಅದ್ಭುತವಾದ ಪದಶಕ್ತಿ, ಅನ್ಯಾದೃಶವಾದ ವಾಕ್ಸರಣಿ, ಹೊಸತನ್ನು ಹಳೆಯದಾಗಿಯೂ, ಹಳೆಯು ದನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿಯೂ ಮಾಡುವ ಮಾಟಗಾರಿಕೆ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವಾಗದ ಶೃಂಗಾರ, ಕಲ್ಲೆದೆಯನ್ನು ಕರಗಿಸತಕ್ಕ ಕರುಣೆ—ಇವುಗಳ ನರುಗಂಪೇ ಮೂಗಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ರನ್ನಜನ್ನಾದಿಗಳ ಕವಿತಾ ಸೌಗಂಧವೂ ಶ್ರೀಯುತ ರವೀಂದ್ರನಾಥರ ಪುಷ್ಪಗಂಧವೂ ಈ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ತೋರಿದರೂ, ೨೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಈಚೆಯಿಂದ ಮುಳ್ಳುಪೊದೆಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ತೋಟವು ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧದಂತಹ ಒಂದು ಹೂವ ನ್ನಾದರೂ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ನಾವು ಹೆಚ್ಚಳಪಡಬೇಕು.

ಗ್ರಂಥಕಾರರ ಆಯುಷ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿನೋಡದ ಜನರು ಅವರ ಅವಸಾನಾನಂತರ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ಬರುವ ಅವರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಓದತೊಡಗುವ ಕಾರಣದಿಂದ ವ್ಯಾಜಯವು ಕ್ರಮೇಣ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದಂತೆ ಮಾರ್ಪಡುವುದೆಂಬ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧವು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಯುತ

ಮುಳಿಯದ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನವರ "ಚಂದ್ರಾವಳಿ"ಯು ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧದ ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಎರಕಹೊಯ್ದ ಗ್ರಂಥ. ಆರ್. ವೆಂಕಟಸುಬ್ಬರಾಯರ (Kamala's letters to her husband) ಎಂಬುದರ ಕನ್ನಡ ಅನುವಾದ ದಲ್ಲಿ ಗಂಡಹೆಂಡಿರು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬೋಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೆಚ್ಚಿನ ಮಾತುಗಳು ಬಹುಶಃ ಮುದ್ದಣ ಮನೋರಮೆಯರ 'ಒಲ್ಮೆಯ ನುಡಿಗಳೇ.' ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧವು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ, 'ಶ್ರೀನಿವಾಸನ' ನವಿಲ್ಗರಿಯ ಚಿತ್ರದ ಕಡ್ಡಿಯು ವೆಂಕಟಾಚಾರ್ಯರ ಕಾದಂಬರೀ ಭಾಷಾಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ತಿರುಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಏನೋ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು? ಇನ್ನೂ ಶ್ರೀಯುತ ಡಿ. ವಿ. ಗುಂಡಪ್ಪನವರ ಮುತ್ತುಗಳಂತಿರುವ ಮಾತು ಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ರತ್ನಗಳಂತಿರುವ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮಿನುಗುವ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಛಾಯೆಗಳು ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧವು ಬೆಳಕಿಗೆ ಬಂದುದರ 'ಪ್ರತಿಫಲವೊ' ಎಂಬ ಅನುಮಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿದ್ಯೆಯ ಹುಳಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ನಾಲಗೆಯು ಕನ್ನಡವನ್ನು 'ಸವಿದು ನೋಡದೆ' ಅದು ಹಾಳು ಹೊಲಸು ಎಂದು ಹಳಿಯುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತೂ ಕನ್ನಡ ಏಕೀಕರಣ ಮಂಡಳವೂ ಕನ್ನಡದ ವಿಜಯಧ್ವಜವನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ಶಂಖನಾದವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮೊದಲೇ "ತಿರುಳ್ಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಿಗುಪು ಇದೆ, ಇಂಪು ಇದೆ; ಧನಿ ಇದೆ, ಧಾಟಿ ಇದೆ; ಜೀವಾಳ ಇದೆ. ಜೀವಕಳೆ ಇದೆ; ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ, ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ—ಬೇಕಾದರೆ ಕೊಡು ತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ತಾಯಿಯನ್ನು ಕಾಣದ ಗುಡ್ಡದ ಮರೆಯ ಕರುವಿನ ಕೂಗಿನಿಂದ ಕೂಗಿ ನಮ್ಮ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ನಿಮಿರಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವು ಅದ್ಭುತ ರಾಮಾಯಣ ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧಗಳನ್ನು ವಿರಚಿಸಿದ ಕೈಲಾಸ ವಾಸಿ ನಂದಳಿಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ಪನವರ ಸೆರಗಿಗೆ ಬೀಳಲಿ!

ನಂದಳಿಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ಪನವರು ಯಶಶ್ಶೇಷರಾದರು. ಯಾವ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಪುರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಆಗಾಗ ಬೇರ್ಪಡಿಸಿದರೋ, "ತಿರುಳ್ಗನ್ನಡಿಗನಡಿದಾವರೆಯ ಬಂಡುಣಿಗಳಪ್ಪ" ಯಾವ "ಕನ್ನಡ ಕಬ್ಬಿಗರ ಮನೆಯೂಳಿಗದವನೆಂದು" ತೋರಿಸಿಕೊಂಡರೋ, "ಜಗದಿ ಪುಟ್ಟಿದವರಿಗೆ ಮನದ ಬಯಕೆ ಪಿರಿದು" ಆದುದರಿಂದ "ಕನ್ನಡತಿಯೊರೆದ ನುಡಿಯೆಂದಿದಂ ಭಾವಿಸದೆ ಕನ್ನಡಿಗನೊರೆದ ನುಡಿಯೆಂದು ಸಂಭಾವಿಪುದೆಂದು" ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಯಾವ ವಿದ್ವಜ್ಜನರೊಂದಿಗೆ ಬೇಡಿ ಕೊಂಡರೋ, ಆ ಮೈಸೂರು ಕರ್ನಾಟಕಾಭಿಮಾನಿಗಳೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ಪನವರ ಯಶಸ್ಸಿನ ಸಮಾ ರಾಧನೆಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ಅವರ ವಿಷಯವಾದ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳನ್ನೂ ಅವರ ಚಿತ್ರಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನೂ, ಅವರ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪದಕಗಳನ್ನೂ ಉಚಿತಗಳನ್ನೂ ಅಟ್ಟು ಅಳವಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ—ಅವರು ಜನಿಸಿದ ಜಿಲ್ಲೆ ಯಲ್ಲಿಯೇ ಜನಿಸಿ, ಅವರು ಇದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು. ಅವರು ಬರೆದ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಉತ್ಕರ್ಷಗೊಂಡ ನನ್ನಂಥವನು ಆ ಯಶಸ್ಸಿನ ಸಮಾರಾಧನೆಗಾಗಿ ಅವರ ಹೊರಗಿನ ಜೀವನ ಕ್ರಮವನ್ನೂ ಒಳಗಿನ ಅಂತರ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ತೆರೆದು ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾದ ಅವರ ಚರ್ಯೆಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನೂ ಸುಖದುಃಖದ ಸಂದರ್ಭಗಳನ್ನೂ ನಡೆನುಡಿಗಳನ್ನೂ ಕಾಗದ ಪತ್ರಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಬರೆದಿದ್ದರೆ ಈ ಲೇಖವು ಎಷ್ಟು ರುಚಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು! ಆದರೆ ಮಾಡುವುದೇನು? ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದ ಸಂಗ್ರಹವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಬರೆಯುವ ಶಕ್ತಿಯೂ ಸಾಲದೆ, ಕೈ॥ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ಪನವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಷ್ಟನ್ನು ಕಲಸಿ, ಈ ಗೊಡ್ಡುಸಾರನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಿತು.

ಸತ್ತವರ ಆತ್ಮವು ಸ್ಮರಿಸಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುತ್ತದೆಂಬ ಒಂದು ಹಿರಿಯರ ಹೇಳಿಕೆ ಇದೆ. ಸತ್ತವನ ಆತ್ಮವು ತಿರಿಗಿ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಬೀಳಬಾರದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಸತ್ತವನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವುದೇ ಕಡಿಮೆ.

ಆತನು ಉಂಡಿದ್ದ ತಟ್ಟೆ, ಉಟ್ಟಿದ್ದ ಬಟ್ಟೆ, ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕಡ್ಡಿ, ಬರೆದಿದ್ದ ಕಾಗದ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಅವನ ಹಿಂದೆಯೇ ದಾನಮಾಡಿ ಬಿಡುವುದು ರೂಢಿಯಾಗಿದೆ. ಮೃತನ ವಿಷಯುವಾಗಿ ಮಾತುಕಥೆಯನ್ನು ಆಡರು; ಆತನ ಹೆಸರನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಲೊಲ್ಲರು; ಮೃತನ ಹೆಸರುಳಿಯದಂತೆ ಮಾಡುವ ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿರುವ ಆಲಸ್ಯವೂ, ಬಡತನವೂ ಸಂಪೂರ್ಣಮಾಡುತ್ತವೆ. ಇದರ ದೆಸೆಯಿಂದ ಮಹ ನೀಯರ ಚರಿತೆಗೆ ಬೇಕಾದ ಲೇಖನ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಅಭಾವವೆಂದು ವಿಷಾದಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ, ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ಅಷ್ಟೊಂದು ಹಾಳೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗದು. ಅದು ಅಸೂಯೆಯ ಬಾಯನ್ನು ಮುಚ್ಚುತ್ತದೆ; ಹಗೆಯ ಕೈಯನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಸದ್ಗತಿಯನ್ನು ಪಡೆದವರು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಾಕಾರ್ಯಗಳ ವಿಮರ್ಶೆಯನ್ನೂ ಅವರ ವಿವಿಧ ಆಲೋಚನೆಗಳ ಪರಿಶೀಲನವನೂ ಅವರ ಉದ್ದೇಶಧ್ಯೇಯಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಮಗೇನು ಅಧಿಕಾರ? ಅಧಿಕಾರವಿದ್ದರೂ ಆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನಡಿಸುವಾಗ ಅಧಿಕಾರಿಯ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳಿಂದ ಮೃತನ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆ ಸಲ್ಲದ ಭೂಷಣೆಯೊ ಇಲ್ಲದ ದೂಷಣೆಯೊ ಬೀಳಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಬಹುದು? ಹೀಗಾದುದ ರಿಂದ ಕೈ॥ ನಂದಳಿಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣಪ್ಪನವರಲ್ಲಿ ನನಗಿದ್ದ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ಲೇಖದಲ್ಲಿ ಅವರ ಹೆಸರಿನ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಪ್ರಮಾದವಶಾತ್ ಮಸಿಯಬೊಟ್ಟು ಬಿದ್ದಿದ್ದರೆ, ಅದನ್ನು ತೊಡೆದು ಬಿಡಬೇಕಾಗಿ ವಾಚಕರೊಡನೆ ಬಿನ್ನಯಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಸರ್ವಜ್ಞನ ಓನಾಮ ಪದ್ಧತಿ

(ಕಂಠೀರವದಿಂದ)

'ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಹೇಗೆ ಕಲಿಸಬೇಕು? ಯಾವಾತನು ಗುರುಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯನು? ಬೋಧನೆಯ ಸ್ವರೂಪವು ಎಂಥಾದ್ದು?' ಎಂಬೀ ಮೊದಲಾದ ವಿಚಾರಗಳು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಂದ ನಮಗೆ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುವೆಂದು ಇಂದಿನ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ನಂಬಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯ ಆಧಾರ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಾಠಪ್ರವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತುಮಾತಿಗೆ ತಂದೊಡ್ಡುವುದುಂಟು. ಇಂಥ ಆಧಾರ ವಚನಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಪ್ರಮಾಣ ವಾಕ್ಯಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತಭಾಷಾಭಿಜ್ಞರಿಗೆ ತೀರ ಹೊಸದುವಲ್ಲ; ಇವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿಕೊಂಡು ಪರಂಪರೆಯಾಗಿ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅಯ್ಯಗಳ ಮಠದ ಪರಿಚಯವಿದ್ದ ಸರ್ವಜ್ಞಕವಿಯು ಕೂಡ ಶಿಕ್ಷಣದ ಹಲವು ವಚನಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಸರ್ವಜ್ಞ ವಚನಗಳನ್ನು 'ದಾನಪದ್ಧತಿ' 'ರಾಜನೀತಿ ಪದ್ಧತಿ' 'ಯೋಗಪದ್ಧತಿ' ಇತ್ಯಾದಿ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಅಧ್ಯಾಯವಿಭಾಗ ಮಾಡಿದಂತೆ, ಅವನು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ರುವ ಶಿಕ್ಷಣದ ಸೂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿ ಸರ್ವಜ್ಞನ ಓನಾಮಪದ್ಧತಿ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಓದಿದರೆ, ಅವನು ಸಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ತಲೆದೂಗಿಸತಕ್ಕ ಕವಿಯೂ ಅಲ್ಲದೆ ಈಗಿನ ಶಾಲಾ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಮನ್ನಿಸ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಕ್ರಮಜ್ಞನೂ ಮನಶ್ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞನೂ ಆಗಿದ್ದನೆಂದು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು.

ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಾಗಲು ಇಂಥ ಜಾತಿಮತಸ್ಥರು ಮಾತ್ರವೇ ಯೋಗ್ಯರೆಂಬುದಾಗಿ ಸರ್ವಜ್ಞನ ಅಭಿ ಪ್ರಾಯವಿಲ್ಲ. ಉಪಾಧ್ಯಾಯನು ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸತ್ವವನ್ನು ಸತ್ಯವಾಗಿ ಬೋಧಿಸಲು ಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೆ ಸಾಕು. 'ಊರಿಗೆ ದಾರಿಯನು ಯಾರು ತೋರಿದರೇನು?...ಗುರುವು ತಾನಾರಾದೊಡೇನು?' ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರಿಣತಿಯುಳ್ಳ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ದುರ್ಲಭರೆಂಬದನ್ನು ಸರ್ವಜ್ಞನು ಬಲ್ಲನು. 'ಎಲ್ಲ ಬಲ್ಲವ ರಿಲ್ಲ, ಬಲ್ಲವರು ಬಹಳಿಲ್ಲ;' ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, 'ಬಲ್ಲೆನೆಂಬುವ ಮಾತು ಎಲ್ಲವೂ ಹುಸಿ ಕಾಣೋ!' ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಗಾಧವಾದ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಉಪಾಧ್ಯಾಯನು 'ಸರ್ವ ರೊಳು ಒಂದೊಂದು ನುಡಿ ಕಲಿತು ವಿದ್ಯೆಯ ಪರ್ವತವೆ' ಆಗಲು ನೋಡಬೇಕು. ಅಂಥ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಿಗೆ ಬರಿಯ ಜ್ಞಾನವೊಂದಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಲದು, 'ಜ್ಞಾನಿಗೆ ಗುಣ ಲೇಸು...ಸ್ವಾನುಭವಿಗಳ ನುಡಿ ಲೇಸು.' ಗುಣವಿಲ್ಲದ, ಸ್ವಾನುಭವವಿಲ್ಲದ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯನ ಓದು 'ಗಿಳಿಯೋದಿನಂತಕ್ಕು.'

'ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರಾಗಮವ ಓದಿದಡೆ ಫಲವೇನು?
ವೇದಿಸುವ ಚಿತ್ತ ಸಮರಸವಿಲ್ಲದೊಡೆ
ಬೂದಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಮ! ಸರ್ವಜ್ಞ.'

ಗುರೂಪದೇಶವಿಲ್ಲದೆ ವಿದ್ಯಾರ್ಜನೆ ದೊರೆಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ? ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಇದ್ದು ಕೊಂಡು ಪುಸ್ತಕಪಾಠ ಮಾಡಿದರೆ ಸಿದ್ಧಿಯಾಗದೇ? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸರ್ವಜ್ಞನು ಸಕಾರಣವಾಗಿ ಉತ್ತರ

ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಗುರೂಪದೇಶವು ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಅಗತ್ಯ. ಆ ಬೋಧನೆ ತಾನಾಗಿ 'ತನ್ನನರಿದಿಪ್ಪ ಜ್ಞಾನಿಯೊಡ ಮಾಡುವ ಒಡನಾಟ.' ಗುರುಮುಖದಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸುವ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಿದೆ, ಜೀವಕಳೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ಹೇಳುವ ಕೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ಕೇಳುವ ಪುಸ್ತಕ ಪಾಠದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾನುಭವ ಇಲ್ಲ, ಆತ್ಮನ ಒಲುಮೆ ಇಲ್ಲ; ಅದು ನಿಸ್ಸಾರ, ನಿರ್ಜೀವ. ಗುರು ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯ ಚರ್ಚೆಗೂ ಅವಕಾಶವಿದೆ. 'ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳೆರಡನ್ನು... ಗಟ್ಯಾಗಿ ಎರಡು ಸಂಧಿಸಲ್ಕೆ ಬೆಟ್ಟುಕೊಂಡಂತೆ' ಶಿಷ್ಯನು ಸಂದಿಗ್ಧ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಉಪಾಧ್ಯಾಯ ನೊಂದಿಗೆ ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸಿ ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುಕೂಲ್ಯವಿದೆ. 'ಬಲ್ಲವರ ಒಡನಾಟ ಬೆಲ್ಲವನು ಮೆದ್ದಂತೆ.' ಗುರೂಪದೇಶದಿಂದಲ್ಲದೆ ವಿದ್ಯೆಯು ಪಕ್ವವಾಗದು, ಫಲಿಸಲಾರದು. 'ಒಳ್ಳೆಯ ಗುರುವಿನ ಉಪದೇಶವಿಲ್ಲದ ಶಿಷ್ಯರು ಬಳ್ಳಿಕುರುಡರಂತೆ ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಬೀಳುವರು.'

'ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತರೆ ಇಲ್ಲ, ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿತರೆ ಇಲ್ಲ
ಉದ್ಯೋಗ ಮಾಡಿದರೆ ಇಲ್ಲ, ಗುರುಮುಖ
ಇದ್ದಲ್ಲದಿಲ್ಲ—ಸರ್ವಜ್ಞ.'
'ಗುರುರಾಯನುಪದೇಶ ದೊರೆಕೊಂಡಿತಾದಡೆ
ಹರಿವುದು ಪಾಪವೆಂತೆನಲು, ವಜ್ರದಿಂ
ಗಿರಿಯ ಹೊಯ್ದಂತೆ—ಸರ್ವಜ್ಞ.'

ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುವುದೂ (organization ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಅಂಕೆ ಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದೂ (Discipline) ಉಪಾಧ್ಯಾಯನ ಕರ್ತವ್ಯಗಳೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯ ಏರ್ಪಾಟು ಇಲ್ಲದ ಮತ್ತು ಸರಿಯಾದ 'ಶಿಸ್ತು' ಇಲ್ಲದ ಶಾಲೆಯು ಬೇಗನೆ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುವುದೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯ. ಶಾಲೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೂ ಭದ್ರತೆಗೂ ಒಬ್ಬ ತಲೆಯಾಳು ಇದ್ದೇ ತೀರಬೇಕು. 'ಗುರುವು ಇಲ್ಲದ ಮಠವು, ಹಿರಿಯರಿಲ್ಲದ ಮನೆಯು, ಅರಸಿಲ್ಲದೂರು, ಇವು ಮೂರು ನುಲಿಹರಿದ ಹೊರಸಿನಂತೆ' ಕಟ್ಟುಪಾಡು ಇಲ್ಲದೆ ಬಲವಿಲ್ಲದೆ ಬಿದ್ದುಹೋಗುವುವು. ರಾಜನಿಗೆ ರಾಜಧರ್ಮವು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಗುರುವಿಗೂ ಒಂದು ಧರ್ಮವಿದೆ, ಅವನು ಆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರಲೇ ಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಧರ್ಮವಿಧೇಯನಾಗಿ ನಡೆದರೆ ಮಾತ್ರ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. 'ಆಳಾಗ ಬಲ್ಲವನು ಆಳುವನು ಅರಸಾಗಿ, ಆಳಾಗಿ ಬಾಳಲರಿ ಯದನು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಹ!' ಮಕ್ಕಳು ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು, ಬಲ್ಲವ ರೊಡನೆ ಸೆಣಸಾಡಬಾರದು, ಉದ್ದುರುಟು ಮಾತನಾಡಬಾರದು ಎಂಬದಾಗಿ ಸರ್ವಜ್ಞನ ಹೇಳಿಕೆ ಇದ್ದರೂ, ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಅಂಥ ವಿಧೇಯತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಇದುವರೆಗೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆ ಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ದಂಡಪ್ರಯೋಗವು ಮಾತ್ರ ಅವನಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಿದ್ದಹಾಗೆ ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಶಿಕ್ಷಣಕಾರ್ಯವು ದಂಡಪ್ರಯೋಗದಿಂದಲೇ ಸಾಧ್ಯವೆಂಬ ಒಂದು ಪುರಾತನ ಅಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ 'ಮರ್ದನಂ ಬಲವರ್ಧನಂ', 'ಬಿಸಿಯಾಗದೆ ಬೆಣ್ಣೆ ಕರಗದು', 'ಬೆತ್ತದ ಪೆಟ್ಟು ಕಲಿಸುವ ಗುಟ್ಟು' ಇತ್ಯಾದಿ ನಾಣ್ಣುಡಿಗಳೇ ಸಾಕ್ಷಿಗಳು; ಶಿಕ್ಷೆ, ಶಿಕ್ಷಣ ಎಂಬೀ ಶಬ್ದಗಳು ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಏಟುಕೊಡುವುದನ್ನೇ ಸೂಚಿಸು ತ್ತವೆ. ಮಕ್ಕಳ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಅರಿಯದೆ, ಆಗದ ಹೋಗದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಅವರ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಿಡಿದು ಸಿಟ್ಟಾಗಿ, ಬೈದು ಹೊಯ್ದು ತಾರಾಮೂರ ಮಾಡುವವರು ಈಗಲೂ ಇದ್ದಾರೆ.

ಇಂಥವರ ಮೂಲಪುರುಷನು ನರಕಪಾಲವರ್ಧಕವಾದ ಯಮನು; ಹಿಂದೆ ಓನಾಮಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆ ಮಾಡಿಸಿದ ಚಂಡಾಮರ್ಕರೆಂಬ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಇದೇ ಸಂತತಿಯವರು. 'ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸಕಿರಿಸಿದೊಡೆ...ಅಕ್ಷಿಯಿಂದೀಕ್ಷಿಸದೆ ವಾಚಿಸದಿರಲ್ಕೆ...ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಕನಲ್ದು ಬರೆ' ಎಂದು ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಮೇಲ್ಬಿದ್ದು ಗುಡುಗುಡಿಸಿದ ದುರ್ಬೋಧಕನೇ ಇಂಥ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಹಿರಿಯಣ್ಣನು. ಸರ್ವಜ್ಞನು ಮಾತ್ರ ಈ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವನಲ್ಲ. ಅವನು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊಡೆಯಬೇಕು, ಬಡಿಯಬೇಕು ಎನ್ನುವ ದಂಡಧಾರಿಯೂ ಅಲ್ಲ; ಮಕ್ಕಳು ನಮ್ಮ ಜೀವವೆಂಬ ಕುರುಡು ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಅವರು ಹೇಗೂ ಇರಲಿ, ಅವರಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯೇ ಬೇಡವೆನ್ನುವ ಕುಳಿಂದನೂ ಅಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿ 'ಜುಲುಂ' ಸಲ್ಲದು, ಇದೇ ಅವನ ಭಾವ. ತಿಂಡಿಯಲ್ಲಿ ರುಚಿ ಇದ್ದರೆ ಮಕ್ಕಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಬಾಯಾಡಿಸಿ ತಿನ್ನುವಂತೆ, ಬಣ್ಣದ ಒಡವೆಗಳು ಹರಡಿದ್ದರೆ ಅವನ್ನು ತಾವಾಗಿ ಕೈಯಾಡಿಸಿ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯನ ಮಾತುಗಳು ಚಿಕ್ಕವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಎಟಕುವ ರಂಜಕವಾಗಿದ್ದರೆ, ಶಿಕ್ಷಣವು ಸೊಗಸಾಗುವುದು, ಸುಲಭವಾಗುವುದು. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಸರ್ವಜ್ಞನ ತ್ರಿಪದಿಯು ಎಷ್ಟು ಭಾವಗರ್ಭಿತವಾಗಿದೆ!

'ಉದ್ದಿನಾ ಒಡೆ ಲೇಸು, ಬುದ್ಧಿಯಾ ನುಡಿಲೇಸು
ಬಿದ್ದೊಡವೆ ಕೈಗೆ ಬರಲೇಸು, ಶಿಶುವಿಗೆ
ಮುದ್ದಾಟ ಲೇಸು! ಸರ್ವಜ್ಞ'

ಮುದ್ದಾಟದಿಂದ, ಮಕ್ಕಳ ಮೇಲಿನ ನಿಜವಾದ ಮರುಕದಿಂದ ಶಿಶುವಿನ ಶಿಕ್ಷಣವು ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು; ಬಲವಂತದಿಂದಲ್ಲ, ಬೆತ್ತದಿಂದಲ್ಲ.

ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಏತಕ್ಕೆ ಮುದ್ದಾಟದಿಂದ ಕಲಿಸಬೇಕು? ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವನ್ನು ಸರ್ವಜ್ಞನು ಒಂದುಕಡೆ ಸೂಚಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. 'ಕ್ರೀಡೆಯಲಿ ಬಾಲತ್ವ ಪ್ರೌಢಿಯಲಿ ತರುಣತ್ವ'—ಈ ರೀತಿ ಮಕ್ಕಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಇರುವುದರಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡುವ ವಿದ್ಯೆಯು ಅವರ ಬಾಲ್ಯದ ಕ್ರೀಡೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು; ಎಂದರೆ, ಕಲಿಸುವ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನು ಗುರುಪಟ್ಟದಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಅವರ ಒಡನಾಡಿಯಾಗಿ ನಡೆದು 'ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮುದ್ದು ಏರುವ ಪ್ರಸನ್ನತೆ,' 'ಬಾಯಲ್ಲಿ ನಕ್ಕುನಗಿಸುವ ನುಡಿ,' 'ಕಂಡುದನು ಕಂಡಂತೆ ಹೇಳುವ ಹಟ,' ಇವನ್ನು ತೋರಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಎಳಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಉತ್ತಮ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸರ್ವಜ್ಞನ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳಿವೆ. ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ಹೇಳುವವನು ಬುದ್ಧಿವಂತ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳು ಕೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ಕೇಳಿ ಸುಖಿಸಲಾರದ್ದರಿಂದ, ಗುರುಗಳ ಹೇಳಿಕೆ ಕಾಲ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬೇರೆಯಾಗಬೇಕು. ಆ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉದ್ದೇಶವಿರಬೇಕು, ಒಂದು ಹಾದಿಯಿರಬೇಕು. 'ಹೊಲಬನರಿಯದ ಮಾತು ತಲೆಬೇನೆ' ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತದೆ. 'ಹೊಲಬನರಿತು ಬಂದು ನುಡಿದರೆ' ಅದು ಫಲ ಪಕ್ವವಾದಂತೆ ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೆಯಿಂದ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ. 'ಕೇಳುವವರಿದ್ದರೇಹೇಳುವುದು ಬುದ್ಧಿಯನು;' ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಶಿಷ್ಯಗೊತ್ತಿಕೊಟ್ಟುಪದೇಶ ಬತ್ತಿದಾ ಕೆರೆಯ ಬಯಲಲ್ಲಿ ರಾಜಾನ್ನ ಬಿತ್ತಿ ಬೆಳೆದಂತೆ.' ಓದಿದ್ದನ್ನೇ ಓದಿಸಿದರೆ ಅದು 'ಮೇದ ಕಬ್ಬಿನ ಸಿಪ್ಪೆಯಂತೆ' ಸಪ್ಪೆ ತೋರುವುದು. ಕೃತಿಯನ್ನು ಓದಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಕೃತಿಗಾರನ ಹೃದಯವನ್ನು ತೆರೆದು ತೋರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಇದೇ ಕಲಿಸುವಿಕೆಯ ರಹಸ್ಯ. 'ಓದಿನಾ ಒಡಲನರಿದಡೆ ಸಿಪ್ಪೆ ಕಬ್ಬಾದಂತೆ ಕಾಣೊ!' ಹೀಗೆ ಮಾತಿನಾ ಗುಣ ತಿಳಿದು,

ಆತು ಮನ ನಿಜವರಿತು, ನೆನಹು ಮನದಲಿ ಕಟ್ಟಿ, ಮನವ ಘನದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ, 'ಅರಯ್ದು ನುಡಿವವನು ಅರಯ್ದು ನಡೆವವನು ಅರಯ್ದು ಪದವನಿಡುವವನು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಆರಾಧ್ಯನಕ್ಕು!'

ಪಾಠಶಾಲೆಯು ಹೇಗಿರಬೇಕು? ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಯಾವ ಪಾಠಗಳನ್ನು ಕಲಿಸಬೇಕು? ಎಷ್ಟುಹೊತ್ತು ಪಾಠ ಹೇಳಿಕೊಡಬೇಕು? ಇವುಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಸರ್ವಜ್ಞನು ಎತ್ತುವುದಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳು 'ಕೋಳಿ ಕೂಗದ ಮುನ್ನ ಏಳುವುದು, ನಿತ್ಯದಯಾಳು ದೇವರನು ಭಕ್ತಿಯಿಂ ನೆನೆದು' ಮಠಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು; ಅಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳಿಗೆ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಶಿರಬಾಗಿ ನಮಿಸುವುದು; ಓದುಬರಹ ಲೆಕ್ಕ, ಹೆಚ್ಚೆಂದರೆ ಕಾವ್ಯಾಭ್ಯಾಸ, ಇವನ್ನು ಮಾಡುವುದು; ಇಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅವನ ಕೃತಿಯಿಂದ ಊಹಿಸಬಹುದು. ಓದುಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಬರಹದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸರ್ವಜ್ಞನ ಟೀಕೆಯು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದಿದೆ. ಓದುವಾಗ ವಿಷಮ ಪರಿಚಯವು ಕಣ್ಣುಬಾಯಿಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗೆ ಹೋಗುವುದು; ಬರೆಯುವಾಗ ಆ ವಿಷಯ ಪರಿಚಯವು ಕೈಗಳ ಮೂಲಕ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮುಟ್ಟುವುದು ಇದು ಈಗಿನ ತತ್ವ. ಇದೇ ತತ್ವವು 'ಬರೆವಂಗೆ ಓದು ಬರುವಂತೆ' 'ಬರೆಯದಲೆ ಓದುವನ' ಎಂಬೀ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಅಡಗಿದೆ ನೋಡಿ! ಈ ಓದು ಬರಹಗಳು ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಯ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಸಾಧನಗಳೆಂಬುದಾಗಿ ಸರ್ವಜ್ಞನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. 'ಅಕ್ಕರವು ಲೇಖಕ್ಕೆ ತರ್ಕ ತಾ ವಾದಕ್ಕೆ ಮಿಕ್ಕ ಓದುಗಳು ತಿರುಪೆಗೆ' ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಆತನ ವಿದ್ಯಾಪಕ್ಷಪಾತವು ಅತ್ಯಧಿಕ; ನಾಡಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯೆ ಬೇಕೆಂಬ ಅವನ ಆಸೆ ಬಲವತ್ತರ. 'ವಿದ್ಯೆ ಈಯದ ತಂದೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳದ ಗುರುವು ಮಕ್ಕಳ ಬದ್ಧವೈರಿ'ಗಳೆಂದು ಸ್ವರವೆತ್ತಿ ಸಾರುವನು.

ನಾಡಿನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಯಾವನೊಬ್ಬನೂ ವಿದ್ಯೆಯಿಲ್ಲದೆ ಬೆಳೆಯಬಾರದೆಂಬದಾಗಿ ಸರ್ವಜ್ಞನ ಮತವಿದ್ದರೂ, ಆ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗದೆಂಬದನ್ನು ಅವನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ವಿದ್ಯೆಯು ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಫಲಿಸುತ್ತದೆ, ಕೆಲವರಲ್ಲಿ ಫಲಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ; ಅದು ಒಂದೊಂದು ಕಡೆ ಒಂದೊಂದು ಬಗೆಯ ಹಣ್ಣು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಕಲಿಯುವ ಮಕ್ಕಳ ಹುಟ್ಟುಗುಣ, ಅವರ ಮನೆಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ, ಹಿರಿಯರ ನಡೆನುಡಿಗಳು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣಗಳೆಂಬದನ್ನು ನಾವು ಬಲ್ಲೆವು; ಕೀಳು ಲೋಹವು ಪರುಷದ ಸೋಂಕಿನಿಂದ ಅಪರಂಜಿಯಾಗುವಂತೆ, ಅರಿವಿಲ್ಲದ ಮಕ್ಕಳು ಗುರುವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಯಶಃ ಉತ್ತಮರಾಗುವರು. ಆದರೆ ಸ್ವಭಾವ ಜನ್ಯವಾದ ದೋಷಗಳು ಗುರೂಪದೇಶದಿಂದ ಹೋಗಲಾರವೆಂಬದಾಗಿ ಅವನೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುತ್ತಾನೆ, 'ಮೂರ್ಖನ ಕಳೆಯಲಳವಲ್ಲ!' 'ಮೂರ್ಖನಲ್ಲಿ ಛಲವು ಬೇಡೆಂದ!'

'ಮೂರ್ಖಂಗೆ ಬುದ್ಧಿಯನು ನೂರ್ಕಾಲ ಪೇಳಿದರೆ
ಬೋರ್ಕಲ್ಲ ಮೇಲೆ ಮಳೆಗರೆದರಾ ಕಲ್ಲು
ನೀರ್ಕೊಳ್ಳಲಹುದೆ ಸರ್ವಜ್ಞ.'

ಮನಶ್ಶಾಸ್ತ್ರವು ಮನುಷ್ಯನ ಮಿದುಳಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ನಡಿಸಿ, ಹೊಸ ಶೋಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮೂರ್ಖತೆಯ ನಿವಾರಣೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವ ತನಕ ಮಕ್ಕಳ ನೈಜಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಿದ್ದುವುದು ಸರ್ವಜ್ಞಮತದಂತೆ ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ಯವೆನ್ನಬೇಕು.

ಸರ್ವಜ್ಞನು ಓದುಬರಹ ಲೆಕ್ಕಗಳನ್ನು ಲೌಕಿಕ ವಿದ್ಯೆಯೆಂದೂ ಅದರಿಂದಲೇ ಮೋಕ್ಷಸಾಧನೆಯು ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂದೂ ತಿಳಿಯುವವನು. ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಾದಿ ಕಾವ್ಯಗಳ ಅಭ್ಯಾಸವೂ, ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯದ

ಪರಿಚಯವೂ 'ಗಾನವಿದ್ಯೆಯೇ ಲೇಸು' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಗಾನಕಲೆಯೂ, ಇವೆಲ್ಲಾ ಅವನ ಲೌಕಿಕ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿವೆ. ಇದನ್ನೇ ನಾವು ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿದ್ಯೆ (Literary Education) ಎಂದು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ. ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿದ್ಯಾಪ್ರಸಾರದಿಂದ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹಿತವಾಗುವ ಬದಲು ನಿರುದ್ಯೋಗಿಗಳಾಗಿ ಸರಕಾರದ ಆಫೀಸುಗಳಲ್ಲಿ ನೌಕರಿಗಳನ್ನು ಬೇಡತಕ್ಕ ತಿರುಕರ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿದೆಯೆಂತಲೂ ಪ್ರಜೆಗಳ ಆರ್ಥಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ದೇಶೋನ್ನತಿಯನ್ನೂ ವರ್ಧಿಸುವುದಕ್ಕೆ ವಿಜ್ಞಾನದ (Scientific Education) ಪ್ರಸರಣೆಯಾಗಬೇಕೆಂತಲೂ ಈಗ ತಾನೆ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಘೋಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇದೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮವನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಬದುಕಿದ್ದ ಸರ್ವಜ್ಞನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಯಾರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ? ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದ 64 ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಅಕ್ಷರವು ಲೇಖಕ್ಕೆ, ತರ್ಕ ತಾ ವಾದಕ್ಕೆ; ಮಿಕ್ಕ ವಿದ್ಯೆಗಳು ತಿರುಪೆಗೆ' ಎಂಬ ಸರ್ವಜ್ಞನ ಮಾತು ತಂಡತಂಡವಾಗಿ ಪಾಸಾಗುವ ತರುಣರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇತ್ತಲಾಗಿ ದೃಷ್ಟಾಂತಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಆ ಶೋಚನೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವ ಏರ್ಪಾಡುಗಳು ಈಗೀಗ ನಡೆಯುತ್ತಿವೆ. ಆದರೆ ಸರ್ವಜ್ಞನು ಕಾಲಜ್ಞಾನ ಹೇಳಿದಂತೆ ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೇಳುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ!

> 'ಕೋಟಿ ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಟಿ ವಿದ್ಯೆಯೆ ಮೇಲು!
> ಮೇಟಿಯಿಂ ರಾಟಿ ನಡೆದುದಲ್ಲದೆ ದೇಶ
> ದಾಟವೇ ಕೆಡುಗು! ಸರ್ವಜ್ಞ.'

ಮೇಟಿ ವಿದ್ಯೆಯೆಂದರೆ ನೇಗಿಲಿನ ತಿಳಿವಳಿಕೆ, ಒಕ್ಕಲತನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಕೃಷಿವಿದ್ಯೆ (Agricultural Education); ರಾಟಿ ಎಂದರೆ ಕೈಗಾರಿಕೆಯ ಯಂತ್ರ ಎಂದರ್ಥ. ದೇಶದ ಸಂಪತ್ತು ಸೌಭಾಗ್ಯಗಳು ಶುಷ್ಕವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ; ಅವು ಹೊಲಗದ್ದೆಗಳ ಬೇಸಾಯದಿಂದಲೂ ನೂಲಿನ ಚರಕ, ಸಣಬಿನ ರಾಟೆ, ಎಣ್ಣೆಯ ಗಾಣ, ನೀರಿನ ಏತ ಮೊದಲಾದ ಯಂತ್ರಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದಲೂ, ಕೈಗಾರಿಕೆಯ ಕೆಲಸಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಮಹಾತ್ಮಾ ಗಾಂಧಿಯವರ ಚರಕ ಶ್ಲೋಕದ ಮೂಲ ಮಂತ್ರವು ಮೇಲಿನ ತ್ರಿಪದಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಉಜ್ವಲವಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆ! 'ಸರಸ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರಸಿ ಸಿಡಿಲಿನ ನೀರ ಸುರಿಸಿದ ವಚನವಿದು.' ಮೇಲಿನಂಥ ಸರ್ವಜ್ಞನ ವಚನಗಳು ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ಜನಗಳನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿರ ಬಹುದು, ಅನೇಕರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿದ್ದಿರಬಹುದು, ಕೆಲವರನ್ನಾದರೂ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವು ಅರಿಯುವಂತೆ ಮಾಡಿರಬಹುದು. ಒಂದು ಸರ್ವಜ್ಞ ವಚನವು ಸ್ವತಃ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿ ತೆಂದು ಹೇಳಿ ಈ ಲೇಖವನ್ನು ನಾನು ಮುಗಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಸುಮಾರು 47 ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾನು ಹಳ್ಳಿಯ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ನಮ್ಮ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ನಾವು ಆಟವಾಡಿ ಕಾಲ ಕಳೆದು ಮನೆಲೆಕ್ಕ ಮಾಡದ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಮೊದಲು ಯಾವಾಗಲೂ ಸರ್ವಜ್ಞನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು:—

> 'ಆಡದೆ ಮಾಡುವನು ರೂಢಿಯೊಳಗುತ್ತಮನು,
> ಆಡಿ ಮಾಡುವನು ಮಧ್ಯಮನು, ಅಧಮ ತಾ
> ಆಡಿ ಮಾಡದವ! ಸರ್ವಜ್ಞ.'

ಅಂದಿನಿಂದ ಆಟವಾಡುವುದು ಪಾಪವೆಂದೂ ಓದುಬರಹಗಳು ಪುಣ್ಯವೆಂದೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಭಾವನೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಯಿತು. 'ಮಕ್ಕಳು ಓದಬೇಕು ಬರೆಯಬೇಕು, ಆಡಲೇಬಾರದು' ಎಂಬೀ ಹಿಂದಿನ ಅಯ್ಗಳ ಹೇಳಿಕೆಗೆ ಈ ವಚನವೇ ಬಹುಶಃ ಬೆಂಬಲವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ವಚನವು ಮಾತುಕೊಟ್ಟು ತಪ್ಪುವವನಲ್ಲಿಯೂ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆಂದು ಅದರ ಅರ್ಥಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಕೆಲಕಾಲ ಹಿಡಿಯಿತು. ಆದರೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಮರೆಯಲಾಗದ ಇನ್ನೊಂದು ಬುದ್ಧಿವಾದವು ಈ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಕವಾಗಿದೆ ಎಂಬರ್ಥವು ನಾನು ಟ್ರೈನಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಸೇರಿಕೊಂಡ ನಂತರ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು.

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೇಳುವುದು ಪಾಠ, ಆಟವಲ್ಲ; ವಾಖ್ಯಾನ ಪ್ರಯೋಗವಲ್ಲ. ಬರಿಯ ಮಾತುಗಳಿಂದ ವಿಷಯವು ಮಕ್ಕಳ ಎಳೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹತ್ತುವುದಿಲ್ಲ. ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಂದು ತೋರಿಸಿ 'ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಮಂ ಪ್ರಮಾಣಿಸಿದರೆ' ಮಾತ್ರವೇ ವಿಷಯವು ಸರಿಯಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ಗಣಿತ, ವಿಜ್ಞಾನ, ಇತಿಹಾಸ, ಕಾವ್ಯ ಅಂತು ಯಾವ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಮಾತುಗಳಿಂದ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ವಸ್ತುಗಳ ಮೂಲಕವೊ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿಯೊ ಪಠಗಳನ್ನು ಬರೆಯಿಸಿಯೊ, ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿಯೊ ಕಲಿಸ ಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯನು ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಆಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮಾಡಿ ಕಲಿಸುವುದೇ ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವು. ಆಡಬಾರದು, ಮಾಡಬೇಕು, ಆಡದೇ ಮಾಡುವವನು ನಿಜವಾದ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಾಗುವನು. ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸದೆ ಪ್ರವಚನಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಲೆಬೇನೆ ಏಳುವಂತೆ ಹೇಳುವವನು, 'ಆಡಿ ಮಾಡದವನು ಅಧಮನು' ಇದೀಗ ಹಳ್ಳಿಯ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ನಿತ್ಯವೂ ಜಪಿಸತಕ್ಕ ಬೀಜಾಕ್ಷರೀ ಮಂತ್ರ!

ಸರ್ವಜ್ಞನು ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬಲ್ಲವನು, ಕನ್ನಡದ ನುಡಿಗಾರ, ಸತ್ಯಸಮದರ್ಶಿ, ಖಂಡಿತವಾದಿ, ರಸಿಕ ಕವಿ; ಇಂಥವನು ಗಹನವಾದ ಧರ್ಮಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಸಂತೆಯ ಜನಗಳು ತಿಳಿಯುವಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೋಧಿಸಿದ್ದು ನಿಜವಾದರೆ, ಅವನು ಉತ್ತಮ ವರ್ಗದ ಉಪದೇಶಕನಿರಲೇಬೇಕಷ್ಟೆ; ಇಂಥವನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅನೇಕ ಮೂಲತತ್ವಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹರಡಿರುವುದು ಏನೊಂದೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನ್ನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಬೆಳಕಿಗೆ ತಾರದಿರುವುದು ಮಾತ್ರ ಸೋಜಿಗ! ಅವರು ತಮ್ಮ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾದ್ದಲ್ಲಿ, ಉಚಿತವಾದ ಸಂದರ್ಭಗಳು ದೊರಕಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಮುಡಿಯಷ್ಟು ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಹಿಡಿಯಷ್ಟು ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾದ್ದಲ್ಲಿ ಗುರಿ ತಗಲುವಂತೆ ಮಾತು ಎಸೆಯಬೇಕಾದ್ದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞೋಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಹೇಳಿದರೆ, ನಮ್ಮ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ನಾವು ಕಾಪಾಡಿದಂತಾಗುವುದು. ಸರ್ವಜ್ಞ ಕವಿಗೆ ಸಲ್ಲತಕ್ಕ ಮನ್ನಣೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಿದಂತಾಗುವುದು. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಆದಷ್ಟು ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾಗುವುದು.

ಕನ್ನಡವ ಬರೆವಂದು ಕನ್ನಡವ ಒರೆವಂದು
ಪನ್ನತಿಕೆಯಕ್ಕು ಪದವಕ್ಕು ಗತರಾಜ್ಯ
ತನ್ನದೇ—ಅಕ್ಕು—ಇದು ಸಿದ್ಧ!

———

ಹೊಸದಾರಿ

(ಮಂಗಳೂರು ಮಿತ್ರಮಂಡಳಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯೋತ್ಸವದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣದಿಂದ: ರಾಷ್ಟ್ರಬಂಧು [illegible]–[illegible]–೧೯[illegible])

ನಾನು ಈ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವಂಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದೆನೆಂಬ ಭಾವವು ಈಗ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯ, ನನ್ನಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾದ ಯೋಗ್ಯತೆ, ವಿದ್ವತ್ತುಳ್ಳ ಮಹನೀಯರು ಈ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಬಹುದಿತ್ತು—ಮುದುಕನ ನೆನಪು, ಕುಡುಕನ ನಡೆಯಂತೆ; ಹೇಳಲಿರುವುದನ್ನು ಹೇಳದೆ ಉಳಿದರೆ ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ. ನಾನಿಲ್ಲಿ ಬಂದ ಅನಂತರ ಈ ಮುಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹದಿನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆ ಹೋಯಿತು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಳಗನ್ನಡದ ವಿಚಾರವನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ನನ್ನನ್ನು ಎಷ್ಟೋಮಂದಿ ಕೆಣಕಿದರು. ಅಂಥವರಿಂದ ಕಲಿತು ಮುಂದೆ ಬಂದವರು ಈಗ ಹಳೆ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಪಂಡಿತರನ್ನು ದೂರುವಾಗ(?) ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸಂತೋಷಗೊಳ್ಳದೆ ಹೇಗಿರುವುದು? ಹಳಗನ್ನಡವು ಸರ್ವಾಂಗ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಆಸ್ಪದವಾಗಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಅದು ಸಾಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನು ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗಿಸಿದ ಪುಣ್ಯ ಹಲವರಿಗಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರಾಶಿ ರಾಶಿಯಾಗಿ ಅಚ್ಚುಹಾಕಿದ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಈಗತಾನೇ ಶ್ರೀ ಕಡೆಂಗೋಡ್ಲು ಶಂಕರ ಭಟ್ಟರು ಓದಿಹೇಳಿದ "ಪಂಡಿತನ ಪಯಣ" ವೆಂಬ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಭತ್ತದ ಕಟ್ಟು, ಹುರುಳಿ ಕಟ್ಟು —ಎಲ್ಲಾ ಇವೆ. ಆದರೆ ಹತ್ತಿ ಕಟ್ಟು ಇಲ್ಲವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ; ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹತ್ತಿಯಿಲ್ಲ, ಓದುವವರಿಗೂ ಹತ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ನಾನು ಅಷ್ಟರವರೆಗಿನ ಖಂಡನೆಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ; ಕವಿಯು ಆವೇಶದಿಂದ ನುಡಿದಿದ್ದಾನೆ. ನಮ್ಮ ಹಳೆಯ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಗಂಟೆಗೆ ಒಂದೇ ಸ್ವರದಂತಹ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ವಾಙ್ಮಯ ಸಾರವಿದೆಯೆಂದರೆ ಆ ಮಾತು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಕಾವ್ಯದೇವಿಯ ಹೊರ ಹೊಸ್ತಿಲಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಉಪಾಸಕನು. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಜೀವವಿಲ್ಲದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರೆದೆನಾದರೂ ಆಗ ಕನ್ನಡದ ಪ್ರಸಾರವು ತಡೆದುಹೋಗಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಹುಕಾಲ ಹೋಯಿತು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದವರಲ್ಲಿ ದಿವಂಗತ ಎಚ್. ನಾರಾಯಣರಾಯರೊಬ್ಬರು ; ದಿವಂಗತ ಅಮ್ಮೆಂಬಳ ಸುಬ್ರಾಯ ಪೈಯವರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು. ಇವರ ಸಂಭಾಷಣೆಯಿಂದ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಸಾರಕ್ಕೆ ಉತ್ತಮ ದಾರಿ ಯಾವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಕನ್ನಡದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಹೊಸಕನ್ನಡ ಬೇಕೆಂದು ಅವರಿಗೆ ತೋರಿತ್ತು. ಆ ಮಾತು ನಿಜವೆಂದು ತೋರಿದುದು ಈಗ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವಿಚಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿವರ್ತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವಾಗ ಭಯವುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ ಖಾನೇಶುಮಾರಿಯನ್ನು ಮೊದಲು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದಾಗ ಜನರಲ್ಲಿ—ಸರಕಾರವು ಜನರ ತಲೆಯನ್ನೆ ದೊಣ್ಣೆಯಿಂದ ಕುಟ್ಟುವುದೆಂಬ ಭೀತಿಯು ಇರಲಿಲ್ಲವೇ? ಬದಲಾವಣೆಗಳಾಗುತ್ತಲೇ ಇವೆ. ಆದರೆ ಅದು ಗೊತ್ತಾಗಬಾರದು. ನಮ್ಮ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹೀಗೆಯೇ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅಜ್ಜ ಇದ್ದರೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮನೆಯು ಮೊದಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಇರಬೇಕೆಂದೂ, ವಿಸ್ತಾರವಾಗಬಾರದೆಂದೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕುಟುಂಬವು ದೊಡ್ಡದಾದಂತೆ ಸುತ್ತಮುತ್ತ ವಿಸ್ತಾರಗಳು ಆಗುತ್ತಲಿರುತ್ತವೆ. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಮುದುಕನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆಯೆಂಬ ಭಾವವು ಹೊಳೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ, ಧರ್ಮ

ದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಆತ್ಮವಂಚನೆಯಿರುವಂತೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ಆತ್ಮವಂಚನೆ ನಡೆದುಬಂದಿದೆ. ಪಂಪನ ಕಾಲದಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಕವಿಯೂ ತಾನು ಪುರಾತನರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದೇ ಕಾವ್ಯ ಬರೆಯುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಆದರೆ ಇದು ನಿಜವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ಯಂ.ಎನ್. ಕಾಮತರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಆತ್ಮದ ಅರಿವೆ ಹೊರಗಿನಂತೆ ಒಂದೇ ಆಗಬೇಕು. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕವಿತೆಯನ್ನು ಬರೆಯತೊಡಗಿದವರನ್ನು ಹುಲಿಯಂತೆ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದಪೈಯವರಿಗೂ ನನಗೂ ಈ ವಿಷಯ ವಾದ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವರು ಅವರ ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಸಮಯದ ನಂತರ ಪ್ರಾಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕವಿತೆಯನ್ನು ಬರೆಯುವ ಪದ್ಧತಿಯು ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಈಗ ಏನೇನು ಪರಿಣಾಮವಾಗಿದೆಯೆಂದು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ.

ನಮಗೆ ಪುರಾತನ ಕಾವ್ಯಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುವುದು—ರಾಮಾಯಣ ಭಾರತಾದಿ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ರಾಜಪುರುಷರ ಸುಖೋಪಭೋಗಗಳು, ಕಷ್ಟ, ಸಾಹಸಗಳು ಮಾತ್ರ. ಆಗ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಮನೋವೃತ್ತಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಮನ್ವಯವು ಕವಿತೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವವಿತ್ತು. ಆದರೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಕವಿತೆಮಾಡುವ ಕ್ರಮವು ಈಗ ಬಂದಿದೆ. ಅದೇ ಭಾವಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ವಿಧದಿಂದಲೂ ಚಿತ್ರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವು ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಧಾರಾಳವಾಗಿ ನಡೆದಿದೆ.

ಈಗ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಮಿತ್ರಮಂಡಳಿಯವರ ಈ "ನಮ್ಮ ಕತೆ"ಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ ನೇಮಿಚಂದ್ರನ ಮನೋವೃತ್ತಿಯು ಭೀಮನ ಮೇಲಣ ಸೇಡು ತೀರಿಸಲು ಮುಂದಾದ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನ ಪ್ರತಿಹಿಂಸೆಯ ಭಾವದಿಂದ ಕಡಮೆಯದಲ್ಲ. ಅದೇ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾವನೆಯನ್ನು ನೇಮಿಚಂದ್ರನು ಹಿಂದುಗಡೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಇದರೊಳಗಣ "ದೊಡ್ಡಣ್ಣನ" ಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡೋಣ. ಉತ್ತಾನಪಾದರಾಯನ ಹೆಂಡತಿ ಸುರುಚಿಯ ಚಿತ್ರವಿದೆ; ಅದರಿಂದಲೂ ಉತ್ತಮ ಚಿತ್ರವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ, ಬಾಲಕರ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರದ (Child study) ಉತ್ತಮ ಚಿತ್ರವು ದೊಡ್ಡಣ್ಣನಲ್ಲಿದೆ. "ನಿರಪರಾಧಿ" ಯಲ್ಲಿ ಕಸವಿದ್ದುದನ್ನು ರಸಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ. ಏನೋ ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು, ಹತ್ತುಹದಿನೈದು ಪುಟಗಳೊಳಗೆ ವಾಚಕರಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ವರ್ಧಿಸುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಕತೆಯನ್ನು ಹೆಣೆದಿರುವರು. ಇನ್ನೂ ಬೇರೆ ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆಯ ವಿಷಯಗಳಿವೆ. ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲಾ ನಿರ್ದೋಷಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳಲಾರೆ; ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಷಯಗಳೆಷ್ಟೋ ಇವೆ. ನಮಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ಲೇಖಕರು ಇಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲ. "ಹಾಸನ ಟೋಪಿ" ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನೋದಿ ಹಲವರು ಸಂತೋಷಗೊಂಡಿರುವರು. ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವರಿಂದ ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳು ಬರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿವೆ. 'ಪ್ರಬುದ್ಧಕರ್ನಾಟಕ'ದಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಮಿತ್ರಮಂಡಳಿಯವರೊಬ್ಬರ (ಪೇಜಾವರ ಸದಾಶಿವರಾಯರ) "ಆಟಿಯ ಹುಣ್ಣಿಮೆ" ಎಂಬ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಓದಿ ಆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ತೋರಿತು. ಮೊದಲು ಏನು ಬರೆದರೂ "ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿದೆ, ಮಧುರ ಪದ ಪುಂಜರಂಜಿತವಾಗಿದೆ" ಇಷ್ಟೇ ಎಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈಗ ವಿಮರ್ಶೆಯ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಎಷ್ಟು ವಿಮರ್ಶಾ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳವರಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಉತ್ತಮ ಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಡೆಂಗೋಡ್ಲು ಶಂಕರಭಟ್ಟರು ಒಬ್ಬರು. ಈಗ ಅವರು ತಾನೇ ಓದಿ ಹೇಳಿದ "ಪಂಡಿತನ ಪಯಣ" ಇತ್ಯಾದಿ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ 'ಡ್ರೈಡನ್' ಮೊದಲಾದ ಇಂಗ್ಲಿಷ ಕವಿಗಳ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಸಮತೋಲವಾಗಬಹುದಾದ ವ್ಯಂಗ್ಯ ವಿನೋದಭಾವಗಳು ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿವೆ. ಹೊಸಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ

ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಬರೆದವರು ಮೈಸೂರಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಾರೆ. 'ಪಡುವಲ ಕಡಲಿನ ಮುಂಗಾರ'ನ್ನು ಶ್ರೀ ಕೆ. ವಿ. ಪುಟ್ಟಪ್ಪನವರು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈಗ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಹೊಸಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಲ್ಲವೂ ಉಳಿಯುವುದೆಂದು ಹೇಳಲಾರೆ. ಆದರೆ ಹಳಗನ್ನಡವು ಹೊಸಕನ್ನಡದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಲಾರದು. ಬರಿಯ ಹಳಗನ್ನಡವೇ ಸರ್ವಸ್ವವೆನ್ನುವವರಿಂದ ನಮಗೆ ಉಪಕಾರವಿಲ್ಲವೆಂದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಸಂಚಾರಕೋಶಗಳಂತೆ ನಮ್ಮ ಮಧ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು. ವಿಕಾಸಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಹೊಸಗನ್ನಡವನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗುವಂತೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮೊದಲಾದ ಪರಭಾಷಾ ಪದಗಳನ್ನು ಧಾತುಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು "ಇಸು" ಪ್ರತ್ಯಯಾದಿ ಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬಹುದೇ? ಎಂಬುದು ವಿಚಾರಿಸತಕ್ಕ ವಿಷಯವಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗಾಗಿ 'ಟೆಲಿ ಗ್ರಾಫ ಮಾಡಿದನು' ಎಂಬದನ್ನು 'ಟೆಲಿಗ್ರಾಫಿಸಿದನು'; ಅಥವಾ 'ಮೋಟರ್ ಡ್ರೈವ್ ಮಾಡಿದನು' ಎಂಬ ದನ್ನು 'ಮೋಟರಿಸಿದನು' ಎಂಬಂತೆ. ಹೀಗೆಯೇ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವಾಗಲೂ ಸುಲಭವಾಗು ವಂತೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆಯೇ ಎಂಬದು ವಿಚಾರಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಅಂತೂ ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈಗ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ಸ್ತುತ್ಯವಾಗಿರುವುವು. ಮಿತ್ರಮಂಡಳಿಯ ಸದಸ್ಯರಂತಹ ಉತ್ಸಾಹಿ ತರುಣರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆದರೆ ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಕೀರ್ತಿಬರುವುದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವಿಲ್ಲ.

ಬಾಲ ಸಾಹಿತ್ಯ

(ಹೈದರಾಬಾದಿನ ನಾಡಹಬ್ಬದ ಭಾಷಣದಿಂದ: ಕಂಠೀರವ– 29–10–35)

ಈ ಸಾಯಂಕಾಲ ನಾನು ಮಾತಾಡಬೇಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವಿಷಯವನ್ನು ಈ ಸೀಮೆಯ ನಾಡ ಪಬ್ಬದ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಮಂಡಳಿಯವರು ನನ್ನ ಹತ್ತಿರ ವಿಚಾರಿಸದೆ ತಮ್ಮ ಜಾಹಿರಾತಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಸರಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಜೋಡಿಸಿಬಿಟ್ಟದ್ದರಿಂದ, ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ಏನನ್ನಾದರೂ ನಾನು ಈಗ ಮಾತಾಡಲೇ ಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ನಾಡಹಬ್ಬಕ್ಕೆ ನಾನು ಬರಬೇಕೆಂದು ತಾವು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದಾಗ, ನಾಡಹಬ್ಬವೆಂದರೆ ದೇವಿಯ ಸ್ತೋತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ದೇವಿಯ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದು, ದಸರಾ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಭಕ್ತಿಪರವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಭಾಗಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದೆಂಬ ಭಾವನೆ ನನಗೆ ಇತ್ತು. ದಸರಾ ಹಬ್ಬವನ್ನು ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಆ ರೀತಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು ಹೊರತು ನನ್ನಂಥವನು ಭಾಷಣ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಚಿಕ್ಕಂದಿನ ನಾಡಹಬ್ಬದ ಬಾಲಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದರೆ ಮಹಿಷಮರ್ಧಿನಿಯ ಕಥೆ, ವಿಜಯದಶಮಿಯ ಇತಿಹಾಸ, ದೊಡ್ಡವರ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಗೆಳೆಯರೊಂದಿಗೆ ಹಾಡುವ ಹಾಡುಗಳು–

ಆಶ್ವಯುಜ ಶುದ್ಧ ನವಮಿಯು ಬರಲಿ ಎಂದು,
ಶಾಶ್ವತದಿ ಹರಸಿದೆವು ಬಾಲಕರು ಬಂದು;
ಅಳಿಯನುಡುಗೊರೆಯಲ್ಲ ಕ್ರಮದಿ ಕೇಳುವರೆ
ಹಳೆಯ ಸಾಲವಿದಲ್ಲ ಕಾಡಿ ಕೇಳುವರೆ—

ಇಂಥ ಮಾನವಮಿಯ ಅನೇಕ ಹಾಡುಗಳೇ ಅಂದು ನಮಗೆ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಬಾಲಸಾಹಿತ್ಯ. ಈ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಜನರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಆಗ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಬರಹದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ಪ್ರಚಾರವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಾಲಸಾಹಿತ್ಯವೆಂಬ ಹೆಸರು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶವಾಗತಕ್ಕ ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾಗವು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಬಾಲಸಾಹಿತ್ಯ, ಈ ಪದವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತೀರ ಹೊಸದು; ಅದು ಹುಟ್ಟಿ ಇನ್ನೂ 15 ವರ್ಷ ಕಳೆಯಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ಕನ್ನಡ ಬಾಲಸಾಹಿತ್ಯವು ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಬೆನ್ನುಹಿಡಿದು ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದಿದೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಕಾಗೆ ಗುಬ್ಬಕ್ಕನ ಕಥೆ ಹೇಳದ ಕನ್ನಡ ತಾಯಿ ಇದ್ದಾಳೇ? ಗೋವಿನ ಹಾಡು ಕೇಳದ ಕನ್ನಡ ಮಗು ಉಂಟೇ? ಡೊಂಬತಿಯ ಲಾವಣಿ, ಎಲ್ಲಮ್ಮನ ಹಾಡು, ಚೆನ್ನಯ್ಯನ ಜಗಳ ಮೊದಲಾದ ಕಥೆಗಳಿಂದ ಎಷ್ಟುಮಂದಿ ಕನ್ನಡಿಗರ ಬಾಲ್ಯ ಆಹ್ಲಾದಕರವೆನ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ? ಇಂಥ ಅಜ್ಜಿ ಕಥೆಗಳು, ಪುಡಿ ಕಥೆಗಳು, ಪುಟ್ಟ ಕವನಗಳು, ತುಂಡು ಪದಗಳು, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ 4 ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ಮತ್ತು 14 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನೊಳಗಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬೋಧಪ್ರದವಾಗುವಂತೆಯೂ ಮನೋರಂಜಕವಾಗುವಂತೆಯೂ ರಚಿತವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಭಾಗವು ಬಾಲಸಾಹಿತ್ಯವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಇತ್ತಲಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಾದರೂ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಧಿಕವಿದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಅನುಮಾನಿಸಬಹುದು.

ಕನ್ನಡಿಗರ ಸಂಖ್ಯೆ, ಅವರ ನಾಡಿನ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ, ಅವರ ಗ್ರಂಥಗಳ ರಾಶಿ, ಭಾಷಾಭಿವೃದ್ಧಿ, ಇವನ್ನು ಯೋಚಿಸುವಾಗ ಇದುವರೆಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಮುದ್ರಿತವಾದ ಈ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯಾಂಶವು ಬಹು ಕಡಮೆಯೆಂದೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಕನ್ನಡ ಬಾಲಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂಗ್ರಹಣ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ನಿರ್ಮಾಣದಲ್ಲಿಯೂ ನಾನು ಮೊದಲಿಗನೆಂಬದಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯವರು ಕೊಂಡಾಡಿದರೂ, ಆ ಹೊಗಳಿಕೆಗೆ ನಾನು ಅರ್ಹನಲ್ಲ. ಈ ಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಚಿಕ್ಕವರ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಹಕಾರಿಯೆಂಬದನ್ನು ಮನಗಂಡು, ಅದನ್ನು ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ತರಲು ಪ್ರಯತ್ನಮಾಡಿದವರಲ್ಲಿ ನಾನೊಬ್ಬನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಹೆಮ್ಮೆ ನನಗಿದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಇಂತ ದಂತಕಥೆಗಳಿಗೂ ಬಾಲಗೀತೆಗಳಿಗೂ ಬಹಳ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಶೈಶವದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಇದೇ ಸುಗಮವಾದ ದಾರಿಯೆಂದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಹಿಂದು ಗುರುಕುಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥ ಕಟ್ಟುಕಥೆಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಏಕೆಂದರೆ ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮನು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಅರಸು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ತಿದ್ದುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪಂಚತಂತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿದನೆಂದು ಹೇಳುವರಷ್ಟೆ. ಮಕ್ಕಳ ಬೋಧನೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಥೆಯು ಸುಗಮವಾದ ಮಾರ್ಗವೆಂಬ ತತ್ವವು ಆ ಕಾಲದವರಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು ಈ ಸಾಯಂಕಾಲ ಬಾಲಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಮುಂದೆ ಹೇಳುವಾಗ, ಅದರ ಒಂದು ಅಂಗವಾದ ಕಥೆಗಳನ್ನು, 10 ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸುದಾಟದ ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರುಚಿಸತಕ್ಕ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತ್ರ ಹೇಳುವನಿದ್ದೇನೆ; ಬಾಲಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತರ ಅಂಶಗಳು ಈ ದಿನ ಈ ಭಾಷಣದ ಹೊರಗಿವೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಾಂಗವಾಗಿರತಕ್ಕ ಕಥೆಗಳಿಗೆ ಕೆಲವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಕ್ಷಣಗಳಿವೆ. ಆ ಲಕ್ಷಣಗಳಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಆ ಕಥೆಗಳೂ ಗೀತೆಗಳೂ ಇನ್ನೂ ಉಳಿದಿವೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವು ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೂ ಅವುಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಒಂದೂ ಹಲವೂ ಕಾರಣವು. ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಥಾ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುವು ಮತ್ತು ಕಥಾ ರೀತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದುವು---ಹೀಗೆ ಎರಡು ಬಗೆ. ಕಥಾ ವಿಷಯದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಮಿಸ್ ಬ್ರಾಯೆಂಟ್ ಎಂಬಾಕೆ 'ಕಥೆ ಹೇಳುವುದು' ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ತನ್ನ ಪುಸ್ತಕದ ಉಪೋದ್ಘಾತದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದಾಳೆ.

1. ಕಥಾವಿಷಯವು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿರಬೇಕು. ದೋಸೆ ಹೊಯ್ಯುವುದು, ಗಾಡಿ ಹೊಡೆಯುವುದು. ತೇರು ಎಳೆಯುವುದು, ಮೊದಲಾದ್ದು ಮಕ್ಕಳ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಗ್ರಹಣವಾಗುವ ವಿಷಯಗಳು; ಆದರೆ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುವುದು, ಸಾಲಮಾಡಿ ದಿವಾಳಿಯಾಗುವುದು, ಇವು ಅವರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಮೀರಿದ ವಿಷಯಗಳು. ಭೀಷ್ಮ ಜನ್ಮಕಥೆ ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟದ್ದು. ಭೀಷ್ಮ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಅವರ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಕೊಂಚ ಮೀರಿದ್ದು. ಮಯೂರಧ್ವಜನ ದಾನದ ಕಥೆಗಿಂತ ಆತನ ಯಜ್ಞದ ಸಂಗತಿ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸೇರುವಂಥಾದ್ದು. ಇದರಂತೆಯೇ ಲವಕುಶರ ಬಾಲ್ಯವರ್ಣನೆಯಷ್ಟು ರಾಮನ ಸೀತಾಪರಿತ್ಯಾಗದ ಕಥೆಯೂ ಚಿಕ್ಕಮಲ್ಲಮ್ಮನ ಆತ್ಮಹತ್ಯದ ಕಥೆಯೂ ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ರುಚಿಸವು. ಸಣ್ಣಮಕ್ಕಳ ಸಣ್ಣಪ್ರಪಂಚವು ಡಂ ಡಂ ಕೋತಿ, ಮೆಣಸಿನ ಕಾಳಪ್ಪ, ಕಾಗೆ ಗುಬ್ಬಕ್ಕ, ಸಕಲಾತಿ ಬೀಜ ಮೊದಲಾದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ಬೇಸರಿಕೆಗೊಳ್ಳದ ಕನ್ನಡ ಮಗುವಿಲ್ಲ.

2. ಮಕ್ಕಳ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಿಷ್ಟು ಅದ್ಭುತ ರಸವಿರಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿ ಹೆಚ್ಚು; ಅದನ್ನು ಪತೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಇಡುವಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿಯು ಬೆಳೆದಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅದ್ಭುತವಿದ್ದರೆ, ಅವರ ಕಲ್ಪನಾ ಶಕ್ತಿಯ ಓಲಾಟಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಕಾಲು ತಾಗಿದರೆ ಬಾನಿಗೇರುವ ಜಮಖಾನ, ಕಿವಿ ತಿರುವಿದರೆ ನೀರೊಳಗೆ ಹೋಗುವ ಮಾಟದ ಕುದುರೆ, ದೀಪ ಉಜ್ಜಿದರೆ ಕಣ್ಣುಮುಂದೆ ಬರುವ ಭೂತ, ಮುಂತಾದ ಕಥೆಗಳು ಅವುಗಳೊಳಗಿನ ಅದ್ಭುತ ರಸದಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೃಷ್ಣನ ಗೋವರ್ಧನೋದ್ಧರಣ, ಏಸುವಿನ ಪಂಚಸಹಸ್ರಭೋಜನ, ಬಸವೇಶ್ವರನ ಪವಾಡ ಕೃತ್ಯಗಳು ಭಕ್ತಿಪರರಾದವರು ನಂಬುವಂತೆ ಮಕ್ಕಳು ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಘಟಿತಘಟನಾ ಭಾಗವಿದ್ದರೆ ಮೆಚ್ಚುತ್ತವೆ.

3. ಮಕ್ಕಳ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಬೋಧನೆಯು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಧರ್ಮಬೋಧನೆಗಾಗಿಯೇ ಕಥೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಇರಬಾರದು. ಇಸೋಪನ ಕಥೆಗಳ ಹಾಗೆ ಬರಿಯ ಬುದ್ಧಿವಾದಗಳನ್ನು ಕಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇರುವ ಕಟ್ಟುಕಥೆಗಳು ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ರಂಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಸೋಪನ ನರಿಯ ಕಥೆಗಳಿಂದ ಊಹಿಸಲಾಗುವ ಬುದ್ಧಿವಾದವು ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಕುಹಕೋಪಾಯದಿಂದ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆ, ವಂಚನೆಯಿಂದ ಇಷ್ಟಸಿದ್ಧಿ, ಸತ್ಯಾಚರಣೆಯಿಂದ ಅನಿಷ್ಟಪ್ರಾಪ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಭಾವಗಳು ಕಥಾಶ್ರವಣದಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೂಡಬಾರದು. ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಇಲ್ಲವೆ ಬರೆದು ಅವುಗಳ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿವಾದವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಮಾಡುವುದು ಅನುಚಿತವೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಧೈರ್ಯ, ಪರೋಪಕಾರ, ಸ್ವಾವಲಂಬನ, ದೀರ್ಘಪ್ರಯತ್ನ, ಸೌಹಾರ್ದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪವಾಗಿ ತೋರಿಸತಕ್ಕ ಕಥೆಗಳು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಕ್ಕವು.

4. ಮಕ್ಕಳ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸತಕ್ಕ ಭಾಷೆಯು ಸುಲಭವಿರತಕ್ಕದ್ದು; ಶಬ್ದಗಳು ಮನೆಮಾತುಗಳಿರಬೇಕು. ವಾಕ್ಯಗಳು ಉದ್ದವಿರದೆ ಚಿಕ್ಕವಿರುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಸುಲಭ ಭಾಷೆ ಎಂದರೆ ಮಕ್ಕಳು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸತಕ್ಕ ಭಾಷೆ. 'ಸೀತೆ ದುಃಖಿಸಿದಳು' ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಂತ 'ಆಕೆ ಅಂಗೈಯ ಮೇಲೆ ಗಲ್ಲವನ್ನು ಇಟ್ಟು, ಮೂಗಿನಿಂದ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಾ, ಕಣ್ಣೀರು ತುಂಬಿ,–ದುಃಖಿಸಿದಳು' ಎಂದು ವಿಸ್ತರಿಸಿದರೆ ದುಃಖದ ಚಿತ್ರವು ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಹೊಳೆಯುವುದು ಶಕ್ಯವಿದೆ. 'ಅರ್ಜುನನು ಕೋಪಿಸಿದನು' ಎಂದು ನಿರ್ಗುಣವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಂತ 'ಆತನು ಅವುಡುಗಳನ್ನು ಕಚ್ಚಿ, ಹಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಕಡಿದು, ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿ, ಬುಸುಗುಟ್ಟಿ—ಕೋಪಿಸಿದನು' ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದರೆ ಕೋಪವನ್ನು ಮೂರ್ತಿಮಂತವಾಗಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಚಿತ್ರಿಸಿ ತೋರಿದಂತಾಗುವುದು. ಒಳಗಿನ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಗಿಂತ ಅವುಗಳನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವ ಅಂಗಮುದ್ರೆಗಳನ್ನೂ ಬಾಹ್ಯಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನೂ ಹೇಳಿದರೆ, ಆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವನ್ನು ಮುಂದೆ ಅಭಿನಯಿಸಿ ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಭಾವೋಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುವವನಿಗೆ ಕಷ್ಟ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಮನೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಥೆಗಾರನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಸಮಾಸಗಳ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿದ ಕೂಡಲೇ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆ ಭಾಷೆಯು ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಅಸಹ್ಯವಾಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

5. ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೆಗಿಂತ ಸಂಭಾಷಣೆ ಅಧಿಕವಿರಬೇಕು. ಸಂಭಾಷಣೆ ಇದ್ದರೆ ಮಕ್ಕಳು ಕಥೆಯನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡಂತೆ ಅನುಭವಿಸುವರು: ಕಥೆಯಲ್ಲಿಯ ಪಾತ್ರಗಳು ಜೀವಕಳೆ ತುಂಬಿ ಮಕ್ಕಳ ಕಣ್ಣಮುಂದೆ

ಕುಣಿಯುವುವು. ಮಾತುಗಳನ್ನು, ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಆಡಿ ತೋರಿಸಿದರೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುವುದು ಸ್ವಲ್ಪ ಸುಲಭ. ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿಯ ಒಂದೆರಡು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನಾದರೂ ಮಕ್ಕಳು ಕಥೆಗಾರನ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಇಟ್ಟು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವಷ್ಟು ಆತನ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಭಾಷಣೆ ಇರತಕ್ಕದ್ದು.

ಬಾಲಕರಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗತಕ್ಕ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಪುನರುಕ್ತಿಯು ಒಂದು ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ. ದೊಡ್ಡವರಿಗಾಗಿ ಬರೆದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಪುನರುಕ್ತಿಯು ಒಂದು ದೋಷವಾಗಿ ಎಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. 'ರಾಮನು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳಬೇಕು' ಎಂಬುದಾಗಿ ವರವನ್ನು ಕೇಳು ಎಂದು ದಾಸಿಯು ಕೈಕೆಗೆ ಸೂಚಿಸಿದಳು. ಕೈಕೆ ದಶರಥನೊಡನೆ 'ರಾಮನು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳಬೇಕು' ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡಳು. ದಶರಥನು ರಾಮನಿಗೆ 'ರಾಮಾ, ನೀನು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ತೆರಳಬೇಕು' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಇಂಥ ಪುನರುಕ್ತಿಯು ಬಾಲಕರಿಗೆ ಆವಶ್ಯಕ; ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ಬೇಸರಿಕೆ. ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಲಿಯತಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಈ ಪುನರುಕ್ತಿಯಿಂದ ಬಹಳ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ಮತ್ತೂ ಮತ್ತೂ ಹೇಳುವುದು ಹಳಬರದು ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಹಳೆಯ ಕಥೆಗಳ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದೆ.

ನಾನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಬಾಲಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ಅಂಗವಾದ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕವರಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗತಕ್ಕವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇದುವರೆಗೆ ಮಾತಾಡಿದೆನು. ಆ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ವಿನೋದ, ಹಾಸ್ಯ ,ಜಗಳ, ಕಾರ್ಯ, ಚಲನ, ಇವು ಇರತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಯಾವುದೊಂದು ಹಳೆಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ, ಅದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಅವಶ್ಯವಿದ್ದರೆ ಕತ್ತಿ, ಅದರಲ್ಲಿರುವ ಅಶ್ಲೀಲ ಅಸಹ್ಯತೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿ, ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಹೊಸಕಥೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವವರು ಇದುವರೆಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಲ್ಲಿ, ಆವು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗದೆ ಇರಲಾರವು.

ಕಥೆಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸುವವರು ಅವನ್ನು ಸಚಿತ್ರವಾಗಿ ಮಾಡಿ, ದೊಡ್ಡ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿಸಿ, ಅಂದವಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿ, ಅಗ್ಗವಾಗಿ ಮಾರುವುದು. ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿಯೂ ಕನ್ನಡಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಕಥೆಗಾರರು ಈಪರಿ ಮಾಡುವ ಸೇವೆಯು ಶ್ರೀ ಭುವನೇಶ್ವರಿಗೆ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗುವುದೆಂದು ನನಗೆ ನಂಬುಗೆ ಇದೆ.

ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಕೈಪಿಡಿ ಬೇಕು

(ಸುವಾಸಿನಿ ೧೯೦೦—೧೯೦೩)

ನನ್ನ ಹೆಸರು ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ತುಂಬಾ ಆಶೆ ಇದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಮೂರು ದಿವಸ ತಲೆಯನ್ನು ಕೆರೆದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದರೂ ಮೂರುಗಜ ಕಾಗದವನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿದುದಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಈಗ ಮೂರಕ್ಷರವನ್ನು ಕಲಿತವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ; ಅದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ಹೆಚ್ಚುಗಾರಿಕೆ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆನು. ಆದರೆ ಮೊನ್ನೆ ಸಂಜೆ ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರಿಬ್ಬರೊಡನೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಕನ್ನಡ ಕೈಪಿಡಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳು ನಡೆದುವು. ಅವೆಲ್ಲವೂ ನನ್ನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದೊಡನೆಯೇ ಮೊದಲನೆಯ ಆಸೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ದಾರಿ ಸಿಕ್ಕಿತೆಂದುಕೊಂಡು ನಲಿಯುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಇದು ಅಚ್ಚಾಗುವವರಿಗೂ ನನ್ನೆದೆ ಬಡಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಇರುವುದೆಂದು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಡಲಿಷ್ಟವಿಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರನ್ನು ಹಾಕಿರುವೆನು.

ನಾನೂ ಕೃಷ್ಣನೂ ಬೇಸರಿಕೆಯನ್ನು ಕಳೆಯಲೆಂದು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೊರಟೆವು. ರಾಮನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ಕೂಗಿದೆವು. ಮೂವರೂ ಕೆರೆಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಹಾಕಿಕೊಂಡು ಬರೋಣವೆಂದು ಅತ್ತಲಾಗಿ ನಡೆಯ ತೊಡಗಿದೆವು. ನನಗೆ ರಾಮು, ಕೃಷ್ಣ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ತುಂಬಾ ಪರಿಚಯ ಇದ್ದಿತು. ಆದರೆ ಅವರಿಬ್ಬರು ಇನ್ನು ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಕೆಳಗೆ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಮಾತಾಡಿಸಿದುದು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಮಾತನಾಡ ತೊಡಗಿದರು.

ಕೃಷ್ಣ:—ತತ್ಕೂರ್ಮೆ ಎಂದರೇನು ನೋಡಿದಿರಾ?

ರಾಮು:—ನಿನ್ನೆ ನೀವು ಕೇಳಿದುದನ್ನು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಈ ಹೊತ್ತು ಬೆಳಗೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿದೆನು, ಆದರೆ ಅದರ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಕೃಷ್ಣ:—ಅಷ್ಟೊಂದು ನಿಘಂಟುಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೀರಲ್ಲಾ. ಯಾವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಕ್ಕಲಿಲ್ಲವೇ?

ರಾಮು:—ಸರಿ, ಅವುಗಳನ್ನು ಯಾರು ನೋಡಿದವರು? ಆ ಮಾತು ಪಂಪಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ, ಪಂಪ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದಿದ್ದಹಾಗಿದ್ದಿತು. ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿದೆನು. ಆದರೆ ಹೀಗೆಯೇ ಸರಿ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲಾರದೆ ಹೋದೆನು.

ಕೃಷ್ಣ:—ಇದೇನು ಹುಡುಗಾಟ! ಬೇಕಾದ ಪದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ನಿಘಂಟುಗಳೇ ಇಲ್ಲವೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ?

ನಾನು (ನಡುವೆ ನುಗ್ಗಿ):—ಎಲೋ ಕೃಷ್ಣ, ಈ ರಾಮನ ಸಂಗಡ ಕನ್ನಡದ ಮಾತೆತ್ತಿದೆ ನೋಡಿಕೊ, ಇನ್ನೆರಡು ಗಂಟೆ ತನಕ ಮೋಸವಿಲ್ಲ.

ಕೃಷ್ಣ:—ನೀನು ಸುಮ್ಮನಿರಬಾರದೆ?

ನಾನು:—ಹಾಗೆ ಆಗಲಪ್ಪ; ರಾಮ, ನಿನ್ನ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬಿಚ್ಚು.

ರಾಮ:—ನಿಘಂಟುಗಳಿಗೇನು, ಎಷ್ಟೋ ಇವೆ. ಕಬ್ಬಿಗರ ಕೈಪಿಡಿ, ಶಬ್ದಮಂಜರಿ, ಕರ್ಣಾಟಕ ನಿಘಂಟು, ಭಾರತ ನಿಘಂಟು, ಚತುರಾಸ್ಯ ನಿಘಂಟು, ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಇವೆ. ಇದ್ದರೇನು, ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪಲ್ಲ.

ಕೃಷ್ಣ:—ಅದೇಕೆ ಹಾಗೆನ್ನುತ್ತೀರಿ?

ರಾಮ:—ಈ ಕೈಪಿಡಿಗಳೆಲ್ಲಾ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ತಮ್ಮ ನಿಘಂಟುಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿ, ಆಮೇಲೆ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವರೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಮಾತನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಎಂದು ಹುಡುಕುತ್ತೀರಿ? ಹೇಳಿ. ಇದಲ್ಲದೆಯೋ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತಿಳಿಯುವ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಸಾಲದೆ, ಹೇಳಿದ ಮಾತಿಗೆ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ಅರ್ಥ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಕೃಷ್ಣ:—ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಂತೆ ಅಕಾರಾದಿ ನಿಘಂಟುಗಳಿಲ್ಲವೆ?

ರಾಮ:—ಅವೂ ಇವೆ. ವೇ॥ ಜಯರಾಯಾಚಾರ್ಯರು ಒಂದನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಮೆ॥ ಕಿಟ್ಟಲ್ ಸಾಹೇಬರ ನಿಘಂಟು ಒಂದಿದೆ. ಆದರೆ ಇವೂ ಆ ಕೈಪಿಡಿಗಳಂತೆಯೇ. ನಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಮಾತು ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ. ಉಪ್ಪುಬೇಕಾದಾಗ ಪೊಪ್ಪನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೇನು? ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳಿಗೆ ತಪ್ಪು ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೂಡಾ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಕೃಷ್ಣ:—ತಪ್ಪನ್ನೇಕೆ ಬರೆದಾರು, ಸುಮ್ಮನಿರಿ.

ರಾಮ:—ಆವಲದ ಹೂವನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿದ್ದೀರೋ?

ಕೃಷ್ಣ:—ನಮ್ಮ ಕೆರೆಯೆಲ್ಲಾ ಅದೇ ಆಗಿದೆಯಲ್ಲ.

ನಾನು:—ಓಹೊ, ನಾನೂ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ, ಬೇಕಾದರೆ ಹೇಳೊ ರಾಮ. ನಾಳೆ ಒಂದೆರಡು ಕಿತ್ತು ತಂದುಕೊಡುತ್ತೇನೆ.

ರಾಮ:—ನೀನು ನಡುನಡುವೆ ಬರದಿದ್ದರೆ ಸಾಕು. ಆವಲದ ಹೂವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀರಲ್ಲ, ಹೊರಗೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಹಸುರೆಸಳು, ಒಳಗೆ ಬಿಳಿಯೆಸಳುಗಳು ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಕುಸುರಿಗಳು ಹೊರತು ಇನ್ನೇನಾದರೂ ಉಂಟೊ? ಆವಲೆಂದರೆ ಚೆನ್ನೈದಿಲೆ, ಚೆನ್ನೈದಿಲೆ ಎಂದು ಒಬ್ಬರ ತಪ್ಪು ಒಬ್ಬರು ಹೇಳಿರುವರು; ಅದರಲ್ಲಿ ಕೆಂಪೆಲ್ಲಿದೆ, ಹೇಳಿ. ನೀತಿ ಮಂಜರಿಯ ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ತಪ್ಪರ್ಥವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಈಗ, ಈ ಮೂಲೆಯಿಂದ ಆ ಮೂಲೆಯುವರಿಗೆ ನಾಡಿನವರೆಲ್ಲಾ ಮಾತಾಡಿಕೊಂಡು ಬೇರೆ ಹೂವನ್ನು ಆವಲೆಂದು

ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ಎನ್ನೋಣವೆ? ಇಲ್ಲವೆ, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಹೂವನ್ನು ನೋಡದೆಯೆ ಒಬ್ಬರನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡೊಬ್ಬರು ತಪ್ಪನ್ನು ಬರೆದಿರಬಹುದೆ? ನೀವೇ ನೋಡಿ ಹೇಳಿ.

ಕೃಷ್ಣ:—ಆದರೆ ಈಗಿನ ಕಾಲದವರು ಈ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಗರೂಕರು. ಮೆ॥ ಕಿಟ್ಟೆಲ್ ಸಾಹೇಬರ ನಿಘಂಟು ಚೆನ್ನಾಗಿರಬಹುದು.

ರಾಮು:—ಇದ್ದಮಟ್ಟಿಗೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ಅದು ಹಳೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳು ಅಚ್ಚಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಬರೆದುದು. ಎಷ್ಟೋ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥವೇ ಇಲ್ಲ. ತಾಂತನತಾನನ, ಟರಡೈಥಣ ಮೊದಲಾದುವು ಮಾತ್ರ ತುಂಬಿವೆ. ತತ್ಕೂರ್ಮೆ, ಪೊಗಸು, ಇಳೆಲೆ, ಉಳ್ಳೊಳಂ, ಪಗಂಡು ಮೊದಲಾದ ಮಾತುಗಳು ಯಾವ ಕೈಪಿಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಿಕ್ಕುವುದಿಲ್ಲ.

ಕೃಷ್ಣ:—ಹಾಗಾದರೇನು, ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೈಪಿಡಿಯೇ ಇಲ್ಲವೇ?

ರಾಮು:—ನಾನು ಕಂಡ ಹಾಗೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮಂತಹ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರೆಯುಳ್ಳವರು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಬರೆಯಬೇಕು. ಒಳ್ಳೆಯ ಸೊಗಸಾದ ಕೈಪಿಡಿಗಳನ್ನು ಬರೆಯಲು ಶಕ್ತರಾದವರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಅವರು ಬೇರೆ ಕೆಲಸವಿರುವುದರಿಂದಲೋ ಇಲ್ಲವೆ ಬೇಸರಿಕೆಯಿಂದಲೋ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದಾರೆ.

ಕೃಷ್ಣ:—ಅದು ಯಾರು ಒಂದಿಬ್ಬರನ್ನು ಹೇಳಿ, ನೋಡೋಣ.

ರಾಮು:—ಹೆಸರು ಹೇಳುವುದರಿಂದೇನಾಗುತ್ತದೆ? ಮಾತು ಕೊಟ್ಟುದನ್ನೇ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಇನ್ನು ಕೈಪಿಡಿಯನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆಯೆ? ನೀತಿಮಂಜರಿಯ ಪೀಠಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕುರಳನ್ನು ತಮಿಳಿನಿಂದ ಕನ್ನಡಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಹೇಳಿ ಎಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳಾದುವು? ಕುರಳನ್ನು ನೀವು ಓದಿಲ್ಲ; ಹೇಗಿದೆಯೋ! ಅಂಥಹ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ನಾವು ಅದನ್ನು ಎಂದಿಗಾದರೂ ಮರೆಯುತ್ತೇವೆಯೇ?

ಕೃಷ್ಣ:—ಅವರು ಮರೆತಿರಲಾರರು, ಈಗಲೂ ಕನ್ನಡಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು; ನಿಮಗೇನು ಗೊತ್ತು?

ರಾಮು:—ಇರಬಹುದು—ಕಾವ್ಯಕಲಾನಿಧಿಯ ಪಾಡು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದೇ ಇದೆ. ಅದರ ಕೊನೆಯ ಸಂಚಿಕೆ ಬಂದು ವರ್ಷದ ಮೇಲಾಯ್ತು. ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಹೆಸರನ್ನೇ ಈಚೆಗೆ ನಾನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಪಾರ್ವತೀ ಪರಿಣಯ, ವಿಕ್ರಮೋರ್ವಶೀಯ, ಪ್ರಮೀಳಾರ್ಜುನೀಯ, ಆರ್ಯಕೀರ್ತಿ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಬರೆದವರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ಕೈಬಿಟ್ಟರು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಏಕೆ ಹೇಳಿದೆನೆಂದರೆ, ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕೆಲಸವನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟ ಮಹನೀಯರು ಹೊಸ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೈಪಿಡಿಯನ್ನು ಬರೆಯುವರೆ?

ಕೃಷ್ಣ:—ನೀವು ತುಂಬಾ ದುಡುಕುತ್ತೀರಿ. ಮಂತ್ರಿಸಿದರೆ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಉದುರುವ ಹಾಗಿದ್ದರೆ ದಿನಕ್ಕೊಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಹೊರಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ರಾಮು:—ನೀವು ಹೇಳುವುದು ಸರಿಯೆ. ತಾಯಿ ಮಾವಿನಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೊಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಆತುರ ಬೀಳುವ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ನಾನೂ ಆತುರ ಪಡುವೆನು. ಶಕ್ತಿಯಿರುವುದನ್ನು ಬಳಸದೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರೆ ನನಗೆ ಹಾಗಾಗುವುದು. ಇವರಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಸೊಗಸಾದ ಕೈಪಿಡಿಯನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟರೆ ಎಷ್ಟು ಉಪಕಾರವಾಗುವುದು!

ಕೃಷ್ಣ:—ಈ ಮಹನೀಯರೆಲ್ಲರೂ ಕಾಲವೊದಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಸುಮ್ಮನಿರುವರೋ ಏನೋ?

ರಾಮ:—ಅದೂ ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಒಳ್ಳೆಯ ಕೈಪಿಡಿಯನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಬಾಯಿಮಾತಲ್ಲ. ಹಲವು ಸಾಧನಗಳಾಗಬೇಕು. ಮೊದಲು, ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಓದಬೇಕು; ಕಡೆಗೆ ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲವನ್ನಾದರೂ ಓದಿರಬೇಕು. ಬೇಸರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಅಪೂರ್ವ ಪದಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಹಾಕಿ, ಅವು ಬರುವ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೋಲಿಸಿ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಇನ್ನೂ ಅಚ್ಚಾಗಿಲ್ಲ. ಶಾಂತಿಪುರಾಣ, ಅಜಿತಪುರಾಣ, ಧರ್ಮಾಮೃತ, ನೇಮಿನಾಥ ಪುರಾಣ, ಧರ್ಮಪರೀಕ್ಷೆ, ಪುಷ್ಪದಂತ ಪುರಾಣ ಮೊದಲಾದ ಹಿಂದಿನ ಗ್ರಂಥಗಳು ಇನ್ನೂ ಕೈಬರಹದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದಿವೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾದ ಇವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ರತ್ನಾಕರಾಧೀಶ್ವರ ಶತಕ, ಭಾವಚಿಂತಾರತ್ನಂ, ಕೃಷ್ಣಗೋಪಿ ವಿಲಾಸ, ಶ್ರೀರಾಮಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮೊದಲಾದ ಈಚಿನ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚುಹಾಕುತ್ತಾ ಹೋದರೆ ಹಳಗನ್ನಡವನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಕಲಿತು ಕೊಳ್ಳುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ?

ಕೃಷ್ಣ:—ನೀವು ಹೇಳುವುದು ಅನ್ಯಾಯ. ಆದಿಪಂಪನ ಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲವೆ? ಅಭಿನವ ಪಂಪನ ಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಬಂದಿಲ್ಲವೆ? ಮತ್ತು ಈಚೆಗೆ ಅಗ್ಗಳನ ಚಂದ್ರಪ್ರಭ ಪುರಾಣವನ್ನು ಅಚ್ಚುಹಾಕಲಿಲ್ಲವೆ? ಲೀಲಾವತಿ, ಅಭಿನವದಶಕುಮಾರ ಚರಿತೆ ಇವೇನು ಹೊಸ ಗ್ರಂಥಗಳೆ? ಹೊಸ ಗ್ರಂಥಗಳೇನು ಬೇಡವೆ?

ರಾಮ:—ಹಳೆಯವೆಲ್ಲ ಮುಗಿದ ಮೇಲಿವು; ಒಂದು ಕೊನೆಯಿಂದ ಬರೋಣ. ನಾನು ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾನು ಆತುರಪಡುತ್ತೇನೆ, ದಿಟ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ಆ ಮಹನೀಯರು ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು.

ನಾನು:—ಕತ್ತಲೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಕಾಲನ್ನು ಬೇಗ ಬೇಗ ಹಾಕಿ.

ಕೃಷ್ಣ:—ಆಯ್ತು; ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಅಚ್ಚಾದ ಮೇಲೆ ಕೈಪಿಡಿಯನ್ನು ಬರೆಯಬಹುದೊ?

ರಾಮ:—ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಇನ್ನೊಂದಿದೆ. ಬರೆಯುವವರಿಗೆ ಕನ್ನಡವೊಂದರಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲದೆ ಮಿಕ್ಕ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಚಯ ಇರಬೇಕು. ತಮಿಳು, ತೆಲುಗು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ; ತುಳು, ಮಲೆಯಾಳಗಳೂ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಲೇಸು, ಒಂದು ವೇಳೆ ಬರದಿದ್ದರೂ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲ. ತಮಿಳು, ತೆಲುಗು, ಕನ್ನಡ ಈ ಮೂರೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರೆ, ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಹುಟ್ಟನ್ನು, ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು, ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗುರುತು ಹಿಡಿಯಬಹುದು. ಮಾತುಗಳ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯ ದಿದ್ದರೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ತಪ್ಪು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಕೃಷ್ಣ:—ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ನಾಲಿಗೆಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರತಕ್ಕವರು ನೀವು.

ರಾಮ:—ಉದಾಹರಣೆಗೇನು? ಕಡಲ್ ಎಂಬುದು ಹೇಗೆ ಹುಟ್ಟಿತು ಬಲ್ಲಿರಾ? ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ಕಡು ಎಂದರೆ ದಾಟು ಎಂಬ ಧಾತು ಉಂಟು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಆ ಧಾತು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಹೊಳೆಗಳನ್ನು ಹಾಯುವ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಈಗಲೂ ಕಡು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್—ಎಂಬುದು ನಿಷೇಧ ಪ್ರತ್ಯಯ. ಕಡಲ್, ಎಂದರೆ ದಾಟಲಾಗದುದು ಎಂದಿರಬಹುದು. ಹೀಗೆಯೇ ಬಯಲ್ ಎಂದರೆ ಅವಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗದ ನೆಲ ಎಂದಿರಬಹುದು. ಶಬ್ದಮಣಿ ದರ್ಪಣದಲ್ಲಿ ತೇಜುಲ್, ಎಡಜುಲ್ ಎಂದಿದೆ; ತಮಿಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲ

ಮ॥ ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಿ ತೇಳ್, ಎಡರ್ ಎಂಬ ಸರಿಯಾದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಕೃಷ್ಣ:—ಒಳ್ಳೆಯದು, ಅರ್ಥ ಕೆಟ್ಟಿರುವ ಮಾತುಗಳೊ?

ರಾಮ:—ಸುಸಿಲ್ ಎಂಬುದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ; ಇದರರ್ಥವನ್ನು ನೀವು ಬಲ್ಲಿರಿ; ಅದನ್ನು ನಿಮ್ಮ ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುದಕ್ಕೆ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ನಾನು ಹೇಳುವುದೇನೆಂದರೆ ಇದು ಮೊದಲಿದ್ದ ಒಳ್ಳೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಾಱು, ಸೊವಡು, ಮೊದಲಾದುವಂತೆ, ಕೆಟ್ಟುಹೋಯಿತು. ಸುಸಿಲ್ ಎಂದರೆ ನಿದ್ದೆಯೆಂದು ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಬಗೆದಿದ್ದಿರಾ?

ಕೃಷ್ಣ:—ಎಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಇಂದ್ರಜಾಲವನ್ನು ತೋರಿಸಿ.

ರಾಮ:—ಸಂಸ್ಕೃತದವರನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ನಿದ್ದೆಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೊ? ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಮಾತೇ ಇರಲಿಲ್ಲವೊ? ತಮಿಳಿನವರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ತುಂಬಾ ಗೌರವವುಂಟು. ಅವರು ಸಂಸ್ಕೃತವೆಂಬ ದೊಡ್ಡಹೊಳೆಯು ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿದರೂ, ತಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನು ತಾವು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ನಾವು ನಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕುಲಗೆಡಿಸಿ ಬಳಸುವುದಕ್ಕೆ ನಿಂತುಕೊಂಡೆವು. ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ನಿದ್ದೆಗೆ ತುಯಿಲ್ ಅನ್ನುವರು. ಅದೇ ನಮ್ಮ ಸುಸಿಲ್. ತಮಿಳಿನ ತ, ಯ ಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸ ಆಗಿ ಕೆಲವು ವೇಳೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದುಂಟು.

ಕೃಷ್ಣ:—ಅದು ಹೇಗೆ?

ರಾಮ:—ಷೇಕ್ಸ್‌ಪಿಯರ್ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಿವಿಯನ್ನು ಸಾಲಕೊಟ್ಟು ಕೇಳಿ, ನುತಲ್ = ನೊಸಲ್; ಇತವ್ = ಎಸವ್; ಮುತಲೈ = ಮೊಸಲೆ; ಹಾಗೆಯೇ ತುಯಿಲ್ = ಸುಸಿಲ್. ಆಮೇಲೆ ಉಯಿರ್ = ಉಸಿರ್; ಪೆಯರ್ = ಪೆಸರ್; ವೆಯಿಲ್ = ಬಿಸಿಲ್; ಹಾಗೆಯೇ ಸುಯಿಲ್ = ಸುಸಿಲ್. ಏನು ಹೇಳುತ್ತೀರಿ?

(ರಾಮನಿಗೆ ಆನಂದವು ಉಕ್ಕಿಹೋಯಿತು. ಕೈಚಪ್ಪಾಳೆಯನ್ನು ತಟ್ಟಿ, ಕೃಷ್ಣನ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಿದನು. ನಾನು, ಇವರು ಬೇಗ ಹೆಜ್ಜೆಹಾಕಿದರೆ ಸಾಕಲ್ಲಾ; ಹಾವು ಹಲ್ಲಿ ಕಾಟವನ್ನು ಯಾರು ತಪ್ಪಿಸುವರು ಎಂದುಕೊಂಡೆನು).

ಕೃಷ್ಣ:—ನನಗೆ ತಮಿಳು ತಿಳಿಯದು.

ರಾಮ:—(ಧೈರ್ಯ ಹೆಚ್ಚಿ) ಹೀಗೆಯೆ ಅಱಿಸು ಎಂದರೆ ಕೆಟ್ಟರ್ಥವಿದೆ. ತಮಿಳಿನಲ್ಲಿ ಅಱಿಗು ಎಂದರೆ ಚೆಲ್ವು; ಅಱುಗು = ಅವಿಸು; ಇದೊ ನೋಡಿ. ಕಿಱಿಗು = ಗೆಱಿಸು; ಪಱಿಗು = ಬಱಿಸು; ಮೆಱಿಗು = ಮೆಱಿಸು. ಪಱಿಮೆ ಎಂದರೆ ತುಂಬಿಯಲ್ಲವೆ. ಕನ್ನಡದವರು ಹಕ್ಕಿ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮಾತನ್ನೇ ಅರಿತವರಲ್ಲವೇನೊ? ಪಱಿಮೆ ಎಂಬುದು ಪಾಱು ಎಂಬುದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತು; ಪಱಿಮೆ ಎಂದರೆ ತುಂಬಿಯಲ್ಲ, ಹಕ್ಕಿ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿಯದ ಕೈಪಿಡಿಕಾರನು ಈ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಕವಿಗಳರ್ಥವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತೆಪ್ಪಗಿರುವನು. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ನಾವು ಇವುಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಬಹುದೋ.

ಕೃಷ್ಣ:—ಅವಳು ನಿದ್ದೆಮಾಡುವಳು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸುಸಿಲೆಸವಳ್ ಎಂದು ಬರೆದುದೇ ಆದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ನಗುವರು ನೋಡಿ.

ರಾಮು:—ಎರಡು ದಿವಸ ಸತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಹಾಸ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಎದೆಗೊಟ್ಟು ತಳ್ಳಬೇಕು. ಕೈಪಿಡಿಗಾರನಿಗೆ ನೆರವುಗಳೇನೇನು?

ಕೃಷ್ಣ:—ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಓದುವುದು; ಮಿಕ್ಕ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿದಿರುವುದು.

ರಾಮು:—ಮೂರನೆಯದು—

ನಾನು:—ಎಲೊ ರಾಮು, ನಿನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಂಟೆಮ್ಮೆ ಕರೆಯ, ಹೊತ್ತಾಯ್ತಲ್ಲೊ.

ರಾಮು:—ಮುಗಿಸಿದೆ. ಮೂರನೆಯದು, ಬೇಸರಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರೆಯಿಟ್ಟು ಕನ್ನಡದೇಳಿಗೆಗಾಗಿ ತೊಂದರೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಇವು ಮುಂದಾದ ಮೇಲೆ ಕನ್ನಡ ಕೈಪಿಡಿಗೇನು ಕೊರತೆ? ಆದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಹಳಗನ್ನಡ ಕೈಪಿಡಿ ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಬರಿಯ ಕನ್ನಡ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ಸೇರಿಸಿ ಒಂದನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು. ಬೇಕಾದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳನ್ನೇ ಸೇರಿಸಿ ಒಂದನ್ನು ಬರೆಯಲಿ.

ನಾನು:—ಬರೆಯುವವರು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಹೇಳುವೆಯಂತೆ ನಡೆ.

ರಾಮು:—ನಿನಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರೆಯಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಕಾದ ಮಾತನ್ನೇ ಆಡಬೇಕಾಗಿದ್ದಿತು, ನಾನು ಆದರೇನು? ನೀನೇನು ಹೊಸಬನಲ್ಲವಲ್ಲ.

ನಾನು:—ಸರಿಯೆ, ಹೊಸಬರಿಗೆ ಮಣೆ, ಮನೆಯವರಿಗೆ ನೆಲವೆನ್ನುತ್ತಾ ಹೋದರೆ ನಾವೆಲ್ಲಾ ಬದುಕಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಆಯ್ತು.

ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾವು ಊರಿನ ಪೇಟೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೆವು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದೆವು. ನೆನ್ನೆಯೆಲ್ಲಾ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಇದನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕರೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಬರೆದೆನೆಂದು ತಾವು ಬಗೆದರೆ ನನಗೆ ತುಂಬಾ ಅಗೌರವವನ್ನು ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ನನ್ನಾಸೆ ಹೆಸರನ್ನು ಅಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದು, ಅಷ್ಟೆ. ಇದು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಅಷ್ಟು ಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆದರೂ ಆಗಬಹುದೆಂದು ನಂಬಿ ಬರೆದಿರುತ್ತೇನೆ.

(—ಸಂಪಗೆ)

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸುಧಾರಣೆಗಳು

(ರಾಯಚೂರಿನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣ. ೨೮–೧೨–೧೯೩೮)

ಕಳೆದ 19 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ವರ್ಷವರ್ಷ ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ರಾಜಮಂತ್ರಪ್ರವೀಣರ ಕಾರ್ಯ, ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ, ಮಹಾಮಹಾ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಭಾಷಣಗಳಿಂದ, ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಕಾರರ ಅಧ್ಯಕ್ಷಾರ್ಹತೆಯಿಂದ ಇದುವರೆಗೆ ಬೆಳಗಿದ ಈ ಮಹಾಸಭೆಯ ಅಗ್ರಸ್ಥಾನವು ಬಹಳ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯದು, ನನ್ನ ಶಕ್ತಿಗೆ ಮೀರಿದುದು, ನನ್ನಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದುದು ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ನಾನದನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಒಪ್ಪದಿದ್ದ ನನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಒಂದೆರಡು ಸಲದ ಅಧೈರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿ, ತರುವಾಯ ನನ್ನನ್ನು ಇಂದಿನ ಅಧಿವೇಶನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷಪದವಿಗೆ ಏರಿಸಿಟ್ಟ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಗತ ಮಂಡಳಿಯವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ, ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೈಮುಗಿದು, ಈ ಪದವಿಯನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಈ ಸ್ವೀಕಾರದಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಅಧೈರ್ಯವೆಲ್ಲಾ ನಾಲ್ಕಾರು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಯಾಗಿ, ನನ್ನಲ್ಲೀಗ ಅರ್ಹತೆ ತುಂಬಿದೆಯೆಂದಾಗಲಿ, ಈ ವರ್ಷದ ಸಭಾಕಾರ್ಯಗಳು ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಲ್ಲಿ, ಭಾರದಲ್ಲಿ, ಕಡಮೆಯೆಂದಾಗಲಿ ನನ್ನ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಲ್ಲ. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಅಸಮರ್ಥನು; ಈಗಲೂ ಅಸಮರ್ಥನು. ಆದರೆ ಅರ್ಹತೆ ಇಲ್ಲದ್ದಲ್ಲಿ ಅರ್ಹತೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು ತಮಗೊಂದು ದೊಡ್ಡದಲ್ಲ. ಸಕಲ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಂಗವಾಗಿ ನೆರವೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಉದಾರಮನಸ್ಕರಾದ ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿದೆ. ಇಂದಿನ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷನನ್ನು ಗಟ್ಟದ ಕೆಳಗಿನ ತೆಂಕುನಾಡಿನ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿರಿ. ಅವನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಾಗುವುದಿದ್ದರೆ ಅದು ತಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ, ತಮ್ಮ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯಿಂದ; ಆತನ ಅರ್ಹತೆಯಿಂದಲ್ಲ.

ನಾನು ಕನ್ನಡ ಲೇಖಕನೂ ಅಲ್ಲ, ಕನ್ನಡಕ್ಕಾಗಿ ಮೈಮುರಿದು ದುಡಿದವನೂ ಅಲ್ಲ. ನನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಷ್ಟೆ, ನಾನು ಕರ್ಣಾಟಕ ಪ್ರಾಂತದವನು; ಕರ್ಣಾಟಕ ಸೀಮೆಯ ಸೆರಗಿನಲ್ಲಿ ನಿರಾಲಂಬವಾಗಿದ್ದರೂ ನಿರ್ಬಂಧವಿಲ್ಲದೆ ನಿಂತಿರುವ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯವನು. ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೆಸರು ಕನ್ನಡವಿದ್ದರೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜನರ ಮನೆಯ ಮಾತು ಕನ್ನಡವಲ್ಲ, ತುಳು ಕೊಂಕಣಿಗಳು. ಈ ಅರೆಭಾಷೆಗಳು ಬರೆಹಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗದೆ, ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಪಡದೆ, ಇನ್ನೂ ಬಾಯಿಮಾತುಗಳಾಗಿ ಉಳಿದಿವೆ. ಕೊಂಕಣಿ ಮಾತಿನ ನಾಲಗೆಯಿಂದ ಅಂದಚೆಂದದ ಕನ್ನಡ ನುಡಿಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಬರಲಾರವು. 'ಕನ್ನಡಂ ಕತ್ತುರಿಯಲ್ತೆ' 'ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಕನ್ನಡಿಗನ ಭಾಗ್ಯ' 'ಸಿರಿಗನ್ನಡಂ ಗೆಲ್ಗೆ' ಎಂಬೀ ಹೆಮ್ಮಾತುಗಳು ಹುಟ್ಟುಕನ್ನಡಿಗನಷ್ಟು ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಸ್ಫುರಿಸಲಾರವು. ಆದರೆ ಅವುಗಳ ನಿಜಾರ್ಥವು ಕನ್ನಡಿಗನಲ್ಲದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವಷ್ಟು ಜಾತಿ ಕನ್ನಡಿಗನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗದು. ಕಣ್ಣಿನ ಅರ್ಥ ಕಣ್ಣಿದ್ದವನಿಗಿಂತ ಇಲ್ಲದವನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಮಹನೀಯರೇ, ಒಂದು ಜನಾಂಗವು ಬದುಕಿಕೊಂಡಿರಬೇಕಾದರೆ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಭಾಷೆ ಅಗತ್ಯ. ಅದು ಮನುಷ್ಯನ ನಿತ್ಯದ ಆಹಾರ ನಿದ್ರಾದಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗುವಷ್ಟೇ ಇದ್ದರೆ

ಸಾಲದು. ಆ ಭಾಷೆಗೊಂದು ಬರೆಹ, ಬರೆಹದಲ್ಲುಳ್ಳ ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥರಾಶಿ, ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಜನರು ಹಾಗಿದ್ದರೇ ಆ ಜನಾಂಗವು ತನ್ನ ಬಾಳನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡೀತು; ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಜನರೊಳಗೆ ಪರಸ್ಪರ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ತೊಡಕಾಗಿ, ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯವು ನಿಂತುಹೋಗಿ, ಭಾವಗಳು ಅರಳದೆ, ಆ ಜನಾಂಗವು ಬರಬರುತ್ತ ದುರ್ದಶೆಗೆ ತಗಲಿ, ಸಂಸ್ಕಾರಗೆಟ್ಟು ಬದುಕಿ ಬದುಕದಂತಾಗಿದ್ದೀತು. ಒಂದು ಭಾಷೆ ಮೇಲ್ಮೊಗವಾದರೆ ಆ ಭಾಷೆಯ ಜನಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆಂದೂ, ಇಳಿಮೊಗವಾದರೆ ಜನಾಂಗವು ಕ್ಷಯಿಸುತ್ತದೆಂದೂ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳಬಹುದು.

ಕನ್ನಡವು ಸುಮಾರು ಒಂದೂಕಾಲು ಕೋಟಿ ಜನರು ಆಡುವ ಮುದ್ದುಮಾತಿನ ಚೆಲುವ ಭಾಷೆ. ಇಷ್ಟು ಪ್ರಾಚೀನವಾದ, ಪಕ್ವವಾದ ಪ್ರೌಢಭಾಷೆಯು ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಇದ್ದೀತೇ ಎಂಬುದೊಂದು ಶಂಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಇನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಒಳ್ನುಡಿಯ ಹಿರಿಯ ಭಾಷೆ ಕನ್ನಡಿಗನಿಗೆ ದೊರಕಿದುದು ಆತನ ಪುಣ್ಯವೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನು? ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಮುಂಚೆಯೇ ಕರ್ನಾಡಿನ ಕಟಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅದುರು ಅದರುಗಳಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲಿಚೆದರಿದಂತಿದ್ದ—ತರುವಾಯ ಪಾಡ್ಗೊನೆಯವರೂ ಪಾಡುಗಾರರೂ ಚತ್ತಾಣ ಮುಂತಾದ ಪಾತ್ರೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೂಳಿಟ್ಟಿದ್ದ—೭ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಉಭಯಭಾಷಾ ಕವಿಗಳಾದ ಜೈನರು ತಮ್ಮ ರತ್ನತ್ರಯಗಳನ್ನು ಖಚಿತಗೊಳಿಸತಕ್ಕ ವಿಷಮಗತಿಯ ವೃತ್ತಗಳಿಗೆ ಅಳವಡುವಂತೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಿಶ್ರಣದಿಂದ ಪುಟಕ್ಕಿಟ್ಟು ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಸರಿಬರುವಹಾಗೆ ಹೊಡೆದು ಬಡಿದು ಮಾರ್ಪಡಿಸಿದ್ದ—ವಚನಗಳ ಚಲಾವಣೆಗಾಗಿ ಶಿವಶರಣರು ಚಿಕ್ಕದೊಡ್ಡ ನಾಣ್ಯಗಳಾಗಿ ಹೊಡೆಯಿಸಿದ್ದ—೧೫ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದ ಷಟ್ಪದಿಕಾರರು ಕಥಾವಿಸ್ತರಣಕ್ಕೆ, ದಾಸಕೂಟದವರು ಜನರಂಜನೆಗೆ, ಯಕ್ಷಗಾನದವರು ಅರ್ಥಸೌಲಭ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕುಬೇಕಾದಂತೆ ಬೆರಕೆಮಾಡಿ ಬಣ್ಣಕೊಟ್ಟಿದ್ದ—ಈಗಲೂ ಕಾಲಿಟ್ಟ ಕಡೆ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಕಾಣಸಿಕ್ಕುವ ಇತಿಹಾಸ ನಿಕ್ಷೇಪರೂಪದ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಎರಕ ಹೊಯ್ದಂತಿದ್ದ ಹೊಂಗನ್ನಡದ ಭಾಂಡಾರಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಯಾದ ಕನ್ನಡಿಗನು ಎಷ್ಟು ಧನಾಢ್ಯನು! ಎಷ್ಟು ಧನ್ಯನು! ಈ ಧನವಿರುವಷ್ಟು ಕಾಲ ಕನ್ನಡಿಗನಿಗೆ ನುಡಿಗೆ ಕಡಮೆ ಇತ್ತೇ? ಭಾವಕ್ಕೆ ಬಡತನವಿತ್ತೇ? ರಚನೆಗೆ ಕೊರತೆ ಇತ್ತೇ?

ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡವು ಮುಂದೆ ಮುನ್ನೂರು ವರ್ಷ ಸೊರಗಿ ಮುಗ್ಗಿಹೋಯಿತಷ್ಟೆ. ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಧ್ವಂಸವಾಗಿ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತುಂಡುಗಳು ಇತರ ಭಾಷೆಗಳ ಆಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು, ತನ್ನ ಮನೆಯ ಆಡಳಿತವೇ ತನಗೆ ತಪ್ಪಿದಂತಾಗಲು, ಕನ್ನಡವನ್ನು ಕೇಳುವವರಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಲು ಆಗಾಗ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಳ ಜಗಳಗಳಲ್ಲಿ ಬರಗಾಲದ ಕಷ್ಟಗಳು, ದೇಶದಲ್ಲಿ ಭದ್ರತೆಯಿಲ್ಲ, ರಕ್ಷಣೆಯಿಲ್ಲ; ಇಂಥ ದುಃಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡವು ಕುಟುಕು ಜೀವ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬದುಕಿದುದೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡದ ಇಂಥ ಅನ್ಯಾಕ್ರಾಂತವಾದ ಅತಂತ್ರಸ್ಥಿತಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೇ ಬಹಳ ಕಾಲ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವು ಬಂದು ಹಿಂದುಸ್ತಾನವನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಎಬ್ಬಿಸುವವರೆಗೆ ಕನ್ನಡವು ಚೇತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಸಮರ್ಥವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ದೂರದ ದಿಗಂತದಲ್ಲಿಯ ಹೊಸ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗನ ಮುಂದೆ ತೋರಿ, 'ನೋಡಲ್ಲಿ ಮುಂಬೆಳಗು ಮೂಡುತಿದೆ ಹೊಂಬಿಸಿಲು' ಎಂಬ ಸೊಲ್ಲನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದುದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಇತಿಹಾಸ! ಭಾಷಾಪ್ರೇಮ, ದೇಶವಾತ್ಸಲ್ಯ, ಐಕ್ಯಸಾಧನೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಿದ್ಧಿ—ಎಂಬೀ ಉದಾತ್ತ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒತ್ತಿದುದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ವಾಙ್ಮಯ! ಈ ವಿಚಾರಗಳ ಪ್ರೇರಣೆಯ ಫಲವೇ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ.

ಮೇಲಿನ ಹೇಳಿಕೆಯಿಂದ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಮೊದಲು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಭೆಗಳೇ ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಲ್ಲ; ಇದ್ದುವು, ನಿಜ. ಉದ್ದಾಮ ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಮಹಾ ಮಹೋಪಾಧ್ಯಾಯ ಸನ್ನದನ್ನು ಇಂದಿನ ಸರಕಾರವು ದರಬಾರ್ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ದಯೆಪಾಲಿಸುವ ಹಾಗೆಯೇ ಪೂರ್ವದ ರಾಜರು ತಮ್ಮ ನಾಡಿನ ವರಕವಿಗಳನ್ನು ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಉಡುಗೊರೆ ಬಿರುದಾವಳಿ ಅಗ್ರಹಾರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ದುಂಟು, ಉಂಟು; ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟದಾನೆಯ ಮೇಲೆ ಇಡಿಸಿ, ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಮೆರವಣಿಗೆ ಮಾಡಿಸಿದುದುಂಟು, ಉಂಟು–ನಿಜ. ನಮ್ಮ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಭೆಯು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಭಕ್ತರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸಭಾನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ, ಹಳ್ಳಿಯವರು ತಮ್ಮ ಹತ್ತುಹಲರ ಕೂಟದಲ್ಲಿ— ಗ್ರಾಮರಕ್ಷಣಕ್ಕೂ, ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಮಡಿಯಲೇಬೇಕೆಂದು 'ತುರುವಂ ಕೊಂಡೊಯ್ವಲ್ಲಿ ಹಗೆಯ ಮೇಲೆ ಎತ್ತಿ ಕಾಳಗಕ್ಕೆ ನಡೆದು ದಳದುಳವಾಗಿ ತಾಗಿತಳ್ತು ಇರಿದು ಕೊಂದು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸಂದ' ಹಳ್ಳಿಯ ಏಕಾಂಗವೀರನ ಸಾಹಸ ವರ್ಣನದಿಂದ ತಮ್ಮ ದುಃಖವನ್ನು ನಂದಿಸಿ, ವೀರಶಾಸನವನ್ನು ಕೆತ್ತಿಸಿದುದುಂಟು, ನಿಜ. ಆದರೆ ಹಿಂದಿನವರ ಧ್ಯೇಯಕ್ಕಿಂತ ಈ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಇನ್ನೂ ಅಧಿಕವಾಗಿವೆ, ಅವುಗಳ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ. ಸಮ್ಮೇಳನವು ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಪರಿಚಯಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತದೆ, ಯೋಗ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಗೆ ಆನುಕೂಲ್ಯವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತದೆ, ಗ್ರಂಥಕರ್ತರಿಗೆ ಬರಬಹುದಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತದೆ, ಕರ್ಣಾಟಕತ್ವದ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತಿಯುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ.

ಈ ಘನೋದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟು ಸಮ್ಮೇಳನವು ಅನೇಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದೆ, ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಶಬ್ದಮಣಿ ದರ್ಪಣ, ಚಾಮುಂಡರಾಯ ಪುರಾಣ, ಪಂಪಭಾರತ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ಮುದ್ರಿಸಿದೆ. ಒಬ್ಬರ ಮುಖ ಒಬ್ಬರು ನೋಡದೆ ಬೆಕ್ಕಿನ ಬಿಡಾರ ಬೇರೆಯೆಂದು ನೆನಸಿ, ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿದ್ದವರು ಇಂದು ಕನ್ನಡಕ್ಕಾಗಿ ದುಡಿಯಲು ಸಮೀಪವರ್ತಿಗಳು; ಕರೆದಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕಂಡ ತಿಳಿವನ್ನು ಮನವಾರೆ ತಿಳಿಸುವ ಸ್ನೇಹಿತರು. ಇಂಥವರ ಪರಿಚಯದಿಂದ, ಮಾತಾಳಿಕೆಯಿಂದ, ಹುರುಪಿನಿಂದ ಕನ್ನಡವು ತಲೆಯೆತ್ತಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘ, ಮಂಡಳ, ಗುಂಪು ಇವೇ ಸಾಕ್ಷ್ಯಗಳು. ಜನಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದ ಮೇಲೆ ಅಭಿಮಾನ ಹುಟ್ಟಿಸುವಂಥ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮಾರಂಭ, ಕವಿಗಳ ಜನ್ಮದಿನಾಚರಣ, ಧರ್ಮೋಪದೇಶಕರ ವರ್ಧಂತ್ಯುತ್ಸವ, ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರದರ್ಶನ, ಇವು ಸಮ್ಮೇಳನವು ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಫಲಗಳು. ಸಮ್ಮೇಳನದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದ ದಿವಾನ್ ಸಾಹೇಬರ ಕಳೆದ ಮೇ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಅಮೂಲ್ಯ ಭಾಷಣದೊಳಗಣ ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳು ಎಷ್ಟು ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತವೆ!

"ಮುಖ್ಯವಾಗಿ, ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಿಷತ್ತು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಕಾಲದಿಂದಲಂತು ವರ್ಷವರ್ಷವೂ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಕಟನೆಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಪುಸ್ತಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚಿರುವುದು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವ ನಾನಾ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಹೆಚ್ಚಿ, ಪುಸ್ತಕಗಳ ಬಾಹ್ಯರೂಪವೂ ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಅಂದವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ದೇಶದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥರಚನೆಯ ಕಾರ್ಯವು ಈ ರೀತಿ, ಶ್ರೇಷ್ಠರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದುದಕ್ಕೆ ಚೋದಕವಾಗಿ ಪ್ರೇರಣೆಗೊಳಿಸಿದ ಖ್ಯಾತಿಯು ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಸಲ್ಲತಕ್ಕುದಾಗಿದೆ."

ಪುಸ್ತಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ, ಮುದ್ರಣ, ಬಾಹ್ಯರೂಪ, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗ್ರಂಥಗಳ ಉತ್ತಮ ಭಾಗಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣದಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಸ ವಿಷಯಗಳ ನಿರೂಪಣದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಹೊಸದಾರಿ, ೨೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಕಾಣದಿದ್ದ ನೂತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ, ಒಂದು ನವೀನ ಮಾರ್ಗವು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಮರ್ಶೆಯ ರೀತಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವರೂಪ, ಇವನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಡತಕ್ಕ ಸಾಧನಗಳೇ ಕಡಮೆ, ಇರಲಿಲ್ಲವೆಂದರೂ ಸರಿ. ಇದ್ದ ಒಂದೆರಡು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಕಾವ್ಯಾವಲೋಕನ ಸಾಹಿತ್ಯರತ್ನಾಕರಗಳಿಂದ ಎತ್ತಿತೆಗೆದ ಪದ್ಯಗಳ ಅನುವಾದಗಳು, ಹಲ್ಲು ತುಂಡಾದರೂ ಕಡಿಯಲಾಗದ ಉಕ್ಕಿನ ಕಡಲೆಗಳು. ಅವು ಸಂಸ್ಕೃತದ ರಾಜಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ನೇರವಾಗಿ ಹೋಗತಕ್ಕವುಗಳೇ ಹೊರತು ಕನ್ನಡದ ಸರಿದಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತಕ್ಕೆ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸುವಂಥವುಗಳಲ್ಲ; ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತಿರುವ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯಕಾರರ ಸೂತ್ರಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಸಮನ್ವಯ ಮಾಡಿ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡುವಷ್ಟು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಅವುಗಳಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಚೆಗೆ 'ಸಾಹಿತ್ಯ' 'ವಿಮರ್ಶೆ' 'ಪ್ರತಿಭೆ' ಇತ್ಯಾದಿ ಹೆಸರುಗಳುಳ್ಳ ಹೊಸ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು, ಅಮೋಘವಾದ ಮುನ್ನುಡಿಗಳು. ಗ್ರಂಥಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು ಅಚ್ಚಾಗಿ ಹೊರಬಿದ್ದುದೇ ತಡ—'ಭಾವ, ರಾಗ, ಸ್ಫೂರ್ತಿ, ಆವೇಶ, ಪ್ರತಿಭೆ, ಕಲ್ಪನೆ, ಊಹೆ, ರಸೋದ್ರೇಕ, ಕಲಾಶಕ್ತಿ, ಕಥಾವಸ್ತು, ಸನ್ನಿವೇಶ, ಪಾತ್ರಸೃಷ್ಟಿ, ಕವಿಹೃದಯ, ಆತ್ಮಸಂಸ್ಕಾರ—ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಮರ್ಶನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕವಾದ ಪದಸಾಮಗ್ರಿಯು ಬಳಕೆಗೆ ಬಂದಿತು; ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ ಬರೆದ ಹೊಸ ಲೇಖಗಳು ವಾಚಕರಿಗೆ ಸಾರ್ಥಕವೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾದುವು. ಗ್ರಂಥಾಭಿರುಚಿಗೂ ವಿಮರ್ಶಕಬುದ್ಧಿಗೂ ಒಂದು ಹೊಸ ಹುರುಪು ಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು.

ಈ ವಿಧದ ವಿಮರ್ಶನ ಕಾರ್ಯವು ಎಷ್ಟು ಮೆಟ್ಟಲು ಏರಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈಚೆಯ 'ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕರ್ಣಾಟಕ'ದೊಳಗಣ ಮುದ್ದಣಕವಿಯ ವಿಷಯವಾದ ಲೇಖಮಾನದಿಂದ ಹತ್ತುವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಮುದ್ದಣ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಲೇಖಗಳನ್ನು ಅಳೆದುನೋಡಿ ತಿಳಿಯುವುದು. ಸಾಲದಿದ್ದರೆ 'ಜಯಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ,' ವೃತ್ತಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ, ಆಗಾಗ ಬರುತ್ತಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಚಾರಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದು.

ಗ್ರಂಥವಿಮರ್ಶನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಮಾತ್ರ ವಿಮರ್ಶಕರ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದ ಒಂದು ಅಂಶವಿದೆ; ಇದಕ್ಕೆ **ಪದ**ಶಕ್ತಿ ಎಂದು ಪೂರ್ವಿಕರ ಸಾಂಕೇತಿಕೆ. ಪದಶಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ಪ್ರಾಸಗಳಲ್ಲ, ಯಮಕಗಳಲ್ಲ; ಸಂಸ್ಕೃತ ಅಲಂಕಾರ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಸಂಕುಚಿತಾರ್ಥವುಳ್ಳ ಶಬ್ದಶಕ್ತಿಯೂ ಅಲ್ಲ. ಪದಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿಸತಕ್ಕ ಒಂದೆರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಕನ್ನಡ ಕೈಪಿಡಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಇದರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಬೇಂದ್ರೆಯವರೂ, ಶ್ರೀಮಾನ್ ಮಾಸ್ತಿಯವರೂ ಕವಿಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಪದಶಕ್ತಿಯ ಮೀಮಾಂಸೆ ಮಾಡಿದವರು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಗುಂಡಪ್ಪನವರು. ಶ್ರೀಮಾನ್ ವೆಂಕಣ್ಣಯ್ಯನವರ ಸಂಗ್ರಹ ಕಾದಂಬರಿಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ನಾಗವರ್ಮನ ಪದಶಕ್ತಿಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳಿವೆ. ಉಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಿವಿಗಳ ಮೇಲೆ ಒಂದು ವಿಧದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಕ್ಷರಗಳ ಜೋಡಣೆಯು ಮನಸ್ಸಿನ ವಿವಿಧ ಭಾಗಗಳ ವ್ಯಕ್ತತೆಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಗುಂಡಪ್ಪನವರು ವಿಶದೀಕರಿಸಿರುವರು. ಇದನ್ನು ಧ್ವನಿಶಕ್ತಿಯೆಂದು ಅವರು ಕರೆಯುವರು. ಈ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕನ್ನಡದಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಇತರ ಭಾರತ ಭಾಷೆಗಳು

ಪಡೆದಿರಲಾರವೆಂದು ನನ್ನ ಶಂಕೆ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಬೊಕ್ಕಸದಲ್ಲಿ ಈ ಅಮೂಲ್ಯ ಪದಾರ್ಥವು ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದಷ್ಟಿದೆ—ಎಂದು ನನ್ನ ಅನುಭವ. ಇದರ ಸಂಗ್ರಹಣ, ರಕ್ಷಣ, ಪ್ರಯೋಜನಗಳು ಕಾವ್ಯಾಭ್ಯಾಸಿಗಳ ಲಕ್ಷ್ಯಾರ್ಹವಾದುದರಿಂದ, ಈ ವಿಷಯ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಲಾಲಿಸಬೇಕು.

ಗಟ್ಟದ ಮೇಲಣ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ನೋಡಿದ್ದನೋ ಇಲ್ಲವೊ ಎಂಬ ವಿಷಯವಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ಆ ಕವಿಯ ಒಳಗಣ್ಣು ನೋಡಿದೆಯೊ ಇಲ್ಲವೊ ಕೇಳಿ—

'ವಲಯುದಮಲ ಸೌಭಾಗ್ಯ ರತ್ನಾಕರಂ ಪೇರ್ಚಿನಿಂ ಮೇರೆವರಿಯೆ.'

ಇಲ್ಲಿರುವ ಧ್ವನಿಶಕ್ತಿ ಬೇರೆ; "ಪೇರ್ಮೆಯಿಂ ಘೂರ್ಮಿಸುವ" ಇತ್ಯಾದಿ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿಯ ಧ್ವನಿಶಕ್ತಿ ಬೇರೆ; ಇದೇ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಗುಂಡಪ್ಪನವರು ಹೇಳಿದ ಧ್ವನಿಶಕ್ತಿ, ಅಕ್ಷರೋಚ್ಚಾರಣೆ ಕಿವಿಗೆ ತಾಗಿ ಸಮುದ್ರ ಘೋಷಭಾವವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ. ಆದರೆ ಮೇಲಿನ ಚರಣದಲ್ಲಿರುವುದು ಅಂಥ ಧ್ವನಿಶಕ್ತಿಯಲ್ಲ; ಅದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಅದರ ಅಂಗವಾಗಿರತಕ್ಕ ಮತ್ತೊಂದು ಶಕ್ತಿ. ಆ ಶಕ್ತಿಕಾರ್ಯವು ಈ ಚರಣದಲ್ಲಿದೆಯೆಂದು ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಾಣುವ ನಾನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೋಧೆಯಾಗುವುದನ್ನು ಕೂಡುವಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ.

ವ, ಲ, ಯು, ದ, ಮ, ಲ— ಇವು ಆರು ಹ್ರಸ್ವವರ್ಣಗಳು; ⌣⌣ ⌣ ⌣ ನೀರಿನ ಕಿರಿ ತೆರೆಗಳ ಕುಣಿತದ ಕುರುಹುಗಳು. ಹೀಗೆ ಅಲೆ ಅಲೆಯಾಗಿ ಕಡಲಿನ ನೀರು ಬಂದು ರಾಶಿಯಾಗಿ 'ಏಕದಮ್' ಏರಿ, ಒಡನೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಇಳಿದು. ಮುಂದುವರಿಯುವುದನ್ನು **ಸೌ, ಭಾ, ಗ್ಯ, ರತ್, ನಾ, ಕ ರಂ**—ಎಂಬಿವು । । ⌣ । । ⌣ । ರೇಖಿಸುತ್ತವೊ ಇಲ್ಲವೊ ಯೋಚಿಸಿ! ದಡಮುಟ್ಟುವ ಮೊದಲು ನೀರಿನ ತೆರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮೇಲೇರಿ ತುಂಡಾಗುವ ಭಾವವು **ಪೇರ್ ಚಿ** ಇದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೊ ಇಲ್ಲವೊ ನೋಡಿ! ದಡವೇರಿ ಅಲ್ಲಿ ನೊರೆನೊರೆಯಾಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹರಿದು ಹೋಗುವ ನೀರಿನ ಗತಿಯನ್ನು **ಮೇ, ರೆ, ವ, ರಿ, ಯೆ** ಹೀಗೆ ಒಂದು ದೀರ್ಘ ನಾಲ್ಕು ಹ್ರಸ್ವಗಳು ಅಂಕಿಸುತ್ತವೊ ಇಲ್ಲವೊ ಹೇಳಿರಿ. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಇದರಲ್ಲಿಯ ಭಾ ಎಂಬಕ್ಷರ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಘೋಷಾಶ್ಚರ್ಯ ಭಾವ ಸೂಚಕವಾದ ಮಹಾಪ್ರಾಣವು* ನಮ್ಮ ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಎಂಥ ವಿಚಿತ್ರ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿದೆ!

ಕಡಲನ್ನು ಬಹುಶಃ ಕಾಣದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಕವಿಯು ಷಡಕ್ಷರಿ. ಆತನ ಸಮುದ್ರವರ್ಣನದಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಚರಣ ನೋಡೋಣ!

"………ಹಾಲಾಹಲಂ ಕೊಟ್ಟೊಡಂ ॥

ಮೃಡನೋರ್ವಂ ಮುಳಿಯಂ ಗಡೆಂದುಲಿವವೋಲು ದ್ಘೋಷಿಕುಂ ಸಾಗರಂ."

ಹಿಂದೆ ಕಂಡಂತೆ ಇದರಲ್ಲಿಯೂ **ಮು, ಳಿ, ಯಂ, ಗ, ಡೆಂ, ದು, ಲಿ, ವ,** ಹ್ರಸ್ವಾಕ್ಷರಗಳು ನೀರಿನ ಸ್ವರವನ್ನೂ ಚಳವಳವನ್ನೂ **ವೋ, ಲು, ದ್ಘೋ,** ದೀರ್ಘಗಳು ಎದ್ದ ತೆರೆಗಳ ಔನ್ನತ್ಯವನ್ನೂ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ! **ಉದ್ ಘೋ**—ಇವುಗಳಿಂದಾಗುವ ಅರ್ಥಪುಷ್ಟಿ ಬೇರೆಯಿದೆ.

---

*'ಅಂಭೋದಿಘೋಷದಿಂದೆದ್ದು ಹಾಹಾಕಾರದಿಂಭಯಂಗೊಂಡು' (ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತ)

ಇನ್ನು ಹ್ರಸ್ವ ದೀರ್ಘಗಳ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ವಾಚಕನ ಮುಂದಿಡುವ ಚಿತ್ರರೀತಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಸರಸ್ವತಿ ಸ್ತುವವಲ್ಲಿ ನೋಡಿ!

"ಭೂವ್ಯೋಮ ಪಾತಾಳ ಲೋಕಂಗಳಲ್ಲಿ"

ವಿಸ್ತೃತೆಯ ಭಾವವು ತ್ರಿಭುವನ ಎಂಬ ಹ್ರಸ್ವಾಕ್ಷರಗಳಿಗಿಂತ **ಭೂ, ವ್ಯೋ, ಪಾ, ತಾ, ಲೊ** ಎಂಬೀ ದೀರ್ಘಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಚಿತ್ರಾಂಕಿತವಾಗುವುದು ಎಷ್ಟು ಚತುರತೆಯ ಕವಿಕಾರ್ಯವೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಆಶ್ಚರ್ಯ ವ್ಯಂಜಕವಾದ ಭೂ ಮಹಾಪ್ರಾಣ!

"ಆಹಾರಕಡವಿಯಂ ತೊಳಲಿ ಬರುತಿರ್ದ ಮೇಧೋಹೋತನೆಂಬವಂ ದಾನವೇಂದ್ರಂಗೆ ಪೌರೋಹಿತ್ಯಮಂ......"

ಇದು ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ರಾಕ್ಷಸವರ್ಣನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗ. **ಆ, ಹಾ, ಮೇ, ಧೋ. ಹೋ, ಪೌ, ರೋ** ಈ ವರ್ಣಗಳಿಂದ ರಾಕ್ಷಸನ ತೆರೆದ ಬಾಯಿ, ಬೆದರಿಸುವ ರೂಪ, ದೂರದ ಕೂಗಿನ ಧ್ವನಿ, ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೋ ಇಲ್ಲವೊ ತಾವೇ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಅಕ್ಷರಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಕೇಳಬರುವ **ಆಹಾ ಓಹೋ** ಎಂಬಿವುಗಳ ಔಚಿತ್ಯ ನೋಡಿ!

ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ: ಭಾರತದಿಂದ; ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ಭೀಮನನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸುವ ವೀರ ದ್ರೌಪದಿಯ ಬಾಯಿಂದ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ನುಡಿಸುವ ಹೊಗಳಿಕೆಯಿದು.

'ಭೀಮ, ಬಲವಾರಾಶಿ ಸೇನಾ
ಭೀಮ, ಕುರುಕುಲ ಕುಸುಮಮಾರ್ಗಣ
ಭೀಮ.......................'

ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ತನ್ನ ವಲ್ಲಭೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಕೇಳಿದಷ್ಟು ಇನ್ನೂ ಕೇಳುವ ಎಂಬೊಂದು ಗಂಡನ ಮನಮೆಚ್ಚುಗೆಗೆ ತಕ್ಕದಾಗಿ ಮೂರುಸಲ ಭೀಮ ಎಂಬ ಒಂದೇ ಪದ! ಇಲ್ಲಿಯೂ ಭಯಾನಕತೆ ಸೂಚಿಸ ತಕ್ಕ **ಭ** ಮಹಾಪ್ರಾಣ; ಪೌರುಷಮಹತ್ವ ಸೈನ್ಯವಿಸ್ತಾರ ದ್ಯೋತಕವಾದ **ವಾ, ರಾ, ಸೇ, ನಾ, ಭೀ** ಇಷ್ಟು ದೀರ್ಘ ಸ್ವರಗಳು. **ಕು, ರು, ಕು, ಲ, ಕು, ಸು, ಮು,** ಇವುಗಳಿಂದ ಕವಿಯು ಹಗೆಯ ಲಘುತ್ವಾಲ್ಪತೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ, **ಮಾರ್ಗಣ** ಎಂಬ ನುಡಿಯೊಳಗಣ ರೇಫದಿಂದ ತುಂಡಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸುವ ಭಾವವನ್ನು; ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿ; ಸಾಕು, ತಮ್ಮ ಸಹನೆಗೆ ಮೀರಿಹೋಯಿತು ನನ್ನ ಅಧಿಕಪ್ರಸಂಗ. ದಯವಿಟ್ಟು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು.

ಈ ಧ್ವನಿಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಷ್ಟು ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಹೇಳಿದುದರಲ್ಲಿ ನನ್ನದೊಂದು ಉದ್ದೇಶವಿದೆ. ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳ ಹೊಸ ಹೊಸ ರೂಪಗಳು ವಾಡಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯದೇವನು ಪ್ರಚಲಿತವಾದ ಹೊಸಗನ್ನಡವನ್ನು ಏರಿಹೋಗದೆ, ಹಳಗನ್ನಡ ವಾಹನದಲ್ಲೇ ಏತಕ್ಕೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು? ಸಂಪ್ರದಾಯಬದ್ಧತೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಿಡಿಸಿದಂತಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸಂಸ್ಕೃತ–ಸಕ್ಕದ, ವಿಂದ್ಯ–ಬಿಂಜ, ಹೀಗೆ ಹೇಳಲು ಒಡಂಬಟ್ಟ ಮಹಾ ಕವೀಶ್ವರರು ಪೋಪ–ಹೋಪ, ಎಮೆ–ಎವೆ, ಮಲಂಗು–ಮಲಗು ಎಂಬ ರೂಪಗಳನ್ನೊಲ್ಲದೆ ಏತಕ್ಕೆ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿದರು? ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳ ಹೊಸರೂಪಗಳಿಗಿಂತ ಹಳೆಯವುಗಳಲ್ಲಿ

ಧ್ವನಿಶಕ್ತಿ ಅಧಿಕವೆಂದು ಮನಗೊಂಡರೊ ಏನೊ, ಹೀಗೊಂದು ಅನುಮಾನ ಬರುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ರೂಪಗಳಿಂದಲೂ ಅರ್ಥಪುಷ್ಟಿ ಬಂದೀತೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯವಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಅವರು ನೂತನ ಸಂದಿಗ್ಧ ಪಥವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಪುರಾತನ ಕವೀಂದ್ರರ ಧೃಡಮಾರ್ಗ ಹಿಡಿದು ಹೋದುದರಲ್ಲಿ ತಪ್ಪೇನು? ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ನಾನು ಗದಾಯುದ್ಧದೊಳಗಣ ಕೆಲವು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಹೊಸ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ವಿಚಿತ್ರ ರೀತಿ ನೋಡಿ—

ಮೂಲರೂಪ—

“ಪೆಱಂ ಪೊಗಳ್ದಪೆಯೆಮ್ಮಂ
ಕಿಱಿಯಂ ಮಾಡಿದಪೆಯೆಲವೊ ಸಂಜಯ ನೀನುಂ
ಪೆಱನೊರ್ವಂ ಬಿಲ್ಲೋಜಂ
ಪೆಱನೊರ್ವಂ ಸಿಂಧುಪುತ್ರನಾಗಲ್ಬಗೆವೋ”

ನವೀನ ರೂಪ—

“ಹೆರರನು ಹೊಗಳುತಿ ನಮ್ಮನು
ಕಿರಿಯನು ಮಾಡುತಿ ಎಲವೊ ಸಂಜಯ ನೀನೂ
ಹೆರನೊಬ್ಬನು ಬಿಲ್ಲೋಜನು
ಹೆರನೊಬ್ಬನು ಸಿಂಧುಪುತ್ರನಾಗಲು ಬಗೆವೆಯೊ”

ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಒಂದು ಕಡೆ ಛಂದೋಭಂಗವಿದ್ದರೂ ಅರ್ಥವೇನೋ ಸುಲಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹೊಸ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತಂದುದು ಕವಿಯ ಆವೇಶವಲ್ಲ, ರನ್ನನ ಹಗಲ್ ವೇಷ; ಚಿತ್ರವಲ್ಲ, ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆ. ಕಾರಣವೇನು? ಹಳಗನ್ನಡದ ಒಂದು ಲಲಿತಸ್ವರವು, ಹೊಸಗನ್ನಡ ವೀಣೆಯ ತಂತಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಮೇಳಯಿಸಲ್ಪಡಲಿಲ್ಲ. ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪದಗಳ ನಿತ್ಯ ಬಿಂದುಗಳಿಂದ, ವಿಭಕ್ತಿಸಮುಚ್ಚಯಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವ **ನ್**, **ವ್**, ವ್ಯಂಜನಗಳಿಂದ, [1]ಪಾದಿ ಮಾದಿ ನಾದಿ ಶಬ್ದಗಳ ಆಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಹಳಗನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾದ ಮೃದು ಮಧುರವಾದ ಒಂದು ನಾದವಿದೆ. ಹೊಸಗನ್ನಡಕ್ಕೆ ಹಳಗನ್ನಡದನಿತು ಪೆಮ್ಪು, ಇನಿತು ಇಮ್ಪು, ತುಮ್ಪು ಪೆರ್ಮೆ ಎಮ್ಪು ಬಲ್ಮೆ ಇನ್ನೂ ಬರಬೇಕಷ್ಟೆ. ಹಳಗನ್ನಡದ ಜಾಯಮಾನದಂತಿರುವ [2]ವ್ಯಂಜನಾಂತ ಶಬ್ದಗಳು ಸ್ವರಾಂತಗಳಾಗಿ ಹೊಸಗನ್ನಡಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವಾಗ ಈ ಧ್ವನಿಶಕ್ತಿ ಆರಿಹೋಗುವುದೂ ಉಂಟು. ಕವಿಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಠಿಣತೆಯ ಸೂಚನಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ಒಂದು [3]ಟಕಾರವು ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಕರ್ಕಶ ಶಬ್ದಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದೆ. ಕನ್ನಡವು ಹಳೆಯ ರೂಪವನ್ನು ತೊರೆದು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಲು ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ಯತ್ನಿಸುತ್ತದೋ ಹಾಗೆ ಹಾಗೆ ಅದರ ಸ್ವರವು ಇನ್ನೂ ಇನ್ನೂ ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಕಠಿಣವಾಗಿ ತಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊಸಗನ್ನಡವು ಟಕಾರದಿಂದಾಗುವ ಕರ್ಕಶ ಸ್ವರವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆಗ “ಸುಲಭವಾಗಿರ್ದ...ಲಲಿತವಹ” ಹೊಸಗನ್ನಡವೂ ಇನ್ನು ಮೃದುವಾಗಿಯೂ ಇನ್ನೂ ಇಂಪಾಗಿಯೂ ಮಾರ್ಪಡುವುದೆಂದು ನನ್ನ ಕೋರಿಕೆ.

---

1. ಕಾದಿ ಶಬ್ದಗಳ ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ ೧೮೦, ಸಾದಿ ಶಬ್ದಗಳದು ೧೪೩, ಪಾದಿ ೧೩೨, ಮಾದಿ ೧೩೧, ನಾದಿ ೮೫, ಉಳಿದುವು ಇನ್ನೂ ಕಡಮೆ. (ಕಿಟ್ಟೆಲ್ ನಿಘಂಟು ನೋಡಿ) 2. ನೀರ್–ನೀರು, ಕಡಲ್–ಕಡಲು, 3. ಕೊಡು–ಕೊಟ್ಟ, ಇಡು–ಇಟ್ಟ.

ಆದರೂ ಧ್ವನಿಶಕ್ತಿಯ ಮರ್ಮವು ಕೆಲವುಂದಿ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಕಾರರಲ್ಲಿದೆಯೆಂಬುದು ಅವರ ಕವನಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಗದ್ಯಕ್ಕೆ ಆವಶ್ಯಕವಾದ ಮಾರ್ದವವೂ ಮಂಜುಲಸ್ವರವೂ ಇಂಥವರ ಹೊಸ ರಚನೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಗ್ರಂಥವಾಚಕರು ಕವಿಯ ಧ್ವನಿಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿ ಕೊಲ್ಲದೆ ಕಾಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಎಳನೀರ ರುಚಿಗೆ ಸಕ್ಕರೆಯ ಬೆರಕೆ ಬೇಡ.

ಈಗಿನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯ ಸುಧಾರಣೆ ಹೊಸ ವಿಮರ್ಶನ ಕಾರ್ಯದಿಂದಲೇ ಬಂದೀತೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷಾರ್ಥವು ವಾಚಕನ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕುಕ್ಕಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸುವಂತಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಈ ವಿಧದ ಬರಿಯ "ಕಪ್ಪೆ ಮೀನು ಮೊಸಳೆ ರತ್ನ ಹರಿಗೆ ಹೋಲಿಪಂತೆ ಶ್ಲೇಷೆಯಿಂದ ಬರೆವ ಯತ್ನ" ಬಹು ದೀರ್ಘಕಾಲದಿಂದ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳ ಬೆನ್ನುಹಿಡಿದು ಬಂದಿದ್ದಿತು. ಕೃತಿಯೊಳ್ ಕೃತಕ ಚತುರತೆ ಇರಲಾಗದು; ವಾಚಾಲತೆಯಿಂದುಸುರಿದ ಕೃತಿ ದುಷ್ಕೃತಿ; 'ಶಾಸ್ತ್ರದ ಬಳದಿಂದಳಪಿಂ ಪೇಳ್ದೊಡಮದು ಕೋಮಲಮಕ್ಕುಮೆ ಸಹಜಮಿಲ್ಲದಾತನ ಕಬ್ಬಂ; ಕಿರಿದರೊಳ್ ಪಿರಿದು ಮರ್ಥಮ ನರಿಪಲ್ ನೆರೆವಾತ ಸತ್ಕವಿ,'—ಹೀಗೆ ವಾಙ್ಮಯದ, ಉತ್ತಮ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಪ್ರಾಚೀನರ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಯಾರ್ಥ, ನಾನಾರ್ಥ ವಿರೋಧಾಭಾಸಗಳುಳ್ಳ ಗದ್ಯಪದ್ಯದ ಬಣವೆ ಏರಿದುದರಲ್ಲಿ ಉದ್ದೇಶವೇನು? ಕೈಯ್ದೋಲದಲ್ಲಿ ಕುರುಂಬುಲ್ಲು ಬೆಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿದೆಯೇ? ಇರಬಹುದು. ಕವಿಯಾಗತಕ್ಕವನಿಗೆ ಪದಸಂಪತ್ತಿಯೂ ಅರ್ಥಜ್ಞಾನವೂ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಿರುವುದಷ್ಟೆ. ಹಿಂದೆ ಶಬ್ದಕೋಶಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಮೆಯಿದ್ದಾಗ, ಇದ್ದ ಒಂದೆರಡು ನಾನಾರ್ಥರತ್ನಾಕರ ಕೈಪಿಡಿ ನಿಘಂಟುಗಳು ನೀರಸವಾಗಿದ್ದು ಕಂಠಪಾಠಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟತರವಾದಾಗ, ಇಂದಿನ ಮುದ್ರಣಾಲಯಗಳ ಸುಲಭಾನುಕೂಲತೆಯೂ ಸಹಾಯವೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ, ಗ್ರಂಥಕಾರರು ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾಪಕಶಕ್ತಿಗೆ ಕೈನೆರವಾಗುವಂತೆಯೊ, ಕಾವ್ಯಾಭ್ಯಾಸಿಯ ಪಾಠಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗುವಂತೆಯೊ ವಿಚಿತ್ರಾರ್ಥಗಳುಳ್ಳ ಒಗಟು ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿರಬೇಕು. ಇದು ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂದು ತೋರಿದುದರಿಂದ, ಸಂಗ್ರಹಕಾರರು ಉತ್ತಮ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಅಸಭ್ಯ ಮತ್ತು ಕೃತಕಭಾಗಗಳನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಗೆ ತಂದರು. ಆ ಕಾರಣ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಮುದ್ದಣ ಕವಿಯವರೆಗೆ ಸಂಪ್ರದಾಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಕೃತಕ ರೀತಿಯೊಂದು ಮಾಯವಾಗಿ, ಹೊಸ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿಯೂ ವಾಚಕರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಸಂಸ್ಕಾರವುಂಟಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹೀಗೆ ನೂತನವಾಗಿ ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಇದುವರೆಗೆ ಯಾರ ದೋಷಾರೋಪಣೆಯೂ ಇದ್ದಹಾಗೆ ನನಗೆ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ದೂಷಣೆ ಇದ್ದರೆ, ಅಚ್ಚಾದ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಮೇಲೆ, ಹಿಂದಿನ ಗ್ರಂಥಗಳ ಮೇಲಲ್ಲ.

ಈ ಹೊಸ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಮಕ್ಕಳ ಕಥೆ, ಸಣ್ಣಕಥೆ, ಕವಿತೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ಹೊಸನಾಟಕ, ಹೀಗೆ ನಾನಾರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ದಿನೇ ದಿನೇ ವಿಜೃಂಭಿಸತೊಡಗಿದೆ. ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಕಡಮೆಪಕ್ಷ ಇಂಥ ನೂರು ಹೊಸ ಪುಸ್ತಕಗಳಾದರೂ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿವೆಯೆಂದು ಇದರ ಲೆಕ್ಕವಿದ್ದರೂ, ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ವರ್ಷಾವಧಿ ಪುಸ್ತಕ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮಾನದಿಂದ ಅದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ವಿಷಯವೇ ಅಲ್ಲ. ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸ್ವತಂತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳು, ಹಲವು ಸಂಸ್ಕೃತದ ಇಲ್ಲವೆ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಭಾಷಾಂತರಗಳು, ಅನುವಾದಗಳು; ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗವು ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ, ಆದರೆ ಬಹುಭಾಗವು ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ. ಒಬ್ಬರೇ ಬರೆದ ಕೆಲವು ನಾಟಕಗಳು, ಶಾಂತಾ ಸಾವಿತ್ರಿಗಳು, ಕಂದವೃತ್ತಗಳಲ್ಲಿ; ಯಶೋದರಾದಿಗಳು ಸರಳ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ. ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು

ಕುರಿತು ಆಗಾಗ ವೃತ್ತಪತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯ ವಿಚಾರಗಳಿಂದಲೂ ಮಾಸಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿಯ ವಿಮರ್ಶೆಗಳಿಂದಲೂ ಒಂದಂಶವು ಹೊರಪಡುತ್ತದೆ—ಹೊಸಬರ ಹೊಸ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣಕಥೆಗೆ ಆದರಣೆ, ನಾಟಕಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಾಟಸ್ಥ್ಯ, ಹೊಸ ಕವನಗಳ ಮೇಲೆ ದೂಷಣೆ. ಇದು ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಚಾರಕರ ಭೇದ ಬುದ್ಧಿಯೇ? ವೈಯಕ್ತಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯೇ? ಪಕ್ಷಪಾತದ ಫಲವೇ? ಹೀಗಾಗಬಾರದು. ಒಬ್ಬನೇ ಗ್ರಂಥಕಾರನು ಬರೆದುದು ನಾಟಕವಾದರೆ, ಆಕ್ಷೇಪಣೆಯಿಲ್ಲ; ಹೊಸಗನ್ನಡ ಕವನವಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಅಸಮಾಧಾನ. ಆದುದರಿಂದ 'ಮುಖ ನೋಡಿ ಮಾತು ಆಡುವರು' ಎಂಬ ಮಾರುತ್ತರ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಹೊಸ ಕವನಗಳೆಲ್ಲಾ ಕುರುಡು ಕವಿತೆಗಳೆಂದು ಕಃ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಂದು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಂಬಿ, ಅವನ್ನು ಮುಟ್ಟಲೊಲ್ಲದ ಹಳಬರೂ ಇದ್ದಾರೆ, ಹೊಸಬರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಇಂಥವರ ದೂರು ಹೊಸಕವಿತೆಯ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಷ್ಟು ಇತರ ಸಾಹಿತ್ಯಾಂಗಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಎರಡು ಕಾರಣಗಳಿವೆ. (೧) ನಾಟಕಾದಿಗಳ ವಿಮರ್ಶನ ವಿದ್ಯೆಯ ಅಭಾವ, (೨) ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಭಂಗವಾಗುವುದೆಂಬ ಸಂದೇಹ.

ಕನ್ನಡದ ಪೂರ್ವ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ದೃಶ್ಯಕಾವ್ಯವಿರುವುದು ಒಂದು ಮಾತ್ರವಷ್ಟೆ —ಮಿತ್ರವಿಂದಾ ನಾಟಕ; ಮಿಕ್ಕವು ಪುಣ್ಯಪ್ರದವೆಂದು ಪಠಿಸಲಾಗುವ ಚಂಪೂಕಾವ್ಯ, ಷಟ್ಪದಿ, ಸಾಂಗತ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳು. ಕನ್ನಡ ನಾಟಕಗಳ ಪರಿಚಯವೂ ವಿಚಾರವೂ ಹಿಂದೆ ಕಡಮೆ ಎನ್ನಬೇಕು. ಜನಜೀವನವನ್ನು ಬಹುರೂಪದಿಂದ ಚಿತ್ರಿಸತಕ್ಕ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವುದೂ ಅವನ್ನು ಯೋಗ್ಯರೀತಿ ವಿಮರ್ಶಿಸುವುದೂ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲ. ನಾಟಕ ಪರೀಕ್ಷಣ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡತಕ್ಕ ಕನ್ನಡ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು, ಒಂದು ಹೊರತು, ಇದುವರೆಗೆ ಯಾವುವೂ ಪ್ರಕಟವಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾಟಕ ಕವಿತೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸತಕ್ಕ ಪದಸಾಮಗ್ರಿಯೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟು ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ನಾಟಕ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದಾದರೂ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ, ಹೊಸ ನಾಟಕಗಳು ಕವಿತೆಗಳಷು ದೂರು ಹೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ಅನೇಕ ಹೊಸ ಕವಿತೆಗಳ ಮೇಲಿನ ತಿರಸ್ಕಾರವು ಅವುಗಳ ಪ್ರಾಸಭಂಗದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತೆಂದು ನನ್ನ ಎಣಿಕೆ. ಆಚಾರ್ಯ ಪದವಿಯಲ್ಲಿರುವವರೇ ಪ್ರಾಸಧರ್ಮವನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ, ಪದ್ಯದ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರದ ತಲೆಗೆ ಏಟುಕೊಟ್ಟು, 'ಸರಸತಿಯ ಬಲೆಯು ಗೋಣ್ಮುರಿದು' ಮಾಡಿದ ಪ್ರಾಸಲೋಪದ ಪಾಪಾಚರಣೆಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ವಿಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗದೆ, ಒಳಗೊಳಗೆ ಎಸರಿಟ್ಟಂತಾಗಿ ಕುದಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಭಾವವು ದೂರು ದೂಷಣೆಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹರಿಯಿತು. "ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಜೀವಕಳೆ ಪ್ರಾಸ," "ಪ್ರಾಸವಿರುವ ಕವಿತೆಯೇ ಪ್ರಾಸಾದಿಕ," ಎಂಬಿಷ್ಟನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಂಡ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದ ಕಾವ್ಯಪುರುಷನ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ತೂಗುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಜನಿವಾರವು ತಟ್ಟನೆ ಕಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟುದು ಅಸಹನವಾದುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು? "ಪ್ರಾಸ ಪದ್ಯವೆಂತು ವೀಸೊಂದು ಹಣವೆಂತು ಸಾಸಿವೆಯ ಕಾಳು ಕುಂಬಳಕಾಯ ತೋರೆಂತು"—ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಸಸಮನ್ವಿತವಾಗಿ ಬರೆದು. ಅದೇ ತ್ರಿಪದಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ ಕುಹಕಮಾಡಿದುದು ಬಗೆಹರಿಯದಾಯಿತು. ಪ್ರಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಪದ್ಯರಚನೆಯಾಗುವುದಾದರೆ, ಗದ್ಯಪದ್ಯಗಳೊಳಗಿನ ಭೇದವೇ ತಪ್ಪಿಹೋಗಿ, ಬಗೆಗುರುಡರ ತುಂಡು ಪದ್ಯಗಳೂ, ನಾಲಗೆವೆಳವರ ಎಂಜಲ ಹಾಡುಗಳೂ ಬೆಳ್ಳಕ್ಕರಿಗರ ಅಳಿಗಬ್ಬಗಳೂ ತುಂಬಿಹೋಗಿ, ಕಾವ್ಯಾಭ್ಯಾಸಿಯ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳ್ಳಿಟ್ಟಂತಾಗಿ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆ ಉಂಟಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ? ಈ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವ ಮೊದಲು ಪ್ರಾಸವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಭರತಖಂಡದ ಗಾಯನಕಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯರಚನೆಯಲ್ಲಿ **ಮಾರ್ಗ** ಮತ್ತು **ದೇಸಿ** ಎಂಬೆರಡು ಭೇದಗಳಿರುವುದು ಸರ್ವವಿದಿತವಾಗಿದೆ. ಮಾರ್ಗವೆಂದರೆ ಕರ್ಣಾಟಕ ಲಾಕ್ಷಣಿಕರ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನನುಸರಿಸಿ ವಿದ್ವಜ್ಜನರಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಾಗುವಂತೆ ಹೋಗತಕ್ಕ ಪುರಾತನ ಕಾವ್ಯಮಾರ್ಗ. ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕನ್ನಡ ಕೃತಿಗಳ ರಚನೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥಸ್ಥ ಸರಣಿಯಲ್ಲದೆ ಕವಿತಾರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ರೀತಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದು ರಾಜಪಂಡಿತರ ಮಾರ್ಗವಲ್ಲ; ಹಳ್ಳಿಯವರು ತಮ್ಮ ಅನುಭವದ ಕಷ್ಟನಿಷ್ಠುರಗಳನ್ನೂ ಸೋಲುಗೆಲವುಗಳನ್ನೂ ಕುರಿತು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಹಾಡಿ ಹೋಗುವ ಪಾಮರ ರೀತಿ. ಇದನ್ನು ದೇಸಿ ಎನ್ನುವರು. ಹಳ್ಳಿಯ ನೈಜಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಿಂಬಿಸುವ ಒಗಟೆಗಳು, ಗಾದೆಗಳು, ಹಾಡುಗಳು, ಲಾವಣಿಗಳು ದೇಸಿಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುವಷ್ಟು ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಈ ವಿಧದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಕನ್ನಡ ಹಾಡುಗಳು ತಾಳಬದ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವುಗಳೊಳಗಿನ ಹಾಡುಗಬ್ಬ ಓದುಗಬ್ಬ ಮೊದಲಾದ ಅವಾಂತರ ಭೇದಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಪುರಾತನ ಮಾರ್ಗದ ಲಾಕ್ಷಣಿಕರ ಅಕ್ಷರ ಛಂದಸ್ಸಿನ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗದೆ, ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಹೋದುವು*. **ದೇಸಿ** ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸವಿರುವ ಹಾಡುಗಳೂ ಇವೆ, ಪ್ರಾಸವಿಲ್ಲದವುಗಳೂ ಇವೆ. ಆದರೆ **ಮಾರ್ಗ** ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸ ನಿರ್ಬಂಧವು ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೇ ವಾಡಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದಿತೆಂಬುದು ನಿರ್ವಿವಾದ.

ದೇಸಿಯ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸವು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರದಲ್ಲಿ ಬರದೆ ಅಂತ್ಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಿತೆಂಬ ಊಹೆಗೆ ಬಲವಾದ ಕಾರಣವಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನು ಮೃಗಪಕ್ಷಿಗಳ ಧ್ವನಿಗಳನ್ನನುಕರಿಸಿ ಆತ್ಮ ಸಂತೋಷಾರ್ಥವಾಗಿ ಹಾಡಿದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸವು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದು ಸಹಜವಾಗಿದೆ.

"ಪಾರಿವಾಣ ಹಕ್ಕಿ ಬಂತೊ **ಕುಟುರ್ ಕುಟುರ್**
ಕಾಳು ತಿಂತೊ ಹಾರಿಹೋತು **ಕುಟುರ್ ಕುಟುರ್**

ಚರಣಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿಯ ಅನುಕರಣ ಪದವು ಕುಣಿತದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬೇರ್ಪಡುತ್ತದೆ.

"ಕಾಳು ಕೊಟ್ಟು ಬಾಳು ತಂದೆ **ತೈ ತಕ್ಕ ತೈ**
ಬಾಳು ಕೊಟ್ಟು ಎಣ್ಣೆ ತಂದೆ **ತೈ ತಕ್ಕ ತೈ**

ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಏಕರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಾಡು ಕ್ರಮೇಣ ಕವಲೊಡೆದು ಸರಸ್ವತಿಯ ಕೈಗಳಂತೆ ಗೀತೆ (ರಾಗ, ಸ್ವನ) ಮತ್ತು ಕವನ (ಕವಿತೆ) ಹೀಗೆ ಎರಡಾದಾಗ, ಕೊನೆಯ ನುಡಿಯು ಅರ್ಥ ವ್ಯಕ್ತಿ ಕೊಡತಕ್ಕ ಪದವಾಗಿ ಬರುವುದು.

---

*ಕನ್ನಡ ರೀತಿಯನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋದ ಮರಾಟಿ ಕೃತಿ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆಯೇ ಇದ್ದು, ಪಂಢರಪುರದ ವಿಟ್ಠಳ ಮಾಹಾತ್ಮ್ಯೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ದೇಸಿರೀತಿ ತುಕಾರಾಮಾದಿ ಸಾಧುಸಂತರ ಮರಾಟಿ ಅಭಂಗಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರಪಟ್ಟಿತು. ಮರಾಟಿ ದೇಸಿ ರೀತಿಯ ಅನೇಕ ಹಾಡುಗಳ ಛಂದಸ್ಸು ಕನ್ನಡ ದೇಸಿಯ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಅನುಕರಣವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ವಿಚಾರಾರ್ಹವು.

"ನೊಣ ಬಂದು ಅರಸಿನ **ಹೆಚ್ಚೀತು।**
ನುಶಿ ಬಂದು ಕುಂಕುಮ **ಹೆಚ್ಚೀತು।**
ಬೆಕ್ಕು ಭಾಷಿಂಗ **ಕಟ್ಟೀತು**
ಕಟ್ಟಿರುವೆ ಕಂಕಣ **ಕಟ್ಟೀತು."**

ಮುಂದೆ ಪುನರುಕ್ತಿಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಪದವನ್ನಿಡುವುದು ಕಿವಿಗೆ ಬಲು ಇಂಪಾಗಿ ತೋರಿರಬೇಕು.

"ಗುರು ಉಸ್ತಾದಿಯಾ ಮತ್ತೊಂದು ಹೇಳ್ತೇನೆ ಘಟಿಂಗರ ಸಹವಾಸ **ಮಾಡಬಾರದು.**
ಮಾಡಿದ್ರೆ ಮಾಡ್ಕೊಳ್ಳಿ ಮತ್ತೊಂದು ಹೇಳ್ತೇನೆ ಕೆಟ್ಟಮಾತನು **ಆಡಬಾರದು."**

ಮೇಲಿನ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಿಂದ ಮೊದಲು ದೇಸಿಯ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸವಿರಲಿಲ್ಲ ವೆಂಬುದು ಧೃಡಪಡುತ್ತದೆ. ಅದರ ಆವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ; ತಾಳಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಕಂದ ವೃತ್ತಗಳಿಗಿಂತ ತಾಳಗತಿಯಿಂದ ಕುಣಿಯುವ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡುವುದು ಸುಲಭ. ಆದರೆ ವಿಷಮಗತಿಯ ವೃತ್ತಗಳು ವಾಚಕನ ಸ್ಮೃತಿಪಥದಿಂದ ಜಾರಿಹೋಗದಂತೆ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಪಾಯ ಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಇರುತ್ತದೆ.

ಈ ವಿಷಯುವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಎಂಬಂತೆ ನನ್ನ ಪುಳ್ಳಿಯನ್ನು (ಮೊಮ್ಮಗನನ್ನು) ತೊಟ್ಟಿಲಲ್ಲಿಟ್ಟು, ನಾಮಕರಣಮಾಡಿ ಹಾಡುವ ಕೊಂಕಣಿಭಾಷೆಯ ಜೋಗುಳದ ಸೊಲ್ಲೊಂದು ನನ್ನ ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಇಂಪಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆ! ಅದನ್ನು ತಾವೂ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಆಸೆ—

ಜೋ ಜೋ ಜೋ ಕಂದ। ಆಡಿ ಬಾ ಮನೆಗೆ॥
ಸಂಜೆಯ ವೇಳೆ **ಬೆಳಕು ಹಚ್ಚಿ** ॥
ಬೆಳಕು ಹಚ್ಚಿ ಮಾಡ್ವೆ ನಿನ್ನ ಸೇವೆ। ರಕ್ಷಿಸು ಕಂದನ
ರಕ್ಷಿಸು ದೇವ ಕಂದನಂಥ......

(ಕೊಂಕಣಿಯ ಭಾಷಾಂತರ)

ಮೇಲಿನ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ನೂಲು ಕಡಿದು ಹೋಗದಂತೆ ನುಡಿಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿ ನೋಡಿ. ಈ ಉಪಾಯವೇ ಮುಕ್ತಪದ ಗ್ರಹಣ. ಮುಕ್ತಪದ ಗ್ರಹಣದ ದೇಸಿಯ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಸರಾಗವಾಗಿ ಹಾಡುವಾಗ ರಾಗವಿರುವ ಕಾರಣ ಬೇಸರಿಕೆ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲವಾದರೂ, ಅಪಕೃಷ್ಟ ವೃತ್ತಗಳಿಗೆ ಅದರಿಂದ ಪುನರುಕ್ತಿಯ ದೋಷ ಬರುತ್ತದೆ. ಇದರ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಉಭಯ ಭಾಷಾಕವಿಗಳು ಮಾಡಿದ ಸುಲಭ ಸಾಧನೆಯೆ ಪ್ರಾಸ. ಕನ್ನಡ ಪ್ರಾಸವು ಪುರಾತನ ಮಾರ್ಗ ಕವಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಂದ ವೃತ್ತಗಳ ಸೆರಗಿ ನಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ನುಡಿಗಂಟು. ಈ ಗಂಟುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲಹೋದ ಹಾಗೆ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರಕ್ಕಿಂತ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸವೇ ಪದ್ಯರಚನೆಗೆ ಅನುಕೂಲವೂ ನೆನಪು ಹುಟ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸುಲಭವೂ ಎಂಬಂಶವು ಗೊತ್ತಾದ ತರುವಾಯ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸವನ್ನು ಮೀರಲಾಗದೆಂದು ವಿಧಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸತತಂ ಪ್ರಾಸಂ ಎಂಬ

ಕಟ್ಟಾಜ್ಞೆಯು ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲದು; ಅದು ದೇಸಿ ರೀತಿಯ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೂ ತಗಲುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದಷ್ಟೆ! ಕಾಲಾನಂತರ ಪುರಾತನ ಕೃತಿಮಾರ್ಗದ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ರೂಪದ ಪ್ರಾಸನಿಯಮವು ದೇಸಿಯ ಹಾಡುಗಳಿಗೂ ಅನುಕರಣ ಫಲವಾಗಿ ಬಂದಿರಬೇಕು. ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ.

ಪ್ರಾಸವನ್ನು ಕುರಿತು ಇಂಥ ಅಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ—ಒಂದು ಕಾಲದವರಿಗೆ ಊರೆಗೋಲಂತೆ ಆವಶ್ಯಕವಾದ ಪ್ರಾಸವು ಇನ್ನೊಂದು ಕಾಲದವರ ಕೈಬಿಡದ ಅಲಂಕಾರದ ಬಡಿಗೆ ಕೋಲಾಯಿತು. ಪ್ರಾಸಮೋಹಿತರಾಗಿ ಅನೇಕ ಕವಿಗಳು ಜನರಂಜನೆಗೊ, ಆತ್ಮಸಂತೋಷಕ್ಕೊ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಪ್ರಾಸಗಳಿಂದಲೂ ಯಮಕಗಳಿಂದಲೂ ತುಂಬಿ, ತಮ್ಮ ತರುವಾಯ ಬಂದವರಿಗೆ ಒಂದು ಹಾಳು ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿಯನ್ನು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟರು. ಇಂಥ ಪದ್ಯಗಳ ಅನುಕರಣದಿಂದ ಇತ್ತಲಾಗಿನ ಯಕ್ಷಗಾನದಲ್ಲಿಯೂ, ಗದ್ಯ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ವಿಲಕ್ಷಣತೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದಿತು. ನವೀನ ಕೃತಿ ರಚನೆಯು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಾಸ ತಿರಸ್ಕರಣೆಯಿಂದ ಕನ್ನಡ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಜತೆ, ಸರಳತೆ, ಸ್ಪಷ್ಟತೆ, ಇವು ತಲೆದೋರುವ ಶುಭಕಾಲ ಒದಗಿದೆ. ಪ್ರತಿಭೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಸಬದ್ಧವಾದ ಕವಿತೆಗಳು ಹಳೆಯವಾದರೂ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉಳಿಯಲಾರವು. ಹಾಗೆಯೇ ನವೀನ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವಾದರೂ ಪ್ರಾಸಬಿಟ್ಟಿವೆಯೆಂಬ ಒಂದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಅಳಿಯಲಾರವು.

ನಾವು "ಹೊಸದಾರಿ" "ಹೊಸಕವನ" ಎಂದು ಹೇಳಿ, "ಅವು ದೂಷ್ಯ" ಎಂಬ ತೀರ್ಮಾನಮಾಡಿ, ಕವನಕಾರರನ್ನು ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ವಿಧಿಸುವ ಮೊದಲು, ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕರು ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನುರಿತವರು, ಪುರಾತನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದವರು, ಸಂಸ್ಕೃತ ವ್ಯಾಸಂಗಶೀಲರು, ಇತರ ವಾಙ್ಮಯಗಳ ಪರಿಚಯವಿದ್ದವರು, ಇಂಥ ಮಹನೀಯರು ಬೇಕೆಂದು ಹೊಸದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲೂರಿ ಇಲ್ಲದ ಗೊಂದಲವನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿಬಿಡತಕ್ಕ ಕನ್ನಡ ದ್ರೋಹಿಗಳು ಸರ್ವಥಾ ಆಗಲಾರದೆಂಬುದನ್ನು ಗಮನಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ನನ್ನ ಸ್ವಂತ ಅನುಭವ ಹೇಳುವುದಾದರೆ—25 ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತರೊಬ್ಬರು ಬರೆದ ಒಂದು ಹೊಸ ಕವನವನ್ನು ಕಂಡು ನನಗೆ "ಮಡೀ ಮುದುಕಿಯ ಮೈಮೇಲೆ ಮುಸುರೆ ಚೆಲ್ಲಿದಂತಾಯಿತು." ಅನಂತರ ನಮ್ಮೊಳಗಾದ ಈ ವಿಷಯದ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಜಯಿಸಿದರು. ಅವರ ಪ್ರಾಸಮತವನು ನಾನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡೆನು; ಅವರು ಸೋತಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲತಕ್ಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದಂಶವೇ ತಪ್ಪಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಿತೋ ಏನೋ ಹೇಗೆ ಹೇಳಬಹುದು? ಶ್ರೀಮಾನ್ ಗೋವಿಂದಪೈಯವರು ಅಂದು ಸ್ವದೇಶಾಭಿಮಾನಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಕೃತಕ ರೀತಿಯ ಕವನ ಎಲ್ಲಿ? ಇಂದು ಜಯಕರ್ಣಾಟಕದ ವಿಶೇಷ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ "ಯಾರೆಂಬರು ಮುಗಿದುವೆಂದು ಬವರಂ" ಎಂಬ ಕೃತಿ ಎಲ್ಲಿ? ಈ ಹೊಸಕವನದಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಕೈವಾಡ, ಧ್ವನಿ, ಧಾಟಿ, ಹುರುಪು, ಹೊಸತನ, ಎಷ್ಟು ಅಂತಸ್ತು ಮೇಲೇರಿ ಹೋಗಿವೆ ಎಂದು ನಾನೇ ಹೆಚ್ಚಳಪಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಕೃತಿಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಆವಶ್ಯಕವಾದ ಕಾವ್ಯಾಭ್ಯಾಸ, ಪ್ರಪಂಚ ಜ್ಞಾನ, ಪ್ರಕೃತದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ಸತ್ಯಪ್ರೀತಿ, ಇವೆಲ್ಲಾ ಅನೇಕ ಹೊಸ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಡೆದು ಮೂಡುತ್ತವೋ ಎಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿದನಂತರ "ಹೊಸದು ಅಸಾಧು" ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿರಿ! ಶ್ರೀಮಾನ್ ಪೈಯವರು ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲದೆ ಅವರಂತೆಯೂ ಅವರನ್ನು ಮಿಗಿಸಿಯೂ ಉತ್ತಮ ಭಾವಗೀತಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಇತರ ಮಹನೀಯರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ನಾನು ಸಮಯಸಂಕೋಚತೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ; ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು.

ಆದರೆ ಹೊಸ ಕವಿತೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಮೇಲ್ತರಗತಿಯವೆಂದು ಯಾರೂ ಹೇಳಲಾರರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವುಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗದಿದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದಿದ್ದಿತು. ಅವನ್ನು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕುವಂತೆ ಕಂಡಕಡೆ ಪ್ರಕಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ

ಹುಡುಗರಿಗಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಲ್ಲದಿರುವುದೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ. ಅವು ನಡೆ ಕಲಿಯುವ ಮಕ್ಕಳ ತಪ್ಪು ಹೆಜ್ಜೆಗಳು, ಬಾಲಕವಿತೆಯು ತನ್ನ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕರಡು ನಕಲುಗಳು, ಹೀಗೇತಕ್ಕೆ ಭಾವಿಸ ಬಾರದು. ಇಂಥ ಕುರುಡು ಕವನಗಳಿಂದ ಪದ್ಯಗಾರನ ಕೈ ಕುದುರುವುದು. ಈ ಕುಸ್ತಿಯ ಸಾಧಕವಿಲ್ಲದೆ ಕವಿ ರನ್ನನು 'ಗದಾಯುದ್ಧ' ಮಾಡಿದನೆಂದು ಯಾರು ಹೇಳಿಯಾರು? ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಂತು ಇಂಥ ಅಭ್ಯಾಸ ಗಳು ಹುಡುಗರಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿವೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಪದಜ್ಞಾನ, ಛಂದಸ್ಸಿನ ತಿಳಿವಳಿಕೆ, ವಾಚನಪ್ರೀತಿ, ಇವು ಹುಡುಗ ರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಲಭಿಸುತ್ತವೆ.

ಹೊಸಗನ್ನಡದ ನವೀನ ಗ್ರಂಥಾವತರಣದಿಂದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಭಂಗಬಂದೀತೆಂಬುದೊಂದು ಸಂಶಯವು ಪೂರ್ಣ ನಿರಾಧಾರವಾದುದಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಈಗಿನ ಕವಿಯು ಅಂತರ್ದೃಷ್ಟಿ ಯಿಂದ ನೋಡಿ, ತಿದ್ದಿ, ಭಾವೋದ್ರೇಕದಿಂದ ರೂಪುಗೊಳಿಸುವ ಆತನ ಹೊಸಕವನ ಜಾಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಯುವಕರ ಮನಸ್ಸು ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದುದೇ ಆದರೆ, ಮುಂದೆ ಜಾತಿಭ್ರಷ್ಟತೆ, ಧರ್ಮಗ್ಲಾನಿ, ರಾಜ್ಯಕ್ರಾಂತಿಗಳು ಉಂಟಾಗುವುವೋ ಏನೋ ಎಂಬ ಭೀತಿಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನೇಕರ ಎದೆಯನ್ನು ದಡದಡಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವದ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ವಾಸಾಭಿಮಾನಗಳುಳ್ಳವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಇಂದಿನ ನವೀನ ನಾಟಕ ಕಲಾಚತುರತೆಯ ಪಾತ್ರಸೃಷ್ಟಿಯು ಸಮ್ಮತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದಿಂದ ನಾಟಕ ರಚನೆಯೇ ಕಡಮೆ. ಇಂದಿನ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿಯ ಹಿರಣ್ಯಕಶ್ಯಪುವಿನ ಪಿತೃಧರ್ಮ, ದುರ್ಯೋಧನನ ಮಹಾನು ಭಾವತ್ವ, ನಾರದನ ಗರ್ವಭಂಗ, ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಆತ್ಮಹತ್ಯ, ಹಿಡಿಂಬೆಯ ಸಾತ್ವಿಕ ಸ್ವಭಾವ, ಮಂಡೋದರಿಯ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮ ವಿಚಾರ, ಇವೆಲ್ಲಾ ಪೂರ್ವೇತಿಹಾಸಗಳ ಮೇಲೆ ನಾಟಕಗಾರರು ನಡೆಸಿದ ಅತ್ಯಾಚಾರಗಳೆಂದು ನೆನೆಸಿ ಕೆಲವರು ಅಸಮಾಧಾನಗೊಳ್ಳುವರು. ಇಂಥವರಿಗೆ ಕಾಳಿದಾಸನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ದುಷ್ಯಂತನು ಮಹಾ ಭಾರತದ ದುಷ್ಯಂತನಲ್ಲವೆಂದೂ, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಶನ ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ತೀರ ಭಿನ್ನನೆಂದೂ ಶ್ರುತಪಡಿಸಿ, 'ಅಳವಗ್ಗಳವೋ ಕವೀಂದ್ರರಾ' ಎಂಬ ಆಪ್ತವಾಕ್ಯದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದರೂ ಅನೇಕ ಹೊಸ ಕವನಗಳು ಭಯಾವಹವಾದ ಪರಮತ ದುರ್ಬೋಧನೆಯ ಕುಯುಕ್ತಿಗಳು ಎಂದು ಸುಮ್ಮನೆ ಆಕ್ಷೇಪಿಸುವುದುಂಟು. 'ಹುಚ್ಚ ನೀನು ಹಳ್ಳಿಗೋಡು, ದೀನ ಜನರ ಪಾಡನೋಡು; ಹರಿಗೆ ಎಂದು ಗುಡಿಯನೊಂದ ಕಟ್ಟುತಿರುವೆಯಾ? ದೀನಗಿಂತ ದೇವ ಬಡವನೆಂದು ಬಗೆದೆಯಾ?' ಎಂಬ ದಾಗಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ಪರವಾಗಿ ಹೊಸ ಕವಿಗಳು ಮಾತಾಡಿದರೆ—ಲೋಕ ಸಂಪರ್ಕವಿನಿತಲ್ಲದೆ 'ತತ್ವದ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಬಲೆಗಳ ಹೆಣೆಯುತ ಜಾಡರ ತೆರದಿಂದಲ್ಲಿಯೆ ಸುಳಿಯುತ' ಎಂಬುದಾಗಿ ನಮ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಅವಹೇಳನ ಮಾಡಿದರೆ—'ಪಾಳು ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆಯಂ ಕೈಕೊಳುತ ಮೌನದಿಂ ಕುಳಿತಿಹನು ಕಲ್ಲುಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಂದಿರಲು ದೇವನೇಂ ಬಂದಿಯೇಂ?' ಎಂಬದಾಗಿ ಮೂರ್ತಿಪೂಜೆಯನ್ನು ದೂಷಿಸಿದರೆ— 'ಈ ಧರ್ಮ ನಮಗಿನ್ನು ಹೆಮ್ಮಾರಿಯಾಗಿಹುದು ಈ ಧರ್ಮ ನಮಗಿನ್ನು ಸಂಕೋಲೆಯಾಗಿಹುದು' ಎಂದು ಧರ್ಮವನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದರೆ—'ಹಳೆಯ ಕಾಲದ ತಂದೆ ತಾತಂದಿರ ದೇವರುಗಳಳಿದು ಹೋಗುವ ಕಡಿದು ಕಾಲ ಬರುತಿಹುದು'—ಎಂಬದಾಗಿ ನಾಸ್ತಿಕನಂತೆ ಹಾಡಿದರೆ—'ದೇವರದೊಂದು ಗೋರಿಯ ಕಟ್ಟಿ ಧರ್ಮದ ಧೂಪಕೆ ಬೆಂಕಿಯನಿಕ್ಕಿ' ಎಂಬದಾಗಿ ದೈವದ್ರೋಹವನ್ನೇ ಸಾರಿದರೆ—'ಹೀಗೆ ಶತಮಾನ ಶತಮಾನ ಕಾಲದಿಂದ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ನಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿರುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬೇರಿಗೇ ಬೆನ್ನೀರು' ಅಲ್ಲವೇ ಈ ಹೊಸ ಸಾಹಿತ್ಯ? ಈ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಇಷ್ಟೆ—ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕವಿಗಳಿಟ್ಟ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ

ಓವಬೇಕು; ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಳಚಿದರೆ ಅವು ವಿಪರೀತಾರ್ಥ ಕೊಡುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ದೇಶವಾಗಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಲಿ ಕೊಡತಕ್ಕ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಇವುಗಳೊಳಗಣ ಭೇದವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾವು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಇವೆರಡು ಮಾತುಗಳು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಮಾನಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಭಿನ್ನಾರ್ಥಕಗಳಾಗಿವೆ. ಒಂದು ಜನಾಂಗದ ಜ್ಞಾನ ಬೇರೆ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಬೇರೆ. ಜ್ಞಾನವೆಂದರೆ ಆ ಜನಾಂಗದ ಜನರು ತಿಳಿದಿರುವ ಗಣಿತ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ, ವಿಜ್ಞಾನದ ಶೋಧಗಳ, ಕಸಬು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಒಟ್ಟು ತಿಳಿವಳಿಕೆ. ಒಂದು ಜನಾಂಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೆಂದರೆ ಅದರ ಧರ್ಮ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಚಾರ, ನೀತಿಕಲ್ಪನೆ, ಆಹಾರ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ. ಮಾನವ ವರ್ಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಜನಿಸಿ, ಮನುಷ್ಯನು ಮುಂದುವರಿದು ಹೇಗೆ ಹೇಗೆ ಸಮಾಜಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆಯೋ ಹಾಗೆ ಹಾಗೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಬೇರೆಯಾಗಿ ನಿಂತು, ತನಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಅನುರೂಪವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಾಳುವುದು. ಹೀಗಾದುದರಿಂದ ಒಂದೊಂದು ಜನಾಂಗದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಒಂದೊಂದು ವಿಧವಾಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ವೈವಿಧ್ಯವಿಲ್ಲ; ಅದು ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಎಲ್ಲ ಜನಾಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪರರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಪರರಿಂದ ತರಬಹುದು; ಆದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಸಾರಣೆ ಸುಲಭವೂ ಅಲ್ಲ, ಸಾಧ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ. ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಉನ್ನತಿಗೆ ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇವೆರಡರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೂ ಅಗತ್ಯ. ಆದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರೋನ್ನತಿಯು ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊರತು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಅಷ್ಟು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದ, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಬರಿಯ ಜ್ಞಾನಾಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಬಲದಿಂದಲೇ ಮೇಲೇರಿದ ರಾಷ್ಟ್ರೋನ್ನತಿಯು ಜಿಗುಪ್ಸದ ಉನ್ನತಿಯಂತೆ ಚಿರಕಾಲ ಬಾಳಲಾರದು. ಯಾವ ಜನಾಂಗವು ತನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಜಾಡ್ಯಸ್ಥಿತಿಯ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಪರರಿಂದಾದರೂ ಜ್ಞಾನೌಷಧವನ್ನು ತರುವುದಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತದೆಯೋ ಆ ಜನಾಂಗದ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಯೂ ಬಹಳ ದುಸ್ತರವಾಗುವುದು. ಜ್ಞಾನವು ನಿರ್ಗುಣ, ಅದನ್ನು ಇತರರಿಂದ ಪಡೆಯಲೇಬೇಕು*. ಇಂಥ ಜ್ಞಾನ ಸ್ವೀಕಾರವೂ ಪ್ರಸಾರವೂ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಗ್ರಂಥಕಾರರಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕು. ಜ್ಞಾನ ಸ್ವೀಕಾರಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತವಿಲ್ಲದುದರಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಗಳು ಮೂಲೆಯ ಪಾಲಾಗಿ ಅವುಗಳ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದಾಸರ ಪದಗಳು ಬಂದುವು. ಆ ಕೃತಿಕಾರ್ಯವು ಅಂದಿಗೆ ಹರಡಬೇಕಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ, ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿತು. ಇಂದಿನ ಕೃತಿಕಾರರು ಅನುಕರಿಸುವುದು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು, ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನಲ್ಲ; ಅದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ, ಇದ್ದರೂ ಕನ್ನಡ ವಾಙ್ಮಯವು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅನುಕರಣ ಗ್ರಹಣ ಕಾಲವನ್ನು ಸುಮಾರು ೫೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಕಳೆದುಬಿಟ್ಟು, ಇಂದು ಜ್ಞಾನದ ತೀರ್ಥಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಇಳಿದಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ದಾಸಕೂಟದವರೂ, ಕವನಗಾರರೂ ದೇವರ ವಿಷಯವಾದ ಸಂದೇಹ, ನಿರಾಶೆ, ಸಂಕಟ, ನಶ್ವರತೆ ಜೀವದ ರಹಸ್ಯ ಇವುಗಳನ್ನು ತಮಗೆ ತಿಳಿದಂತೆ ಹಾಡಿದ ಹಾಗೆ. ಇಂದಿನವರು ಇಂದಿನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿರುವರು.

'ಪಡುವಣದ ಶಕ್ತಿಯಲಿ ಮೂಡಣದ ಭಕ್ತಿ' ಬೆರಸುವ ಹಾರೈಕೆ,—'ಸರ್ವತೋಮುಖದಲ್ಲಿ ಮೈತ್ರಿಯಿಂ ಬೆಳಸುವಾ ಸಂಕಲ್ಪ, ಪೊಸಪರಿಯ ರಾಜ್ಯವಂ ಕಟ್ಟುವಾ ಸಂಕಲ್ಪ,'—'ಸರಿಯಾಗಿ ನಡೆವುದಕೆ ಬಾರದಿರುವೆಳ ಗೂಸ ಪಿಡಿದೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲಗಡೆಗೊಯ್ವನು' ಎಂಬ ಧೈರ್ಯ,—

*ಜ್ಞಾನೋಪಾಸನೆಯೆಂಬ ಮರಾಟಿ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಹೆಕ್ಕಿಕೊಂಡುದು

ಇಂದೇನೊ ಮುಂದೇನೊ, ಮುನ್ನೆ ಆಳ್ ಕಾಣನ್
ಬಂದುದನೆ ಕೊಂಡುಂಡು ತಾಳ್ದವನೆ ಜಾಣನ್
ರುದ್ರನೊಲ್ದೊಡೆ ಉಱಿವು
ಒಲ್ಲದೊಡೆ ಒಡನಱಿವು
ತಱ್ಗಿ ನಡೆದೊಡೆ ರುದ್ರನೊಲ್ಲದೆಯೆಮಾಣನ್
ಅಳವಱಿತು ನಡೆಯೆ ಶಿವನೊಲ್ಲದೆಯೆ ಮಾಣನ್

ಇಂಥ ಹಾಡುಗಳೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಹಳೆಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಬೆಂಬಲವನ್ನೇ ನೆಮ್ಮಿನಿಂತಿವೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಭಂಗವಾಗಲಾರದು. ಭಂಗಬರುವುದಾದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮವರ ಅವಿದ್ಯೆಯೇ ಕಾರಣ, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಜ್ಞಾನವಲ್ಲ.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಹೊಸಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯ ತಿಳಿವಳಿಕೆಗೂ ಅದರ ಮಂದಗತಿಗೂ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಶೋಚನೀಯವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ದೊಡ್ಡದಾದ ಆತಂಕ. ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಸೇಕಡಾ ೯೦ ಮಂದಿ ಜನರು ಬರೆಹ ಬಾರದೆ, ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ, ಚೆನ್ನಾದ ಬಾಳು ಏನೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯದವರು. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಡತನವು ಚಕ್ಕಂಬಕ್ಕಳು ಹಾಕಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ದೇಶೋನ್ನತಿಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮೊದಲೇ ತಡೆಗಟ್ಟಿ ನಿಂತಿರುವ ಬಡತನದ ಬಂಡೆದಾಟಿ, ಕೋಟೆ ಹಿಡಿದು, ಮುಂದುವರಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟುಕಾಲ ಹಿಡಿಯುವುದೆಂದು ಲೆಕ್ಕಿಸಲು ಕೂಡ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಭಾಷೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವುದು ಹೇಗೆ? ಸಾಹಿತ್ಯ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಗುವುದು ಹೇಗೆ? ಮುಂದಿನ ಬೆಳೆ ಒಳ್ಳೆಯದೂ ಹುಲುಸೂ ಆಗಬೇಕಾದರೆ ಇಂದಿನ ಸಸಿಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಕನ್ನಡ ಮಕ್ಕಳ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವು ಒಂದು ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಏರ್ಪಾಟು ಬೇಕು. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಇಂಥ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೇ ಓದಿಸಬೇಕು, ಇಂಥ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನೇ ರಚಿಸಬೇಕು, ಇಂಥ ಚಿತ್ರಗಳಿರಬೇಕು, ಹುಡುಗರಿಗೆ ಇಂಥ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಡಮೆ, ಗದ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳೂ ವಿಜ್ಞಾನ ಬೋಧೆಯ ಪುಸ್ತಕಗಳೂ ಅಗತ್ಯ, ಎಂಬೀ ವಿಷಯುಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮಹಾಶಯರುಗಳು ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ಸಮಾವಲೋಕಿಸಿ ಉತ್ತಮ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕುರಿತು ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳುವ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಯಾವುದೇ ಇರಲಿ. ಅಕ್ಷರ ಸಂಯೋಜನೆಯ (Spelling) ಅವಾಂತರವು ಇರಲೇಬಾರದು; ಆಯಾ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿಯೇ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳು ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕ ಶಬ್ದಗಳು ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಇರಲಿ, ವಾಕ್ಪ್ರಚಾರಗಳು ಇರಲಿ; ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಅಕ್ಷರ ಯೋಜನೆ, ಮಕ್ಕಳ ಕ್ರಮಿಕ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ, ಭಿನ್ನವಾಗದೆ ಕರ್ಣಾಟಕದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಏಕರೂಪವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಇಂಥ ಏಕರೂಪತೆಯು ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶ್ಯನಿನವರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಮುದ್ರಣಾಲಯದ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬಲಗೊಂಡು, ಮಂಗಳೂರು ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ದೃಢವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಿತು. ಈ ಕ್ರಮವು ೧೯೦೦ ರಿಂದ ಇತರ ಕಡೆಯ ಗ್ರಂಥಗಳ ಸಂಪರ್ಕದ ನಿಮಿತ್ತ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಸಡಿಲವಾಗಿ, ಮತ್ತೆ ಇತರರ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಕಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಮುಂದೆ ೨೦ ವರ್ಷಗಳವರೆಗೆ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದಿತ್ತ ಈ ಕಟ್ಟುಪಾಡು ಮೆಲ್ಲನೆ ಒಡೆಯುತ್ತ ಒಡೆಯುತ್ತ ೧೦ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಈಚೆ ಅಸಹ್ಯಕರವಾದ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ತಂದುಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಮಕ್ಕಳ ಸುಗಮವಾದ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿ, ಬರವಣಿಗೆಯ ತಿಳುವಳಿಕೆಗೆ ತೊಡಕು, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಮೇಲೆ ಅಸಡ್ಡೆ, ಅಷ್ಟೇ

ಅಲ್ಲ. ಈ ಅನಿಶ್ಚಿತ ಸ್ಥಿತಿಯ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ಅವರ ಎಳೆಯ ಮನೋವೃತ್ತಿಗಳು ಮುರುಟಿಹೋಗುವ ಸಂಭವವೂ ಇದೆ. ಇವನ್ನು ತಿಳಿದೇ ಕನ್ನಡ ಅಕ್ಷರ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಏಕರೂಪತೆಗೆ ತರಲು ಈ ಸಮ್ಮೇಳನವು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನ ನಡೆಯಿಸಿತ್ತೆಂದು ನನ್ನ ತಿಳಿವಳಿಕೆ. ಆ ಕಾರ್ಯವು ಫಲಕಾರಿಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಅದನ್ನು ಇನ್ನಾದರೂ ದಯವಿಟ್ಟು ಗಮನಿಸಬೇಕಾಗಿ ನಾನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.

ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಾಲೆಯು ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಶಬ್ದಗಳು ಒಂದು ಸಾವಿರಕ್ಕಿಂತ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಆವಶ್ಯಕವಾದ ಸುಮಾರು 400 ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಈಗ ರೂಪಾಂತರಗೊಳಿಸಿ ಬರೆಯುವುದುಂಟು. **ಅದ್ದರಿಂದಲೇ, ಆದುದರಿಂದಲೇ, ಆದುದರಿಂದಲೆಯೆ, ಆದ್ರಿಂದಲೇ, ಆದ್ರಿಂದ್ಲೆ, ಆದದರಿಂದಯೆ,** ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳು. ಈ ರೂಪಾಂತರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಲು, ಆಧಾರಗಳನ್ನು–ದರ್ಪಣದಿಂದ, ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಭಾರತದಿಂದ, ರೂಢಿಯನ್ನು ಕಿಟ್ಟೆಲ್ಲರ ನಿಘಂಟುವಿನಿಂದ, ತಂದು ತೋರಿಸುವುದು ಶಕ್ಯವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದುದು ಮಕ್ಕಳು ಕನ್ನಡ ಓದು ಬರೆಹಗಳನ್ನು ಬೇಸರಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ, ತಪ್ಪಿಲ್ಲದೆ, ತೊಡಕಿಲ್ಲದೆ ಕಲಿಯುವುದು; ಹೊರತು ರೂಪಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವುದಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಶಬ್ದಗಳ ಪಟ್ಟಿಯೊಂದನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ, ಅಚ್ಚುಹಾಕಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಉಪಾಧ್ಯಾಯರೂ, ಮಕ್ಕಳೂ ಲಕ್ಷಿಸುವಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಾಲೆಗೂ ಕೊಡಿಸುವ ಏರ್ಪಾಟಾಗಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಜೀವಾಳದಂತೆಯೂ ಮಕ್ಕಳ ಮನೋಭಾವಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸಲು ಅತ್ಯುಪಯುಕ್ತವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕಾರು ರೂಪಗಳು ಬರೆಹದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದರಿಂದಲೇ ಹಿಂದಿನ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ಪದೇ ಪದೇ ಮಾಡಿದ್ದ ವ್ಯಾಕರಣ ಸಂಬಂಧವಾದ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ, ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಹೊಸಗನ್ನಡ ವ್ಯಾಕರಣ ರಚನೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂಥದ್ದೊಂದು ವ್ಯಾಕರಣ ರಚನೆಯನ್ನು ಇನ್ನೂ ವಿಳಂಬಿಸುವುದು ಪ್ರಶಸ್ತವಲ್ಲ. ಈ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಂಧಿ, ಸಮಾಸ, ಅಕ್ಷರಾದಿಗಳನ್ನು ಗೌಣವೆಂದು ತಿಳಿದು, ವಾಕ್ಯವನ್ನೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ವಾಕ್ಯಗಳ ವೈವಿಧ್ಯ, ಅವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗ, ವಿರಾಮ ಚಿಹ್ನೆಗಳ ಕಾರ್ಯ, ವಾಕ್ಯದೋಷಗಳು, ಉತ್ತಮ ವಾಕ್ಯಸರಣಿಯ ಲಕ್ಷ್ಯಲಕ್ಷಣಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸುಲಭ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗುವಂತೆ ವಿಸ್ತರಿಸಬೇಕು. ಈ ಹೊಸ ವ್ಯಾಕರಣ ಸೂತ್ರಗಳು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಉಸುರುಗಟ್ಟಿ ಉಬ್ಬಸಗೊಳಿಸದಂತೆಯೂ ಹುಚ್ಚುಹುಚ್ಚಾಗಿ ಓಡಿಸದಂತೆಯೂ ಇರಬೇಕು. ಹಿಂದುಸ್ಥಾನವು ಪಡೆಯಲೇ ಬೇಕಾದ ಹೊಸ ಸುಧಾರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಹೊಸ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರಗಳ ನಿರ್ಬಂಧವಿದ್ದರೂ, ಆ ನಿರ್ಬಂಧದಿಂದ ಭಾಷೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಂದಕ ಬಾರದೆ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅವಕಾಶವಿರಲೇಬೇಕು. 'ಸೆರೆಮನೆಯೊಳಿನ್ನೊಂದು ಸೆರೆಮನೆಯ ಮಾಡಿದರೆ ಮೊದಲ ಸೆರೆಮನೆಯೊಡೆದು ಮುಕ್ತಿಯಹುದೇನು?'

ಇಂಥ ವ್ಯಾಕರಣದ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಸಂಗ್ರಹಾತ್ಮಕ ಪುಸ್ತಕದ ಆವಶ್ಯಕತೆಯಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು ಇಂಗ್ಲಿಷು ಕನ್ನಡ ನಿಘಂಟು, ಕರ್ಣಾಟಕದ ಇತಿಹಾಸ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ವರ್ಷ ವರ್ಷ ಮಾಡುವ ಸಭಾನಿರ್ಣಯಗಳು ತ್ವರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಪಂಚದ ವಾಙ್ಮಯದಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಾಗ್ಮಿಗಳ ಭಾಷಣ ಭಾಗಗಳನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತಿಸಿ, ಆದರ್ಶ

ಭಾಷಣಗಳೆಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಲೇಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಭಾಷಣವಿದ್ಯೆ ಏನೇನೂ ಬೆಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ಉತ್ತಮ ಭಾಷಣಕರ್ತರ ಭಾಷಣಗಳನ್ನು ಕೇಳುವ ಸುಯೋಗವು ಅನೇಕರಿಗೆ ದುರ್ಲಭ. ಅಂಥವರ ದಿವ್ಯವಾಣಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತಲಿಪಿ ಕ್ರಮವು ಇನ್ನೂ ಪ್ರಚಾರಕ್ಕೆ ಬಂದೇ ಇಲ್ಲ. ಕಳೆದ ೨೦ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ದೇಶಭಕ್ತರು ಕರ್ಣಾಟಕದ ಜಾಗೃತಿಗಾಗಿ 'ಸಂಯುಕ್ತ ಕರ್ಣಾಟಕ ಪ್ರಾಂತ' 'ಕನ್ನಡ ಕೈಪಿಡಿ' 'ಕರ್ಣಾಟಕ ಗತವೈಭವ' ಮೊದಲಾದ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿ, ಹಳ್ಳಿಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷಣಗಳ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಣ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಓನಾಮವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಯತಕ್ಕ ವಿದ್ಯಾತುರಿಗಳೂ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವರು. ಭಾಷಣಕಾರರ ಬಾಯಿನುಡಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹೃದಯ ಸೋಕುವ, ಬುದ್ಧಿ ಕೆಣಕುವ, ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ದೂಡುವ ದಿವ್ಯ ಶಕ್ತಿಯಿದೆ. ಈ ಜೀವಕಳೆ ಗ್ರಂಥಾಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಈ ವಾಣಿಯ ಬಲವಿದ್ದವರೇ ಮುಂದಿನ ನಮ್ಮ ನಗರಪತಿಗಳು, ನ್ಯಾಯವಿಧಾಯಕರು, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಗಳು. ಇಂಥವರ ಬಾಯಿ ಬಲವನ್ನು 'ರೇಡಿಯೋ' ಯಂತ್ರಗಳಿಗೆ ಹೂಡಿ, ತನ್ಮೂಲಕ ಹಳ್ಳಿಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನಪ್ರಸಾರಣೆಗೆ ಏರ್ಪಾಟಾದರೆ, ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾಭಿವೃದ್ಧಿಯು ಎಷ್ಟು ಎತ್ತರದ ಮೆಟ್ಟಲನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದೆಂದು ತಾವುಗಳು ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಇತರ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿ 'ಗ್ರೆಮಫೋನ್' 'ಟೋಕಿಸ್' ಎಂಬ ಹೊಸ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೂ, ಭಾಷಾಪ್ರಚಾರಕ್ಕೂ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಕನ್ನಡವು ತನಗೆ ತಕ್ಕದಾದ 'ಟಾಯ್ಪ್‌ರಾಯ್ಟರನ್ನು' ಕೂಡ ಇದುವರೆಗೆ ಏರ್ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಒಂದು ಕನ್ನಡ ದೈನಂದಿನ ಪತ್ರಿಕೆ ಬಹುಶಃ ಇಲ್ಲದಿರುವುದಕ್ಕೆ 'ಟಾಯ್ಪ್‌ರಾಯ್ಟರ' ಅನನುಕೂಲತೆಯೇ ಒಂದು ಕಾರಣ. ಇದರ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯು ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯದ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಾನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುತ್ತ ಬರುವಹಾಗೆ 'ಟಾಯ್ಪ್‌ರಾಯ್ಟರು' ಗಳೂ 'ಗ್ರೆಮಫೋನು'ಗಳೂ ತಯಾರಾಗಿ ಬಂದು, ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಪ್ರಸಾರಣೆಗೆ ನೆರವಾಗುವುವೆಂದು ಕೋರುತ್ತೇನೆ. 'ಗ್ರೆಮಫೋನು' ಮೂಲಕ ಹಿಡಿದಿರುವ ಒಂದೆರಡು ಒಳ್ಳೆಯ ಆಧುನಿಕ ಕವಿತೆಗಳು ಈಚೆಗೆ ಪಟ್ಟಣಿಗರ ಮನೆಗಳೊಳಗೆ ಮಾತ್ರ ಹೊಕ್ಕಿವೆ. ಆದರೆ ಹೊಸ ಕವಿತೆಗಳ ಮತ್ತು ಹೊಸ ಭಾಷಣಗಳ ಸ್ವರ, ಧಾಟಿ, ರೀತಿಗಳು ಹಳ್ಳಿಯವರ ಕಿವಿಗಳ ಮೇಲೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಬಿದ್ದರೆ, ಮನೆಮನೆಗೆ ಹರಿದಾಸರು ಬಂದಂತಾಗಿ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವು ಮುಂದುವರಿಯುವುದು.

ಕನ್ನಡ 'ಟಾಯ್ಪ್‌ರಾಯ್ಟರಿನ' ಯೋಜನೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಅಕ್ಷರಗಳ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಒಂದು ತೊಡಕೆಂದು ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಮಕ್ಕಳ ಶಿಕ್ಷಣದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೂಡ ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ತಿದ್ದುಪಾಟಾದರೆ ಬಾಧಕವಿರಲಾರದು. ಪ್ರಕೃತ ಕನ್ನಡ ಅಕ್ಷರಮಾಲೆಯ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಋ, ೠ, ಇವೆರಡು ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲದೆ ಬಿದ್ದುಹೋಗಿವೆ; ಙ, ಞ, ಇವೆರಡರ ಉಪಯೋಗವೂ ಬಹಳ ಅಪರೂಪವಾಗಿದೆ; ಕಿ ಎಂಬುದು ಕೀ ಹೀಗೆ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ದೀರ್ಘವಾಗುವಾಗ ಅ–ಅೀ (ಆ), ಇ–ಇೀ (ಈ), ಉ–ಉೀ (ಊ), ಎ–ಎೀ (ಏ), ಒ–ಒೀ (ಓ), ಹಾಗೆಯೇ ಬರೆಯಬಹುದಷ್ಟೆ; ಥ, ಧ, ಫ, ಭ, ಹೀಗೆ ಮಹಾಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವಂತೆ ಕ–ಕ (ಖ), ಗ–ಗ (ಘ), ಚ–ಚ (ಛ), ಜ–ಜ (ಝ)—ಎಂಬ ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಕೆಳಬಾಲವಿಟ್ಟು ಬರೆಯಬಹುದಷ್ಟೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ **ಜೆಡ್, ಎಫ್,** ಉರ್ದು **ಹಖ್** ಎಂಬೀ ಅಕ್ಷರಗಳ ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಹೊಸಗನ್ನಡಕ್ಕೆ

ಈಗ ಆಗತ್ಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಮುದ್ರಣಾಲಯದವರು, ವೃತ್ತಪತ್ರಗಳ ಸಂಪಾದಕರೂ, 'ಟಾಯ್ಪ್ ರಾಯ್ಟರು'ಗಳನ್ನು ತಯಾರುಮಾಡತಕ್ಕವರು ವಿಚಾರಿಸಬೇಕಾದ ವಿಷಯಗಳು. ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿಯಲ್ಲಿ ಈಗ ಇರತಕ್ಕ ೫೭ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ೩೭ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಇಳಿಸಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ತುರ್ಕಿಯವರು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ತಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಷ್ಟತರವಾದ ಅರಬ್ಬಿ ಲಿಪಿಯನ್ನು ತೊರೆದು ಬಿಟ್ಟು, ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೂ, ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೂ ಬಹು ಅನುಕೂಲವಾದ ರೋಮನ್ ಎಂದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಕ್ಷರಮಾಲೆಯನ್ನು ಈಚೆಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದುದನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ, ನಾವಾದರೂ ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಮಾಲೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಮತ್ತು ಕಲಿಸುವ ಹೊರೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡ ಲಿಪಿ ಸಂಸ್ಕರಣದಿಂದ ಏತಕ್ಕೆ ಹಗುರಮಾಡಬಾರದು?

ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ, ಹಳ್ಳಿಯ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರನ್ನೂ—ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ಈ ನನ್ನ ದುರಭ್ಯಾಸವನ್ನು,—(ತಲೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿ ಪೆನ್ಶನ್ ಪಡೆದ ಮುದುಕ ಕ್ಷೌರಿಕನ ಬಲಗೈ ಬೆರಳು ಹೊತ್ತು ಗೊತ್ತು ಇಲ್ಲದೆ ಅವನ ಎಡದ ಅಂಗೈಯ ಮೇಲೆ ಹಾಗೆ ಹೀಗೆ ಮಸೆದಾಡುವಂತೆ, ಸ್ಕೂಲ್ ಕೆಲಸಗಳಿಂದ ನಿವೃತ್ತನಾದ ನನಗೆ ಮಾತುಮಾತಿಗೆ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯ 'ಮೇಸ್ತರ್' ಎಂದು ಹೇಳುವ ಕೆಟ್ಟದೊಂದು ಚಟ ಅಂಟಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ, ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು,)—ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯ ಶಾಲೆಗಳನ್ನೂ ಹಳ್ಳಿಯ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರನ್ನೂ ನಾವು ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಗಾಗಿ ಎಳಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು. ಸಾಹಿತ್ಯರಚನೆ, ಭಾಷಾಭಿವೃದ್ಧಿ, ಗ್ರಾಮಾರೋಗ್ಯ, ದೇಶಾಭ್ಯುದಯದ ಯಾವ ಸತ್ಕಾರ್ಯವಾದರೂ ಈ ಅಧ್ಯಾಪಕರ ಕೈಯಲ್ಲಿದೆ. ಸಮ್ಮೇಳನದ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನೂ ಹಳ್ಳಿಯ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಿಗೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ತಿಳಿಯ ಹೇಳಿ, ಅವರ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೆ ವರಮಾನವನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಸದಸ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅಧ್ಯಾಪಕರು ತಮ್ಮ ಕೈದೀವಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಹೊತ್ತಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಾಮಶಾಲೆ ಒಂದು ಪರಿಷನ್ಮಂದಿರ! ಅಲ್ಲಿಯ ಮಕ್ಕಳಕೂಟ ಚಿಕ್ಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಭೆ! ಹಳ್ಳಿಯ ಸಾಲೆಯ ಕೈಬರೆಹದ ಕನ್ನಡ ಪತ್ರಿಕೆ ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ಪರಿಷತ್ಪತ್ರಿಕೆ!—ಹೀಗಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಪನೆಗೂ ಜನಜೀವನದ ಸಂಸ್ಕಾರಕ್ಕೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಗೂ ಹಳ್ಳಿಯ ಶಿಕ್ಷಣವೇ ಸ್ಥಿರವಾದ ತಳಹದಿ, ಈ ತಳಹದಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟತಕ್ಕ ಶಿಲ್ಪಿಗಳು ನನ್ನ ಗೆಳೆಯರಾದ ಹಳ್ಳಿಯ ಯುವಕ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು.

ಮಹನೀಯರೇ, ಈ ಭಾಷಣವನ್ನು ಬರೆಯುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದು ತಮ್ಮ ಸಮಯ ಸಹನೆಗಳ ಮಿತಿ ಮೀರಿ ಹೋದೀತೆಂಬ ಶಂಕೆಯು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರದೆ, ಇಷ್ಟು ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದುಹೋಯಿತು. ಆದರೆ ಹಿಂದಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಮಹಾಶಯರ ದಿವ್ಯ ಸೂಚನೆಯೊಂದನ್ನು ನಾವು ಮನ್ನಿಸಿದ್ದರೆ, ಈ ಭಾಷಣ ಸಂಕಷ್ಟವನ್ನು ಇತ್ತಂಡದವರೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಿದ್ದಿತು. 'ಇನ್ನುಮುಂದೆ ಯಾರು ಪರಿಷತ್ತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚುಮಂದಿ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆಯೋ ಅವರಿಗೆ ಇಂಥ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷಪಟ್ಟವನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದು ಯುಕ್ತ'ವೆಂದು ಶ್ರೀಮಾನ್ ಡಿ. ವಿ. ಗುಂಡಪ್ಪನವರು ತಮ್ಮ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ವಿನೋದ ಪರವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಸೂಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಎರಡೇ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ—'ವಯಸ್ಸಾದವರಿಗೆ ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟಬಾರದು.' ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳಕ್ಕೆ ಮುಪ್ಪಿನ ಮುದುಕರು ಅಷ್ಟೊಂದು ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ; ಅದಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದವರು ಶಕ್ತಿವಂತರಾದ ಉತ್ಸಾಹಶಾಲಿಗಳಾದ ಯುವಕರು! ಕರ್ಣಾಟಕದ ಏಕೀಕರಣ ಮೊದಲಾದ ಜಟಿಲ ರಾಜಕೀಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವಾದಿಸಿ, ದೇಶ ಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲ ಪತ್ರಿಕಾಕರ್ತರು! ಸರಕಾರದ ಮನ್ನಣೆಗೂ ಕನ್ನಡಿಗರ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೂ ಪಾತ್ರರಾದ ದೇಶಭಕ್ತರು! ಸಮ್ಮೇಳನದ ಕಾರ್ಯಕಲಾಪಗಳು ಇಂಥವರ ಪ್ರೇಮ,

ಅಭಿಮಾನ, ಮನೋಭಾವಗಳಿಗೆ ಅನುರೂಪವಾದವುಗಳು. ಪಂಪಾದಿ ಕವಿಗಳೂ ಪೊನ್ನಮ್ಮಾದಿ ಕವಯತ್ರಿಯರೂ ರಚಿಸಿದ ಪುರಾತನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಹೀಗೆ ಸಕಲ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ—ಹಲವು ತಲೆಮಾರು ಕಳೆದು ನಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಬಂದ ಇಷ್ಟು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಈ ಆಸ್ತಿಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರು, ಮುಸಲ್ಮಾನರು, ಕ್ರೈಸ್ತರು, ಹಿಂದುಗಳು, ಬೃಹತ್ ಕರ್ಣಾಟಕದವರೆಲ್ಲರೂ ಹಕ್ಕುದಾರರು. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮುಂದಿನ ಕೃಷಿಕಾರ್ಯವು ನಡೆಯಬೇಕು ನಮ್ಮ ಯುವಕರಿಂದ; ಭಾಷಾ ಭಕ್ತರೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರೇಮಿಗಳೂ ಉತ್ತಮ ಚರಿತರೂ, ಉದ್ಯೋಗಶೀಲರೂ ಆಗಿರುವ ವೀರಯುವಕರಿಂದ. ಅಂಥವರ ಕೈಗಳಿಗೆ ಹಿರಿಯರ ಹೆಗಲಮೇಲಿನ ನೇಗಿಲು ಬರಲಿಕ್ಕಿದೆ. ಆಗ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಾರ್ಯವು ಇನ್ನೂ ಉತ್ತಮವಾಗಿ, ಬಹುಮುಖವಾಗಿ, ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿ, ಕಾರ್ಯೋತ್ತೇಜಕವಾಗಿ, ಸತ್ಫಲ ಪ್ರದಾಯಕವಾಗಿ ನಡೆಯುವುದು. ಕರ್ಣಾಟಕವು ಪ್ರಪಂಚದ ಶ್ರೇಯೋಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ತನ್ನ ಹರಕೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕಿದೆ. ಬಂಗಾಲವು ಟಾಗೋರರ ಬಾಯಿಂದ ಗೀತಾಂಜಲಿಯನ್ನು ಹಾಡಿಸಿದೆ; ತಮಿಳ್‌ನಾಡು ರಾಮನರ ಕೈಯಿಂದ ವರ್ಣರಶ್ಮಿಯನ್ನು ಬೆಳಗಿಸಿದೆ; ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರವು ಲೋಕಮಾನ್ಯರಿಂದ ಗೀತಾರಹಸ್ಯವನ್ನು ಓದಿಸಿದೆ; ಗುಜರಾತು ಮಹಾತ್ಮರ ತ್ರಿಕರಣಗಳಿಂದ ಅಹಿಂಸಾ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದೆ. ಕರ್ಣಾಟಕ ಮಾತೇ! ನಿನ್ನ ಹರಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ನಿನ್ನ ಹೆಸರ ಹೇಳಿಸುವ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಕೈಗಿತ್ತು ನಮ್ಮನ್ನು ಒಗೂಡಿಸಿ ಎಂದು ಕಳುಹುವೆ?

ಮೂಡಬಿದಿರೆಯ ಹೊಸ ಬಸದಿಯ
ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳು.

(೧೯೨೭ ನೆಯ ಇಸವಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಪಂಚಕಜ್ಜಾಯದಿಂದ)

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೂಡಬಿದರೆಯ ಹೊಸ ಬಸದಿಯ ಶಾಸನಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ತರದ ಮಹತ್ವವಿದೆ. ಇವು ಬಾರಕೂರು, ಉದಿಯಾವರ, ಕದಿರೆ ಮುಂತಾದ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯ ಶಾಸನಗಳಷ್ಟು ಹಳೆಯುವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ತುಳುದೇಶದ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಅವುಗಳಷ್ಟೇ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿವೆ; ಮತ್ತು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ 15ನೆಯ ಶತಮಾನದ ಕನ್ನಡ ಪದ್ಯ ಸರಣಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಇವುಗಳಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮವಾದ ಶಾಸನಗಳು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ದೊರೆತಿಲ್ಲ. ಮದರಾಸಿನ ಶಾಸನ ಇಲಾಖೆಯವರು ಸುಮಾರು ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮೂಡಬಿದರೆಯಿಂದ ಇವುಗಳ ನಕಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಸುಮಾರು ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಇವುಗಳ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯು "ಮದ್ರಾಸ್ ಓರಿಯಂಟಲ್ ಲೈಬ್ರೆರಿಯ ಲೋಕಲ್ ರಿಕಾರ್ಡುಗಳ ೩೭ನೆಯ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ" ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಸಂಗತಿಯು ಹಲವರಿಗೆ ಹೊಸತಲ್ಲ. ಈ ಶಾಸನಗಳ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಮದರಾಸ್ ಶಾಸನ ಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಓರಿಯಂಟಲ್ ಲೈಬ್ರೆರಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ ನನಗೆ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಅವುಗಳಿಂದ ಅನುವಾದ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಉಪಕಾರ ಸ್ಮರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಈ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಎರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿರುತ್ತೇನೆ.

ಮೂಡಬಿದರೆಯ ಹೊಸಬಸದಿಯ ಗದ್ದಿಗೆಯ ಮಂಟಪದ್ವಾರದ ಇಕ್ಕೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬೈರಾದೇವಿ ಮಂಟಪದ ಕಂಬದ ಮುಕ್ಕೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಖಿತವಾಗಿರುವ ಈ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಇತರ ಜಿನ ಶಾಸನಗಳಂತೆಯೇ ಕೆಳಗಿನ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ:—

ಶ್ರೀಮತ್ಪರಮ ಗಂಭೀರಸ್ಯಾದ್ವಾದಾಮೋಘ ಲಾಂಛನಂ ।
ಜೀಯಾ ತ್ರೈಲೋಕನಾಥಸ್ಯ ಶಾಸನಂ ಜಿನ ಶಾಸನಂ ॥

ಅನಂತರ ಚಂದ್ರನಾಥಪರವಾದ ಮಂಗಲಾಚರಣ, ಜಂಬೂದ್ವೀಪ ಮೇರುಶೈಲ ಆರ್ಯಾಖಂಡ ತುಳು ದೇಶ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಉಲ್ಲೇಖ, ಶಾಸನಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಜಯನಗರದ ನರಪತಿಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪ, ಬಸದಿಗೆ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟವರ ವಂಶಾವಳಿ, ರಾಜರ ಪ್ರತಾಪವರ್ಣನ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳೂ ಗದ್ಯಪದ್ಯ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ. ಚಿಕ್ಕ ಚಂಪೂ ಗ್ರಂಥಗಳಂತಿರುವ ಆ ನಾಲ್ಕು ಶಾಸನಗಳ ಒಟ್ಟುಪದ್ಯಸಂಖ್ಯೆ ೮೫. ಆದರೆ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಕವಿಗಳ ನಾಮಾಂಕಿತಗಳಾಗಲಿ ಅವನ್ನು ಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿದ ಶಿಲ್ಪಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳಾಗಲಿ (ಒಂದರಲ್ಲಿ ಹೊರತು) ಶಾಸನಗಳಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಟಕಾರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಟಕಾರವು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಾಸನಿಯಮದಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶಾಸನಗಳ ಕಾಲಾವಧಿಯು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ ೧೪೨೯ರಿಂದ ೧೫೪೯ರ ವರೆಗಿನ ಸುಮಾರು ನೂರು ವರ್ಷ. ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಆ

ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ನಕಲುಮಾಡುವುದು ಅನಾವಶ್ಯಕವಾದುದರಿಂದ ತುಳುನಾಡಿನ ಚರಿತ್ರೆಗೂ ಕನ್ನಡ ಕವಿತಾಕ್ರಮದ ಅವಗಾಹನೆಗೂ ಸಂಬಂಧವಾದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅನುವಾದಮಾಡಿ, ಒಂದೊಂದೇ ಶಾಸನವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವ ಮೊದಲು ನಾನು ಒಂದು ಸಂಗತಿಯನ್ನು ವಾಚಕರಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಶಾಸನ ಕವಿಗಳು ಮೂಡಬಿದರೆಯನ್ನು ವೇಣುಪುರ, ವಂಶಪುರ ಎಂಬೀ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯುವರೆಂಬುದನ್ನೂ, ಉತ್ತರಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹೊನ್ನಾವರದಿಂದ ೧೮ ಮೈಲು ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಇರುವ ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆಗೆ ಸಂಗೀತಪುರ ಭಲ್ಲಾತಕೀಪುರ ಎಂಬ ನಾಮಾಂತರಗಳಿವೆಯೆಂಬುದನ್ನೂ, ನಗರ ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ಈ ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿ ಜೈನರಾಜರು ವಿಜಯನಗರದ ನರಪತಿಗಳ ಮಾಂಡಳಿಕ ರಾಗಿದ್ದು, ಕಾಲಾನಂತರ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿ ಆಳಿ ಕೆಳದಿ ನಾಯಕರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಡಗಿ ಹೋದರೇಬುದನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟರೆ, ಈ ಶಾಸನ ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಇರಲಾರದು.

೧ನೆಯ ಶಾಸನ:—ಇದು ಬಸದಿಯ ಗದ್ದಿಗೆ ಮಂಟಪ ದ್ವಾರದ ಬಡಗು ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಲಗಡೆ ಇದೆ. ಚಂದ್ರಪ್ರಭ ಪರವಾದ ನಾಂದಿಶ್ಲೋಕದ ನಂತರ ಅದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ತುಳುನಾಡಿನ ವರ್ಣನೆ ಹೀಗಿದೆ:—

"ಸಾರತರ ದ್ರುಮತತಿಯಿಂ ಪರಿಶೋಭಿಪ ಗೋಪ್ರತಾನದಿಂ
ಕೀರ ಮರಾಳ ಸಾರಸದಿನೊಪ್ಪುವ ನಂದನ ವೃಂದದಿಂಪಯಃ
ಪೂರ ಸರಸ್ಸರೋಜವನದಿಂ ಬಿನದಕ್ಕೆಡೆಯಾದ ತಾಣದಿಂ
ದಾರ ಮನಕ್ಕೆ ಮಾಡದೊಲವಂ ತುಳುದೇಶಮನೇಕ ದೇಶದೊಳ್

ಆ ತುಳುದೇಶದಲ್ಲಿ:

"ಚಲದೂರ್ಮಿವ್ರಾತಜಾತ ಪ್ರಹರಣ ರಣಕೃದ್ವಾರ್ಧಿಯಿಂ ಮುಂದೆ ಸಾಲಂ
ಬಳಸಲ್ ನಾನಾಮಣಿಪ್ರಸ್ಫುರಿತ ಪರಿವೃಢಾಗಾರದಿಂ ವಾರನಾರೀ
ಕುಲದಿಂ ಸ್ವರ್ಣಾದಿ ಪೂರ್ಣಾಪಣಗಣದಿನಣಂ ಶೋಭಿಕುಂ ಮಂಗಲೂರಾ
ಸ್ಥಳದೊಳ್ ವ್ರೀಹ್ಯಾದಿ ಸಸ್ಯೋತ್ಕರುಷ ಹರುಷಿತಾತ್ಮೀಯ ಪೌರಪ್ರತಾನಂ" ॥
"ಪುರಮೊಪ್ಪಿಪ್ಪುದು ವಂಶಮೆಂಬ ಪೆಸರಿಂ ಬಾಹ್ಯಪ್ರದೇಶಂ ಗಳೊಳ್
ವರಶಾಲೇಯದಿನಿಕ್ಷುರಾತಟದಿನಾರಾಮಂಗಳಿಂ ಸುತ್ತಿದಾ
ಪರಿಖಾಂತಃ ಪರಿಧಿಪ್ರಕೋಷ್ಟಗಳಿನುದ್ಯತ್ಕೇತನವ್ರಾತದಿಂ
ದುರು ಜೈನಾಲಯ ರಮ್ಯಹರ್ಮ್ಯಚಯದಿಂ ಪುಣ್ಯಾಂಗನಾ ಸಂಗದಿಂ" ॥
"ಘನ ವಕ್ಷೋರುಹ ಹಾರಭಾರ ವಿಚಲನ್ಮಧ್ಯಂ ಮನಃ ಪ್ರೀತರೊಂ
ದನುರಾಗಕ್ಕೆಡೆಯಾಗೆ ಸಂಚರಿಪ ನಾರೀವೃಂದದಿಂ ಸಾರ ಕಾ–
ವ್ಯನವಾರ್ಥಾಮೃತ ಸೇವೆಯಿಂ ತಣಿದ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರೌಢರಿಂ ರತ್ನಕಾಂ
ಚನ ಚೀನಾಂಬರ ವಿಕ್ರಯ ಕ್ರಯಿಕರಿಂ ಚೆಲ್ವಾದುದೇಂ ತತ್ಪುರಂ" ।
"ಅಂತಾಪುರವಾಸ್ತವ್ಯರ್ । ಕಂತುಗೆ ರೂಪಿಂದೆ ಧನದಗಂ ಸಿರಿಯಿಂದ
ತ್ಯಂತ ವಿತರಣದಿನಾ ದಿನ । ಕಾಂತ ತನುಜಂಗೆ ಮಾಡುವರ್ ಕೌತುಕಮಂ" ॥

"ಬಾಲಕರೆಲ್ಲರುದ್ಗಜಿನ ಧರ್ಮರತರ್ ವರದಾನ ಪೂಜೆಯೊಳ್
ಲೀಲೆಯಿನಿರ್ಪುಪಾಸಕರನಿಂದ್ಯ ಜಿನೋದಿತ ಶಾಸ್ತ್ರಶಾಲಿಗಳ್
ಬಾಲೆಯರಾತ್ಮನಾಥರ್ಗನುಕೂಲೆಯರಾಗಿರುತಿರ್ಪರೆಂದೊಡಾ
ನಾಲಗೆಯಾರಿಗುಂಟು ಪೊಗಳಲ್ ನೆರೆ ವೇಣುಪುರ ಪ್ರಭಾವಮಂ"

"ವಿಜಯರಾಯ ಕ್ಷಿತೀಶಾತ್ಮಜಾತನಾದ" ದೇವರಾಯನ ಮಗನಾದ ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯಂ "ಸುರ ಲೋಕೇಶ್ವರ ವೈಭವಂ ಧರಿಸಿರಲ್ ತದ್ರಾಜ್ಯಮಂ ಪೂಜ್ಯಮಂ," ಆತನ "ಮಹಾಪ್ರಧಾನ ಪೆರುಮಾಳ ದೇವದಂಡನಾಯಕರು ಸಮಸ್ತ ರಾಜ್ಯಮಂ ಪ್ರತಿಪಾಲಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪೃಥ್ವಿಕಾಂತೆಗೆ ಮಂಗಲಾಭರಣ ಮೆನಿಸಿದ ಮಂಗಲೂರ ರಾಜ್ಯಮಂ ನಾಗಮಂಗಲದ ದೇವರಾಜೊಡೆಯರು ಆಳುತ್ತಿರ್ದ ಶಕ ನೃಪಕಾಲ ೧೩೫೧ನೆಯ ಸೌಮ್ಯ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾಘ ಶು. ೫ಯು ಗುರುವಾರದಲ್ಲು (ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ೧೪೩೦ ಜನವರಿ ೨೯,)

"ವೇಣುಪುರದ ಎಂಟುಪ್ರಜೆ ಸೆಟ್ಟಿಗಾರರು ನಾಲ್ವರೆಳಮೆಗೊಳಗಾದ ಸಮಸ್ತ ಹಲರು ದೇವರಾಯ ಮಹಾರಾಯರ ನಿರೂಪದಿಂ ಅಭಿನವ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಪಂಡಿತ ದೇವರುಗಳಿಗೆ ಚೈತ್ಯಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಣಾರ್ಥ ವಾಗಿ ಕೋಟೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಶಾಲಿಕೆನಾಡು ಚವುಟರು ಮುಖ್ಯವಾದ ಅರುವರು ಬಲ್ಲಾಳುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂ ತ್ರಿಭುವನ ಚೂಡಾಮಣಿಯೆಂಬ ಮಹಾಚೈತ್ಯಾಲಯಮಂ ಜಗದಾಶ್ಚರ್ಯಮಪ್ಪಂತು ಮಾಡಿಸಿದರ್."

ಈ ಚೈತ್ಯಾಲಯವನ್ನು ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಶಾಸನವು ಹೀಗೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ:—

"ಆ ಮೂಡಬಿದರೆಯ ಹಲರು ತ್ರಿಭುವನ ಚೂಡಾಮಣಿ ಚೈತ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಪ್ರಭತೀರ್ಥೇ ಶ್ವರರ ಪರಮೋದಾರಿತ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯಂ ಕಂಚಿನಿಂದಷ್ಟ ಮಹಾ ಪ್ರತೀಹಾರೀ ಸಮೇತವಾಗಿ ಕರಮೆಸೆ ವಪ್ಪಂತು - ನಿರ್ಮಾಪಿಸಿದರ್."

ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳ ನಂತರ ಹೀಗಿದೆ:--

"ಮತ್ತಮಾ ಪ್ರೌಢದೇವರಾಯ ಮಹಾರಾಯರುಂ ಸಮಸ್ತ ರಾಜ್ಯಮಂ ಪ್ರತಿಪಾಲಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಜ್ಞಾಧಾರಕರುಮಪ್ಪಗಣಪಂಣೊಡೆಯರು ಮಂಗಲೂರು ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಳುತಿರ್ದ ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ ವರ್ಷ ೧೩೭೩ ನೆಯ ಪ್ರಜೋತ್ಪತ್ತಿ ಸಂವತ್ಸರದ ವೈಶಾಖ ಶುದ್ಧ ೭ಯು ಗುರುವಾರದಲ್ಲು ತ್ರಿಭುವನ ಚೂಡಾಮಣಿಯ ಮುಖ ಮಂಟಪಮಂ...ಮಾಡಿಸಿದರಾ ಭವ್ಯ ಜನಂಗಳಾರೆಂದೊಡೆ"—

ಮೂಡಬಿದರೆಯ ಹೊಸ ಬಸದಿಯನ್ನು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ ೧೪೩೦ ರಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಸಿದರೂ, ಅದರ ಮುಖ ಮಂಟಪದ ಕೆಲಸವು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ ೧೪೫೧ ನೆಯ ಏಪ್ರಿಲ್ ೭ ರಲ್ಲಿ ಜರಗಿತು. ಈ ಶಾಸನದ ವರ್ಷವು ಅದೇ ಯಾಗಿರಬೇಕು. ಈ ಮುಖ ಮಂಟಪವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ಪುಣ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡ ಭವ್ಯಜನಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಿ, ಈ ಶಾಸನವು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಈ ಭವ್ಯಜನಗಳೆಲ್ಲಾ ಸೆಟ್ಟಿಗಳಾದುದರಿಂದ, ಹೊಸಬಸದಿಗೆ ಸೆಟ್ಟಿಬಸದಿ ಎಂಬಿರುವ ಹೆಸರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಆ ಜನಗಳ ಹೆಸರುಗಳು ಹೇಳತಕ್ಕವಾಗಿವೆ—

ಕಕ್ಕೆ ದೇವರುಶೆಟ್ಟಿಯರಾದ ಚಳ್ಳಶೆಟ್ಟಿ, ಸೇನಾಪತಿ ಬೆಂಜಣ ದೇವಶೆಟ್ಟಿ, ಬೆಟ್ಟಕೆರೆಯ ಶಾಂತಿಶೆಟ್ಟಿ, ಮಂಡೆಕಾಂತಶೆಟ್ಟಿ, ಯದಮ್ಮೆಂದಶೆಟ್ಟಿ, ಬಾಣತ್ತಿಮ್ಮೆಂದಶೆಟ್ಟಿ, ಆಳುವ ನಾರಾಯಣಶೆಟ್ಟಿ, ಕುಡವು ಉತ್ತಮ

ಶೆಟ್ಟಿ, ಹೆಗ್ಗಡೆ ದೇವಶೆಟ್ಟಿ, ಬಿಳಿಯ ಪ್ಯೆಂದಶೆಟ್ಟರ ಅಳಿಯಂದಿರು, ಕಾಜವ ದೇವಶೆಟ್ಟಿ, ಗುಮ್ಮಟಿಶೆಟ್ಟಿ, ಸೊಟದ ಚೌಳಿಶೆಟ್ಟಿ. ಭಂಡಾರಿ ಕಾಮದೇವ ಶೆಟ್ಟಿ, ಕಕ್ಕೆ ಕಾಮನಶೆಟ್ಟಿ, ನಾರಾವಿ ಪ್ಯೆಂದಶೆಟ್ಟಿ, ಅಜಳಿ ಕೋಟಿಶೆಟ್ಟಿ. ಬಂಗ ಬ್ರಹ್ಮಶೆಟ್ಟಿ, ಕುರಿಕಾರ ದೇವರಶೆಟ್ಟಿ, ಕೊಂಡೆದೇವತಣ್ಣ, ಪೆರಮುಂಡೆ ಪಾಂಡಿಶೆಟ್ಟಿ, ಸಂದಕುಜುಂಬ ಶೆಟ್ಟರ ಅಳಿಯಂದಿರು, ಕಕ್ಕೆದಾಸಶೆಟ್ಟಿ ಅಳಿಯಂದಿರು, ಶೆಟ್ಟಿ ಪುರದ ಶೆಟ್ಟಿ ಅಳಿಯಂದಿರು, ಪುಂಜ ಪೊಸಬುಶೆಟ್ಟಿ, ಚೌಕಿದೇವರುಶೆಟ್ಟಿ, ನಾರಾವಿ ಬ್ರಹ್ಮದಾಸಶೆಟ್ಟಿ ಇರವಿ ದೇವರಶೆಟ್ಟಿ, ಬಿರುಮಣಿತಿ ಕಾರಿ. ನಾರಾವಿ ಪದುಮಣಶೆಟ್ಟಿ, ಕಾಜವ ಬಿರುಮಣಶೆಟ್ಟಿ, ನಾರಾವಿ ಸಾಂತುಶೆಟ್ಟಿ, ಕುಡೆರು ಬಾಲಮ್ಮಶೆಟ್ಟಿ, ಬಾಣಸಿ ಪೈವಶೆಟ್ಟಿ, ಕಾಜವ ಚೌಳಶೆಟ್ಟಿ, ಮಲೆಯ ಆದಣಶೆಟ್ಟಿ, ಬೆಟ್ಟಿಗೆರೆ ವರ್ಧಮಾನಶೆಟ್ಟಿ, ಸೆಲ್ಲಿ ದೇವರ ಶೆಟ್ಟಿ, ಪಾಲಪಾಡಿ ದೇವರಶೆಟ್ಟಿ, ಬೆಟ್ಟಿಗೆರೆ ಕೋಟಿಶೆಟ್ಟಿ, ಶೀನಪ್ಪ ದೇವರಶೆಟ್ಟಿ, ಮಂಜುಶೆಟ್ಟಿ, ತೊಲಾರಿ ದೇವರಶೆಟ್ಟಿ. ಆತನ ಅಳಿಯ ಕುದುರೆ ದೇವಣ್ಣಶೆಟ್ಟಿ, ಆಯಂತ ಪಾಂಡಿಶೆಟ್ಟಿ ಆತನ ಅಳಿಯ ಕಾಂತಣ್ಣಶೆಟ್ಟಿ, ನಾರ್ಯ ಕಡಂಬಶೆಟ್ಟಿ, ಮಹೇಶಶೆಟ್ಟಿ, ನಂದದೇವರಶೆಟ್ಟಿ, ಆತನ ಅಳಿಯ ಬುಟ್ಟಿ ಕಾಂತಣ್ಣಶೆಟ್ಟಿ, ಕೊಂಡೆ ಕಾಂತಣ್ಣಶೆಟ್ಟಿ, ಸಾಲ್ಗಿ ಕಾಂತಣ್ಣಶೆಟ್ಟಿ, ಅಮಚ ಕಾಂತಣ್ಣಶೆಟ್ಟಿ, ಬಾಣತಿ ದೇವರಶೆಟ್ಟಿ ಸೊಸೆ ಕರ್ಪೂರಶೆಟ್ಟಿ. ಭಂಡಾರಿ ದೇವಣ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿಯವರ ತಾಯಿ ಬಾಲೆ ಮುದ್ದುಶೆಟ್ಟಿ, ಹಿತ್ತಿಲ ಕುಂದಶೆಟ್ಟಿ ಅಳಿಯಂದಿರು ಮಲತಪ ಹುಮ್ಯೆಶೆಟ್ಟಿ, ಅವರ ತಮ್ಮ ದೇವರುಶೆಟ್ಟಿ, ಹಿತ್ತಿಲ ಕಂದಿಶೆಟ್ಟಿ ಅಳಿಯ ಚೌಟದೇವರು ಶೆಟ್ಟಿ, ಮುದ್ದ ಶೆಟ್ಟಿಯ ಮಗ ಮಾರ್ಕಾಂಡಶೆಟ್ಟಿ, ಎಳಮೆಯನ ರಂಗಶೆಟ್ಟಿ, ಆಯಿರಿ ನಾರ್ಣಶೆಟ್ಟಿ, ನೊಪ್ಪದ ಮಂಜಂಣ ಶೆಟ್ಟಿಯ ಮಕ್ಕಳು ದೇವರುಶೆಟ್ಟಿ, ಕೇಶವಶೆಟ್ಟಿ, ತಂಮಿಟ್ಟಿಯ ಮಗ ಮಲ್ಲುಶೆಟ್ಟಿ, ಉಳಿರಿ ಕಾಂತಣ್ಣ ಶೆಟ್ಟಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಬ್ರಹ್ಮಶೆಟ್ಟಿ, ಶೆಟ್ಟಿ ಕೋಟ್ಯಣ್ಣಶೆಟ್ಟಿ, ಉಳಿರಿ ಪದುಮಶೆಟ್ಟಿ ಅಳಿಯ ಬ್ರಹ್ಮಶೆಟ್ಟಿ.

II ನೆಯ ಶಾಸನ:— ಈ ಶಾಸನವು ಅದೇ ಮಂಟಪದ್ವಾರದ ಬಡಗುಗೋಡೆಯ ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೪೪ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಮೊದಲನೆಯ ಪದ್ಯವು "ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರನಾಥಂ ಕೊಡುಗಭಿಮತಮಂ ಭೈರವಕ್ಷ್ಮಾಪಗೆಂದುಂ" ಎಂಬ ಚರಣದಿಂದ ಅಂತ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಭೈರವರಸನು ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಮಂಗಲಾಚರಣದ ಹಿಂದೆ ಬರುವ ೯ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ I ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತರಿತವಾದಂತೆಯೇ ತುಳುದೇಶದ ಕೀರ್ತಿ, ವೇಣುಪುರ ಜನಗಳ ನಡತೆ, ಅಭಿನವ ಚಾರುಕೀರ್ತಿಗಳ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಹಲರು ಮಾಡಿಸಿದ 'ತ್ರಿಭುವನ ಚೂಡಾಮಣಿ' ಎಂಬ ಬಸದಿಯ ನಿರ್ಮಾಣ, ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳು ಅಡಕವಾಗಿವೆ. ಮುಂದೆ ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆಯೇ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದ ನಗಿರರಾಜ್ಯವು "ತುಳುದೇಶ ಮೆಂಬ ಕಾಂತೆಯ ವಿಳಸನ್ಮುಖ ಕಮಲಕೆಸೆವತಿಲಕಮೆನಿಪ್ಪಾ ಚೆಲುವಂ ತಳೆದ" ವರ್ಣನೆಯಿದೆ.

"ಸರದಿಂ ಪುಷ್ಕರದಿಂ ಸರಿಪ್ರತತಿಯಿಂ ಮಾಕಂದ ಚೆಂದೆಂಗಿನಿಂ
ಪರಪುಷ್ಟಭ್ರಮರಂಗಳಿಂ ಕಳಮೆ ಸತ್ಕೇದಾರ ಸಂಘಾತದಿಂ
ಗಿರಿಯಿಂ ನಿರ್ಝರದಿಂ ಮಡಂಬಕುಲದಿಂ ಖೇಡಂಗಳಿಂ ಖರ್ವದೋ
ತ್ಕರದಿಂ ಗ್ರಾಮದಿನೇನಮೊಪ್ಪುಗು ನಗಿರ್ ತಾನೆಂಬ ಸನ್ನಾಮದಿಂ
ಇಂತೆಸೆವ ನಗಿರರಾಜ್ಯದ ಮಧ್ಯಪ್ರದೇಶದೊಳ್
"ಬಳಸಿರ್ದೊಪ್ಪುವ ನಂದನಾವಳಿಗಳಿಂ ಕಾಸಾರ ನೀರೇಜದಿಂ
ಕಳಧೌತೋಜ್ವಲ ಸಾಲಕೊತ್ತಲಗಳಿಂದಟ್ಟಾಲ ಜಾಲಂಗಳಿಂ
ವಿಲಸದ್ಗೋಪುರದಿಂ ಸುಹರ್ಮ್ಯಚಯದಿಂ ಶ್ರೀ ಜೈನಗೇಹಂಗಳಿಂ
ಚೆಲುವಂ ತಾಳ್ದಿದ ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆನಗರಂ ಕೊಂಡಾಡಲಾರ್ಬಲ್ಲರೈ"

ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಹಲವು ಮಂದಿ ಭೈರರಸರು ಇರುವುದರಿಂದ, ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ ಈ ಭೈರವನೃಪೇಂದ್ರನು ಯಾರೆಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ವಿಚಾರಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಈತನು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ 1432 ರಲ್ಲಿ ಗೋಮಟೇಶ್ವರನನ್ನು ಕಾರ್ಕಳದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಪಡೆದ ಭೈರರಸನೂ ಅಲ್ಲ. ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ 1584 ರಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖ ಬಸದಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ಹೆಸರುವಾಸಿ ಪಡೆದ ಇಮ್ಮಡಿ ಭೈರರಸನೂ ಅಲ್ಲ. ಈತನ ಮನೆತನವೇ ಬೇರೆ. ಕಾರ್ಕಳದ ಭೈರರಸರು ಶಿವಮುಗ್ಗಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಹುಮ್ಮುಚ್ಚದಿಂದ ಬಂದವರು; ಗಟ್ಟದ ಮೇಲೆ, ಗಟ್ಟದ ಕೆಳಗೆ ಇರುವ ಕಳಸ ಕಾರ್ಕಳ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳಿದವರು; 'ಅರಿರಾಯರ ಗಂಡದಾವಣಿ' ಎಂಬ ಬಿರುದು ಪಡೆದವರು; ಕಾಳಲೆ ದೇವಿಯಮಗ ವೀರ ಪಾಂಡ್ಯನ (ಕ್ರಿ.ಶ. 1291) ಸಂತತಿಯವರು. ಆದರೆ ಮೂಡುಬಿದರೆಯ ಶಾಸನದ ಈ ಭೈರವನು ನಗಿರ ರಾಜ್ಯದ ಅರಸನಾಗಿ ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದವನು, ಚಂದ್ರವಂಶದವನು, "ರಿಪು ಕಟಕ ಜಿಕಾಜಿ, ಸಾಳುವ ದಟ್ಟ ವಿಬಾಡ, ಸಿಂಗಣದಟ್ಟ ವಿಬಾಡ, ಮಲವರಗಂಡ" ಎಂಬೀ ಬಿರುದುಗಳುಳ್ಳವನು. ಆತನ ಅನ್ವಯ ವಿಸ್ತರಣೆಯು ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ.

"ಮಲವರ ಗಂಡರುಂ ಕವಿಮುಖಾಂಬುಜ ಹಸ್ತರನೇಕ ಭೂಪರುಂ ಸಲೆ ನಗಿರಾಳ್ದು ಪೋದರವರಿಂ ಬಳಿಕಂ ಕಲಿ ಹೊನ್ನಭೂಪಗೆ" ಕಾಮನೃಪನು ಅಳಿಯನಾದನು. ಕಾಮನ ಅಳಿಯ ಮಂಗರಸ, ಮಂಗರಸನ ಅಳಿಯ ಹೈವ, ಹೈವನ ಜಾಮಾತೃ ಸಂಗಮ, ಸಂಗಮನ ಅಳಿಯ ಕೇಶವ, ಕೇಶವನ ಅಳಿಯ ಸಂಗಮ, ಸಂಗಮನ ಸೋದರಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮತಿಯನ್ನು ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿಯ ನಾಡಿನ ತಿಳುವಳ್ಳಿಪುರದ ಅಧೀಶ್ವರನಾದ ಭೈರವ ಭೂಪನ ತಮ್ಮ ಕಾಯಪ್ಪನಿಗೆ "ವಿವಾಹವಿಧಿಯಿಂ ಕೊಡಲಾ ಕಾಯಪ್ಪ ಭೂಪಾಲಂಗಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀಮತಿ ದೇವಿಗಂ ಭೈರವ ಭೂಪಾಲನುಂ, ಚಿಕ್ಕಭೈರರಸನುಂ, ತಿಪ್ಪರಸನಂ, ಅಂಬಿರಾಯನುಂ, ಕೇಶವದೇವಿ, ಸಿರಿಯರಸಿಯರೆಂಬ ಅಪತ್ಯರಾದವರವರೊಳು ಭೈರವ ಮಹೀಪಾಲಂಗೆ ಸಂಗಮನೃಪಾಲಂ ನಿಜಕುಮಾರಿ ಮಾಣಿಕ ದೇವಿಯಂ ವಿವಾಹಮಂ ಮಾಡಿಕುಡೆ, ಮತ್ತಮಾ ಕಾಯಪ್ಪರಸಂ ತನ್ನ ಸಹೋದರಿ ಬೊಮ್ಮರಸಿಯ ಕುಮಾರಿ ರೂಪಲಾವಣ್ಯದಿಂ ಚೆಲುವೆಯಾಗಿದ್ದ ನಾಗಲದೇವಿಯಂ ಮಗಲೋತ್ಸಾಹದಿಂ ಕುಡಲಾಭೈರವ ಮಹೀಪಾಲಂ ಮಾಣಿಕ ಮಹಾದೇವಿ ನಾಗಲದೇವಿಯರೆಂಬ ಪಟ್ಟ ಮಹಾದೇವಿಯರಿಂದನೇ ಕಾಂತಃ ಪುರಂಧ್ರಿಯರೊಳ್ ಕೂಡಿ, ನಿಜರಾಜ್ಯಭಾರದುರಂಧರನಾಗಿ ಸುಖಸಂಕಥಾವಿನೋದದಿಂ ರಾಜ್ಯಂಗೈಯುತ್ತಿರ್ದ್ದು"

'ಶಶಿರವಿಯನ್ನರಪ್ಪವರ ಸಂಗಮನಂ ಗುರುರಾಯನೆಂಬರಂ
ಪೆಸರ್ವಡೆದಾ ತನೂಭವರ ತಾಂ ಪಡೆದಿರ್ದನತಿ ಪ್ರಮೋದದಿಂ'

ಈ ಭೈರವ ರಾಜನಿಗೆ ಸಂಗಮ, ಗುರುರಾಯ ಎಂಬ ಇಬ್ಬರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು ಅಲ್ಲದೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಮತ್ತು ಪಂಡಿತದೇವಿ ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೂ ಇದ್ದರೆಂದು ಇದೇ ಶಾಸನದ ಕಡೆಯ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಈ ನಾಲ್ವರಲ್ಲಿ ನಾಗಲದೇವಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಯಾರು, ಮಾಣಿಕದೇವಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಯಾರು ಎಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ "ಲಲನಾರತ್ನಂ ಪ್ರಿಯಳ್ ನಾಗರಸಿಯಣುಗಿನಾತ್ಮೋದ್ಭವಂ ಸಂಗಮಾಖ್ಯಂ" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಶಾಸನಕಾರನು ಗುರುರಾಯನನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸದೆ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಸಂಗಮನೇ ಭೈರವನಿಗೆ ನಾಗಲಾದೇವಿಯಿಂದ ಜನಿಸಿದವನೆಂಬದಾಗಿ ಊಹಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಈತನ ಬಿರುದುಗಳಲ್ಲಿ 'ಸಿಂಗಣ ದಟ್ಟವಿಭಾಡ, ಎಂದಿದೆ. ಈ ಸಿಂಗಣನು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ 1436–1444 ರವರೆಗೆ ವಿಜಯನಗರದ ದೇವರಾಯನ ಡಣಾಯಕನಾಗಿದ್ದ ಸಿಂಗಣನಲ್ಲ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆತನ (1465–1479) ಡಣಾಯಕನಾಗಿದ್ದ ಸಿಂಗಣ್ಣನಿರಬಹುದು.

ಈತನ ಪ್ರತಾಪವೂ ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವರ್ಣಿತವಾಗಿವೆ:—

ಕಡಲುರೆ ತುಳ್ಕೆ ದಿಕ್ಪತಿಗಳಳ್ಕೆ ದಿಶಾಗಜ ಮುಳ್ಕೆ ಭೂತಳಂ
ಜಡಿಯೆ ಕುಲಾಚಲಂ ಕೆಡೆಯೆ ವೈರಿನೃಪಾಲರ ಹೃದ್ಘಟಂಗಳಂ
ಕೊಡೆಯೆ ಧಡಂ ದಢಂಧಡ ಧಡೆಂದುದು ಭೂರಿ ಗಭೀರಭೇರಿ ಧೀಂ
ಕಿಡೆ ವಿಜಯ ಪ್ರಯಾಣದೊಳು ಭೈರವಭೂವರನೇಂಪ್ರತಾಪಿಯೋ

ಮರೆವುಗೆ ಕಾವರೆಂಬರಿದು ಗಣ್ಯವೆ ನಿರ್ಮ್ಮರ ಪುತ್ತುಪುಲ್ಗಳುಂ
ಮರೆವುಗೆ ಕಾಯವೇ ದಿಟ ದರಿದ್ರರ ಕೋಟಲೆಗಳ್ಕೆ ಬಳ್ಕಿ ಬಂ
ದರನುರೆಕಾಯ್ದು ತನ್ನ ಸಮನಾಗಿಯೆ ಮಾಳ್ಪಮಹಾತ್ಮ್ಯಗೀತತಾ
ನೆರೆಯನೆನುತ್ತ ಸಾರುವುದು ಭೈರವರಾಜನ ಕೀರ್ತಿ ಡಂಗುರಂ

ಅರಿಭೂಪಾಲರ ದೇಶಮಂ ನಗರಮಂಭಂಡಾರಮಂಕೊಂಡು ಸಂ
ಗರದೊಳ್ ಜೀವವನಿತ್ತೊಡಾರಿಪು ನೃಪರ್ ದೇಶಾಂತರಂ ಪೋಗಿಸಂ
ಚರಿಪರ್ ದಂಡಕಮಂಡಲಾಜಿನಜಟಾ ಭಸ್ಮಾಂಗದಿಂದಾವಗಂ
ತಿರಿವರ್ಭೈರವ ಭೈರವೆಂದು ಭಯದಿಂ ಶ್ರೀ ಭೈರವ ಕ್ಷೋಣಿಪಾ

"ಆವಗನ್ನದಾನಮನಖಂಡಿತ ಮಾಡಿಯೆಸರ್ವ ಜೀವಮಂ
ಕಾವಭಯ ಪ್ರದಾನದೊಳೆ ರಕ್ಷಿಸಿ ರೋಗದೊಳೊಂದಿದರ್ಗೆ ಸಂ
ಜೀವನಮಪ್ಪ ಭೇಷಜಗಳಂ ಬಿಡದಿತ್ತುಸಮಸ್ತ ಶಾಸ್ತ್ರ ನಾ
ನಾವಿಧ ದಾನಮಂ ಮುದದಿ ಮಾಳ್ಪನು ಭೈರವ ಭೂವರೇಶ್ವರಂ"

"ಸುರರಾಜಂ ಪಂಚಕಲ್ಯಾಣ ಮನೊಡರಿಸಿದಾ ಮಾಳ್ಕೆಯಿಂದಾವಕಾಲಂ
ಪರಮ ಶ್ರೀ ಜೈನಗೇಹಾಂತರದೊಳೆ ಸರ್ವಕಲ್ಯಾಣ ಪೂಜಾದಿಯಂ ವಿ
ಸ್ತರದಿಂ ಸಾಶ್ಚರ್ಯಮಪ್ಪಂತೆಸಗೆ ವಿಬುಧರಿಂ ಕೀರ್ತಿಯಂ ತಾಳ್ದನಾದಂ
ಧರೆಯೊಳ್ ಶ್ರೀ ಭೈರವೇಂದ್ರಂ ಸುಕವಿಜನಮನಃ ಪದ್ಮಿನೀರಾಜಹಂಸಂ

ದಾನಶ್ರೇಯಾಂಸನೆಂಬರ್ ಮುನಿಜನಕಿರದಾಹಾರವೀವಲ್ಲಿಮತ್ತಂ
ಸಾನಂದಂ ಶಕ್ರನೆಂಬರ್ ಜನಪತಿ ಸವನೋದ್ಯೋಗದೊಳ್ನಿಚ್ಚನಿಚ್ಚಂ
ದೀನಾನಾಥಾದಿ ವಂದಿಪ್ರತತಿ ಬಯಸಿದಂತೀವ ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದಂ
ಕಾನೀನಂ ತಾನೆನುತ್ತಂ ಪೊಗಳ್ವರಿಳೆಯೊಳಂ ಭೈರವಕ್ಷ್ಮಾಪನಿನ್ನಂ" ॥

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಚರಿತಾಂಶಗಳಿಗೆ V ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ಆಧಾರವಿದೆ. ಮುಂದೆ ವಿಚಾರಿಸಲಿಕ್ಕಿರುವ ಈ ಭೈರವನ ರಕ್ತಸಂಬಂಧಿಯಾದ ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲ ಎಂಬ ಅರಸನ ವಂಶಾವಳಿಯ ಪ್ರಸ್ತಾಪದಲ್ಲಿ V ನೆಯ ಶಾಸನವು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ:—

"ಪಂಚಮ ಕಾಲದಿಂ ಸದ್ಧರ್ಮ ಪ್ರವರ್ತನದಿಂ ಚತುರ್ಥ ಕಾಲಮಾಗಿ ನೆಗಳ್ದ ರಾಜಾನ್ವಯ ಚೂಡಾಮಣಿಗಳುಂ ಕ್ಷೇಮಪುರದ ಶ್ರೀ ಚಂಡೋಗ್ರಪಾರ್ಶ್ವತೀರ್ಥೇಶ್ವರರ ಚರಣಕಿಂಕರರುಂ ಶ್ರೀಮತ್ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ

ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯವರ್ಯ ಪದಪದ್ಮಭೃಂಗಾಯಮಾನಸರುಮಪ್ಪ **ಸಾಳುವನಾರಣಾಂಕನಾ** ನಾರಣಾಂಕ ನರಪತಿಗಳ ಮೊದಲಾದ ಪಲಂಬರರಸುಗಳಾ ರಾಜ್ಯಾಧಿಪತಿಗಳಾಗಿ ಅನುಕ್ರಮದಿಂ ಪ್ರವರ್ತಿಸಿದ ನಂತರಂ ತದ್ವಂಶಾವತಂಸರಪ್ಪ ಸಮ್ಯಕ್ತ್ವ ಚೂಡಾಮಣಿಗಳೆನಿಸಿದ **ಹೊನ್ನ**ನರೇಂದ್ರರುಂ, ಸನ್ಮಾರ್ಗನಿರತಪ್ಪ **ಕಾಮ** ನೃಪಾಲರುಂ ಸದಾಚಾರ ಸಂಪನ್ನರುಮಪ್ಪ **ಮಂಗರಸ** ಭೂವರರುಂ, ಜಿನಪೂಜಾಪುರಂದರರುಮಪ್ಪ **ಹೈವ** ರಾಜೇಂದ್ರರುಂ, ದಾನಶ್ರೇಯಾಂಸರುಮಪ್ಪ ಸಂಗಮಹೀಪಾಲರುಂ, ಸುಗುಣಾಭರಣಭೂಷಿತರುಮಪ್ಪ **ಕೇಶವ**ರಾಯರುಂ, ಮಾನಸ್ತಂಭೋತ್ತಂಭನ ಜಂಭಾರಿಗಳುಮಪ್ಪ **ಸಂಗಮೇಂದ್ರ**ರುಂ, ಸದ್ಧರ್ಮಪ್ರತಿ ಪಾಲಕ ಜೀರ್ಣಜಿನ ಚೈತ್ಯಾಲಯೋದ್ಧರಣ ಧುರೀಣರುಮಪ್ಪ **ಭೈರವ**ಧರಾಧೀಶರಂ, ಜಿನಧರ್ಮ ಪ್ರವರ್ತನ ನಿರತರುಮಪ್ಪ **ಇಮ್ಮಡಿ ಭೈರವೇಶ್ವ**ರರುಂ, ಅವರ ಯುವರಾಜಪದವಿಯೊಳ್ ವಿರಾಜಮಾನರುಮನೇಕ ಗುಣಕದಂಬಾಲಂ ಬರುಮಪ್ಪ **ಅಂಬಿರಾಯ**ರಸರುಂ ಯಥೋಚಿತಕ್ರಮದಿಂ ರಾಜ್ಯಂ ಗೈದರ್."

ಹಿರಿಯ ಭೈರವರಾಯನು ವಿಜಯನಗರದ ಮಹಾ ಮಂಡಲೇಶ್ವರನಾಗಿದ್ದು ತೌಳವ ಹೈವ ಕೊಂಕಣ ದೇಶದ ಅಧಿನಾಥನಾಗಿ ನಗಿರನಗರದಲ್ಲಿ ಆಳಿದನೆಂದೂ, ಅವನ ತರುವಾಯ ಅವನ ತಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಭೈರವ ರಾಯನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದನೆಂದೂ, ಸಾಳ್ವಭಾರತ ಎಂಬ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆಂಬುದಾಗಿ ಕವಿಚರಿತೆಯ ಎರಡನೆಯ ಸಂಪುಟದ 243–244 ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅಂಬಿರಾಯನ ವಿಷಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಹಿರಿಯ ಭೈರವನ 'ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಾದ ಶಂಕರಾಂಬಿಕೆಗೂ ಚಂದ್ರವಂಶದ ಬಯ್ಯನೃಪನಿಗೂ ಸಾಳ್ವನೆಂಬ ಮಗನು ಜನಿಸಿದನೆಂಬುದಾಗಿ ಸಾಳ್ವಭಾರತದಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಕವಿಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಅಂಶವು ಮುಂದೆ ನಾನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕಿರುವ Vನೇ ಶಾಸನದಿಂದ ಸಮರ್ಥಿಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ.

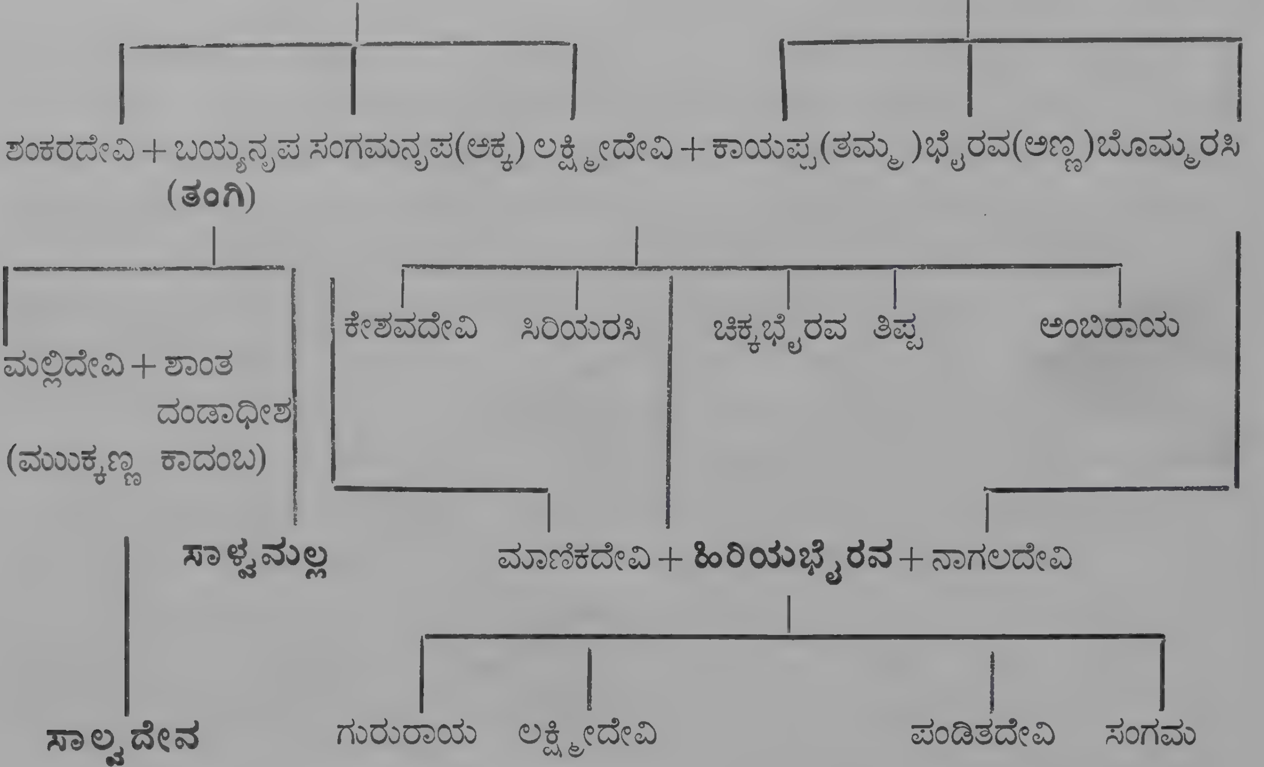
IIನೆಯ ಶಾಸನದ ಹಿರಿಯ ಭೈರವನಿಗೂ Vನೆಯ ಶಾಸನದ ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲನಿಗೂ ಇದ್ದ ರಕ್ತಸಂಬಂಧ ವನ್ನೂ ಎರಡೂ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದು ಬರುವ ಅವರ ವಂಶಪರಂಪರೆಯನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವಂಶವೃಕ್ಷ ದಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬಹುದು.*

ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆಯ ಹಿರಿಯ ಭೈರವನೂ ಅವನ ರಾಣಿಯರೂ ಅವನ ಮಕ್ಕಳೂ ಜಿನಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರದ್ಧಾಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟವರಾದುದರಿಂದ ಅನೇಕಾನೇಕ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಇವನ "ಕುಲದೈವಂ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥಂ, ಕುಲ ಗುರುವೆನಿಪಂ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯವರ್ಯಂ ವಿಲಸತ್ ಭಲ್ಲಾತಕೀ ಪತ್ತನ ಮಿಹ ಪುರಮೆಂದೆಲ್ಲರುಂ ಕೀರ್ತಿಸಲ್,"

"ಧರೆಯೊಳಗಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ವಡೆದೊಪ್ಪುವ ವೇಣುಪುರಾಂತ ರಾಳದೊಳ್
ಕರಚೆಲುವಾದ ಚಂದ್ರಜಿನ ಮಂದಿರದೊಳ್ ಪಿರಿದಪ್ಪ ಧರ್ಮಮಂ
ವಿರಚಿಸಲುತ್ತರೋತ್ತರ ಸಮೃದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣಮಪ್ಪುದೆಂದು ತಾಂ
ವರಗುರು **ವೀರಸೇನ**ಮುನಿ ಪೇಳಲು ಕೇಳ್ದನು ಭೈರವೇಶ್ವರಂ"

"ಎಂದಾ ಮುನಿನಾಥಂ ಭೈರವೇಂದ್ರಂಗೆ ಪೇಳೆ ಕೇಳ್ದು...ವೇಣುಪುರದ ಭವ್ಯಜನಂಗಳಂ ಕರೆಸಿ ಯೊಡಂಬಡಿಸಿ" ಆ ತ್ರಿಭುವನ ಚೂಡಾಮಣಿ ಬಸದಿಯ ""ತೃತೀಯ ನಿಲಯಕ್ಕೆ ಚೈತ್ಯಗೇಹಾಗ್ರದೊಳ್ ಕರಚೆಲ್ವಾಗಿರೆ ತಾಮ್ರದಿಂ ಪೊದಕೆಯುಂ ಮಾಡಿಸಿದಂ." ಈ ವೀರಸೇನ ಮುನಿ ಯಾರೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗು ವುದಿಲ್ಲ.

*

ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ "ಬೆಳಗುಳಪುರದೊಳಗಂ ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿ ಹೊನ್ನಾವರದೊಳ್ ವರಜಿನಪೂಜೋತ್ಸವಮಂ ವಿರಚಿಸಿ ಶ್ರೀ ಬಲಿವಿಧಾನಮಂ ಮಾಡಿಸಿದಂ"

ಮತ್ತೂ ವೇಣುಪುರದ ಚಂದ್ರನಾಥದೇವರಿಗೆ "ರಜತಮಯಂಗಳಪ್ಪ ವಿಪುಲೋಜ್ವಲ ಕುಂಭಘಟೀ ಗಣಂಗಳಂ ರಜತದಿ ಮಾಡಿದ ದಂಡಿಗೆಯಂ ಪರಿಯಣ ಮನರ್ಥಿಭಕ್ತಿಯಿಂ ರಜತದ ತಾಣದೀವಿಗೆಗಳಂ..."

ರಜತದ ಪೃಥುಪೀಠಮುಮಂ
ರಜತದ ಪರಿಪರಿಯ ಬಟ್ಟಲಂ ಗಿಂಡಿಯುಮಂ
ಯಜನಕ್ಕು ಚಿತಂಗಳನಾ
ನಿಜಭುಜಬಲಶಾಲಿ ಭೈರವೇಶ್ವರನಿತ್ತಂ ॥

ಆತನ ಪಟ್ಟದರಸಿ ನಾಗಲದೇವಿ "ಮಾನಸ್ತಂಭಮನೊಲ್ದು ಮಾಡಿಸಿದಳೀ ಶ್ರೀ ಚೈತ್ಯಗೇಹಾಗ್ರದೊಳ್"

ಆತನ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಪಂಡಿತದೇವಿಯರು "ಜಿನಮುನೀಶ್ವರಯುಗ್ಮಕೆ, ನಿಚ್ಚದಾಹಾರ ವಿಶಿಷ್ಟದಾನ ಮನವಿಚ್ಛಿದೆ ನಡೆವಂತು ಮಾಡಿದರ್." ಇಲ್ಲಿಗೆ ಈ ಶಾಸನವು ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ.

IIIನೆಯ ಶಾಸನ:— ಹಿರಿಯ ಭೈರವರಸನು ಮಾಡಿದ ಇನ್ನೊಂದು ಧರ್ಮಸೇವೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಈ ಶಾಸನವನ್ನು ಮದರಾಸ್ ಶಾಸನ ಇಲಾಖೆಯವರ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದ ಕಲ್ಲುಬರಹದ ಪ್ರತಿಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ ಹಾಗೆ ನನಗೆ ನೆನಪಿಲ್ಲ. ಮದರಾಸ್ ಓರಿಯಂಟಲ್ ಲೈಬ್ರರಿಯಲ್ಲಿ 'ಮೂಡಬಿದಿರೆಯ ಶಾಸನಗಳು' ಎಂಬ ಕಾಗದದ ಪರಕು ಪ್ರತಿಯಿಂದ ಈ ಶಾಸನದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಉದ್ಧರಿಸಿರುತ್ತೇನೆ.

"ಜಯಾಭ್ಯುದಯ ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ ವರುಷ 1384 ನೆಯ ವಿಷು ಸಂವತ್ಸರದ ಪುಷ್ಯ ಶು. 1 ಬುಧವಾರ ಮೂಲಾನಕ್ಷತ್ರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರ ನಗಿರಿಯ ಹಿರಿಯ ಭೈರವದೇವ ಒಡೆಯರು ನಗಿರ ರಾಜ್ಯಮಂ ಪ್ರತಿಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ವ್ಯಾಧಿ ಬಲೋತ್ತರವಾದ್ದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಪರಮಗತಿ ಸಾಧನ ವಾಗಿ ತಮ್ಮ ತ್ರಿಕರಣಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ಬಿದಿರೆಯ ತ್ರಿಭುವನ ಚೂಡಾಮಣಿಯೆಂಬ ಚೈತ್ಯಾಲಯದ ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರನಾಥ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಪೂರ್ವಾಹ್ನ ಕಾಲದ ದೇವಪೂಜೆಗೆ ನಡುವಣ ನೆಲೆಯ ಶ್ರೀ ಸುಪಾರ್ಶ್ವತೀರ್ಥಂಕರರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕಾಲದ ಪೂಜೆಗೆ ಮೇಗಣ ನೆಲೆಯ ಸಂಘಸಮುದಾಯದವರ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಬರೆಸಿದ ಧರ್ಮ ಶಾಸನದ ಭಾಷಾಕ್ರಮವೆಂತೆಂದರೆ:—ತಾವು ಆಳುತ್ತಾ ಇರ್ದ ಬಿಲ್ಲೆಸೆಯ ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯಿಂದ ಒಳಗಣ ಸಮಸ್ತವೃತ್ತಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಗೇಣಿಗೆ ಅರಮನೆಗೆ ಅಳೆವ ಗೇಣಿಯ ಹನೆಯಲ್ಲು ಮುಡಿ 1 ಕಂ ಹನೆ ಮೂವತ್ತರ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲು ಬತ್ತಮೂಡೆ 1,000 ಸಾವಿರ ಮೂಡೆಯನ್ನು ವರ್ಷಂಪ್ರತಿ ನಡೆಸುವಂತಾಗಿ ಹಿರಣ್ಯೋದಕ ಧಾರಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದಂತಾ ಧರ್ಮಶಾಸನಂ."

ಈ ಶಾಸನದ ಶಕ ಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿಯೋ ವರ್ಷದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿಯೋ ತಪ್ಪುಬಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಈ ಶಾಸನವು 1462ರದು. ಇದೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಭೈರವನು ವ್ಯಾಧಿಗ್ರಸ್ತನಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು.

IVನೆಯ ಶಾಸನ:—ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶಾಸನದ ನಕಲು ಮದರಾಸ್ ಓರಿಯಂಟಲ್ ಲೈಬ್ರೆರಿಯ ಕಾಗದದ ಪ್ರತಿಯಿಂದ ಎತ್ತಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಶಾಸನ ಇಲಾಖೆಯ ಆಫೀಸಿನಲ್ಲಿ ಇದರ ಪ್ರತಿಯೂ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ಐದೇ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ; ಅವುಗಳ ಬಂಧವು ಅಷ್ಟು ಪ್ರೌಢವಾಗಿ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಶಾಸನ ಕಾಲವನ್ನು ಬರೆಯುವಾಗ ಏನೋ ತಪ್ಪು ಬಿದ್ದಹಾಗೂ ತೋರುತ್ತದೆ. ಶಕ 1394ನೆಯ ಖರ ಸಂವತ್ಸರದ ಕಾರ್ತಿಕ ಶು. 5ಯು ಗುರುವಾರ ಎಂಬುದಾಗಿ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಕ ವರ್ಷದ ಸಂಖ್ಯೆಗೂ ಸಂವತ್ಸರದ ಹೆಸರಿಗೂ ಹೊಂದಿಕೆ ಸರಿಇಲ್ಲ. 1394ನೆಯ ಶಕವರ್ಷದ ಖರಸಂವತ್ಸರವಲ್ಲ, ನಂದನ ಸಂವತ್ಸರ. ಖರಸಂವತ್ಸರಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ಶಕವರ್ಷವು 1393; ಈ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಸರಿಯೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಈ ಶಾಸನವು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ 1471 ಒಕ್ಟೋಬರ್ 17 ರಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಶಾಸನವನ್ನು ಬರೆದವನ ಹೆಸರು ಇದರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ದೇವರಸ ಶಾನುಭಾಗನು ಇದನ್ನು ಬರೆದನಂತೆ. ಈ ದೇವರಸನು ಯಾರು, ಇವನ ಪೋಷಕನಾದ ಅಣ್ಣ ಸಾವಂತನು ಯಾರು ಎಂಬೀ ಅಂಶಗಳು ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. "ಅಣ್ಣ ಸಾವಂತ ನೃಪಂ" ಎಂದು ಒಂದು ಪದ್ಯದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ನೃಪಂ' ಎಂಬ ಮಾತು ಗೌರವಾರ್ಥವಾಗಿರಬಹುದು. ಎರಡು ಮೂರು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಚರಣಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವಾಗದಿರುವುದರಿಂದ, ಅಲ್ಲಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಎಂದಿನಂತೆ "ಶ್ರೀಮತ್...ಶಾಸನಂ" ಈ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಶಾಸನವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ:—

ಒಪ್ಪುವ ತವುಳವ ದೇಶದೊ। ಳಿಪ್ಪುದು ಜಿನಧರ್ಮಾಗಾರಂ ತಾನೆ ನೆ ಲೋ।
ಕಪ್ರಖ್ಯಾತಿತ ಭವ್ಯಜ। ನ ಪ್ರಿಯಮುರು ವೈಭವಾನ್ವಿತಂ ವಂಶಪುರಂ" ॥

ಅಲ್ಲಿಯ ಜಿನಾಲಯಂಗಳ। ನೆಲ್ಲವನತಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವಂದಿಪೆ ನಾನೆಂ।
ಬುಲ್ಲಾಸವೊದವೆ ಬಂದಂ—ಫುಲ್ಲಶರನೋ ಎನಲಂಣ ಸಾವಂತ ನೃಪಂ" ॥

ಆತನ ಕೀರ್ತಿಹಾರ ದರಹಾಸ ವಿನಿರ್ಮಲ ಮೂರ್ತಿ ವಿಕ್ರಮಂ।
ಶ್ರೀತನುಜಾತ ವೈರಿಗತಿ ವಿಸ್ಮಯದಿಂ ಮರಿದೇವ ಮಂತ್ರಿ ಇ।
ನ್ನೇತಕೆ ಮಾತು...ಪಂಚಗುರುಭಕ್ತಿ ಸುರೇಂದ್ರಗೆ ದಾನ ಸದ್ಗುಣ
ಖ್ಯಾತಿಯನಾಂತ ಕರ್ಣಗೆನೆ ಬಣ್ಣಿಸಲಾರ್ಗಳವಣ್ಣ ಭೂಪನಂ ॥

"ಇಂತು ಧರಿತ್ರಿಯೊಳ್ ಪೆಸರನಾಂತೆಸೆವ ಮುದರಾಡಿಯಣ್ಣಸಾ
ವಂತನೃಪಾಲಕಂ ತನಗೆ ಸಂತತ ಸೌಖ್ಯದ ವಾಂಛೆಯಿಂ ಕರಂ
ಸಂತಸನಾಗೆ ತತ್ಪುರದ ಪಾರ್ಶ್ವಜಿನೇಂದ್ರಗೆ ಚಂದ್ರನಾಥಗಂ
ಸಂತಸ ಪೂಜೆಯಂ ಜಿನಮುನೀಂದ್ರರಿಗನ್ನದನಂತ ದಾನಮಂ
ಸ್ವಾಂತ ವಿಶುದ್ಧಿಯಿಂದೆಸದನೆಂದಿಳೆ..................
ಶಾಂತ ದಿವಾಕರಂ ಪರಮ ವೃತ್ತಿಯನಾತ್ಮಜನಾಂತ ಮಧ್ಯದೊಳ್
ಕಂತು ಸದೃಕ್ಷಕಾಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಮ(?) ಹಾರಾಯನಾಜ್ಞೆಯಿಂ
ತಾಂ ತಳೆದಿರ್ಪ ವಿಟ್ಟರಸ ಭೂವರಕಾಂತನ ರಾಜ್ಯಕಾಲದೊಳ್"

ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ 1465–1479 ವಿಜಯನಗರದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ನರಪತಿಯ ಕೈಕೆಳಗೆ ವಿಟ್ಟರಸನು ಬಾರಕೂರು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಆಳುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ—

ಶಕ ವರ್ಷ 1394 ನೆಯ ಖರಸಂವತ್ಸರದ ಕಾರ್ತಿಕ ಶು। 5ಯು ಗುರುವಾರದಲ್ಲು ಶ್ರೀಮಚ್ಚಾರು ಕೀರ್ತಿ ಪಂಡಿತ ದೇವರುಗಳ ನಿರೂಪದಿಂದ ಬಿದಿರೆ ನಗರದ ಎಂಟು ಪ್ರಜೆ ಶೆಟ್ಟಿಗಾರರು ನಾಲ್ವರೆಳಮೆ ಗೊಳಗಾದ ಸಮಸ್ತಹಲರ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ಬಾರಕೂರ ಸ್ಥಳದ ಮುದರಾಡಿಯ ಹೊಸಬು ಸಾವಂತ ಹೆಗ್ಗಡೆಯರ ಮೊಮ್ಮಗಳು ಬಿಮ್ಮಕ್ಕ ಸಾವಂತತಿಯರ ಮಗಳು ಚೆನ್ನಕ್ಕ ಬುಣಂತತಿಯರ ಮಗ ಅಣ್ಣ ಸಾವಂತ ಸಾಂತ ಹೆಗ್ಗಡೆಯರು ತನ್ನ ತಮ್ಮಂದಿರು ಜ್ಯೋತಿ ಸಾವಂತರು ತಿಮಲ ಸಾವಂತರು ನಾಲ್ಕು ಐನೂರು ಸಾವಿರದವರ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯಿಂದ ಅರಸಣ್ಣ ಹೆಗ್ಗಡೆಯರು ವಿದ್ಯಾಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಿದರಿಂದಲೂ ತನಗೆ ಸ್ವರ್ಗಾಪವರ್ಗ ಪ್ರಾಪ್ತಿನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಮಂಗಳೂರ ಸ್ಥಳದ ಬಿದಿರೆಯ ದಣಾಯಕ ಬಸ್ತಿಯ ಚಂಡೋಗ್ರ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥನ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಡೆವ ಸಿದ್ಧಚಕ್ರಾರಾಧನೆ ರತ್ನಮಾಲೆಯ ಪೂಜೆ ತ್ರಿಭುವನ ಚೂಡಾ ಮಣಿಯೆಂಬ ಚೈತ್ಯಾಲಯದ ಶ್ರೀ ಚಂದ್ರಪ್ರಭ ಸ್ವಾಮಿಯ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆವ ಪಂಚಾಮೃತಾಭಿಷೇಕ ಅಷ್ಟದೀಪಾರ್ಚನೆ ಕಾರ್ತಿಕ ಶು. 1 ರಲ್ಲು ಲಿಖಿತೆತವ ಪ್ರತಿಮಾಸದಲ್ಲು ಐದನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆವ ಶಾಸ್ತ್ರದಾನ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಎಡಮಾಂದಿಯ ಸೀಮೆಯೊಳು ಚಂಡೋಗ್ರ ಪಾರ್ಶ್ವ ತೀರ್ಥಂಕರ ಚಂದ್ರಪ್ರಭ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮುಂದೆ ಹಿರಣ್ಯೋದಕ ಧಾರಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವಿವರ:—

* * * *

ಅಕ್ಕಿಯ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆ ಚಂದ್ರಾರ್ಕಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿ ಬಹಳ ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ಉಪಾರ್ಜಿಸಿಕೊಂಡರು. ಈ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅಖಂಡಿತವಾಗಿ ನಡೆಸಿಕೊಂಡುವಂಥವರು ಹಲರು ಸೆಟ್ಟಿ ಗಾರರು ಈ ಧರ್ಮಶಾಸನಕ್ಕೆ ಅಳುಪಿದಂಥವರು ಉಜಂತಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ಜಿನಬಿಂಬ ಅಳುಪಿದ ದೋಷಕೆ

ಹೋಪರು, ವಾರಣಾಸಿಯಲ್ಲಿ ಸಾವಿರ ಕಪಿಲೆಯನ್ನು ವಧಿಸಿದ ದೋಷಕ್ಕೆ ಹೋಪರು. ಅಳುಪಬೇಕೆಂದು ನೆನದವರು ಈ ಭೂಮಿಯುಳ್ಳ ಕಾಲಕ್ಕೆ ನರಕ ದುಃಖವನ್ನು ಉಂಬರು. ಇಂತೀ ಶಾಸನದ ಒಕ್ಕಣೆಯು ಅಣ್ಣ ಸಾವಂತ ಹೆಗ್ಗಡೆಯರ ಶಾನಭಾಗ ದೇವರಸನ ಬರಹ.

Vನೆಯ ಶಾಸನ:— ಈ ಶಾಸನದ ಪ್ರಸ್ತಾಪವು ಐವತ್ತಾರನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಹಿರಿಯ ಭೈರವನ ವಂಶಾವಳಿಯ ಸಮರ್ಥನಕ್ಕಾಗಿ ಇದರ ಒಂದಂಶವು ಅಲ್ಲಿ ಅನುವಾದ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಈ ಶಾಸನವು ಮೂಡಬಿದರೆಯ ಹೊಸ ಬಸದಿಯ ಬೈರಾದೇವಿಯ ಮಂಟಪದ ಕಂಬದ ಮೂಡು ಪಡು ಬಡಗು ಮೈಗಳ ಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿಲ್ಲ: ಸುಮಾರು ಇಪ್ಪತ್ತು ಪದ್ಯಗಳವರೆಗೆ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಹೋಗಿ

ಕಡುಪಿಂ ಮಾರಾಂತ ವೈರಿಕ್ಷಿತಿಪರೆನಿಪ ಬಲ್ಪಕ್ಕಿವಿಂಡಂಪೊಡರ್ಪಿಂ
ತಡೆಗಟ್ಟುತ್ತಟ್ಟಿ ಮೆಚ್ಚುತ್ತಡಸಿ ಪಿಡಿಸಿ ಕವುಂಕುತ್ತೆ ಚುರ್ಚುತ್ತ ಮಾರ್ಪಿಂ
ಪೊಡೆವುತ್ತುರ್ಬಿಂಪೊರಳ್ಚುತ್ತಿರೆ ತರ್ಜನಿಯೊಳ್ ಖಂಡಮಂ ಸೂಸಿ

* * * *

ಎಂಬೀ ವೃತ್ತದ ಮೂರನೆಯ ಚರಣದಲ್ಲಿ ಥಕ್ಕನೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮತ್ತೆ ಶಾಸನದ ಎಷ್ಟುಭಾಗವು ಲುಪ್ತವಾಗಿದೆಯೋ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಇದ್ದ ಅಂಶವು ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲ ಎಂಬರಸನ ಶೌರ್ಯಪ್ರತಾಪಗಳನ್ನು ಪ್ರೌಢವಾದ ಪದ್ಯಸರಣಿಯಿಂದ ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಅವನ ಕಾಲವನ್ನಾಗಲಿ ಶಾಸನ ಕಾಲವನ್ನಾಗಲಿ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಈ ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲೇಶ್ವರನು 'ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಂಬಾತ್ಮಜಂ,' 'ಭೂಪಾಲೋತ್ತಮ ಬಯ್ಯಣೇಂದ್ರ ತನುಜಂ,' 'ಶ್ರೀ ಪಂಡಿತಾಚಾರ್ಯ ಪಾದಾಬ್ಜಭ್ರಮರಂ,' 'ಸೋಮವಂಶೋದ್ಭವಂ,' 'ಕಾಶ್ಯಪ ಗೋತ್ರದವನು.' 'ಬೊಮ್ಮಲದೇವಿಯು ಈತನ ಪಟ್ಟಮಹಾದೇವಿ,' 'ಮಲ್ಲದೇವಿ ಇವನ ಅಕ್ಕ' ಈ ಮಲ್ಲದೇವಿಯ ಮಗ ಸಾಳ್ವದೇವನು ಇವನ ಸೋದರಳಿಯನಿದ್ದು ಇವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಯುವರಾಜನಾಗಿದ್ದನು.

ಮೂರನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಹಿರಿಯ ಭೈರವ, ಇಮ್ಮಡಿ ಭೈರವೇಶ್ವರ, ಅಂಬಿರಾಯರಸರು "ಕ್ರಮದಿ ರಾಜ್ಯಂ ಗೈದು ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಟಿಗಳ ಚರಣ ಸ್ಮರಣದಿಂ ಪಂಚತ್ವಮನೈದಿ ಸದ್ಗತಿವಡೆದರ್. ಇತ್ತಲ್ ತದನ್ವಯದೊಳ್ ನೆಗೆಳ್ತೆವಡೆದ ಸೋಮ ಕುಲಾರ್ಣವ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನುಂ ರತ್ನತ್ರಯಾರಾಧಾಕರುಂ ಜಿನಧರ್ಮಧ್ವಜ ಸ್ಥಾಪನಾಚಾರ್ಯರುಂ ಜಿನರಥಯಾತ್ರಾ ಪ್ರವರ್ತಕರುಂ ಕಲಿಯುಗ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯರುಂ ಹಿರಣ್ಯ ಚೈತ್ಯಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಪಕರುಂ ಸುವರ್ಣ ಕಲಶಸ್ಥಾಪನಾಚಾರ್ಯರುಂ ರತ್ನಸುವರ್ಣ ರಜತಜಿನ ಬಿಂಬ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾಚಾರ್ಯರುಂ ಅಪ್ಪ ಅರಿರಾಯರ ಗಜಗಂಡಭೇರುಂಡ ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ ಜಿನದಾಸ ಸಾಳುವಮಲ್ಲ ಮಹೀವಲ್ಲಭಂ" "ತೌಳವ ದೇಶತಿಲಕಾಯಮಾನ ನಗಿರ ನಗರಸಿದ್ಧ ಸಿಂಹಾಸನಾಧಿ ಪತಿಯಾಗಿ ಸುವರ್ಣಪುರಿಯಿಂದ (ಹೊನ್ನಾವರ?) ಅಲಂಕೃತಮಾದ ಹೈವಕೊಂಕಣ ರಾಜ್ಯಮಂ ಪ್ರತಿ ಪಾಲಿಸುತಿರ್ದಂ."

ಈತನಿಗೆ "ಕಠಾರಿಸಾಳ್ವ" "ಭಾವಜ್ಞ ಚಕ್ರೇಶ್ವರ" ಎಂಬ ಬಿರುದುಗಳು ಇದ್ದವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

"ವಿಪುಳ ಶ್ರೀತಳ್ತು ಚೆಲ್ವಾಗಿರೆ ನೆಲಸಿರಿಪೆತ್ತಿರ್ದೆಬಲ್ದೋಳ್ ಕೃಪಾಲ
ಕ್ಷೆಪೊದಳ್ದಿರ್ದಕ್ಷಿ ಪಾಗಿಂದಿರೆ ನೆಲಸಿದ ಸೌಮ್ಯಾನನಂ ವೀತರಾಗ
ಸ್ನಪನಾಂಭೋವಿಳಾಸಂ ಕರಮೆಸೆಯೆಸೆದಂ ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲಂ ಲಸತ್ಕಾ
ಶ್ಯಪಗೋತ್ರಂ ಸತ್ಪವಿತ್ರಂ ಸುಲಲಿತ ತರಂಗಾತ್ರಂ **ಕಠಾರಿ ತ್ರಿನೇತ್ರಂ**

"ಪರನಾರೀಪುತ್ರನೆಂಬೀ ಬಿರಿದು ನಿನಗೆ ದಲ್ ಸೋಮ ವಂಶಾಧಿಪಾ ನೀ
ಪರವೆಣ್ಣಾದೆನ್ನನಿಂದೇಂ ಪಿಡಿದಪೆ (?) ಹರೆಗುಟ್ಟುತ್ತೆ ತಾಂ ಹಾದರಂಗೈ
ವೆನಿಪ್ಪಂತೆಲ್ಲರುಂ ನಿಟ್ಟಿಸುತಿರೆ ನಡೆಯಿಂ ಬಪ್ಪೆನೆಂದಾ ಜಯಶ್ರೀ
ಯನೆಕೊಂಡುಂ ಶೋಭೆಯಾಂತಂ **ತ್ರಿಣಯನ ಪಟಭಲ್ಲಂ** ಲಸತ್ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲಂ"

"ಪುರುಳೀತಂ ಮುರುಳೀತನೀತನುರು ಶಾಸ್ತ್ರೋತ್ತುಂಗನೀತಂ ನಿರ
ಕ್ಷರನೀತಂ ಸುಚರಿತ್ರನೀತನುರೆ ದುಶ್ಚಾರಿತ್ರನೀತಂ ಗುಣೋ
ತ್ಕರನೀತಂ ಗುಣಹೀನನೆಂದವರ್ಗಳಂ ಕಂಡಾಕ್ಷಣಂ ಬಲ್ಲನೀ
ಧರೆಯೊಳ್ ಸಾಳುವ ಮಲ್ಲರಾಯನೆ ವಲಂ **ಭಾವಜ್ಞ ಚಕ್ರೇಶ್ವರಂ.**"

"ಜಗದೊಳ್ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರತ್ನನಂ ಯದುನೃಪಾಲೋತ್ತಂಸ ಮಾಣಿಕ್ಯನಂ
ಮೃಗಲಕ್ಷಾನ್ವಯಂ ಜಿನೇಂದ್ರಪದಪೂಜಾ ಶಕ್ರನಂ ಚಾಗಪೆಂ
ಪಿಗನಂ ಕಾಶ್ಯಪಗೋತ್ರನಂ ಸುಗುಣನಂ ಶ್ರೀ ಸಾಳ್ವ ಮಲ್ಲೇಶನಂ
ಪೊಗಳ್ವೀ ನಾಲಗೆಯನ್ಯರಂ ಪೊಗಳ್ವುದೇ ಪಾಲುಂಡು ಮೇಲುಂಬುದೇ"

ಕಾಳೆಗದಲ್ಲಿ ಶಕ್ರಸುತನೀವೆಡೆಯಲ್ಲಿನಸೂನು ಮೇದಿನೀ
ಪಾಳನದಲ್ಲಿ ರಾಮನೆನುತುಂ ಪೊಗಳ್ಗುಂ ಜಗಮೆಂತೊ ಷಂಡನೊಳ್ (?)
.... ತದ್ಗುಣಂಗಳಿಂ
ಸಾಳುವಮಲ್ಲರಾಯನವನಿಂದವನಿಂದವನಿಂದ ಮಗ್ಗಳಂ"

ಈತನ ಶೌರ್ಯಸಾಹಸಗಳನ್ನು ಶಾಸನಕವಿಯು ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ.

"ಜಡಿಯಲೊಡಂ ರಿಪುಕ್ಷಿತಿಪರೆಲ್ಲರ ಪೀದೊಡನೆಯ್ದೆ ಕಂಪಿಪರ್
ಪೊಡೆಯಲೊಡಂ ತದಂಗಸೆಯರೋಲೆಯ ಸಾಲೊಡನಾಂ ತರುಚ್ಚಿದಂ
ಗೆಡವಿ...ರ್ಪುದೆತ್ತೆ (?) ತೋಳ್ಗೆ ಗೆಲೆವೆಣ್ಣೊಡನೊಂದಿವರ್ಪುದಾಜಿಯೊಳ್
ಸೆಡೆಯದ ತೋಳಬಾಳದಟನೇಳ್ಗೆಯ ಸಾಳುವ ಮಲ್ಲರಾಯನಾ" ॥

"ಧುರದೊಳ್ ಪ್ರಾಣಮನೊಕ್ಕರಂಘ್ರಿವಿಡಿದರ್ ಬೆನ್ನಿತ್ತರೆಂದಂ...
ದರ್ರಿ ಭೂಪಾಳಕರೆಂಬುದಂ ಜನದೊಳಾಂ ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡೆಂ ದಿಟಂ
ಸರಿವಂದರ್ಗೆಲೆವಾಂತದಿಂ ಮಲೆವರೀಂಬೀ ಮಾತನಾರ್ ಕೇಳ್ವರೀ
ಧರೆಯೊಳ್ ಧೀಂಕಿಡೆ ಕಾಲರುದ್ರ ಸಮನೇಂ ಶ್ರೀ ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲಾಧಿಪಂ"

"ನೆಱೆಯದು ಕೈಸೆಱೆವಂದಹಿತರ್ಗೆ ಸಾಲದಾ...
ಸೆಱೆವನೆ ಕಾದದುರ್ಕ್ಕುಪಿಡಿತಂದವರ್ಗೆಯ್ವುದು ಮಿತ್ರಪತ್ತನಂ
ಪಿಱಿ ಸಿರಿಯೋಡಿದರ್ಗೆ...ಈ ಜಸಕ್ಕೆ ತಾಂ
ಕಿಱಿದೆ ಜಗತ್ರಯಂ ಘನಮೆದುಂತುಟೊ ಸಾಳುವ ಮಲ್ಲರಾಯನಾ"

"ಬಲಿಯಿಂ ಕರ್ನನೆ ಚಾಗಿಯಾ ಬಲಿಯಿಸುದ್ಯತ್ಕರ್ನನಿಂ ಭೋಜನಾ
ಬಲಿಯಿಂ ಕರ್ನನಿನಂತೆ ಭೋಜವಿಭುವಿಂ ಮಾಂಧಾತನೀ ಲೋಕದೊಳ್
ಬಲಿಯಿಂ ಕರ್ನನಿನಂತೆ ಭೋಜವಿಭುವಿಂ ಮಾಂಧಾತನೀಂ ಚಾಗದ
ಗ್ಗಲನಾ...ಕಲಿಸಾಳ್ವಮಲ್ಲನವನಂತಾರ್ ನೋಂತರೀ ಧಾತ್ರಿಯೊಳ್"
"ಅರಿನೃಪರರ್ಣವಂ ಬೊಕ್ಕುಮಿಳಾಚ್ಯುತರಾದಂ ನಿಜೋರ್ವಿಯಾ (?)
ಳ್ದರಿ ಮತಿ ಭೀತಿಯುಕ್ತರೆರ್ದೆ ಬೆರ್ಚದೆ ಸೈತಿರೆ ಮುಗ್ರವೈರಿ ಭೀ
ಕರನ ಪೊದಳ್ದುದಾತ್ತನ ಭಯಪ್ರದನುನ್ನತಿ ತಿಣ್ಣಮೆಂದು ಬಿ
ತ್ತರಿಸಿ ಜಗಕ್ಕೆ ಸಾಱಿದುದು ಸಾಳುವ ಮಲ್ಲನ ಕೀರ್ತಿ ಡಂಗುರಂ
"ಪರಮಜಿನೇಂದ್ರಭಕ್ತಿಗೆ ಸದುಕ್ತಿಗೆ ಚಾಗಕೆ ಭೋಗಕಾತನೊಳ್
ಸಿರಿಗೆ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಕಡು ನನ್ನಿಗೆ ಸತ್ಕಳೆಗಂ ತ್ರಿಲೋಕದೊಳ್
ಸರಿದೊರೆ ಪಾಡುತೋಡು ಪಡಿಪಾಸಟಿ ಈಡೆಣೆ ಇಲ್ಲೆನುತ್ತಹಂ
ಕರಿಸಿ ಪೊಗಳ್ದು ಬಾಜಿಸಿತು ಸಾಳುವ ಮಲ್ಲನ ಕೀರ್ತಿ ಡಿಂಡಿಮಂ ॥

ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲನ ಸೋದರಳಿಯನಾದ ಸಾಳ್ವದೇವರಸನು ಯುವರಾಜನಾಗಿದ್ದಂತೆ ಈ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ:—

"ಯುವರಾಜತ್ವಮೆನಿಪ್ಪ ಮಾತೆ ಅಧಿರಾಜಶ್ರೀಯದಂ ಕೊರ್ತು ಸಾ
ಳುವ ಮಲ್ಲಂ ಕುಡೆ...ಸಾಳ್ವನ ಮನಂ ತಾನಾಗಿ ದಲ್ ತಾಳ್ದಿದಂ
ಅವನಿಂದೀಚೆಗೆ ಬಾರದೆಂದು ತನತೀ ಪೆಣ್ಪೊನ್ನೆಲಂಪ್ರಾಣಮೆಂ
ಬಿವು ಬೇಡೆಂಬುದೆ ನೇಮಮಾಗಿ ನೆಗಳ್ದಂ ಶ್ರೀಸಾಳ್ವ ದೇವಾಧಿಪಂ"
"ಜಿನನೊಳ್ ಶ್ರೀಜಿನಶಾಸ್ತ್ರದೊಳ್ ಜಿನಮುನೀಂದ್ರವ್ರಾತದೊಳ್ ತತ್ವದ
ರ್ಥನಿಕಾಯಂಗಳೊ...ಮನಂಬುಗ...ಕರ್ಬೊನ್ನುಂಡ ನೀರಂತೆವೊಲ್
...ಮಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿದೊಡಮೆಂದುಂ ತಪ್ಪನೀ ಸಾಳ್ವಮ...
ಲ್ಲ ನರೇಂದ್ರಂಗೆನೆ ತಾನದೇನಚಳನೋ ಶ್ರೀ ಸಾಳ್ವದೇವಾಧಿಪಂ" ॥
"ವರ ದುಶ್ಶಾಸನನಾ ವಿಭೀಷಣನುದಾತಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಂ ಪ್ರೇಮದಿ
...ಗ್ರಜನಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟರೊಡನಾ ಪೋದನಾತಂಕ...
...ರುತೇಂ ಕೊಂಕಣದಲ್ಲಿ ಗರ್ವಿಸಿದನೆಂದಂತಾವನಿಂ ಪೋಲ್ದನೀ
ಧರೆಯೊಳ್ ಸಾಳುವ ಮಲ್ಲನೊಳ್ ಪ್ರಣಯದಿರ್ಪಾ ಸಾಳ್ವದೇವೇಂದ್ರನಂ. ॥

ಹಿರಿಯ ಭೈರವನು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ 1462 ರಲ್ಲಿ ಭಲ್ಲಾತಕೀಪುರವೆಂಬ ನಾಮಾಂತರವಿರುವ ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆ ಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದನೆಂದೂ, ಅವನ ತರುವಾಯ ಅವನ ತಮ್ಮಂದಿರು ಚಿಕ್ಕಭೈರವ, ಅಂಬಿರಾಯರು ಅನುಕ್ರಮ ವಾಗಿ ಆಳಿದನಂತರ ಅವನ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನ ಮಗ ಜಿನದಾಸನು ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ ನೆಂದೂ 5ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ (೫೬ನೆಯ ಶಾಸನ) ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಈ ಸಂಗತಿಯು ನಿಜವೆಂಬದಾಗಿ

ಮೆ। ರಾಯಬಹದೂರ್ ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ ಕೃತ ಕವಿಚರಿತೆಯ ಎರಡನೆಯ ಪುಸ್ತಕದ 244ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸಾಳ್ವಭಾರತವೆಂಬ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥಭಾಗದಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆಂದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹೇಳಿದೆ. ಹೀಗೆ ಅನುವಾದ ಮಾಡಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲನ ಹೆಸರು ವಸುದಾನ ಮೇರು ಎಂದಿದೆ, ಜಿನದಾಸನೆಂದಿಲ್ಲ; ಅಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಭೈರವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯುವರಾಜನಾಗಿದ್ದ ಅಂಬಿರಾಯನನ್ನೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲನೂ ಅವನ ಸೋದರಳಿಯ ಸಾಳ್ವದೇವರಾಯನೂ ಸಾಳ್ವಭಾರತವನ್ನು ಬರೆದ ಕನ್ನಡ ಕವಿಯ ಪೋಷಕರಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಕವಿ ಚರಿತೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. "ಮೈಸೂರು ಶಾಸನದ ಇಲಾಖೆಯ 1916 ನೆಯ ವರ್ಷದ ರಿಪೋರ್ಟಿನ 69 ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ 1522 ರಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಒಬ್ಬ ತೌಳವದೇಶದ ದೇವರಾಯನ ಹೆಸರು ಹೇಳಿದೆ" ಎಂದು ಕವಿಚರಿತೆಯ 244 ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಟಿಪ್ಪಣಿ ಇದೆ. ಈ ದೇವರಾಯನೂ ಸಾಳ್ವದೇವ ರಾಯನೂ ಒಬ್ಬನೇ ಆಗಿದ್ದರೆ, ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲನ ಕಾಲವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ. ಮದರಾಸ್ ಓರಿಯಂಟಲ್ ಲೈಬ್ರೆರಿಯ ಲೋಕಲ್ ರಿಕಾರ್ಡ್ಸ್ 31 ನೆಯ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ವಿಜಯನಗರದ ಸದಾಶಿವರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ (1542–1576) ತುಳು ಹೈವ ಕೊಂಕಣ ದೇಶಗಳನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಳ್ವ ಕೃಷ್ಣದೇವ ರಾಯನು ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಶಕ ವರ್ಷ 1481 ನೆಯ ಕಾಳಯುಕ್ತಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಆಷಾಢ ಶು. 15ಯು ಗುರುವಾರದಲ್ಲು (ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ 1559) ಧಾರೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ದಾನಶಾಸನದ ಒಂದು ನಕಲು ಇದೆ; ಅದೇ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಆ ಸಾಳ್ವದೇವರಾಯನ, ಪ್ರಧಾನಿ ಹೈವಣ್ಣನಾಯಕನು ಶಕವರ್ಷ 1463 ನೆಯ ಪ್ಲವ ಸಂವತ್ಸರದ ಚೈತ್ರ ಶು. 4ಯು ಗುರುವಾರ (ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ 1541) ಭಟ್ಟಕಳದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನಾಥ ಬಸದಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೆ ದತ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನೇದೂ ಇದೆ. ಈ ಶಾಸನದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿ ಚರಿತೆಯ ಎರಡನೆಯ ಪುಸ್ತಕದ 349ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಕವಿಚರಿತೆಕಾರರು ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ "ವಿಜಯಕೀರ್ತಿಯು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ದೇವರಾಯ ಭೂಪಾಲನಿಗೆ ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರ ನಿಕಟದೊಳ್ ಭಟಕಳ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನೆಂಬುದಾಗಿ" ಹೇಳಿದ ಬಿಳಿಗಿಯ ಶಾಸನದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ, ಈ ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲನ ಸೋದರದಳಿಯನಾದ ಸಾಳ್ವದೇವರಾಯನು ವಿಜಯಕೀರ್ತಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿದ್ದು, ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ 1541 ರಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನಾಥ ಬಸದಿಯನ್ನು ಭಟ್ಟಕಳದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಜೈನರ ಪುಣ್ಯಪತ್ತನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನೆಂಬ ಅಂಶವು ತಾನಾಗಿ ಹೊರಡುತ್ತದೆ. ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ 1462 ರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಭೈರವನೂ ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ 1522, 1541, 1559 ಈ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಳ್ವದೇವರಾಯನೂ ಇದ್ದರೆಂಬುದು ಈಗ ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ 1462 ರಿಂದ ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ 1522 ರವರೆಗಿನ 60 ವರ್ಷದ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲನು ಬಹುಶಃ ಬದುಕಿರಬೇಕು. ಅದೇ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಭೈರವನ ಅವಸಾನವಾಗಿರಬೇಕು; ಚಿಕ್ಕಭೈರವ, ಅಂಬಿರಾಯರ ಆಳಿಕೆ ಮುಗಿದಿರಬೇಕು; ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲನು ಪಟ್ಟವನ್ನು ಏರಿರಬೇಕು.

ಕವಿಚರಿತೆಕಾರರು ವಾದಿವಿದ್ಯಾನಂದನ ಕಾಲ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕಾಗಿ 228ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ನಗರ ತಾಲೂಕಿನ ಶಾಸನದ ಪ್ರಕಾರ ಅಭಿನವವಾದಿ ವಿದ್ಯಾನಂದನು "ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲರಾಯ ಗುರುನೃಪಾಲ ಸಾಳುವ ದೇವರಾಯ ನಗರಿರಾಜ್ಯದ ರಾಜರ ಆಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಾದಿಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದನು" ಎಂದು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ನಗರದ ಈ ಶಾಸನದಿಂದ ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲ ಸಾಳ್ವದೇವ ಎಂಬಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಗುರುನೃಪಾಲನೆಂಬುವನು ಆಳಿದ್ದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿರಿಯ ಭೈರವನಿಗೆ ಗುರುರಾಯನೆಂಬ ಮಗನಿದ್ದ ಅಂಶವು 2 ನೆಯ ಶಾಸನದ ಆಧಾರದಿಂದ ೬೦ ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ವಂಶಾವಳಿಯಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಓರಿಯಂಟಲ್ ಲೈಬ್ರೆರಿಯ

ಲೋಕಲ್ ರಿಕಾರ್ಡ್ಸ್ 30 ಮತ್ತು 31 ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಮೂರು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಗುರುರಾಯನ ಹೆಸರೂ ಇದೆ.

ಶಕವರ್ಷ 1449 ನೆಯ ಸರ್ವಜಿತು ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾರ್ಗಶಿರ ಶು. 2 ಗುರುವಾರ ಗುರುರಾಯ ಒಡೆಯರು ಸಂಗೀತಪುರವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ...(ಭಟ್ಟಕಳ 323) (ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ 1527).

ಶಕವರ್ಷ 1451 ನೆಯ ವಿರೋಧಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಶ್ರಾವಣ ಬ. 13 ಯು ಆದಿತ್ಯವಾರ...ವಿಜಯನಗರದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು...ಗುರುರಾಯ ಒಡೆಯರು ಸಂಗೀತಪುರವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ...ಗೋವೇರಾಜ್ಯದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸಾಷಷ್ಟಿಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮದೊಳಗೆ (ಭಟ್ಟಕಳ 320)...(ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ 1529).

ಶಕವರ್ಷ 1455 ನೆಯ ನಂದನ ಸಂವತ್ಸರದ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಬ. 13ಯು ಸಂಗೀತರಾಯ ಒಡೆಯರವರ ವರಕುಮಾರ ಗುರುರಾಯ ಒಡೆಯರು ಸಂಗೀತಪುರ ವರಾಧೀಷ್ಠಿತರಾಗಿ ಭಟ್ಟಕಳವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿ ಗುರುರಾಯ ಒಡೆಯರ ರಾಣಿ ವಾಸ ವೀರಾಜಮ್ಮದೇವಿಯವರಿಗೆ ಪೊಡಮಟ್ಟು ದೇವಪ್ಪ, ಜೋಗಿಪ್ಪ, ಸಣ್ಣಪ್ಪನವರು...(ಭಟ್ಟಕಳ 319)...(ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ 1532).

ಈ ಶಾಸನಗಳ ಆಧಾರದಿಂದ ಗುರುರಾಯನು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ 1527, 1529, 1532 ಈ ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಗೀತಪುರದಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬುದು ದೃಢವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಸಾಳ್ವದೇವರಾಯನು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ 1532 ರ ತರುವಾಯ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ 1659 ರ ವರೆಗಾದರೂ "ತುಳು ಹೈವ ಕೊಂಕಣ ದೇಶದಧಿಪನಾಗಿ" ಇದ್ದನೆಂದು ಊಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಗುರುರಾಯನಿಗೆ ಸಂಗಮ ಹೆಸರಿನ ಒಬ್ಬ ಅಣ್ಣನಿದ್ದನೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು 154 ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿಯೂ ವಂಶವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಕವಿಚರಿತೆಯವರು ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೇಶಿಸಿದ "ಸಂಗೀತ ಪುರಾಧೀಶನಾಗಿ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿಯು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದ ಸಂಗಮ ಭೂಪನು" ಗುರುರಾಯನ ಅಣ್ಣನಲ್ಲ. ಇವನು ಬಹುಶಃ 155 ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಿದ ಹೈವರಾಜನಿಗೂ ಕೇಶವರಾಜನಿಗೂ ನಡುವೆ ಆಳಿದ ಸಂಗಮನಾಗಿರಬಹುದು. ಹೀಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ "ಗಂಡುಗಲಿಗಳ ಗಂಡಮಂಡಳೇಶ್ವರ ಹೈವ ನೃಪಸುತ" ಸಂಗೀತಪುರದ ದೊರೆಯ ಮಗನಾದ ಈ ಸಂಗಮನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕೋಟೇಶ್ವರ ಕವಿಯು ಬರೆದ ಜೀವಂಧರ ಷಟ್ಪದಿಯ ಕಾಲವನ್ನು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ 1500 ರಿಂದ ಸುಮಾರು 60 ವರ್ಷ ಆಚೆಗೆ ಒಯ್ಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. (ಕವಿಚರಿತೆಯ ಎರಡನೆಯ ಪುಸ್ತಕದ 145 ನೆಯ ಪುಟನೋಡಿ).

ಕಾವ್ಯಸಾರವೆಂಬ ಕನ್ನಡ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸಂಕಲಿಸಿದ ವಿದ್ಯಾನಂದನು ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲಿರಾಯ, ಗುರುರಾಯ; ಸಾಳ್ವದೇವರಾಯರ ಆಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾರಕಳದ ಭೈರವರಾಜನಲ್ಲಿಯೂ ವಾದಿಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿ, ವಿಜಯನಗರದ ಕೃಷ್ಣರಾಜನಿಂದ ಗೌರವಿಸಲ್ಪಟ್ಟನೆಂಬದಾಗಿ ಕವಿಚರಿತೆಯವರು ನಗರ ತಾಲೂಕಿನ 46 ನೆಯ ಶಾಸನವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ 228 ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿಜಯನಗರದ ಕೃಷ್ಣರಾಯನ ಕಾಲವು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ 1509–1529. ಈ ಕೃಷ್ಣರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ "ದಾವಣಿ ಶ್ರೀವೀರ ಹಿರಿಯರ ಬೈರರ್ಸ ಒಡೆಯರ ಅಳಿಯಂದಿರು ಬೊಮ್ಮಲದೇವಿಯ ಕುಮಾರರು ಇಮ್ಮಡಿ ಬೈರರ್ಸ ಒಡೆಯರು ಕಳಸ ಕಾರಕಳದ ರಾಜ್ಯ

ವನ್ನಾಳುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು" ಮೂಡುಗೆರೆ 41 ನೆಯ ಶಾಸನದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಭೈರವ ಎಂಬ ನಾಮಾಂಕಿತವು ಕಾರಕಳದ ದೊರೆಗಳಿಗೂ ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿ ಆಳಿದ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬ ಅರಸರಿಗೂ ಹೇಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು ಎಂಬೀ ವಿಷಯವಾಗಿ 'ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಾಚೀನ ಇತಿಹಾಸ' ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿದಾಯಕವಾದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬರೆದ ಮ.ರಾ. ಗಣಪತಿರಾವ್ ಐಗಳರು "ಜಿನದತ್ತರಾಯನ ಮಗನಾದ ಪಾರ್ಶ್ವಚಂದ್ರನು ಆಳುವ ಕಾಲ ದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಭೈರವಿಯಾದ ಪದ್ಮಾವತಿಯೇ ರಕ್ಷಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ತನ್ನ ಹೆಸರಿಗೆ ಭೈರವ" ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡನೆಂಬದಾಗಿ ಹೇಳುವರು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಅಷ್ಟು ಸರಿಯೆನ್ನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಭೈರವ ಭೈರವೀ ಎಂಬಂಥ ಶಾಕ್ತೇಯ ದೇವತೆಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಜೈನರು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳು ವುದಿಲ್ಲ. ಜೈನರಾಜರಲ್ಲಿಯೂ ಜೈನಕವಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಅಪೂರ್ವ. ಬಯ್ಯ, ಬಯ್ಯು, ಪಯ್ಯ, ಅಬ್ಬಾಯ, ಬಾಯಣ್ಣ, ಬಯ್ಯಕ್ಕ ಎಂಬೀ ಹೆಸರುಗಳು ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಿವೆ. V ನೆಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲನು "ಭೂಪಾಲೋತ್ತಮ ಬಯ್ಯ ಣೇಂದ್ರ ತನುಜಂ." ಬಯ್ಯನು ಅರಸಾದರೆ ಅವನನ್ನು ಬಯ್ಯರಸು ಎಂದು ಕರೆಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಮೂಡು ಗೆರೆಯ ತಾಲೂಕಿನ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಭೈಯರಸ ಎಂತಲೇ ಇದೆ. ಈ ಬಯ್ಯರಸ ಪದವೇ ಭೈಯರ್ಸ, ಭೈರಸ ಎಂದಾಗಿ, ಕೊನೆಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಭೈರವ ರೂಪವನ್ನು ಪಡೆದಿರಬೇಕು. ಕಾವ್ಯಸಾರದ ಪೀಠಿಕೆ ಯಲ್ಲಿ "ಅಭಿನವವಾದಿ ವಿದ್ಯಾನಂದ ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಭಲ್ಲಾತಕೀ ಪುರವರಾಧೀಶ್ವರ ಭೈರಾಗಿಗೆ ಬರೆಸಿಕೊಟ್ಟ ಕಾವ್ಯಸಾರಕ್ಕೆ ಮಂಗಳ ಮಹಾಶ್ರೀ" ಎಂದಿದೆ. ಪೀಠಿಕೆಯನ್ನು ಬರೆದವರು "ಈ ಬೈರಾಗಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಏನೂ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ" ಎನ್ನುವರು; ಆದರೆ ಕವಿಚರಿತೆಯವರು "ಇಲ್ಲಿ ಏನೋ ತಪ್ಪು ಬಿದ್ದಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ" ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಭಲ್ಲಾತಕೀಪುರವು ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆ ಎಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಮೂಲದಲ್ಲಿ 'ಬಯ್ರಸಗೆ' ಎಂದಿದ್ದ ಶಬ್ದವು ನಕಲು ಮಾಡುವಾಗ 'ಬಯ್ರಗಿಗೆ' ಎಂದು ಬಹುಶಃ ಮಾರ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಕಾವ್ಯಸಾರವು 'ಭಲ್ಲಾತಕೀಪುರವರಾಧೀಶ್ವರ ಬೈಯರಸಗೆ ಬರೆಸಿಕೊಟ್ಟ ಗ್ರಂಥವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಅವ ಕಾಶವಿದೆ. "ವಿಬುಧರಿಂ ಕೀರ್ತಿಯಂತಾಳ್ದ" "ಸುಕವಿಜನಮನಃಪದ್ಮಿನೀ ರಾಜಹಂಸಂ" ಎಂಬ ಬಿರುದಿದ್ದವನಿ ಗೋಸ್ಕರ ಪಡೆದಿದ್ದನೆಂದು (II ನೆಯ ಶಾಸನ) "ಬರೆಸಿಕೊಟ್ಟ ಕಾವ್ಯಸಾರ" ಎಂಬ ಮಾತುಗಳು ಆಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಒಪ್ಪುವುವು. ಹಾಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯಸಾರಕ್ಕೆ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ವಿಜಯ ಸಂವತ್ಸರವನ್ನು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ 1533 ಕ್ಕೆ 60 ವರ್ಷ ಹಿಂದೆ ಎಂದರೆ ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ 1473ಕ್ಕೆ ಕೊಂಡುಹೋದರೂ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ವಾದಿವಿದ್ಯಾನಂದನು ವಿಜಯನಗರದ ಕೃಷ್ಣರಾಯನಿಂದ (1505–1529) ಮನ್ನಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ತರುವಾಯ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಸಾರವನ್ನು 1533 ನೆಯ ವಿಜಯ ವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಭೈರವನಿಗೆ ಬರೆಸಿಕೊಟ್ಟನೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸಂಗ್ರಹಾ ತ್ಮಕವಾದ ಆ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಆತನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ, ಅದನ್ನು ಭಲ್ಲಾತಕೀಪುರವ ರಾಧೀಶ್ವರ ಬೈಯರಸನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಪಡೆದ ನಂತರವೇ ವಿಜಯನಗರದ ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಗೌರವಾರ್ಹ ನಾದನೆಂಬ ಅನುಮಾನವು ಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥವು ಹಿರಿಯ ಭೈರವನಿಗಾಗಿ ಅಭಿನವಾದಿ ವಿದ್ಯಾ ನಂದನು ಸಂಕಲಿಸಿದ್ದರೆ, ಭೈರವನು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ 1473 ರಲ್ಲಿ ನಗಿರರಾಜ್ಯದ ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯ ವಾಳಿರಬೇಕು. ಅವನ ತರುವಾಯ ಬಂದ ಚಿಕ್ಕಭೈರವನು ಅಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧನೂ ಅಲ್ಲ, ಬಹುಶಃ ಹೆಚ್ಚುಕಾಲ ಆಳಲೂ ಇಲ್ಲ. ಸುಮಾರು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ 1500 ರಲ್ಲಿ ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲನು ಆಳಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. "ಹೈಗ ಕೊಂಕಣ ವನ್ನು ಒಳಕೊಂಡ ನಗಿರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರ ಸಲುವ ದೇವರಾಯ ಒಡೆಯನು ಕ್ರಿ.ಶ.

1500 ರಲ್ಲಿ ಆಳುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು" ಮ.ರಾ. ಗಣಪತಿ ಐಗಳರ ಅಮೂಲ್ಯಗ್ರಂಥದ 146 ನೆಯ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಆಧಾರವಿದ್ದದ್ದೇ ಆದರೆ, ನನ್ನ ಅನುಮಾನವು ಇನ್ನೂ ದೃಢವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಉಕ್ತವಾದ 'ಸಲುವ ದೇವರಾಯನು' ಬಹುಶಃ ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲ ದೇವನಾಗಿರಬೇಕು. ಇದುವರೆಗೆ ನಿಷ್ಕರ್ಷಿಸಿದ ಚರಿತ್ರಾಂಶಗಳ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ವಿರೋಧವಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ.

ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆಯ ಹಿರಿಯ ಭೈರವ (ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ ಸುಮಾರು 1462, 1473)
ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲ (ಸುಮಾರು 1500)
ಸಾಳ್ವದೇವ ಯುವರಾಜ (ಸುಮಾರು 1522)
ಹಿರಿಯ ಭೈರವನ ಮಗ ಗುರುರಾಯ (ಸುಮಾರು 1522–1530)
ಸಾಳ್ವದೇವ (ಸುಮಾರು 1533, 1541, 1559)
ವಿಜಯನಗರ ಕೃಷ್ಣರಾಯ (1505–1529)
ಕಾರಕಳದ ಭೈರಯರಸ, ಹಿರಿಯ ಭೈರಯರಸರು (1492–1524)
ಅಭಿನವವಾದಿ ವಿದ್ಯಾನಂದ (ಸುಮಾರು 1450–1530)

ಜನಗಳನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಹುಲಿಯನ್ನು ಸಳದಿಂದ ಹೊಡೆದು ಕೊಂದವನ ಕುಲದವರನ್ನು ಹೊಯ್ಸಳ, ಹೊಯ್ಸಾಳರೆಂದು ಕರೆದರೆಂಬದಾಗಿ ಕೆಲಮಂದಿ ಶಾಸನಕವಿಗಳು ಹೇಳಿದಂತೆ, ಈ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸಾಳ್ವ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಏತಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟರೆಂದು ಈ ಶಾಸನವು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಳ್ವರ ಉಲ್ಲೇಖವು ಮಹಾಭಾರತ ಹರಿವಂಶಗಳೆಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತ ಗ್ರಂಥಗಳ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದೆ. ಆದರೆ ಇದು ಬಹುಪುರಾತನ ಕಥೆ; ಮೂರುಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಆಗಿಹೋದ ಆ ಸಾಳ್ವನುಸಾಳ್ವರ ಹೆಸರುಗಳು ಬಹುಶಃ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಯುಗದವರ ನಾಲಗೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿರಬಹುದಾದರೂ, ಅಂಥ ಪುರಾಣಪುರುಷರ ಸಂತತಿಯು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ಹದಿನಾರನೆಯ ಶತಮಾನದವರೆಗೆ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ನಡೆದುಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಆಧಾರವಿಲ್ಲದೆ ಸಾಧನೆಮಾಡುವುದು ನನ್ನಿಂದ ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸಾಳುಕೆರೆ, ಸಾಳೂರು (ಸಾಣೂರು), ಸಾಣೆಕಟ್ಟೆ, ಸುಂಕಸಾಳ ಇತ್ಯಾದಿ ಗ್ರಾಮ ನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆ ಪರಪದವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಸಾಳಶಬ್ದವು ಬಹುಶಃ ಸಾರ್ಥಕವಾದ ದ್ರಾವಿಡ ಪದವಾಗಿ ಇರಬೇಕು. ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಕಾರ ತಕಾರ ಪಲ್ಲಟಗಳು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿವೆ. ಸಾಣೂರು–ತಾಣೂರು, ಸಾಳಗೇರಿ–ತಾಳಗೇರಿ, ಸುದೇಕಾರ–ತುದೇಕಾರ ಇತ್ಯಾದಿ. ಹಿರಿಯ ಭೈರವನ ದೊಡ್ಡಪ್ಪನಾದ ಭೈರವನು 'ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿಯ ಮಹಾವರ ಕೊಪ್ಪಣದಲ್ಲಿ (ಕೊಪ್ಪಳ?) ಶೋಭೆವೆತ್ತು...ಚೆಲುವಾಗಿ ತೋರ್ಪ...ತಿಳುವಳ್ಳಿಯ...ಪುರವರಾಧೀಶ್ವರನೆಂದು' ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆ ಕಾಲದ ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿ ನಾಡಿನ ತಿಳುವಳ್ಳಿಯಿಂದ ಇಂದಿನ ಹೊನ್ನಾವರ ತಾಲೂಕಿನ ತಾಳೊಳ್ಳಿಗೆ (ಸಾಳ್ವಳ್ಳಿಗೆ) ದೂರವಿಲ್ಲ. ತಿಳುವಳ್ಳಿಯ ಅಥವಾ ಸಾಳ್ವಳ್ಳಿಯ ದೊರೆಗಳು ಸಾಳ್ವರೆಂದೂ ಸಳುವರೆಂದೂ ಏತಕ್ಕಾಗಬಾರದು? ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಸಳುವ, ಸಲುವ ಎಂಬೀ ಎರಡು ಪದಗಳು ಸಮಾನಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬರುವುವು. ಚಲ್ವ, ಚಲುವ ಇವುಗಳ ರೂಪಗಳು ಸಲ್ವ, ಸಲುವ ಎಂದಾಗುತ್ತವೆ. ಚಲ್ವ ನಾರುಯಣ ಎಂಬುದು ಸಳ್ವ ನಾರಾಯಣವಾಗಿರಬಹುದೇ?

ಹಿಂದೆ ಕೊಟ್ಟ ವಂಶವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮನೆತನಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆ; ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ವಿವಾಹ ಸಂಬಂಧಗಳು ಬೆಳೆದು ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಇವು ಭಿನ್ನಗೋತ್ರಗಳು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆದುದರಿಂದ ಸಾಳ್ವ ವಂಶದ ಮೊದಲಿಗನಾದ ನಾರಾಯಣನು (೬೦ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿ) ಇನ್ನೊಂದು ವಂಶದ ಮೂಲಪುರುಷ

ನಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿರಿಯ ಭೈರವನ ತನಕ ಒಂದು ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಅಳಿಯಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರಕಾರ ಪಟ್ಟವು ಮಾವನಿಂದ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಡೆದಿರಬೇಕು. ಮತ್ತೊಂದು ಮನೆತನವು ಮಕ್ಕಳ ಕಟ್ಟನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೋ, ಅಥವಾ ಒಬ್ಬಳೇ ಮಗಳಾದ ನಾಗಲದೇವಿಯನ್ನು ಹಿರಿಯ ಭೈರವನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುದರಿಂದಲೊ, ಅಥವಾ ಹಿರಿಯ ಭೈರವನು ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದುದರಿಂದಲೋ ಆ ಎರಡು ಮನೆತನಗಳು ಕೆಲವು ಕಾಲ ಕೈಗೂಡಿ ಬದುಕಿದುವು. ಆದರೂ ಜಗಳಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. "ಸಾಳುವ ದಟ್ಟ ವಿಭಾಡ" ಎಂದು ಹಿರಿಯ ಭೈರವನನ್ನು ಕುರಿತು ಶಾಸನಕಾರನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಮರಣಾನಂತರ ಅಳಿಯಕಟ್ಟಿನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಿಚ್ಚು ಹೊಗೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿತು. ಸಾಳ್ವಮಲ್ಲನ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ಸೋದರಳಿಯನು "ಕೊಂಕಣದಲ್ಲಿ ಗರ್ವಿಸಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟನು." ಇತ್ತ ಹಿರಿಯ ಭೈರವನ ಮಗ ಗುರುರಾಯನು ಇಬ್ಬರ ಮೇಲೆ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಮಸೆಯುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದನು. ಕರ್ಣಾಟಕದ ಇತರ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಆದಂತೆಯೇ ನಗಿರರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ 1530 ರಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತಃಕಲಹವು ಕಾಲುಹಾಕಿತು.

ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯು ಚೈತ್ಯಾಲಯ ನಿರ್ಮಾಪಣ, ಬಿಂಬಸ್ಥಾಪನ, ಗೋಮಟೇಶ್ವರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಮುಗಿಯಿತು ಹೊರತು, ರಾಜ್ಯವು ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದ ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ಹೊರಳಾಡಿ ಬೀಳದಂತೆ ರಾಜ್ಯರಕ್ಷಣೆಗೂ ಪ್ರಜಾಹಿತಕ್ಕೂ ಬೇಕಾದ ನ್ಯಾಯನಿಬಂಧನೆಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸುವ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ರಾಜನಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದುತರದ ಅಸಹ್ಯವಾದ ಭೋಗಪರಾಯಣತೆಯೂ ಸುಖಲಾಲಸೆಯೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಾ ಬಂದುವು. ಅರಸರು "ರಾಜ್ಯಂಗೆಯ್ಯುವುದೆಂದರೆ...ಪಟ್ಟಮಹಾದೇವಿಯರಿಂದ ಅನೇಕ ಪುರಂಧ್ರಿಯರೊಳ್ ಕೂಡಿ...ಸುಖಸಂಕಥಾವಿನೋದದಿಂದ ಇರುವುದೆಂದು" ಅರ್ಥವಾಯಿತು. ಅರಸರ ಬಿರುದಂಕ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಡಿ ಕೀರ್ತಿಡಂಗುರವನ್ನು ಸಾರುವುದಕ್ಕೆ ಆಸ್ಥಾನ ಕವಿಗಳು ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು. ಇಂಥವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಾದರೂ ಈ ಶಾಸನಕರ್ತೃಗಳಾಗಿರಬೇಕು. (ಆದಿಯಪ್ಪನು ತನ್ನ ಧನ್ಯಕುಮಾರ ಚರಿತೆಯನ್ನು "ತುಳುದೇಶದ ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆಯ ದೊರೆ ಭೈರವರಾಯನ ಗುರುವಾದ ವೀರಸೇನನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಬರೆದಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ." (ಕವಿಚರಿತೆ –II 413). ಆದುದರಿಂದ ಆದಿಯಪ್ಪನು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ 1650 ಕ್ಕಿಂತ ಸುಮಾರು 200 ವರ್ಷ ಹಿಂದೆಯೇ ಎಂದರೆ ಸುಮಾರು 1450ರಲ್ಲಿ ಬದುಕಿರಬೇಕು. ಈ ಆದಿಯಪ್ಪನು ಬಹುಶಃ II ನೆಯ ಶಾಸನದ ಕವಿಯಾಗಿರಬೇಕು. ಭಾರತವನ್ನು ಬರೆದ ಸಾಳ್ವನು V ನೆಯದರ ಕವಿ ಎಂಬ ಅನುಮಾನವಿದೆ). ಜನಜೀವನದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಹೋದ ಉದ್ಯೋಗನಿರುತ್ಸಾಹವೂ ವಿಷಯಲಂಪಟತೆಯೂ ಬಾಹ್ಯಾಡಂಬರವೂ ಇಂಥವರ ಕವಿತೆಯಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹರಿದು ಬಂದು ಅದನ್ನು ಇನ್ನೂ ಕಳಂಕಿಸಿದುವು. ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿಯ ಭರತೇಶ ವೈಭವ, ಸಾಳ್ವನ ರಸರತ್ನಾಕರ; ಕೋಟೇಶ್ವರನ ಜೀವಂಧರ ಷಟ್ಪದಿ, ಆದಿಯಪ್ಪನ ಧನ್ಯಕುಮಾರ ಚರಿತೆ ಮೊದಲಾದ ಉದ್ಗ್ರಂಥಗಳ ಬಣ್ಣದ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ಮಸಿ ಚೆಲ್ಲತಕ್ಕ ಶೃಂಗಾರವರ್ಣನೆಯೇ ಆ ಕಾಲದ ಜನಜೀವನದ ಅಶ್ಲೀಲಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಆದರೂ ಇಂಥ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಯೋಜನ ಉಂಟಾಗದೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಕವಿಗಳು ಹಿಂದಿನ ಹಳೆಗನ್ನಡದ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಾದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಜನಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯತಕ್ಕ ಪದ್ಯಸರಣಿಯಲ್ಲಿ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಕೊಂಡುಹೋಗಿ, ದಾಸರ ತುಂಡುಪದಗಳೂ, ಹಳ್ಳಿಯ ವರಸಾಂಗತ್ಯಗಳೂ ಭಾಗವತರ ಯಕ್ಷಗಾನಗಳೂ ಬೆಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ನೆಲವನ್ನು ಹಸನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ತುಳುನಾಡನ್ನು ಒಳಕೊಂಡಿದ್ದ ನಗಿರರಾಜ್ಯದ ಸಮೇತ ಆ ಅರಸರಿಂದ ಪೋಷಿತವಾದ ಕನ್ನಡ ವಾಙ್ಮಯವು ಮುಳುಗಿಹೋದರೂ, ಅದರ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದ ವರ್ಚಸ್ಸು ಗಂಗಾವಳಿ

ಹೊಳೆಯಿಂದ ಪಯಸ್ವಿನಿ ಹೊಳೆಯವರೆಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿರುವ ತುಳುನಾಡಿನ ಮೇಲೆ ಬೀಳದೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಅಂದವಾದ ಸಂಜೆಯ ಕೆಂಬೆಳಗನ್ನು ಕಂಡು ಭಟಕಳ ಅಪ್ಪಯ್ಯ, ಗೇರುಸೊಪ್ಪೆ ಸಾಂತಯ್ಯ, ಮೂಲಿಕೆಯ ವೆಂಕಣ್ಣ ಕವಿ, ಜೈನ ನೇಮಣ್ಣ, ಪಾರ್ತಿಸುಬ್ಬ, ನಂದಳಿಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ, ಮೊದಲಾದ ತುಳುನಾಡಿನ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕವಿಗಳು ಹೊರಬಿದ್ದು, ಹಳ್ಳಿಯ ಎದೆಯು ಅಲುಅಲುಗಿ ಕರಕರಗಿ ಉಬ್ಬೇರುವಂತೆ ಕನ್ನಡದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು

ಸಾಂಗತ್ಯ

ಅಳಿವಂತೆ ರಾಗವ, ತುಳಿವಂತೆ ಜಾಡ್ಯವ । ಹಿಳಿವಂತೆ ಮೋಹನರಸವಾ ।
ತೊಳೆವಂತೆ ಮನವ ಸಂಜೀವನಾವಮೃತವನು । ತಳಿವಂತೆ ರಾಗ ದೋರಿದರು ।
ಹಬ್ಬಿಸುವಂತೆ ರಾಗವ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕಕೆ । ಎಬ್ಬಿಸುವಂತೆ ರೋಮಗಳಾ ।
ಕಬ್ಬಿನ ಬಿಲ್ಲು ಜೇವೂಡದಂತೆ ಪಾಡಿದ । ರೊಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಂಪಿನಿಂಪಿನೊಳು ॥

(ರತ್ನಾಕರವರ್ಣಿ)

ಬಿಳಿಗಿಯ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳು

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವೆಂದೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡ ವಿಜಯನಗರದ ರಾಯ ಸಂಸ್ಥಾನವು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ ೧೫೬೫ನೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ತಾಳಿಕೋಟೆಯ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಾಶವಾದನಂತರ ಅದುವರೆಗೆ ಅದಕ್ಕೆ ವಳಿತವಾಗಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಚಿಕ್ಕ ದೊಡ್ಡ 'ಅರಸ್ಥಾನಗಳು' ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಕೆಲಕಾಲ ತಮ್ಮತಮ್ಮೊಳಗೆ ಹೊಡೆದಾಡಿ, ತರುವಾಯ ಕೆಳದಿ ನಾಯಕರಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು, ಕೊನೆಗೆ ಹೈದರ ಆಲಿಯ ಬಾಯಿಗೆ ಬಿದ್ದು, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದೆ ಮಾಯವಾಗಿ ಹೋದುವಷ್ಟೆ. ಇಂಥ 'ಅರಸ್ಥಾನಗಳ' ಮುಖ್ಯ ಪಟ್ಟಣಗಳಾಗಿದ್ದ—ಬಾರಕೂರು, ಬಸರೂರು, ಕೆರವಸೆ, ನಂದಾವರ, ಪುತ್ತಿಗೆ ಎಂಬವು ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಬನವಸೆ, ಸ್ವಾದೆ, ಗೆರಸಪ್ಪೆ, ಹಾಡವಳ್ಳಿ, ಬಿಳಿಗಿ ಎಂಬಿವು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಈಗ ಹಳೆಯವಾಗಿ ಹಾಳು ಬಿದ್ದಿದ್ದರೂ, ಅವು ಒಂದಾನೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ 'ತುಂಡರಸರ' ರಾಜಧಾನಿಗಳಾಗಿಯೂ, ಕನ್ನಡ ವಾಙ್ಮಯದ ಆಶ್ರಯಸ್ಥಾನಗಳಾಗಿಯೂ ಇದ್ದುದರಿಂದ, ಅವು ಇತಿಹಾಸ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ನಿಕ್ಷೇಪ ಸ್ಥಳಗಳಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಬಿಳಿಗಿ ಎಂಬುದು ಇಂಥಾದ್ದೊಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ.

ಬಿಳಿಗಿಯು ಮುಂಬಯಿ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಕರಾವಳಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಾದ ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಸಿದ್ಧಾಪುರ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ, ಸಮುದ್ರ ತೀರದಿಂದ ಸುಮಾರು ೩೫ ಮೈಲಿ ದೂರ, ಕುಮಟಾ ಸಿದ್ಧಾಪುರ ರಸ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಇದೆ. ಬಿಳಿಗಿಯಿಂದ ೫ ಮೈಲಿ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಾಪುರ; ಸಿದ್ಧಾಪುರದಿಂದ ೨೫ಮೈಲಿ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ, ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಇಕ್ಕೇರಿ ಅಥವಾ ಕೆಳದಿ ಅರಸರ ಮುಖ್ಯ ಪಟ್ಟಣವಾಗಿದ್ದ ವಂಶಪುರ ವನ್ನು ಮುಟ್ಟಬಹುದು. ಬಿಳಿಗಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ೨೦ ಮೈಲು ನೈಋತ್ಯಕ್ಕೆ ಗೆರಸಪ್ಪೆ (ಭಲ್ಲಾತಕೀಪುರ), ಗೆರಸಪ್ಪೆಯಿಂದ ತೆಂಕಲು ಸುಮಾರು ೧೦ ಮೈಲಿಗಳೊಳಗೆ ಹಾಡುವಳ್ಳಿ (ಸಂಗೀತಪುರ) ಹಾಡುವಳ್ಳಿಯಿಂದ ೮ ಮೈಲಿ ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಕಡಲುಕರೆಯಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟಕಳ, ಭಟ್ಟಕಳದಿಂದ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಹೊನ್ನಾವರ ಬಂದರು; ಈ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಮುಂಚಿನ ಹೈಗನಾಡಿನ ಬಹು ಭಾಗವು ತಿಳಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಎಂಬಂತೆ ಹಳೆಯ ಕೋಟೆಗಳೋ. ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳೋ, ವೀರಕಲ್ಲು ಗಳೋ, ಗುಡಿಗೋಪುರಗಳೋ, ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವುದುಂಟು. ಬಿಳಿಗಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಅದರ ಸರಹದ್ದಿನಲ್ಲಿಯೂ ಅನೇಕ ಕಲ್ಲು ಬರಹದ ಕಂಬಗಳು ಇವೆಯಂತೆ. ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ ೧೮೬೩ರ ವರೆಗೆ ಬಿಳಿಗಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಶಿಲಾ ಶಾಸನಗಳು ಇದ್ದುವೆಂದು 'ನಾರ್ತ್ ಕ್ಯಾನರಾ ಗೆಜೇಟಿಯರ್' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹನುಮಂತನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ, ಎರಡು ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿಯಲ್ಲಿ, ಮಿಕ್ಕುಳಿದುದು ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಅದೇ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಗಲಿ, ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಆಗಲಿ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಆ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಮೆ. ರಾವ್ ಬಹದ್ದೂರ್ ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಕರ್ಣಾಟಕ ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದ ಅವತರಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ "ಬಿಳಿಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ ೧೫೯೨ ವರ್ಷದ ಶಾಸನದ ಒಂದು ಪ್ರತಿಯು ಮದರಾಸಿನ 'ಓರಿಯಂಟಲ್ ಲಾಯ್‌ಬ್ರೆರಿ

ಯಲ್ಲಿದೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಮಾತಿನ ಆಧಾರದಿಂದ ಮದರಾಸಿನ ಓರಿಯಂಟಲ್ ಲಾಯ್‌ಬ್ರೆರಿಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೆ 'ಲೋಕಲ್ ರೆಕೊರ್ಡ್ಸ್' ಎಂಬ ಕೈಬರಹದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ೨೩ನೆಯ ಸಂಪುಟದ ೧೫೪ ಮತ್ತು ೧೬೨ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಶಾಸನಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಲಾಯ್‌ಬ್ರೇರಿಯಲ್ಲಿಯ ಈ ಶಾಸನಗಳು ನಾರ್ತ್ ಕ್ಯಾನರಾ ಗಜೇಟಿಯರದಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿದ್ದ ಬಿಳಿಗಿಯ ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳ ಯಥಾ ಪ್ರತಿಗಳೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಲಾಯ್‌ಬ್ರೆರಿಯ ಕೈಬರಹದ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವ ಮೊದಲು ತೆಲುಗು ಬರಹಗಾರನು ತೆಲುಗು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಶಾಸನವನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಪರಿ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ.

'ಬಿಳಿಗಿ ತಾಲ್ಲೂಕು ಕೊಂಡ್ಲಿಮಾಗಣೆ ಪೈಕಿ, ಕಸಬಾ ಸಿದ್ಧಪುರಾನಿಕಿ ದಕ್ಷಿಣಭಾಗಂ ಕೋಶೇಡು ದೂರಾನ ಕೊಂಡ್ಲಿ ಮಾಗಣೆಲೋ ಶಿರವಳಿಗೆ ಗ್ರಾಮಲೋ' ಹನುಮಂತದೇವರ ಗುಡಿಲೋ ಹನುಮಂತ ದೇವರ ಕಿಂದ ವುಂಡೇ ಶಾಸನಕ್ರಮ ಮೆಟ್ಲನ್ನನು...... ಬಿಳಿಗಿ ತಾಲೂಕು ಚಿಕ್ಕ ಇವತ್ತಳಿಗೆ ಮಾಗಣೆ ಕಸಬಾ ಬಿಳಿಗಿಲೋ ಜೈನ ಬಸ್ತಿಲೋ ವುಂಡೇ ವಾಕಿಟಿಕಿ ಎಡಮ ಪಾರ್ಶ್ವಂ ವುಂಡೇ ರೆಂಡು ಶಾಸನಮುಲ...... ಬಿಳಿಗಿಲೋ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಸ್ಥಾನ ಮುಲೋವಾಕಿಟು ಎಡಮ ಪಾರ್ಶ್ವಂ ವುಂಡೇ ಶಾಸನಕ್ರಮ...... '

ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಗೆಜೆಟಿಯರ್ ಪುಸ್ತಕವು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಲಾಯ್‌ಬ್ರೆರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪ್ರತಿಗಳು ವಿಶ್ವಸನೀಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿನ ಇತಿಹಾಸಾಂಶವು ನಂಬತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಸಾಕ್ಷ್ಯವೂ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಈ ಲೇಖದಲ್ಲಿ ಉದ್ಧೃತವಾದ ಶಾಸನಾಂಶವು ಮದ್ರಾಸಿನಿಂದ ಎರವು ತಂದಂಥವುಗಳೇ ಹೊರತು ಬಿಳಿಗಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಎರಕ ಹೊಯ್ದುವುಗಳಲ್ಲ. ಅವನ್ನು ನಕಲು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸರ್ವವಿಧದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹಾಯಮಾಡಿದ ಆ ಲಾಯ್‌ಬ್ರೆರಿಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ 'ಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಈ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಬಿಳಿಗಿಯಲ್ಲಿಯ ನಾಲ್ಕು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನ ಗುಡಿಯೊಳಗಿನ ಶಾಸನವು ಸವೆದು ಹಾಳಾಗಿ ಓದಲಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಗೆಜೆಟಿಯರ್ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಲಾಯ್‌ಬ್ರೆರಿಯಲ್ಲಿಯ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹೀಗಿದೆ (೨೩ನೆಯ ಪುಸ್ತಕ ೧೫೪ನೆಯ ಪುಟ):—

"ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಾಭ್ಯುದಯ ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ ವರುಷ ೧೪೦೦ನೆಯ ಹೇವಿಳಂಬಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಶ್ರಾವಣ ಶುದ್ಧ ೩ರಲ್ಲು ಶ್ರೀ ಮತ್ತು ಶಿರಳಿಗೆಯ ಬೊಮ್ಮಣ್ಣನ ಮಗ ತಿಪ್ಪರಸಯ್ಯನವರು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡಿಸಿದ ಹನುಮಂತ ದೇವರು."

ಈ ಶಾಸನವು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ ೧೪೭೩ನೆಯ ಜುಲಾಯಿ ೧೩ರಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ಮಿಕ್ಕುಳಿದ ಮೂರು ಶಾಸನಗಳಿಗಿಂತ ಹಳೆಯದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ತಿಪ್ಪರಸಯ್ಯನು ಯಾರೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಎರಡನೆಯ ಮತ್ತು ಮೂರನೆಯ ಶಾಸನಗಳು ಬಿಳಿಗಿಯಲ್ಲಿಯ ಬಸದಿಯ ದ್ವಾರದ ಎಡಗಡೆ ಜೋಡುಕಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಕೊರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಒಂದೊಂದು ಕಲ್ಲು ಸುಮಾರು $6\frac{1}{2}$ ಫೀಟ್ ಉದ್ದ $2\frac{1}{2}$ ಫೀಟ್ ಅಗಲ, ಶಾಸನ ಪಂಕ್ತಿ ಸಂಖ್ಯೆ ಮೊದಲನೆಯದರಲ್ಲಿ 79, ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲಿ 85, ಶಾಸನಗಳ ವಿಷಯವು ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ಬಸದಿಗೆ ಕಾಲಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟ ಭೂಸ್ವಾಸ್ತಿಯ ವಿವರ. ಪ್ರತಿ ಒಂದರ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಮತ್ಪರಮ ಗಂಭೀರ ಸ್ಯಾದ್ವಾದ ಆದಿಯಾದ ಶ್ಲೋಕವಿದೆ. ಎರಡೂ ಇತಿಹಾಸ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ಅಮೂಲ್ಯವಾಗಿವೆ.

ಜಯಂತಿ ನಿರ್ಜಿತಾಶೇಷ ಸರ್ವದೈಕಾಂತ ನೀತಯಃ ।
ಸತ್ಯವಾಕ್ಯಾಧಿಪಾಶ್ಮಶ್ವದ್ವಿದ್ಯಾನಂದಾ ಜಿನೇಶ್ವರಾಃ ॥ 2 ॥

ಅಥಾಸ್ತಿಜಂಬೂದ್ವೀಪೇಸ್ಮಿನ್‌ಮೇರೋರ್ದಕ್ಷಿಣತೋದಿಶಿ ।
ಆರ್ಯಖಂಡಾಂಗನಾವಕ್ತ್ರಮಿವಶ್ರೀವನ್ಯಮಂಡಲ ॥ 3 ॥

ಅಂತೆಸೆವ ವನ್ಯದೇಶದೊ
ಳಂತಾತೀತ ಪ್ರಕಾರ ಶೋಭಾ ರುಚಿಯಂ ।
ತಾಂ ತಳೆದೈಸೂರೆಂಬ ಪು
ರಂ ತೋರ್ಪುದು ಚಂದ್ರಗುತ್ತಿಪುರ ಪರಿಸರದೊಳ್ ॥

"ಆ ಪೊಳಲೊಳ್ ಪಲಂಬರರಸುಗಳನುಕ್ರಮದಿಂ ಧರ್ಮವಿಜಯಿಗಳಾಗಿ ರಾಜ್ಯಂಗೈಯುತ್ತಾ ಸಂತಾನದೊಳ್ ಮುಂಡಣ್ಣೊಡೆಯರೆಂಬ ಮಹಾರಾಜರಿಗೆ ಕಲ್ಲಪ್ಪೊಡೆಯರುಂ ಬೋಳಪ್ಪೊಡೆಯರುಂ ಅಮ್ಮಣ್ಣೊಡೆಯರುಮೆಂಬ ಮೂವರ್ ತನಯರಾದವರೊಳ್ ಕಲ್ಲಪ್ಪಭೂಪಾಲಂ ತನ್ನ ಜನನಸ್ಥಾನಮಪ್ಪ ಐಸೂರೊಳ್ ಪಾರ್ಶ್ವತೀರ್ಥಂಕರರ ಬಸದಿಯಂ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಂ ಮಾಡಿ ತತ್ಪೂಜಾರ್ಥವಾಗಿ ಬಜ್ಜೆಯ ಹಳ್ಳದ ಗ್ರಾಮದೊಳಿಪ್ಪಂತಾ ನಾಲ್ಕು ಗದ್ಯಾಣ ಮುನ್ನೂರು ಖಂಡುಗ ಬತ್ತಮುಂ ಬರ್ಪಕ್ಷೇತ್ರಮಂ ಶಾಸನಾಂಕಿತಮಂ ಮಾಡಿ ಮತ್ತು ಇಡುವಣೆಯ ಪಾರ್ಶ್ವತೀರ್ಥಂಕರರ ಪೂಜೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಹೊರಗುಪ್ಪ ಹೆಬ್ಬೈಲ ಕಾಡೊಳಗೆ ಅರವತ್ತುಮೂರು ಗದ್ಯಾಣಮೆತ್ತಿ ಬರ್ಪ ಕ್ಷೇತ್ರಮಂ ಶಾಸನಾಂಕಿತಮಂ ಮಾಡಿದಾತಂಗೆ ಮುದ್ದಣ್ಣ ಭೂಪಾಲನುಂ ನರಸಿಂಹ ಭೂಪಾಲನುಂ ಎಂಬೀರ್ವರ್ ಕುಮಾರರಾದವರವರೊಳ್ ಮುದ್ದಣ್ಣ ಭೂಪಾಲಂಗೆ ಬೈರವೇಂದ್ರನುಂ ಕಲ್ಲ ಭೂಪಾಲನುಂ ಎಂಬೀರ್ವರ್ ಕುಮಾರರಾದರಾ ನರಸಿಂಹ ಭೂಪಾಲಂಗೆ ಘಂಟಣ್ಣೊಡೆಯರು ಮುದ್ದಣ್ಣೊಡೆಯರು ಎಂಬೀರ್ವರ್ ಕುಮಾರರಾದವರೊಳ್ ಘಂಟಣ್ಣೊಡೆಯರಮ್ಮಣ್ಣೊಡೆಯರೆಂಬ ನಾಮಾಂತರದಿಂ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿ ತಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದೊಳ್ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದ ಸೋಮನದೀ ತೀರದೊಳ್ ಬಿಳಿಗಿ ಎಂಬ ಪಟ್ಟಣಮಂ ಕಟ್ಟಿಸಿಯದರೊಳ್ ಪಿರಿಯ ಬಸದಿಯಂ ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಪಾರ್ಶ್ವತೀರ್ಥಂಕರರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಂ ಮಾಡಿಸಿ ತತ್ಪೂಜಾರ್ಥಮಾಗಿ......ಕ್ಷೇತ್ರಮಂ ಶಾಸನಾಂಕಿತಮಂ ಮಾಡಿದನಾ ಭೈರವೇಂದ್ರನ ಕುಮಾರನಭಿನವ ಭೈರವೇಂದ್ರಂ ಹಿರಿಯ ಒಡೆಯರೆಂಬ ನಾಮಾಂತರಮಂ ಪಡೆದು ತನ್ನರಮನೆಯೊಳ್ ಎರಳ್ಕಲೆಯ ಬಸದಿಯಂ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಪಾರ್ಶ್ವ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಂ ಮಾಡಿ ತತ್ಪೂಜಾರ್ಥಮಾಗಿ......ಗ್ರಾಮುವಂ ಶಾಸನಾಂಕಿತಮಂ ಮಾಡಿ ಮತ್ತು ತಾಳಗೊಪ್ಪೆಯ ಪಂಚಬಸದಿಯ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಮಂ ಮಾಡಿಸಿ...... ಕ್ಷೇತ್ರಮಂ ಶಾಸನಾಂಕಿತಮಂ ಮಾಡಿದನಾತನ ತನುಜಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಭೂಪಾಲನಾಧೀಶ್ವರರ ಬಸದಿಯಂ ಕಟ್ಟಿಸಿ ತತ್ಪೂಜಾರ್ಥವಾಗಿ......ಕ್ಷೇತ್ರಮಂ ಶಾಸನಾಂಕಿತಮಂ ಮಾಡಿದನಾ ಘಂಟಣ್ಣೊಡೆಯರ ಕುಮಾರಂ ತಿಮ್ಮರಸ ಒಡೆಯರು ತ್ರಿಕೂಟಮಪ್ಪ ರತ್ನತ್ರಯ ಚೈತ್ಯಾಲಯಮಂ' ಕಟ್ಟಿಸಿ ತತ್ಪೂಜಾರ್ಥಮಾಗಿ......ಶಾಸನಾಂಕಿತಮಂ ಮಾಡಿ ಮತ್ತಂ ತನ್ನಗ್ರಜೆಯಪ್ಪ ತಿಮ್ಮಾಂಬಿಕೆಯ ಪೆಸರೊಳ್ ಪೆರತೊಂದು ಬಸದಿಯಂ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಶಾಂತೀಶ್ವರರಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ ತತ್ಪೂಜಾರ್ಥಮಾಗಿ......ಶಾಸನಾಂಕಿತಮಂ ಮಾಡಿದಾತನ ತನುಜಂ ನರಸಿಂಭೂಪಾಲಂಹ ತನ್ನ ಪಿರಿಯರು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಸಕಲ ಚೈತ್ಯಾಲಯಂಗಳಂ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರಮಂ ಮಾಡಿಸಿದಾತನ ಕುಮಾರಂ ವೀರೇಂದ್ರನೆಂಬವಂ ಕಲಿಯುಗ ಧರ್ಮಪುತ್ರನೆನಿಸಿ ಹಿರಿಯ ಬಸದಿಯ ಪಾರ್ಶ್ವ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಶ್ರೀಪಾದ ಮೂಲದೊಳ್ ನಡೆವ ಷೋಡಶ ಭಾವನಾ ಪೂಜೋತ್ಸವಕ್ಕೆ......ಕ್ಷೇತ್ರಮಂ ಶಾಸನಾಂಕಿತಮಂ

ಮಾಡಿ ಮತ್ತು ತನ್ನನುಜೆಯಪ್ಪ ತಿಮ್ಮಾಂಬಿಕೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಚಂದ್ರತೀರ್ಥಂಕರರ ಬಸದಿಯ ಪೂಜೋತ್ಸವಕ್ಕೆ...... ಶಾಸನಾಂಕಿತಮಂ ಮಾಡಿ ಮತ್ತಮಭಿನವ ಭೈರವೇಂದ್ರಂ ನಿತ್ಯ ಪೂಜಾರ್ಥಮಾಗಿ ಮಾಡಿಸಿದ ಸುವರ್ಣದ ಪಾರ್ಶ್ವತೀರ್ಥಂಕರ ರಂಜಿತ ಚಂದ್ರಪ್ರಭ ತೀರ್ಥಂಕರರಂ ಬಿದುರೆಯ ತ್ರಿಭುವನ ತಿಲಕಮೆಂಬ ಬಸದಿಯೊಳ್ ಬಿಜಯಂ ಗೆಯ್ಸಿ ತತ್ಪೂಜಾರ್ಥಮಾಗಿ......ಶಾಸನಾಂಕಿತಮಂ ಮಾಡಿದ ನಾತನ ಕುಮಾರರನೇಕ ಗುಣ ಸಮುತುಂಗಂ ರಂಗರಾಜನೆಂಬ ಮಹಾರಾಜಂ ನಿಜಗಾಂಭೀರ್ಯಾದ್ಯನೇಕ ಗುಣಸಂಜಾತ ಭೋಜರಾಜ ಸಂಘಾಲಂಘನ ಜಂಘಾಲ ವಿವೇಕ ವಿತರಣ ಕಲಾ ಪಾರಾದಿತ್ಯಾದ್ಯನೇಕಗುಣ ನಿರ್ಜಿತ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಮಲಯ ಹುಲಿಮಾರ್ಕೊಳುವ ಬಿರುದೋದ್ದಂಡ ಎಂಟು ದಂಡಿಗೆಯ ಮನ್ನೆಯರ ಗಂಡ ಗಡಿಯಂಕಸಿಂಹ ಪೆರ್ಮಾಡಿ ರಾವುತ ರಾಯದುರ್ಗವಿಭಾಡ ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಪ್ರಭುವೆಂಬ ನಿಜಾನ್ವಯಗತವಾದ ಬಿರುದಾವಳಿಯಂ ಪರಿ ಪಾಲಿಸಿ ಮತ್ತಮಭಂಗ ಪ್ರತಾಪಸಂಗತನುಮಶೇಷವೈರಿವಧೂವೈಧವ್ಯ ದೀಕ್ಷಾಚಾರ್ಯನುಮಖಿಲ ದಿಗಂತ ವಿಶ್ರಾಂತ ಕೀರ್ತಿಕಾಂತಾಕಾಂತನುಮಶೇಷ ವಿದ್ವದ್ಗಣ ಗಣನೀಯ ಗುಣಗಣಾಭರಣನುಮನೂನ ಸರಸಗಾನ ಕಲಾಕಾಮಿನೀ ಕಂದರ್ಪರೂಪನುಮನೇಕ ಸಮಾಶ್ರಿತ ದಾರಿದ್ರ್ಯವಿದ್ರಾವಣನುಮನೇಕ ಮತರಹಸ್ಯ ವಿಚಾರ ಚಾತುರೀ ದುರಂಧರನುಮನವದ್ಯಸ್ಯಾದ್ವಾದ ವಿದ್ಯಾವಿದಗ್ಧ ವಿದ್ವಜ್ಜನ ಪ್ರೀತನುಮಖಿಲ ಜಗದೇಕ ಶರಣ್ಯ ಜಿನಮಾರ್ಗ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನಾಚಾರ್ಯನುಮೆಂಬಿವು ಮೊದಲಾಗಿ ಪೆರವುಂ ಗುಣನಾಮಂಗಳಂ ತಳೆದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದನಾತನ ಜನದೇಶಕಮೆಂತೆನೆ.

ಮೂಱುಲೋಕಕ್ಕೆಂದು ಮೇಲೆತ್ತಿದ ವಿಪುಲ ಸಿತಚ್ಛತ್ರಮೆಂಬಂತೆ ಸದ್ಧ॥
ರ್ಮಾಲಂಬಂ ಕೀರ್ತಿಯೊಪ್ಪಲ್ಕದರ ನೆಳಲವೊಲ್ ಸಂತತಂ ತೋರ್ಪುವಿಂತೀ।
ನೀಲಾಭ್ರಂ ಪದ್ಮರಾಗೋಜ್ವಲ ಕಲಶಮೆನಲ್ ತತ್ತ್ರತಾಪಾರ್ಕನಲ್ಲಿಂ।
ಮೇಲಿರ್ಪಂ ತಾನೆನಲ್ ರಂಗಪ ಧರಣಿಪನಂ ಬಣ್ಣಿಸಲ್ ಬಲ್ಲನಾವಂ।
ಮತ್ತಮಾತನ ಕಯ್ಯ ಕೂರಲಗೆಂತಿರ್ಪುದೆನೆ—
ಹರಫಾಲಾಭೀಳನೇತ್ರಾಗ್ನಿಯೊಳತಿ ಭರದಿಂ ಪ್ರೇತರಾಟ್ತೃಕ್ಷಕಂ ತ।
ದ್ಗರಳಾಯಃ ಪಿಂಡಮಂತಾಪಿಶಿತ ಫಣಿಫಣಾಗ್ರೀವದೊಳ್ ಸ್ಫೂರ್ಜಥು ಪ್ರ।
ಸ್ಫುರದುದ್ಘಾಸ್ಫೋಟನಿರ್ಘಾತದೊಳೆ ಸಮೆದುದಂ ತಂದುತಾಂ ಕಾಣ್ಕೆಯೆಂದೀ।
ಧರಣೀಶಂಗಿತ್ತವೋಲೊಪ್ಪಿದುದು ಹೃದರಿಪು ಪ್ರಾಣ ಮುದ್ಯತ್ಕೃಪಾಣಂ॥
ಮತ್ತಮಾತನೆಂತಪ್ಪನೆನೆ—
ಪಾವಡಿಗನ ಪೂವಡಿಗನ
ದೇವಡಿಗನ ಮಕ್ಕಳೊಳ್ ಕಡು ಸೋಲುತ್ತಂ।
ಭಾವಿಸಲುತ್ತಮನಾಯಕ
ದೇವಂ ಪರದಾರ ಸೋದರಂ ರಂಗೇಂದ್ರಂ।

ಇಂತು ಸಕಲ ಭುವನ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ರಂಗರಾಜ ಮಹಾರಾಜಂ ಬಿಳಿಗಿಯೊಳ್ ನೂತನವಾಗಿ ಶಿವಾ ಲಯಮಂ ಮಾಡಿ ರತ್ನತ್ರಯ ಚೈತ್ಯಾಲಯಮಂ ಕಟ್ಟಿಸಿದನಾತನ ಕುಮಾರಂ ಘಂಟೇಂದ್ರನೆಂಬ ಮಹಾರಾಜನಾ ಚೈತ್ಯಾಲಯಕ್ಕೆ ರಂಗಮಂಟಪಂ ಚಂದ್ರಶಾಲೆಯಂ ಮುನಿವಾಸಮಂ ಪ್ರಾಕಾರಮಂ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲಸಂಗಳಂ

ಗೆಯಿಸಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮಾಡಿ ಮಹೋತ್ಸವದಿಂ ನೇಮಿಶ್ವರ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಥ ತೀರ್ಥಂಕರರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಂ ಮಾಡಿಸಿ......ತನ್ನ ರಾಣಿವಾಸಮಾದ ರಾಮಾದೇವಿಯರ್ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಗಂಧಕುಟಿಯ ಶಾಂತೀಶ್ವರರ ಶ್ರೀ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ......ಕ್ಷೇತ್ರಮಂ ಶಾಸನಾಂಕಿತಮಂ ಮಾಡಿ ಮತ್ತಂತಮ್ಮ ಅನ್ವಯ ಪರಂಪರೆಯ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಮದಕಳಂಕದೇವ ಮುನೀಶ್ವರರ್ಗಾಹಾರದಾನ ಶಾಸ್ತ್ರ ದಾನಾರ್ಥವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಪ್ಪಾಜಿ ರಂಗಪ್ಪ ರಾಜೊಡೆಯರ್ ಧಾರಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ......ಕ್ಷೇತ್ರಕಂ ಮತ್ತಂ ತನ್ನ ಪರಮ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಮದಕಳಂಕ ದೇವರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕ ದೇವ ಮುನೀಶ್ವರರ್ಗೆ ಧಾರಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಾಂ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಕೊಟ್ಟ......ಕ್ಷೇತ್ರಕಂ ಮತ್ತಮಾ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕ ದೇವರ್ಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೋಪದೇಶಂ ಗೈದು ಜಿನಧರ್ಮ ಪ್ರಭಾವಕ ರಾದ ವಿಜಯ ಮುನೀಶ್ವರರ್ಗೆ ಧಾರಾಪೂರ್ವಕಮಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ......*ಕ್ಷೇತ್ರಕಂ ಚತುಸ್ಸೀಮೆಯೊಳ್ ಮುಪ್ಪೆಡೆಯ ಕಲ್ಲ ನೆಡಿಸಿ ಸರ್ವಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಜಿನಶಾಸನ ಪ್ರಭಾವಕನಾದನಂತುಮಲ್ಲದೆಯುಂ.

ಮಲೆವರಿರಾಯ ಜಾಲ ವಿಲಯಾಶನಿ ಪೆರ್ಮಡಿ ರಾಯರಾವ್ರತಂ।
ಮಲೆಹುಲಿ ಎಂಟು ದಂಡಿಗೆಯಂ ಮನ್ನೆಯ ಗಂಡನುದಾತ್ತ ರಾಘವಂ॥
ಕಲಿಗಡಿಯಂಕಸಿಂಹನುರು ಮಾರ್ಕೊಲ ಭೈರವನೆಂಬ ಸಾರ್ಥಕೋ॥
ಜ್ವಲ ಬಿರುದಂಗಳೊಪ್ಪಿದುವು ರಂಗನೃಪಾತ್ಮಜ ಘಂಟೆ ಭೂಪನಾ॥"
ಧುರಕಿದಿರಾಂತು ಮುಂದುವರಿದೇರಿದುದಲ್ಲದೆ ಪಿಂದೆ ಮೆಟ್ಟುವಾ।
ದೊರೆಗಳ ಗಂಡನೆಂಬ ಶರಣಾಗತ ಭೂಮಿಪ ಸೇವಕಾಶ್ರಿತ।
ರ್ಗೆರೆದುದನೀವ ಸದ್ಗುಣ ಕರಂಡಕನೆಂಬುದು ಸರ್ವದೇಶದೊಳ್।
ಪಿರಿದೆಸೆದಿರ್ಪುವಾ ಮಝರೆ ರಂಗನೃಪಾತ್ಮಜ ಘಂಟೆ ಭೂಪನಾ॥

ಮುಂದೆ ಇದೇ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಈ ಘಂಟಣ್ಣನ ಪರಮಗುರು ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನ ಗುರುಪರಂಪರೆಯು ಇದೆ.

ಶ್ರೀಮದನಾರತ(?) ನತಸು
ತ್ರಾಮ ಕಿರೀಟಾಗ್ರ ಖಚಿತ ಮಣಿಗಣ ಕಿರಣ।
ಸ್ತೋಮ ದ್ವಿಗುಣಿತ ಪದನಖ
ರಾಮಲ ಭಾಭಾಸಿತಾನಶಂತ್ಯ ಜಿನೇಶಂ॥
ಅಂತೆಸೆವಂತ್ಯ ಜಿನೇಶಂ
ತಾಂ ತುರ್ಯ ಸಮಾತ್ಯದೊಳಿನ ಕಾಂತ ವಿಶುದ್ಧೇ
ಕಾಂತ ಗುಣಾಷ್ಟಕಮಯ ದೇ
ಹಂ ತಾಳ್ದಿರೆ ಪರಮಮುಕ್ತಿ ಸತಿಯೊಳ್ ನೆರೆದಂ॥

ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ......

ಪ್ರಥಮಾಂಗ ಪ್ರಥಮಾಂಶ
ಪ್ರಥಿತಾಂಬುಧಿ ಮದನ ದಕ್ಷಮತಿ ಮಥನಾದ್ರಿ

---

* ಮೇಲೆ ಎಡೆಬಿಟ್ಟಲ್ಲಿ ಸ್ವಸ್ತಿಯ ವಿವರ ಹೇಳಿದೆ.

ಪ್ರಥಮಂ ನಿರ್ವ್ಯಥನಂ ಚಿ
ದ್ಗ್ರಥನಂ ಸತ್ಕಥನನಧಿಕ ಮನ್ಮಥ ಮಥನಂ॥

ಎನಿಸಿದರ್ಹದ್ಬಲಾಚಾರ್ಯ್ಯರ ಕಾಲದೊಳ್ ಪುಟ್ಟಿದ ನಾನಾಗಣ ಗಚ್ಛವಿಕಲ್ಪದೊಳ್ ದೇಶೀಗಣಮುಂ ಪುಸ್ತಕ ಗಚ್ಛಮೆಂಬ ಸಂಪ್ರದಾಯದೊಳ್ ಕೊಂಡಕುಂದಾಚಾರ್ಯ್ಯರೆಂಬ ಮುನೀಶ್ವರರ್ ನೆಗಳ್ದರವರ ಪ್ರಭಾವಮೆಂತೆನೆ.

ಮುನಿದೋರ್ವ್ವಂ ಕುಂಡದೊಳ್ ತನ್ಮುನಿಯರಿಯದವೋಲ್ ಮದ್ಯಮಂ ತೀವಿ ನೋಡಲ್॥
ಮುನಿ ಕಳ್ಳಂ ತಂದನೀ ಗುಂಡಿಗೆಯೊಳೆನಲದಂ ಮಂತ್ರ ಸಾಮರ್ತ್ಥ್ಯದಿಂ ನೆ॥
ಟ್ಟನೆ ನೋಡಲ್ ಮೊಲ್ಲೆಪೂವೆಂದೆನೆ ವಿರಚಿಸಿ ತತ್ಕುಂಡ ಕುಂದಾಖ್ಯೆಯಂ ತಾ॥
ನನುಮೋದಂ ಬೆತ್ತು ಪೆತ್ತಂ ನರಪತಿ ಸಭೆಯೊಳ್ ಕುಂಡಕುಂದಾರ್ಯ್ಯವರ್ಯ್ಯಂ॥

ಕ್ಷಮೆಗಂ ಸ್ವಕೀಯ ದಿವ್ಯ
ಕ್ಷಮೆ ನಾಲ್ವೆರಳಧಿಕಮೆಂದು ತಿಳಿಪುವೊಲಂತಾ
ಕ್ಷಮೆಯಂ ಮೆಟ್ಟದೆ ನಡೆವಂ
ಕ್ಷಮಾಮಯಂ ಕುಂಡ ಕುಂದಚಾರಣ ಮುನಿಪಂ॥

ಆ ಕುಂಡಕುಂದಾಚಾರ್ಯ್ಯಾನ್ವಯದೊಳನೇಕಾಚಾರ್ಯ್ಯರ್ ಪೊಂದಿ ಬಳಿಯಂ ಚಾರುಕೀರ್ತಿ ಪಂಡಿತ ದೇವರೆಂಬಾಚಾರ್ಯ್ಯರ್ ನೆಗಳ್ದರವರ ಪ್ರಶಂಸೆಯೆಂತೆನೆ.

ಮುಂಕೃತಯುಗಾದಿಯೊಳ್ ಸಮ
ಲಂಕೃತ ವಿಶ್ವಾವನೀತಲಂ ಕೃತಕರ್ಮ್ಮಾ।
ಹಂಕೃತಿ ಕೃಂತನ ಪಟು ಸ
ರ್ಗ್ಗಂ ಕೃತಿ ಪುರುಷಾಗ್ರಗಣ್ಯನೂರ್ಜಿತ ಪುಣ್ಯಂ॥

ಎನಿಸಿದಾದಿಬ್ರಹ್ಮನ ಕುಮಾರನುಂ ಚಕ್ರಿಯುಂ ಅಂತ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮನುಂ ಪದಿನಾರೆಯ ಮನುವುಂ ರಾಜರ್ಷಿಯುಮೆನಿಸಿದ ಭರತೇಶ್ವರನಿಂ ಶ್ರೇಷ್ಠಮಾದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಜೈನ ಬ್ರಹ್ಮ ವಂಶದೊಳ್ ಬಾಲ್ಯದೊಳೌಪಾಸಕಾಗಮಾಭ್ಯಾಸಮುಂ ಯೌವನದೊಳುಚಿತಭೋಗಾನುಭವಮುಂ ವಾರ್ಧಿಕದೊಳ್ ಜಿನದೀಕ್ಷಾ ಕ್ರಮಮುಂ ತಮಗೆ ಕುಲವ್ರತಮಾಗಿ ನಿಲೆಪಲಂಬರ್ ಸಂದರಾವಂಶದೊಳೊರ್ವ ಪಂಡಿತ ದೇವನೆಂಬಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನಧಿಗತ ಸ್ವಪರರಾದ್ಧಾಂತ ಹೃದಯಂ ಸಕಲ ಲೌಕಿಕ ವೈದಿಕಕಲಾ ಚಾತುರೀದುರಂಧರನುಮಾಗಿ ಸಹಜ ವೈರಾಗ್ಯ ಪರಾಯಣಂ ಜಿನದೀಕ್ಷೆಯಂ ತಾಳ್ದಿ ನಿರತ ಚಾರು ಚಾರಿತ್ರದಿಂ ಚಾರುತರ ಕೀರ್ತಿಯಂಪಡೆದು ಚಾರು ಕೀರ್ತಿ ಪಂಡಿತ ದೇವಾಚಾರ್ಯ್ಯರೆಂಬ ಪೆಸರಿಂದೆಸೆದು ಕರ್ಣ್ಣಾಟಕ ಸಿಂಹಾನಾಧೀಶ್ವರನೆನಿಸಿದ ಬಲ್ಲಾಳ ರಾಯನಂ ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ಜಿನಮಾರ್ಗಪ್ರಭಾವಕನಾಗಿರಲಾ ಕಾಲದೊಳ್ ಪುಟ್ಟಿದುತ್ಪಾತದಿಂ ನೆಲಂ ಬಾಯ್ ಬಿಟ್ಟಿರಲದಂ ಪೂಳ್ವಮೆಂದು ಮಿಥ್ಯಾಮತಿಗಳನೇಕ ಹಿಂಸಾಕರ್ಮ್ಮಂಗೆಯ್ಯಲದಕದುಪೆರ್ಚಿ ಪಾತಾಳಂಬರಂ ಬಾಯ್‌ಬಿಟ್ಟು ರಾಯನಂ ತನಗೆ ಬಲಿಗೈಯ್ಯುಳ್ವೇಳ್ಕುಮೆನಲದಂ ಪಂಡಿತ ದೇವಾಚಾರ್ಯ್ಯರ್ ಕಂಡು ಕಾರುಣ್ಯದಿಂ ಜಿನಶಾಸನ ದೇವತಾರಾಧನಂ ಗೆಯ್ದು

ಭೀಷ್ಮತರ ಜೀವವಧೆಯಂ
ಶ್ಲೇಷ್ಮಾತಕಮಾತ್ರಮಪ್ಪೊಡಂ ಪೊಳದುದಂ
ಕೂಷ್ಮಾಂಡ ಫಲದಿನೊಂದರಿ
ನೂಷ್ಮಬಲಂ ಪೊಳ್ದನರರೆ ಪಂಡಿತರಾಯಂ॥

ತಿಂಬೆಂ ರಾಯನನೆಂದು ನೆ
ಲಂ ಬಾಯ್ವಿಡೆ ತನ್ನ ಮಂತ್ರ ಜಪವಿಧಿಯನದಂ
ಕುಂಬಳಕಾಯಂ ಪೊಳ್ದು ಯ
ಶಂಬಡೆ ದೇಶಕ್ಕೆ ಪಂಡಿತಾರ್ಯನೆ ನೋಂತಂ॥

ಇಂತು ನೆಲವಾಯಂ ಪೊಳ್ದು ರಾಯನಂ ರಕ್ಷಿಸಿ ಶ್ರೀ ಮದ್ರಾಯ ರಾಜಗುರು ಮಂಡಳಾಚಾರ್ಯನುಂ ಮಹಾವಾದ ವಾದೀಶ್ವರನುಂ ರಾಯವಾದಿ ಪಿತಾಮಹನುಂ ಸಕಲ ವಿದ್ವಜ್ಜನ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯುಂ ಬಲ್ಲಾಳ ರಾಯಜೀವರಕ್ಷಾಪಾಲಕನುಂ ದೇಶಿಗಣಾಗ್ರಗಣ್ಯನುಮೆಂಬ ಬಿರುದಾಳಿಯಂ ಪಡೆದು ಕೀರ್ತಿವಡೆದು ನಡೆದ ನಾತನ ಶಿಷ್ಯಪರಂಪರೆಯೊಳ್.

1. *ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ ದೇವನತ್ಯೂ
ರ್ಜಿತ ಕೀರ್ತಿಕನಾತ್ಮ ಶಿಷ್ಯನಿಂದಗ್ಗಳನಿಂ॥
ದತಿ ಶ್ರಾವ್ಯ ಕಾವ್ಯ ಮಾರ್ಗದೆ
ನುತ ಚಂದ್ರಪ್ರಭ ಪುರಾಣಮುಂ ಪೇಳಿಸಿದಂ॥

ಆತನ ಶಿಷ್ಯನಪ್ಪ ವಿಜಯಕೀರ್ತಿ ಮುನೀಶ್ವರನು ಪ್ರಭಾವವೆಂತೆನೆ

ವರ ವಿಜಯ ಕೀರ್ತಿಯೋಗೀ
ಶ್ವರನೇಳ್ಗೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ತನ್ನ ವೈದಿಕ ಮತಮಂ।
ಪರಿಹರಿಸಿ ಜೈನಮತಮಂ
ಧರಿಸಿದನಿರದಭಯ ಚಂದ್ರ ಸೂರಿವರೇಣ್ಯಂ॥

ಮತ್ತಮಾ ವಿಜಯ ಕೀರ್ತಿ ಮುನೀಶ್ವರಂ ಸಂಗೀತ ಪುರಾಧೀಶನಪ್ಪ ಇಂದ್ರ ಭೂಪಾಲಂಗೆ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪ್ರದನಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿವೆತ್ತನಾತನ ಶಿಷ್ಯಂ ಶ್ರುತಕೀರ್ತಿ ದೇವನಖಿಲ ವಿಶ್ರುತನಾಗಿ ನೆಗಳ್ತೆವಡೆದಾತ್ಮಶಿಷ್ಯನಪ್ಪ ಸಂಗರಾಯ ಭೂಪಾಲನಂ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿದನಾತನ ಶಿಷ್ಯಂ ವಿಜಯಕೀರ್ತಿ ಮುನೀಶ್ವರನಾತ್ಮೀಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ದೇವರಾಯ ಭೂಪಾಲಂಗೆ ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರ ನಿಕಟದೊಳ್ ಭಟಕಳಮೆಂಬ ಪಟ್ಟಣಮನೇಕ ವಾಸ್ತುಲಕ್ಷಣ ಲಕ್ಷಿತಮಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಲಬ್ಧ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತನಾದ ನಾತನ ಶಿಷ್ಯರಕಳಂಕ ಮುನೀಶ್ವರನುಂ ಚಂದ್ರಪ್ರಭ ಮುನೀಶ್ವರನು ಮೆಂಬೀರ್ವರುಂ ಕಲಿಯುಗದೊಳ್ ತಾರಣಯುಗದಂತೆ ನಿರತಿ ಚಾರುಚರಿತ್ರರಾಗಿ 2 ಶ್ವೇತಪುರದೊಳ್ ತಿಮ್ಮಭೂಪಾಲನುಂ ನರಸಿಂಹ ಭೂಪಾಲನುವೆಂಬೀರ್ವರ್ವರುಂ ಶಿಷ್ಯರ್ಗೆ ಪರಮಧರ್ಮ ರಹಸ್ಯೋಪ ದೇಶಂ ಗೆಯ್ದು ಚಂದ್ರಸೂರ್ಯರಂತೆ ಜಿನಮಾರ್ಗಮಂ ಬೆಳಗಿದವರವರೊಳ್

---

1. *ಚಂದ್ರಪ್ರಭ ಪುರಾಣದ ಅವತರಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾ। ಮಂ. ಆ. ರಾಮಾನುಜೈಯಂಗಾರರು ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿರುವರು.

2. ಬಿಳಿಗಿ

ಅಕಳಂಕ ಮುನೀಶ್ವರನ ಶಿಷ್ಯಂ ವಿಜಯ ಕೀರ್ತಿ ಮುನೀಶ್ವರಂ ಸಕಲ ದೇಶದೊಳುಂ ಸದ್ಧರ್ಮ ಪ್ರಭಾವಕನಾದ ನಾತನ ಶಿಷ್ಯನಕಳಂಕದೇವ ಯೋಗೀಂದ್ರಂ ಸ್ವಮತ ಪರಮತ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪರಮ ಭೂಪಾಲ ಪೂಜಿತ ಪಾದಾರವಿಂದನಾಗಿ ಜಿನಶಾಸನ ಪ್ರಭಾವಕನಾದನಂತೆನೆ.

ಲೌಕಿಕ ಕಲಾ ವಿದಗ್ಧಂ
ಲೋಕೋತ್ತರ ನಿರತಿಶಯ ಚರಿತ್ರಸ್ನಿಗ್ಧಂ ॥
ವ್ಯಾಕೀರ್ಣ ಯಶೋದುಗ್ಧಂ
ಶ್ರೀಕರ ಜಿನಮಾರ್ಗ ತತ್ವಗತಸಂದಿಗ್ಧಂ ॥

ಮತ್ತಂ ಶಿಷ್ಯಾನುಗ್ರಹ ಗಣ ಪೋಷಣ ಪ್ರವಚನ ವಾತ್ಸಲ್ಯಾದಿ ಗುಣಂಗಳಿನಾಚಾರ್ಯ ಪದವೀ ದುರಂಧರನಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿವೆತ್ತಂ.

ಆತನ ಶಿಷ್ಯಂ ಸಕಲಕ
ಲಾತೀತ ವೈದುಷ್ಯನಖಿಲ ಗುಣಗಣ ಭೂಷ್ಯಂ
ಸಾತಿಶಯ ಚರಿತ ಪೋಷ್ಯಂ
ಖ್ಯಾತಂ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನನುಪಮ ಭಾಷ್ಯಂ ॥

ಶ್ರೀ ರಂಗರಾಜ ನೃಪತಿ
ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂ ವಿಜಯ ಮುನಿಪನುಪದೇಶನದಿಂ ।
ಸಾರತ್ರಿತಯಮುಮನಲಂ
ಕಾರತ್ರಿತಯಮುಮನೋದಿ ಜಸಮಂ ಪಡೆದಂ ॥

ಸ್ವಪರಮತ ಗ್ರಂಥಂಗಳೊ
ಳಪರಿಮಿತಂ ಪಠನ ಪಾಠನಾಭ್ಯಾಸನದಿಂ ।
ನೃಪ ಸಭೆಯೊಳ್ ಬುಧಸಭೆಯೊಳ್
ಸುಪರೀಕ್ಷಕ ಹೃದಯಹಾರಿಯೆನಿಸಿದನಿಳೆಯೊಳ್ ॥

ವರಶಬ್ದಾಗಮ ತರ್ಕ ನಾಟಕ ಮಹಾಲಂಕಾರ ಸತ್ಸಂಹಿತಾ ।
ಭರತ ಜ್ಯೋತಿಷ ಮಂತ್ರ ತಂತ್ರವಿಧಿ ಶಿಲ್ಪನ್ಯಾಯ ವೇದಸ್ಮೃತಿ ।
ಸ್ಫುರದಧ್ಯಾತ್ಮ ಪುರಾಣ ವೈದ್ಯ ಗಣಿತ ಧ್ಯಾನಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾಬ್ಧಿ ಚಂ ।
ದಿರನೆಂದುರ್ವರೆ ಕೂರ್ತು ಕೀರ್ತಿಸುವುದೀ ಭಟ್ಟಾಕಳಂ ಕಾರ್ಯನಂ ॥

ಶ್ರೀಮಜ್ಜೈನಮತಾಬ್ಧಿ ಸೋಮನೆನಿಪೀ ಘಂಟೇಂದ್ರನುಂ ಸದ್ಗುಣ ।
ಪ್ರೇಮ ಶ್ರೀಯಕಳಂಕದೇವಮುನಿಯುಂ ತಚ್ಛಿಷ್ಯನುದ್ಯದ್ಬುಧ ।
ಸ್ತೋಮಾರಾಧಿತ ಪಾದಪದ್ಮನೆನಿಪೀ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕಾರ್ಯನುಂ ।
ಕ್ಷೇಮಂ ಬಾಳ್ಕೆ ಧರಿತ್ರಿ (ಯಲ್ಲಿ?) ವಿಜಯಂ ಭದ್ರಂ ಶುಭಂ ಮಂಗಳಂ ॥

ವರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕರ್ಣಾಟಕ
ವೆರಡರೊಳಂ ಗದ್ಯ ಪದ್ಯವಾಙ್ಮಯ ಮಾಲಾ
ವಿರಚನೆಯಿಂದೀ ಶಾಸನ
ವೆರಡಂ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನೆತ್ತಿ ಬರೆಯಿಸಿದಂ ॥

ಸ್ವಸ್ತಿ ಶ್ರೀ ವಿಜಯಾಭ್ಯುದಯ ಶಾಲಿವಾಹನ ಶಕ ವರುಷ ೧೫೧೫ನೆಯ ನಂದನ ಸಂವತ್ಸರದ ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ೧೫ರಲ್ಲು ಶ್ರೀಮದ್ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕ ದೇವರುಗಳ್ ಬರಸಿ ಸಂಪೂರ್ಣಮಂ ಮಾಡಿಸಿದ ಜಿನಶಾಸನಕ್ಕೆ ಮಂಗಳ ಮಹಾಶ್ರೀ......

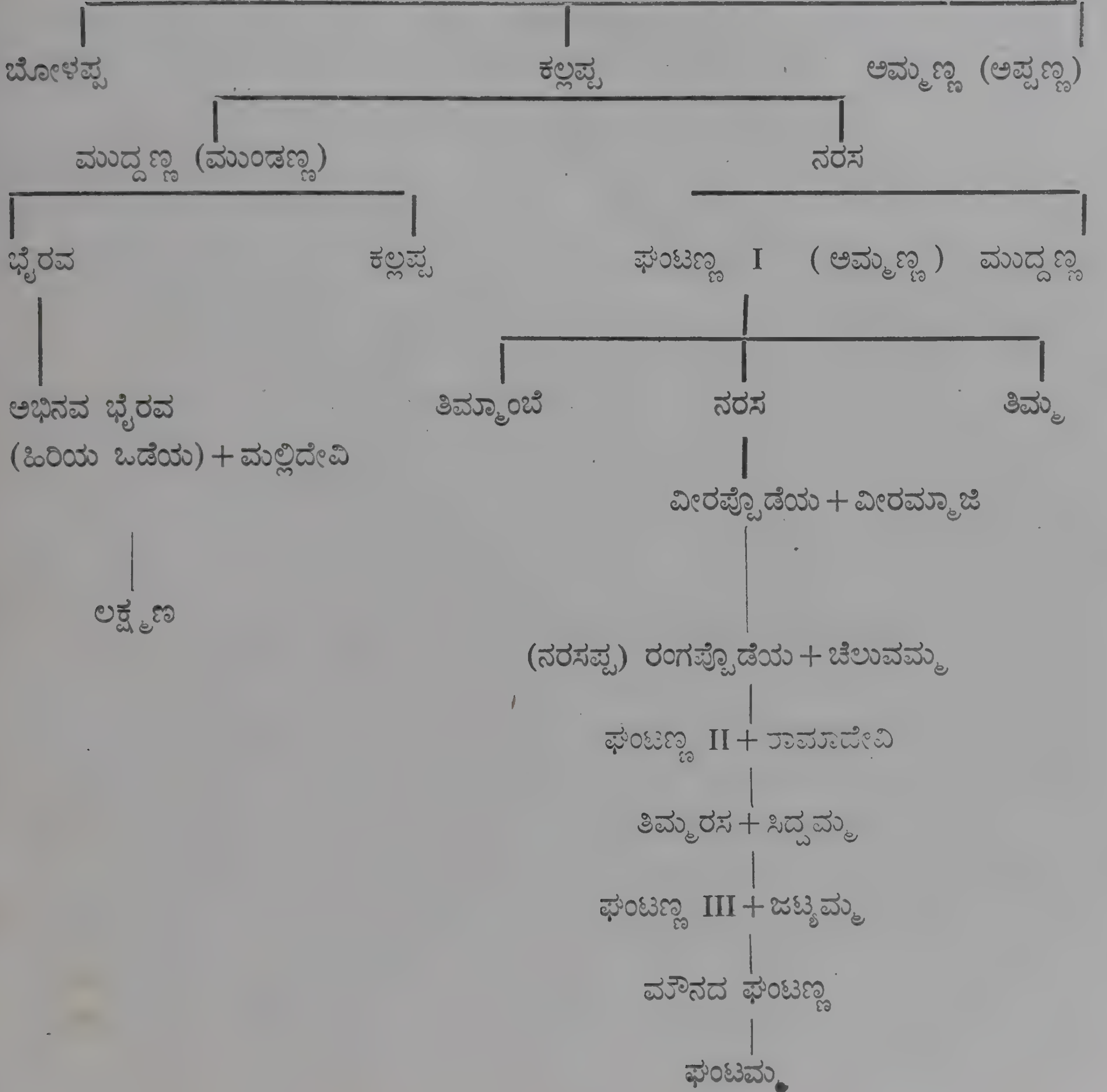
ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಶಾಸನದ ಎಡಗಡೆ ಇರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಜೈನ ಶಾಸನದ ನಕಲು ಮದ್ರಾಸ್ ಲಾಯ್‌ಬ್ರೆರಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. “ಶಾಲಿವಾಹನಶಕವರ್ಷ ೧೫೧೦ನೆಯ ಸರ್ವಜಿತು ಸಂವತ್ಸರದ ಚೈತ್ರ ಶುದ್ಧ ೧ರಲ್ಲು” (ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೫೮೭ನೆಯ ಫೆಬ್ರುವರಿ ೨೮) “ಶ್ರೀ ವೀರ ಪ್ರತಾಪ ವೆಂಕಟಪತಿ ದೇವ ಮಹಾರಾಯರು ಪೆನುಗೊಂಡೆ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ” ಇದ್ದಾಗ...... “ಬಿಳಿಗಿಯ ವೀರಪ್ಪೊಡೆಯರ ಕುಮಾರರಾದ ರಂಗಪ್ಪ ರಾಜೊಡೆಯರ ಕುಮಾರರು ಘಂಟಣ್ಣೊಡೆಯರು......ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕ ದೇವರುಗಳುಪದೇಶದಿಂದ”....... “ಬಿಳಿಗಿಯ ರತ್ನತ್ರಯ ಬಸದಿಗೆ......ರಂಗಮಂಟಪ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಶಿಲಾಮಯವಾಗಿ ಗೆಯಿಸಿ, ಮೂವರು ತೀರ್ಥಂಕರರನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ, ಭೂಸ್ವಾಸ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ವಿಷಯವು ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಕಾರ್ಯವು ಶಕವರ್ಷ ೧೫೦೩ನೆಯ ವಿಕ್ರಮ ವರ್ಷ ಮಾಘ ಶುದ್ಧ ೫ಯು ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೫೮೧ ಜನವರಿ ೯ ಸೋಮವಾರ ನಡೆಯಿತು. ಹಿಂದಿನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನ ಗುರು- ಪರಂಪರೆಯು ಇದರಲ್ಲಿಯೂ ಉಕ್ತವಾಗಿದೆ. ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನನ್ನು ಕುರಿತು ಈ ಮೂರು ಶ್ಲೋಕಗಳಿವೆ.

“ತಚ್ಛಿಷ್ಯಃ ಸ್ವಾದುಭಾಷ್ಯಃ ಪ್ರವಚನಜಲಧೇಃ ಪಾರಗೋ ನೀತಿವೇದೀ ।
ಷಟ್ಕರ್ಮಾ ಪ್ರಶಸ್ತಿಂ ನಮುದಮನುವದದ್ವಾದಿನಾಂ ಕ್ಷೇಪಕಾರೀ ।
ಸಮ್ಯಗ್ಧರ್ಮಪ್ರಭಾವ ಪ್ರಕಟನ ಪಟುವಾಗ್ಧೂತಮೋ ಹಾಂಧಕಾರಃ ।
ಶ್ರೀಮದ್ಘಂಟೇಂದ್ರ ಸಂಪೂಜಿತ ಪದಕಮಲೋ ಭಾತಿ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕಃ ॥
ತರ್ಕೇ ಕರ್ಕಶ ಯುಕ್ತಿ ಜಾಲಭರಿತೇ ಶಬ್ದೇಬ್ಧಿಗಂಭೀರಕೇ ।
ಸಂಖ್ಯಾಕೋವಿದ ಗರ್ವಪರ್ವತ ಪವಿಪ್ರಾಯೇಚ ಜೈನಾಗಮೇ ।
ಅನ್ಯಸ್ಮಿನ್ ಜಿನಸಂಹಿತಾದಿ ಸುಕಲಾ ಶಾಸ್ತ್ರೇಚಯೇ ಗರ್ವಿತಾಃ ।
ತಾನ್ ಸರ್ವಾನ್ ಪ್ರವಿಜಿತ್ಯ ಖೇಲತಿತರಾಂ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕೋ ಯತಿಃ ॥
ಶಿಲ್ಪೇನಲ್ಪತರೇ ಸುಮಂತ್ರವಚನೇ ವೈದ್ಯೇನವದ್ಯೇ ಶುಭೇ ।
ಕಾವ್ಯೇ ನವ್ಯ ರಸೋತ್ಕರೇ ಸುಗುಣಿತೇ ಪುಣ್ಯೇ ಪುರಾಣೇ ಖಿಲೇ ॥
ಸಂಗೀತೇ ಸರಸೇಚ ನೀತಿಸಮಯೇ ಛಂದೋಗಣೇ ಜ್ಯೋತಿಷೇ ।
ನಾಟ್ಯಲಂಕರಣಾಧಿತೇಚ ನಿಪುಣೇ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕೋ ಬಭೌ ॥”

ಗಜೇಟಿಯರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಮೇರೆ ಬಿಳಿಗಿಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮಹಾದ್ವಾರದ ಬಲಗಡೆ 6 ಫೀಟ್ × 3 ಫೀಟ್ ಅಳತೆಯ ಕಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ ೪೨ ಪಂಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೊರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಶಾಸನದ ಪ್ರತಿಯೋ ಎಂಬಂತೆ ಲಾಯ್‌ಬ್ರೆರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಕಲು ಇದೆ. ಅದರ ಪ್ರಕಾರ ಆ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ಪದ್ಯಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ೧೭. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಸ್ತುತಿಯ ಸ್ರಗ್ಧರಾವೃತ್ತ; ತರುವಾಯ ಹತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಗಿಯ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಅಲ್ಲಿಯ ರಾಜರ ವಂಶಕಥನವೂ ಇವೆ. ಮತ್ತಿನ ಮೂರು ಕನ್ನಡ ವೃತ್ತಗಳು ರಂಗಪ್ಪೊಡೆಯನ ಪ್ರತಾಪ ವರ್ಣನೆಯ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳೇ ಆಗಿವೆ*. ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವೀರಮ್ಮಾಜಿಯು ಶಕವರ್ಷ ೧೪೯೩ನೆಯ ಪ್ರಮೋದೂತ ಸಂವತ್ಸರದ ಚೈತ್ರ ಶುದ್ಧ ೬ಯು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ ೧೫೭೦ನೆಯ ಮಾರ್ಚಿ ೧೨ ಭಾನುವಾರ ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು

* ೭೫ನೆಯ ಪುಟ ನೋಡಿರಿ

ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಳೆಂದು ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶಾಸನಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವ ಮೊದಲು ಅವುಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಅರಸರ ವಂಶ ವೃಕ್ಷವನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಬರೆವರೆ ವಿಚಾರವು ಸುಲಭವಾಗುವುದು.

ಬಿಳಿಗಿಯ ಅರಸರಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮ ಮತ್ತು ನರಸ ಎಂಬಿಬ್ಬರು ಘಂಟಣ್ಣನ ಕುಮಾರರೆಂದು ಎರಡು ಶಾಸನಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ; ಬಸದಿಯ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ನರಸನು ತಿಮ್ಮನ ಮಗನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. 'ಶಿವಾನುಭವ' ಎಂಬ ಮಾಸಿಕ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ರಾ। ಬೆನಗಲ ರಾಮರಾವ್, ಎಂ. ಎ., ಎಲ್.ಎಲ್.ಬಿ., ಯವರು ಪ್ರಕಾಶಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ 'ಬಿಳಿಗಿ ಅರಸುಗಳ ವಂಶಾವಳಿ' ಎಂಬ ಹಳೆಯ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮ ನರಸರು ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರೆಂಬುದಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿದೆ. ವಿರೂಪಾಕ್ಷ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ವೀರಪ್ಪೊಡೆಯನ ಮಗ ನರಸಪ್ಪನೆಂದು ಹೇಳಿ, ನರಸನ ಪ್ರತಾಪವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳಿವೆ; ಬಸದಿಯ ಶಾಸನವು ವೀರಪ್ಪೊಡೆಯನ ಮಗ ರಂಗಪ್ಪ ಒಡೆಯರೆಂದು ತಿಳಿದು ಅಕ್ಷರಶಃ ಆ ಮೂರು ಪದ್ಯಗಳನ್ನೇ ಎತ್ತಿ ತೆಗೆದು ನರಸನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ರಂಗಪ್ಪನ ನಾಮವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ರಂಗಪ್ಪನಿಗೆ ನರಸಪ್ಪನೆಂಬ ನಾಮಾಂತರವಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಬಿಳಿಗಿಯ ಅರಸುಗಳ ವಂಶಾವಳಿ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ವೀರಪ್ಪನ ಮಗ ನರಸಪ್ಪನೆಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ವಂಶವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿನ ಇಮ್ಮಡಿ ಘಂಟಣ್ಣನ ತರುವಾಯ ಆಳಿದ ಅರಸರ ಪ್ರಸ್ತಾಪವು ಇದುವರೆಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಸಿದ್ಧಾಪುರದ ಗಣಪತಿ ದೇವಸ್ಥಾನದ ಶಾಸನವೆಂಬುದಾಗಿ ಮದ್ರಾಸ್ ಲೈಬ್ರೆರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಕಲು ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬಿಳಿಗಿ ವಂಶಾವಳಿಯ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಈ ಹೆಸರುಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ; ಆದರೆ ಘಂಟಮ್ಮನ ಪ್ರಸ್ತಾಪವು ಈ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಲೈಬ್ರೆರಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕೈಬರಹದ ಪುಸ್ತಕಗಳ ಹಾಳೆಗಳನ್ನು ಮಗುಚುವಾಗ ಬಿಳಿಗಿ ತಾಲೂಕಿನ ಇತರ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿರುವ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವೀರಗಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಒಂದೆರಡು ಹೆಸರುಗಳು ಬಿಳಿಗಿಯ ಅರಮನೆಯವರ ಹೆಸರುಗಳಂತೆಯೇ ಕೇಳಿಸುತ್ತವೆ. ಶಕವರ್ಷ ೧೩೩೩ ವಿಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಂಡಣ್ಣನ ಮಗ ಅಮ್ಮಣ್ಣರಸ, ೧೪೦೦ ಹೇವಳಂಬಿಯಲ್ಲಿ ಬೊಮ್ಮಣ್ಣನ ತಿಪ್ಪರಸ, ೧೩೮೫ ಚಿತ್ರಭಾನುವಿನಲ್ಲಿ ಐಸೂರು ಕಲ್ಲಪ್ಪ ನಾಯಕನ ಕುಮಾರ ಭದ್ರಪ್ಪ ನಾಯಕನು ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸಹಗಮಿಸಿ ಮಾಸತಿಯಾದ ನರಸಮ್ಮ, ೧೫೫೪ ಪ್ರಜೋತ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಐಸೂರು ಘಂಟಣ್ಣ ಒಡೆಯರ ಬೆನ್ನಹಿಂದೆ ಸಹಗಮನ ಮಾಡಿದ ರಾಮಾದೇವಿ ಮುಂತಾದವರು ಬಿಳಿಗಿಯ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಬಹುಶಃ ಸೇರಿದವರೇ ಇರಬಹುದು.

ಬಿಳಿಗಿಯ ಅರಸರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿಗನಾದ "ಮುಂಡಣ್ಣನ ಮಗ ನರಸಿಂಗನು ಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಜಯಸ್ತಂಭವನ್ನು ನೆಡಿಸಿ" (ವಿಜಯನಗರದ) "ಕೃಷ್ಣರಾಜನಿಂದ ಮನ್ನಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, ಅವನ ಮಗಳಾದ ಹರಿಯಮ್ಮನನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಪೆನುಗೊಂಡೆಯ ಮೂರು ಲಕ್ಷ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಧಾರಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪಡೆದನೆಂದು" ಪೂರ್ವೋಕ್ತ 'ಬಿಳಿಗಿ ಅರಸುಗಳ ವಂಶವು' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಯಾವ ಆಧಾರವೂ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ, 'ವಂಶಾವಳಿ' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವು ಮುಮ್ಮಡಿ ಘಂಟೇಂದ್ರನ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತದಲ್ಲದೆ ಹಾಡುವಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಜಿನಧರ್ಮ ಬೋಧೆಯನ್ನೂ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿದ ಜೈನ ಗುರುಗಳನ್ನೂ ಅವರ ಆಶ್ರಯದಾತಾರರಾದ ಬಿಳಿಗಿಯ ರಂಗಪ್ಪೊಡೆಯ, ಇಮ್ಮಡಿ ಘಂಟೇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದವರನ್ನೂ ಕುರಿತು ಮಾತೆತ್ತುವುದಿಲ್ಲ. ಅಮ್ಮಣ್ಣನೆಂಬ ನಾಮಾಂತರವಿದ್ದ ಘಂಟಣ್ಣನ ತರುವಾಯವೇ ಆ ಮನೆತನವು ಘನತೆಗೆ ಏರಿತು. ಈ ಘಂಟಣ್ಣನೇ ಬಿಳಿಗಿಯನ್ನು ಸೋಮಾನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಕೋಟೆಕೊತ್ತಲಗಳನ್ನು ಹಾಕಿದನು ಶಬ್ದಾನುಶಾಸನಕ್ಕೆ ಮ। ರಾಯ

ಬಹದ್ದೂರ್ ಆರ್. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರು ಬರೆದ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಅವತರಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನ ಆಶ್ರಯದಾತಾರನು ವಿಜಯನಗರದ ಶ್ರೀರಂಗನೆಂದಿದೆ. ಈ ರಂಗರಾಯನು ವಿಜಯನಗರದವನಲ್ಲ; ಬಿಳಿಗಿಯ ರಂಗಪ್ಪೊಡೆಯನೆಂದು ಇನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಅವತರಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಘುಂಪೇದ್ರ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಘಂಟೇಂದ್ರನೆಂದು ಓದಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಬಿಳಿಗಿಯ ಅರಸರ ಧರ್ಮವಿಚಾರವು ಈ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೊರಬೀಳುತ್ತದೆ, ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಜಿನಧರ್ಮವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಬಸದಿಯ ಶಾಸನದಿಂದ ಊಹಿಸಬಹುದು. ಮೊದಲನೆಯ ಘಂಟೇಂದ್ರನವರೆಗೆ ಜೈನಧರ್ಮವು ಬಹುಶಃ ಬಿಳಿಗಿಯ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲು ಹಾಕಲಿಲ್ಲ. ಅನಂತರ ಮುಮ್ಮಡಿ ಘಂಟೇಂದ್ರನವರೆಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ ಅರಸರು ಜೈನರಿದ್ದಿರಬೇಕು; ನಾಲ್ವಡಿ ಘಂಟಣ್ಣನು ಲಿಂಗವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಮತಾಂತರ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಹುಚ್ಚುಹಿಡಿದು ಹಾಳಾದನೆಂಬುದಾಗಿ ಜೈನರು ಆಡಿಕೊಳ್ಳುವುದುಂಟು. ಆತನು ಉನ್ಮತ್ತನಾಗಿ ಸತ್ತುಹೋದನೆಂದು 'ಬಿಳಿಗಿಯ ಅರಸುಗಳ ವಂಶಾವಳಿಯಲ್ಲಿ' ಹೇಳಿದೆ.

ಬಿಳಿಗಿ ಮನೆತನಕ್ಕೂ ಸೋದೆ ಕೆಳದಿ ಮನೆತನಗಳಿಗೂ ರಕ್ತಸಂಬಂಧವಿತ್ತೆಂಬುದಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ಶಾಸನಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ, ಇಮ್ಮಡಿ ಘಂಟೇಂದ್ರನ ರಾಣಿಯಾದ ರಾಮಾದೇವಿಯು ಸೋದೆಯ ಅರಸಪ್ಪ ನಾಯಕನ ಮಗಳು, ವೀರಪ್ಪೊಡೆಯನ ರಾಣಿಯಾದ ವೀರಮ್ಮನು ಜಂಬೂರಿನ ಕಾಮರಸನ ಮಗ ವಿರೂಪೇಂದ್ರನಿಗೆ ರಾಮಾದೇವಿಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವಳು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಈ ಮನೆತನಗಳಿಗೆ ಕಲಹಗಳು ತಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಳದಿಯ ವೆಂಕಟಪ್ಪ ನಾಯಕನು ಸೋದೆ ಬಿಳಿಗಿ ಮುಂತಾದವರನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿದನೆಂದು ಕೆಳದಿ ನೃಪ ವಿಜಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಅದೇ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ವೀರಭದ್ರನಾಯಕನು "ಸೋದೆ ಬಿಳಿಗಿಯ ನೃಪಾಲರ ಮೇದಿನಿಯಂ ಕೊಂಡು ತತ್ಪರಿಸ್ತರಣಗಳಂ ಸ್ವಾಧೀನಂ ಗೈದುದರಿಂದ "ಅವರು" ವಿಜಾಪುರಕೈದಿ ಪಾತುಶಹನಂ ಸಂಧಿಸಿ... ಕಿಮಿಗೆಡಿಸಿ" ಸೈನ್ಯ ಸಮೇತರಾಗಿ ವೀರಭದ್ರನಾಯಕನ ಮೇಲೆ ಬೀಳಲು, ಆತನು ಅವರ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕಿತ್ತು ಬಿಳಿಗಿಯ ಘಂಟೆ ಒಡೆಯರ ಪುತ್ರಿ ಘಂಟೆಯಮ್ಮನಂ ಸದಾಶಿವಯ್ಯನ ಪುತ್ರನಾದ ಅಳಿಯ ಭದ್ರಯ್ಯಂಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ವಿವಾಹಮಂ ರಚಿಸಿದಂ" ಎಂದಿದೆ. ಬಿಳಿಗಿಯ ಅರಸುಗಳ ವಂಶಾವಳಿಯ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ:—ಸ್ವಾದೆಯ ರಘುನಾಥ ನಾಯಕನ ಆಹ್ವಾನಪತ್ರವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ ಮುಮ್ಮಡಿ ಘಂಟೇಂದ್ರನು ಬನವಸೆಯ ರಥೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ತರೀಕೆರೆಯ ಹನುಮನು ಅವನ ಮೇಲ್ಬಿದ್ದನು. ಘಂಟೇಂದ್ರನು ಹೆದರಿ ಬಿಳಿಗಿಗೆ ಹಿಂದೆರಳುತ್ತಲೇ ಆತನಿಗೆ ಭ್ರಮಣವು ತಲೆಗೇರಿತು. ಮುಂದೆ ಬಿಳಿಗಿಯ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೆಳದಿಯವರು ಸೆಳೆದುಕೊಂಡು ಕೋಟೆಗಳನ್ನು ಕೆಡಹಿಬಿಟ್ಟರು. ಅನಂತರ ಮೌನದ ಘಂಟೆಯೊಡೆಯ ಮತ್ತು ಸಿದ್ದಪ್ಪ ಎಂಬ ಅವನ ಮಕ್ಕಳು ವಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಪಾದುಶಹನ "ಫರಮಾನವನ್ನು ತಂದು ಕೆಳದಿಯವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಬಿಳಿಗಿ ಮನೆತನವನ್ನು ಕೆಡಿಸಲಾಗದೆಂದು ಭಾಷೆಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು" ಮೌನದ ಘಂಟೇಂದ್ರನ ತರುವಾಯ ಬಿಳಿಗಿಯ ರಾಜ್ಯವು ಕೆಳದಿಯ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿಹೋಯಿತು.

ಪದಾರ್ಥವೇನು?

(ಕಂಠೀರವ ೧೯೩೫–೩೬)

'ಪದಾರ್ಥವೇನು?'—ಇದೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ನಮ್ಮ ಊರ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಒಬ್ಬರ ಮನೆಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಹೋದಾಗ ಪರಸ್ಪರ ಪರಿಚಯಕ್ಕಾಗಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಹೇಳುವ ನಾಂದೀವಾಕ್ಯ. ಇದೇ ಅವರ ಮುಂದಿನ ತಾರುಮಾರು ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಪ್ರಸಂಗಪೀಠಿಕೆ. ಪದಾರ್ಥ ವಿಚಾರದಿಂದ ಪದಾರ್ಥದ ಹೆಸರು, ರುಚಿ, ರೀತಿಗಳ ವಿಷಯವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಆತುರವು ಕೇಳಿದವರಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗದು. ಊರವರು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕಂಡಾಗ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಅರಿತವರಾದರೆ ಹವೆಯ ಸಂಗತಿಯನ್ನೋ ಅರಿಯದವರಾದರೆ ಬೆಳೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೋ ಕುರಿತು ಕಾಲಹರಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಾಗಿ ಮಾಡುವ ನಿರುದ್ದೇಶದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳುಂಟಷ್ಟೆ? ಅವುಗಳಂತೆಯೇ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ, ಮಾತುಕಥೆಗೆ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಹೆಂಗಸರು ಮಾಡುವ ನಗುಮುಖದ ಮಾತಿನ ಉಪಚಾರ.

ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಪದಾರ್ಥವೆಂದರೆ ಇಂಥಾದ್ದೆಂದು ಒಡೆದು ತೋರಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತೇ ಇದೆ. ತುಳುವಿನ 'ಕಜಿಪು', ಕೊಂಕಣಿಯ 'ರಾಂದಾಯಿ' ಯಾವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುತ್ತವೋ, ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪದಾರ್ಥ ಶಬ್ದವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಕವಿ ಪ್ರಯೋಗವಿದೆ.

'...ಬಡಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥವ ತಿಂದು ಕೈತೊಳೆದೆದ್ದು...' (ಬಸವ ಪುರಾಣ)

'...ಮಥಿಸಿ ಜನಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥಮಂ ತಿಳಿದು ನೋಡದೆ...' (ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತ)

ಪದಾರ್ಥವೆಂದರೆ—ಊಟದಲ್ಲಿ ಅನ್ನದೊಂದಿಗೆ ಕಲಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಹುಳಿ, ಸಾರು, ತೊವ್ವೆಗಳು, ತುಳುವರ 'ಕಜಿಪ್ಪು ಕೊದ್ದೆಲುಗಳು', ಕೊಂಕಣಿಗರ 'ಆಂಬಟ, ಗಶ್ಶಿ, ಕಡಿಗಳು' ಮುಂತಾದ್ದು. ಬದನೆ ಬೆಂಡೆಯಂಥ ಪಲ್ಲೆಕಾಯಿ ಸುಟ್ಟೋ, ಅಟ್ಟೋ, ಕರಿದೊ, ಹುರಿದೊ, ಊಟದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಂಜಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವ ಬಜ್ಜಿ, ಗೊಜ್ಜು, ಕೂಟು, ಚಟ್ನಿ, ತಂಬ್ಳಿ ಮೊದಲಾದುವು ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಇತ್ತಲಾಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಅವನ್ನು ಪಲ್ಲೆಗಳೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು, ಪದಾರ್ಥಗಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅನ್ನದೊಂದಿಗೆ ಕಲಸಿ ತಿನ್ನತಕ್ಕದ್ದು ಬೇರೆ, ನಂಜಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು ಬೇರೆ,—ಹೀಗಿದ್ದಾಗ ಅದು ಪದಾರ್ಥ, ಇದು ಪಲ್ಲೆ ಎಂಬುದು ಸರಿಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಲಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ನಂಜಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಒಂದು ಮೇಲೋಗರ ಕೂಡ ಒದಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದ ಬಡತನ ಬಂದಾಗ ಪದಾರ್ಥವೇನು? ಪಲ್ಲೆ ಏನು? ಎರಡೂ ಒಂದೇ ಆಯಿತು.

(ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿಯ ಸಾಂಕೇತಿಕಗಳು:— ಕ-ಕನ್ನಡ, ತು-ತುಳು, ಕೊಂ-ಕೊಂಕಣಿ, ಸಂ-ಸಂಸ್ಕೃತ, ತೆ-ತೆಲುಗು, ತ-ತಮಿಳು ಮ-ಮಲೆಯಾಳ).

ಪೆಟ್ಟಡಿ ಕಿಟ್ಟಡಿ, ಕರಿದಸಂಡಿಗೆ, ಹುರಿದ ಹೋಳಿಗೆ, ಸುಟ್ಟಹಪ್ಪಳ, ಹುಯ್ದು ದೋಸೆ, ಬೆಂದ ಕಡುಬು ಇತ್ಯಾದಿ ಭಕ್ಷ್ಯಭೋಜ್ಯಗಳು ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಅಲ್ಲ, ಪಲ್ಲೆಗಳೂ ಅಲ್ಲ; ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ಅವನ್ನು ಅನ್ನದೊಂದಿಗೆ ಕಲಸುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ, ನಂಜಿಕೊಂಡು ಊಟಮಾಡುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪದಾರ್ಥ, ಪಲ್ಲೆ, ಮೇಲೋಗರ, ಶಾಖ ಈ ನಾಲ್ಕು ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಈಗ ಸಮಾನಾರ್ಥವುಂಟು. ಹಿಂದೆ ಅವನ್ನು ಒಂದರ ಬದಲು ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಬಹುಶಃ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

ಏಕಾರ್ಥ ಪ್ರಯೋಗವುಳ್ಳ ಮೇಲೋಗರ, ಪಲ್ಲೆ, ಪದಾರ್ಥ, ಶಾಖ—ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನದಲ್ಲವೇ ಮೇಲು? 'ಪಲ್ಲೆ' ಬೆಣ್ಣಗಿದೆ, ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಶಾಖ ಶಬ್ದ ಮಾತ್ರ ವೈದ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಶ್ಲೋಕ ಶಬ್ದದಂತೆ ಕರ್ಣಕಠೋರ; ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅದರ ಪ್ರಯೋಗವೂ ಕಡಮೆ; 'ಶಾಖಾಯ ಲವಣಾಯ' ಎಂಬಂತೆ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರ. ಪದಾರ್ಥ—ಇದು ಪಂಡಿತ ಸಭೆಯ ಶಬ್ದವಿದ್ದರೂ, ನಮ್ಮ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಅಡಿಗೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ಹರಿದಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಾರಣ ನನಗೆ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಮುದ್ದಾದದ್ದು—'ಮೇಲೋಗರ'. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಕನ್ನಡದ ರೂಪರೇಖೆಗಳೇ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುತ್ತವೆ. 'ಪಲ್ಲೆ'—ಇದಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದ ಮುಖಲಕ್ಷಣವಿಲ್ಲವೇ? ಬುಡ ತೆಗೆದು ನೋಡಿದರೆ 'ಪಲ್ಲೆ' ಎಂಬುದು ಹಸಿಯಾದ್ದು, ಹಸುರಾದದ್ದು, ಕಾಯಿ ಇದ್ದದ್ದು, ಫಲವಾಗಲುಳ್ಳದ್ದು ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಫಲ್ಯವೆಂದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಕಾಯಿ ಎಂದರ್ಥ. ಕಾಯಿ ಎಂದರೂ ಒಂದೇ, ಪಲ್ಲೆ ಎಂದರೂ ಒಂದೆಂತಾದರೆ, ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆ ಪಲ್ಲೆಕಾಯಿ ಹೀಗೆ ಅವಳಿಜವಳಿ ಏತರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತು? ಒಂದು ಮಗು ಸಾಲದಿತ್ತೇ? ಸಾಕಲ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಮರಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರಷ್ಟೆ; ಅದರಂತೆ ಬೆಂಡೆಕಾಯಿ, ಹರಿವೆಸೊಪ್ಪು, ನುಗ್ಗೆಕೋಡು, ಮುಂತಾದ ತರಕಾರಿಯನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಹೇಳತಕ್ಕ ಜೋಡುಮಾತೇ ಕಾಯಿಪಲ್ಲೆ ಅಥವಾ ಕಾಯಿಪಲ್ಯ. ಪಲ್ಲೆ (ಕ), ಫಲ್ಯ (ಸಂ), ಪಲ್ಲವ (ಸಂ), ಪಾಲ್ಲೊ (ಕೊಂ), ಪಜಿರ್ (ತು), ಪಸುರ್ (ಕ), ಪಸಿ (ತ), ಪಯಿರ್ (ಕ), ಫಳ (ಸಂ, ಕೊಂ), ಪಣ್ (ಕ), ಪಟಂ (ತ), ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿರದ ನಂಟು ತೋರುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಇವು ಒಂದು ತಾಯಿ ಬೇರೇ ಎಬ್ಬಿಸಿಬಿಟ್ಟ ಬಣ್ಣಬಣ್ಣದ ಎಲೆಗಳಂತೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಇವುಗಳ ತಾಯಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎಂಬಂತೆ ಇದೆಯೋ ನೋಡಿ! ಆ ಮೇಲೆ 'ಪಲ್ಲೆ' ಸೇರಬೇಕು ಸಂಸ್ಕೃತಕ್ಕೋ, ಕನ್ನಡಕ್ಕೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಇತ್ಯರ್ಥಮಾಡಿ!

ಇಂಥ ಚರ್ಚೆಯು 'ಮೇಲೋಗರ' ಸಂಬಂಧವಾಗಿಯೂ ಬರುತ್ತವೆ. ಮೇಲ್ ಮತ್ತು ಓಗರ ಕೂಡಿ ಮೇಲೋಗರ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಮೇಲ್—ಇದು ಹುಟ್ಟು ಕನ್ನಡನುಡಿ; ಓಗರ ಮಾತ್ರ ಅಚ್ಚ ಕನ್ನಡವೋ ಇಲ್ಲವೇ ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಜಾತಿಗೆಟ್ಟು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಕೂಡುವಳಿಯಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಓದನ ಶಬ್ದವೋ ಅಥವಾ ಆ ಓದನ ಓಗರಗಳೆರಡು ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದೋ ಒಂದೇ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಹಲವು ತಲೆಮಾರುಗಳ ಹಿಂದೆಯೇ ತವರುಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಯಾದ ಜೋಡು ನುಡಿಗಳೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನರಿಯೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಒಗರು' ಎಂಬ ಮಾತು ಉಂಟು; ಈ 'ಒಗರು' ಶಬ್ದದಿಂದ 'ಓಗರ' ಬಹುಶಃ ಬರಲಾರದು. ಕಾದು ತೇವುವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕೊಂಕಣಿಯಲ್ಲಿ 'ಒಗರು' ಎನ್ನುವರು. 'ಮೈಕಾದು ಬೆವರು ಒಗರು (ತ್ತದೆ)' 'ಉಪ್ಪು ಒಗರುತ್ತದೆ (ಒಗರ್‍ತಾ)' —ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಉಪ್ಪಿನ ಅಗರು ಎಂಬುದು ಉಪ್ಪಾಗುವ ಗದ್ದೆಯಷ್ಟೆ; ಇಲ್ಲಿ 'ಅಗರು, ಒಗರು' ಶಬ್ದದ ಮತ್ತೊಂದು ರೂಪ. ಕೊಂಕಣಿಯಲ್ಲಿ ಒಗರು ಕ್ರಿಯಾಪದವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. 'ಕಾದುತೇವುವಾದದ್ದೇ' ಓಗರ ಇರಬಹುದೇ? ಓಗರದಿಂದ ಒಗ್ಗರಣೆ ಬಂದಿರಬಹುದೇ? ಒಗರು, ಅಗರು, ಅರಗು. (ಕರಗು, ಜೀರ್ಣವಾಗು, ತಿನ್ನು). ಓಗರ, ಒಗ್ಗರಣೆ, ಅರಗಣೆ, (ಅರ್ಗಣೆ),

ಆರೋಗಣೆ—ಇವುಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಬುಡ ಒಂದೆಯೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದು ವಿಚಾರಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭ ದಲ್ಲಿ ಆ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ, ಸೀಗೆಬಲ್ಲೆ ಹೊಕ್ಕಂತಾಗುವುದು; ತಲೆಯ ಸೆರಗು ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡರೆ ಬಿಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆ. ಮುಂದೆ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತಾಗ ಸಂಸ್ಕೃತ, ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಮೂಲವನ್ನು ಅಗೆಯಲಿಕ್ಕೆ ನೋಡೋಣ. ಮೇಲೋಗರ ಎಂದರೆ ಮೇಲ್ (ಮೇಲಿನ ಇಲ್ಲವೆ ಮೇಲಾದ) ಓಗರ (ಅನ್ನ). ಮೇಲಿನ 'ಅನ್ನ, ಮೇಲಾದ ಅನ್ನ, ಮೆಲ್ಲತಕ್ಕ ಅನ್ನ, ಮೆಲ್ಲಿತಾದ ಅನ್ನ—ಅಂತು ಒಂದು ತರದ ಅನ್ನವೇ ಹೊರತು 'ಅನ್ನದ ಮೇಲೆ ಇಕ್ಕಿದ್ದು' ಅಥವಾ 'ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಕಲಸಿಕೊಳ್ಳುವಂಥಾದ್ದು' ಎಂಬ ಅರ್ಥವಾಗಲಾರದು. ಬೇಕಾದರೆ 'ಹಾಲೋಗರ' ಪರೀಕ್ಷೆಮಾಡಿ! 'ಕಲಸೋಗರ' ತಕ್ಕೊಳ್ಳಿ! ಹಾಲಲ್ಲಿ ಬೆಂದ ಅನ್ನವೇ 'ಹಾಲೋಗರ'. 'ಕಲಸೋಗರ' ಈಗ ಮಾತ್ರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಕೊಂಕಣಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತದ 'ದಧ್ಯನ್ನ' ಎಂದರೆ, ಮೊಸರು ಕಲಸಿದ ಅನ್ನ—ಇದನ್ನು ಕೊಂಕಣಿಯ ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದೇ ಕನ್ನಡ. ಹೀಗೆ 'ಹಾಲೋಗರ', 'ಕಲಸೋಗರ' ಇವು ಅನ್ನವನ್ನೇ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಹೇಳುವಾಗ, ಮೇಲೋಗರ ಮಾತ್ರ ಅನ್ನದ ಮೇಲಿಕ್ಕುವ ಪಲ್ಲೆಯನ್ನೋ ಪದಾರ್ಥವನ್ನೋ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲಾದೀತೇ? 'ಮೇಲೋಗರ' ಇದು ಮೊತ್ತ ಮೊದಲು ಅನ್ನವಾಚಿ, ಅದಕ್ಕೆ ಅನ್ನವೆಂಬ ಅರ್ಥ ಸಲ್ಲುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದ ಅಶನಾರ್ಥ ತಪ್ಪಿ ಈ 'ಮೇಲೋಗರ' ಈಃ ಪದಾರ್ಥ ಹೇಗಾಯಿತು?

'ಮೇಲೋಗರಕ್ಕೆ ಏನು?' 'ಮೇಲೋಗರ ಏನು?' ಹೆಂಗಸರ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹಾಗೂ ಉಂಟು, ಹೀಗೂ ಉಂಟು. ಒಂದೇ ಒಂದು ಅಕ್ಷರವು ಅತ್ತಿತ್ತಾದರೆ, ಮದುವೆ ಚಪ್ಪರದಲ್ಲಿ ಮಗನ ಸಾವು ಆದದ್ದುಂಟು. ಹಿಂದಿನವರು ಮೇಲೋಗರದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುವಾಗ, ವಿಷ ತಪ್ಪಿ ವಿಷಯೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಥಾಂಶ ವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದರೆ, ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇಳಿ ಹೆಚ್ಚು, ಒಂದು ಒತ್ತು ಕಡಮೆ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. 'ಮೇಲೋಗರಕ್ಕೆ ಏನು?' 'ಮೇಲೋಗರ ಏನು?'—ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದೇ ತಕ್ಕರೂಪ, ತಪ್ಪಿಲ್ಲದ ವಾಕ್ಯ, ಉತ್ತರ ಬಯಸುವ ಸರಿಯಾದ ಪ್ರಶ್ನೆ—ಹೀಗೆಂದು ಹೆಣ್ಣು ಹೆಂಗಸಿಗಾದರೂ ತಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಪ್ರಶ್ನೆ:—ಮೇಲೋಗರ ಏನು? = ಮೇಲೆ ಅನ್ನ ಏನು (ಮಾಡಿದೆ)? ಇಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಉತ್ತರ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ, ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ ತಪ್ಪುಂಟು.

ಪ್ರಶ್ನೆ:—ಮೇಲೋಗರಕ್ಕೆ ಏನು? ಮೇಲೆ ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಏನು (ಮಾಡಿದೆ)?

ಉತ್ತರ:—ಗೊಜ್ಜುಸಾರು, ಬೇಳೆತೊವ್ವೆ, 'ಪುಳಿಕೊದ್ದೆಲು' (ತು), 'ಮೋರು ಕೊಂಟಂಬು' (ತ), 'ತೋರಿಂ ಗಶ್ಶಿ' (ಕೊಂ), 'ತಾಕ್ಕಾಕಡಿ' (ಕೊಂ) ಇತ್ಯಾದಿ.

ಹೀಗೆ ಗೊಜ್ಜುಸಾರು ಮುಂತಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಹುದು; ಅವುಗಳ ಬದಲು ಇಲ್ಲವೆ ಅವುಗಳ ಜತೆಯಲ್ಲಿ —ಸಾರು ಮತ್ತು ಬದನೆಕಾಯಿ ಸುಟ್ಟದ್ದು, ಬಾಳೆಕಾಯಿ ಬೇಯಿಸಿದ್ದು, ಹರಿವೆಸೊಪ್ಪು ಅಟ್ಟದ್ದು, ಹೀಗೆ ಪಲ್ಲೆಕಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಜೋಡಿಸಿ, ಒಂದು ಪದಾರ್ಥ ಒಂದು ಪಲ್ಲೆ, ಹೀಗೆ ಎರಡೂ ಹೇಳಿದರೂ ಉತ್ತರವು ಸರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಓಗರ ಎಂದರೆ ಅನ್ನ ವೆಂದು ಗೊತ್ತಿದ್ದವರು ಮೇಲೋಗರ ಏನು (ಮಾಡಿದೆ) ಎಂಬುದಾಗಿ ಎಂದೂ ಕೇಳರು; ಮೇಲೋಗರಕ್ಕೆ ಏನು (ಮಾಡಿದೆ)? ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅರಸನೂ ಗಿಳಿಯೂ ಎಂಬ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಗಿಳಿ 'ಅದಕ್ಕೇನು ಸಂದೇಹ?' ಎಂದು ಮಾತನಾಡದೆ, 'ಅದೇನು ಸಂದೇಹ?' ಎಂದು ನುಡಿದಿದ್ದರೆ ಕಥೆಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯವು ಕೆಟ್ಟುಹೋಗು

ತ್ತಿತ್ತು. ಇವರಂತೆ 'ಮೇಲೋಗರಕ್ಕೆ' ಎಂಬಲ್ಲಿಯ 'ಕ್ಕೆ' ತಪ್ಪಿಸಿ, 'ಮೇಲೋಗರ ಏನು' ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಆಭಾಸವಾಗುವುದು. 'ಮೇಲೋಗರಕ್ಕೆ ಏನು?' ಇದು ಸಾರ್ಥಕ; 'ಮೇಲೋಗರ ಏನು?' ಇದು ಅನರ್ಥ. ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಮೇಲೋಗರ ಎಂದರೆ ಅನ್ನ, ಅದರೊಂದಿಗೆ ತಿನ್ನತಕ್ಕ ಪದಾರ್ಥವಲ್ಲ—ಈ ಅಂಶವನ್ನು ತಿಳಿಯದವರೂ ತಿಳಿದು ಮರೆತವರೂ ಮೇಲೋಗರಕ್ಕೆ ಅನರ್ಥಮಾಡಿ, ಅನ್ನ ಬಾರದಂತೆ ಮಾಡಿ, ಅಡಿಗೆ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಪಲ್ಲೆ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಮೂಲೆಗೊತ್ತಿ ಕೂರಿಸಿಬಿಟ್ಟ ಏಕಾಭಿಪ್ರಾಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ತುಳು ಕೊಂಕಣಿಗಳೊಡನೆ ಕನ್ನಡಕ್ಕಿದ್ದ ಹೊಕ್ಕುಬಳಕೆ ಬಹಳಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿರಬೇಕು.

ಪಲ್ಲೆ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ಅರ್ಥ ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದಾಯಿತು; ಆ ಎರಡು ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಕೊಂಕಣಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಮಾತು—'ರಾಂದಯಿ', ತುಳುವಿನಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೇ ಮಾತು—'ಕಜಿಪು'. ಈ 'ರಾಂದಯಿ, ಕಜಿಪು'ಗಳಿಗೆ ಮೂಲದಲ್ಲಿ—ಅಡಿಗೆಮಾಡಿದ್ದು, ಕರ್ರಗೆ ಕಾಯಿಸಿದ್ದು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯ, ಅನ್ನವೆಂಬ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಪದಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಏನು? ಪದಾರ್ಥ ಏನು? ಪಲ್ಲೆಗೆ ಏನು? ಪಲ್ಲೆ ಏನು? ಎಂಬೀ ವಾಕ್ಯಗಳು 'ರಾಂದಯಿಯವರಿಗೂ ಕಜಿಪಿನವರಿಗೂ' ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ವಭಾಷೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಅನುವಾದಗಳಂತೆ ತೋರಿಬಂದವು. ಇದೇ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮುಂದೆ ಮೇಲೋಗರ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ನಡಿಸಿ, 'ಮೇಲೋಗರಕ್ಕೆ ಏನು?' ಎಂಬುದನ್ನು 'ಮೇಲೋಗರ ಏನು?' ಎಂದು ಸಂಕೋಚ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಾಯಿತು. ಓಗರವೆಂದರೆ ಅನ್ನವೆಂದು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಅಥವಾ ಗೊತ್ತಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಮರೆತವರಿಗೆ 'ಮೇಲೋಗರ ಏನು?' ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ತೊಡಕಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಮಾತು ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬಂಶವು ಬಗೆಹರಿಯದಾಯಿತು. ಈ ರೀತಿ ಮೇಲೋಗರದ ಅನ್ನಮಯ ಕೋಶವು ಕ್ರಮೇಣ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟು ಪದಾರ್ಥಭಾವಕ್ಕೆ ಬಂದುನಿಂತಿತು. ಈಗ ಪಲ್ಲೆ, ಪದಾರ್ಥ, ಮೇಲೋಗರ ಇವೆಲ್ಲಾ ಹಿಟ್ಟುಬೂದಿ ಒಂದೇಯಾದಂತೆ ಏಕಾರ್ಥವಾಗಿವೆ. ಹಾಗಾದರೆ ಅವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕ ಕನ್ನಡನುಡಿ ಇಲ್ಲವೇ?

'ಕೊಂಕಣಿಯ 'ರಾಂದಯಿ' ಮತ್ತು ತುಳುವಿನ 'ಕಜಿಪು'—ಈ ಮಾತುಗಳಂತೆ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಹೇಳತಕ್ಕ ಅಚ್ಚಕನ್ನಡ ಮಾತು ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು; ಈಗ ಇಲ್ಲ. ಕೊಂಕಣಿ 'ರಾಂದಯಿ' 'ರಾಂದಣೆ; 'ರಾಂದೊ' 'ರಾಂದಪ, 'ರಾಂಧ್ಪಿ'—ಇವೆಲ್ಲಾ 'ರಾನ್ಧೆ' ಎಂದರೆ ಅಡಿಗೆಮಾಡುವುದೆಂಬ ಬೇರಿನ ಕವಲುಗಳು' ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ "ಕರಿ" ಎಂದರೆ ಕರ್ರಗೆ ಎಂದು ಮೂಲಾರ್ಥ, ಕರ್ರಗಾಗುವಂತೆ ಕಾಯಿಸುವುದು, ಕರಿಯುವುದು. ತಾಳಿಸುವುದು. ಎಂಬವು ಮತ್ತೆ ಬಂದ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಬೆಂದು ಕರ್ರಗಾಗುವುದೇ 'ಕರ್ಪಂಚೆ' (ಕೊಂ), ಕರ್ಂಚುನಿ (ತು); ಸುಟ್ಟಮಸಿಯೇ ಕರಿ (ತು, ಕ, ಕೊಂ); ಬೆಂದಮೇಲೆ ಅಡಿಗೆ ನಿಲ್ಲುವುದೇ ಕರಕು (ಕ),ಕರ್ ಪಟ್ಲ (ಕೊಂ); ಕರಣದ ಮುಸುರೆ ಕರಕಟೆ (ಕೊಂ) ಕಪ್ಪಾಗುವಂತೆ ಕರಿದದ್ದೇ 'ಕಜಿಪು' (ತು). ಕಜಿಪು ಈ ದಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಬಂತೋ? ಬೇಯಿಸಿದ ತರಕಾರಿ ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ 'ಕೊರು' (ತೆ), ಕಜಿ (ತೆ, ತ), ಉಪ್‌ಕರಿ (ಕೊಂ) ಎಂಬೀ ಶಬ್ದಗಳು ಇಳಿದಹಾದಿಯಿಂದ ಇಳಿಯಿತೋ? ವಾಚಕರೇ ನಿಶ್ಚೈಸಬೇಕು. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ 'ಕರ್ರಿ' ತಮಿಳರ 'ಕಜಿ' ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಷರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಮೊದಲು ತಿಂದದ್ದು ತಮಿಳು ಕರಿಯನ್ನೋ ತಮಿಳುನಾಡನ್ನೋ ಎಂಬಂಶವು ಈ ವರೆಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿಲ್ಲ. ಈ 'ಕಜಿ' ಎಂಬುದು ಬೇಯಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಕಾಯಿ ಪಲ್ಲೆ ಆಗಬಹುದು, ಇಲ್ಲವೇ ಅಟ್ಟುಮಾಡಿದ ಮಾಂಸವೂ ಆಗಬಹುದು. ಕಜಿಯ ಆ ಭಾವಾರ್ಥವನ್ನು 'ಕಜಿಪು' 'ರಾಂದಯಿ'ಗಳು ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಹೇಳುವುದು ಈಗಲೂ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಡಗು

ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಈಗ ಪಸಿ ಮಾಂಸವೆಂಬ ಅರ್ಥ; ಆದರೆ ಅದರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ 'ಅಡು' ಎಂಬದಿದೆ. ಇಷ್ಟರಿಂದ ಅಡಗು ಸಹ ಕಜಿ, ಕಜಿಪ್ಪು, ರಾಂದಯಿಗಳಂತೆ ಅಡಿಗೆಮಾಡಿದ ಮಾಂಸವನ್ನು ಕುರಿತದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರ ಸಾಕೇ? ಇದೇ 'ಅಡು' ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ತುಳು ತನಗೆ ಪ್ರಿಯವಾದ ಅಡ್ಡೇ (ಅಡ್ಯ) (ಭೋಜ್ಯ) ಮಾಡಿದ್ದು ನಿಶ್ಚಯ. 'ಅಡ್ಡೆಗೆ' ಬೇಕಾದ ಕಾಯಿ ಮಾತ್ರ ಕೊಂಕಣಿ ಭಾಷೆಗೆ ಕನ್ನಡದಿಂದ ಬಂದ ಸಂಗತಿ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ.

ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬದನೆಕಾಯಿ, ಮಾವಿನಕಾಯಿ, ಬೆಂಡೆಕಾಯಿ ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಪಲ್ಲೆಕಾಯಿ ಎಂಬ ಮಾತುಂಟಷ್ಟೆ; ಹೀಗೆ ಸಾಕಲ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬೆಂಡೆ, ಬದನೆ ಮುಂತಾದ್ದನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಕೊಂಕಣಿಗೆ ಒಂದೇ ಶಬ್ದವು ಬೇಕಾಯಿತು. ಭಾಷೆ ಗ್ರಂಥಸ್ಥವಾಗದೆ ಮುಖಸ್ಥ ಮಾತ್ರವೇ ಇದ್ದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುಣವಿದೆ; ಅದು ಬೇಕಾದಾಗ ಹೊರಗಿನ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ತರುತ್ತದೆ, ಹೊಸ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ತಾನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಕೊಂಕಣಿ ಹಾಗೇ ಮಾಡಿದೆ; ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಅದು ಕನ್ನಡದ ಹಾಗಲಕಾಯಿ ಕಂಡು, 'ಘಾಗಿಲ' ತಕ್ಕೊಂಡಿತು, 'ಕಾಯಿ' ಬಿಟ್ಟಿತು; ಸೀಗೆಕಾಯಿ ಇದನ್ನು 'ಸೀಕಾಯಿ' ಎಂದು ಚಿಕ್ಕದು ಮಾಡಿತು; ಆದ ಕನ್ನಡದ 'ಪಲ್ಲೆಕಾಯೇ' ತನ್ನ 'ರಾಂದಯಿ' ಎಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ ಪಲ್ಲೆಕಾಯಿ ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಮಾತಿಗೆ ತನ್ನದೊಂದು 'ರಾಂದಯಿ ಕಾಯಿ' ನಿರ್ಮಿಸಿದಂಥ ಅಪೂರ್ವ ಸಂಗತಿ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ, ಆದಕ್ಕಾಗಿ ದರ್ಪಣಕಾರನ ಹೊಸ ದೊಂದು ಸೂತ್ರವೋ, ಭಟ್ಟಾಕಳಂಕನ ನವೀನ ಶಾಸನವೋ ಹುಟ್ಟದೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ದನಕರುಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಸಮಗ್ರ ಹೇಳತಕ್ಕ 'ಗೋಕಾಯಿ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಅವ್ಯಾಕರಣ ಕಾಲಾನಂತರ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ರೂಢಿಗೆ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಮುಸಲ್ಮಾನರು ದನಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಲ್ಲೆ ಕಾಯಲ್ಲಿ ಸಮಾವೇಶಮಾಡಿ 'ಗೋಕಾಯಿ' ಎಂದು ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕರೆದರೇ?

ಕೊಂಕಣಿಯು ಕನ್ನಡದ ಪಲ್ಲೆಕಾಯಿಂದ 'ಕಾಯಿ' ಎತ್ತಿ ತನ್ನದೇ ಒಂದಾದ 'ರಾಂದಯಿ ಕಾಯಿ' ಎಂಬ ಹೊಸ ಶಬ್ದವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. 'ಪಲ್ಲೆಕಾಯಿ' ಇಲ್ಲವೇ 'ಕಾಯಿ ಪಲ್ಯ' ಈ ಮಾತುಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಇವೆ. ಆದರೆ ಕೆಲವೊಂದು ಕಡೆ ಕನ್ನಡದಿಂದ ಕೊಂಕಣಿಗೆ ಹೋದ ಪದ ಪ್ರಯೋಗವು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಅಂಥ ಪ್ರಯೋಗವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿತ್ತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಳೆಗನ್ನಡವೇ ಸಾಕ್ಷಿ. 'ಕೂಡಿಕೊಂಡು' ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ 'ಬೆರಸು' ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗವು ಹಳೆಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬೇಕಷ್ಟು ಇದೆಯಷ್ಟೆ.

ಹಳೆಗನ್ನಡ	ಕೊಂಕಣಿ
ಸೇವಕರ ಬೆರಸು	(ಸೇವಕಾಂಚ್ಯಾ ಬರಿಶಿ)
ಪಡೆ ಬೆರಸು ನೂಂಕಿದಂ	(ಸೈನ್ಯಾ ಬರಿಶಿ)

ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಬೆರಸು', 'ಬದಲು', 'ಸಮೇತ', 'ಸಂಗಾತ', 'ಒಡನೆ', 'ಜತೆಯಲ್ಲಿ' ಹೀಗೆ ಹಲವು ಶಬ್ದಗಳು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಕೊಂಕಣಿಯಲ್ಲಿ 'ಬರಿಶಿ' ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಎಷ್ಟು ಮಂದಿ ಹೆಂಗಸರು ಬಾಯಿಗೆ ಜೀಗ ಹಾಕಬೇಕಾಗಿತ್ತೋ, ಯಾರುಬಲ್ಲರು?

ಇನ್ನು ಕನ್ನಡವು ಕೊಂಕಣಿಯ ಬಾಯಿಗೆ ಎಷ್ಟುಬಗೆಯ ಭಕ್ಷ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೆಳಗಣ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನೋಡಿ; ಈ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ವಾಚಕರು ವಿಸ್ತರಿಸುವುದಕ್ಕೂ ನನ್ನ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ.

ಹೂಳಿ-(ಹುಳಿ ಎಂಬ ಪದಾರ್ಥ) ಕಾಯಿ ಹುಳಿ-(ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಹಾಲು ಬೆರಸಿ ಮಾಡಿದ ಹುಳಿ); ತೋರಿ ಬೆಂದಿ-(ಬೆಂದ ತೊಗರಿ ಪಲ್ಲೆ); ತಾಕ್ಕಾ ಕರ್‌ಮಣೆ-(ಮಜ್ಜಿಗೆ ಕಮ್ಮನೆ ಮಾಡಿದ್ದು).

ಪಚ್ಚಡಿ-(ಸವುತೆ ಮುಂತಾದ್ದನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿ ತಯಾರಿಸಿದ್ದು); ಕೊಚ್ಚೊಳಿ, ಕೊಚ್ಚೊಲು-(ಸವುತೆ ಮುಂತಾದ್ದನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿ ತಯಾರಿಸಿದ್ದು); ಹಸಿ-(ಬೇಯಿಸದೆ ಮಜ್ಜಿಗೆ ಬೆರಸಿದ ಬಾಳೆದಿಂಡು ಹಸಿ); ಬಾಳಕ (ಬಾಳಿಕೆ ಬರುವಂತೆ ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕರಿದದ್ದು); ಕೂಟ (ಕೂಟು ಎಂಬ ಪಲ್ಲೆ); ಕೊಡ್ಡಳೆ-(ಕೋಡು ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದ ಕೊಂಕು); ಉಂಡ್ಲಕಾಳು (ಉಣಲ್‌ಕಾಳು); ಮಾವಿನ ಅಂಡುರ್ಲಿ-(ಮಾವಿನಹಣ್ ಉಣಲ್).

ಇವೆಲ್ಲಾ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು 'ಬುನ್ನಾ ಉದ್ದಾಕ' (ಬೂಂದು ಬೀಜದ ನೀರು) ಕುಡಿದಾಗ ತಿಂದ ವಸ್ತುಗಳು. ನಮ್ಮ ಕಾಲದ ಕಾಫಿಯೊಡನೆ ಕನ್ನಡದಿಂದ ಕೊಂಕಣಿಗೆ ಬಂದದ್ದು 'ತುಪ್ಪದೋಸೆ'.

— ೨ —

'ಪದಾರ್ಥವೇನು' ಎಂಬೀ ಹೆಸರುಳ್ಳ ಒಂದು ಲೇಖವನ್ನು ಕಂಠೀರವದ ಹಿಂದಿನದೊಂದು ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದು ವಾಚಕರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದ ನಾನು ಅದೇ ಹೆಸರನ್ನು ಈ ಲೇಖದ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಏತಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆಂಬದು ನನ್ನ ಒಂದನೆಯ ಲೇಖದ ಪರಿಚಯವಿದ್ದವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬಹುದು. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಅನೇಕ ಶಬ್ದಗಳೂ ರೂಪಗಳೂ ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅದೃಶ್ಯವಾಗಿವೆ. ಆ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ರುಚಿಯಿದೆ, ಧ್ವನಿಯಿದೆ, ಅರ್ಥಪುಷ್ಟಿ ಇದೆ; ಅವು ಹಿರಿದನ್ನು ಕಿರಿದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಲ್ಲ ನುಡಿಗಳು, ಮರ್ಯಾದೆಯ ಮಾತುಗಳು, ಒಳಗಿದ್ದುದನ್ನು ಹೊರಹಾಕುವ ತಕ್ಕ ಶಬ್ದಗಳು. ಈ ಅಚ್ಚಕನ್ನಡ ಮರಿಗಳನ್ನು ಸಾಯಗೊಡಬಾರದೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಿಂದ ಈಗಿನ ಬರೆಹಗಾರರು ಅನೇಕರು ಸಂದರ್ಭಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅವನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಂದು ಸಾಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಶಬ್ದಗಳು ಹಳಗನ್ನಡವಿದ್ದರೂ ಬರೆವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಆವಶ್ಯಕವಾದರೆ ಇಲ್ಲವೆ ಬಳಕೆಗೆ ಅರ್ಹವಾದರೆ, ಅವನ್ನು ಬದುಕಿಸಲೇ ಬೇಕು. ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹಿರಿಯರು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಸಾಹಸಪಟ್ಟು ಸಂಗ್ರಹಮಾಡಿ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿದ ಕಲ್ಲುಗಳು ಹೊಸಗನ್ನಡದ ಕಟ್ಟಡದ ಭದ್ರತೆಗೂ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೂ ಅನುವಾದರೆ, ಅವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳೋಣ! ಆದರೆ ಹಾಗೆಮಾಡುವ ಮುಂಚೆ ಅಂಥ ಹಳಗನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಬೇಕು. ಪದಾರ್ಥ ನೋಡದೆ ಬರಿಯ ಶಬ್ದಮಾತ್ರ ಕೇಳಿ, ಮಾಡಿದ ಪದಾರ್ಥ ಸೇವನೆಯು ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಹಿತಕರವೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಬಹುದು? ಆದುದರಿಂದ ಆ ಶಬ್ದಗಳ ಪ್ರಯೋಗ ವ್ಯುತ್ಪತ್ತಿಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ವಾಚಕರ ಮುಂದಿಟ್ಟು, ಕಡೆಯ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಅವರೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನೆರವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿಂದ ನಾನು ಈ ಲೇಖಕ್ಕೂ ಇನ್ನುಮುಂದೆ ಬರತಕ್ಕ ಲೇಖಗಳಿಗೂ 'ಪದಾರ್ಥವೇನು?' ಎಂಬುದಾಗಿ ನಾಮಕರಣಮಾಡಲು ವಾಚಕರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಈಗ ನೋಡಿ! ಇಲ್ಲಿ ಕಡೆಗೆ ನಿಂತ 'ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳು' ಎಂಬುದು ಇಂಥಾದ್ದೊಂದು ಹಳೆಯ ಶಬ್ದ.

ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳು ಮತ್ತು 'ಬೀಳ್ಕೊಡು':—ಇವು ಅನುಕ್ರಮವಾಗಿ 'ಬೀಡುಕೊಳ್ಳು' ಮತ್ತು 'ಬೀಡು ಕೊಡು'ಗಳ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳೆನ್ನುವರು; ಇದೇ ಹೇಳಿಕೆ ಹಳಗನ್ನಡ ವ್ಯಾಕರಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಈ ರೂಪಾಂತರಗಳಲ್ಲಿಯ 'ಬೀಡು' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಗುಂಪು ಎಂಬ ಅರ್ಥವಲ್ಲ. ಅದು ಸ್ಪಷ್ಟ: ಗುಂಪು, ವಿಸ್ತಾರ, ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ 'ಬೀಡು' ಶಬ್ದಕ್ಕೂ ಕನ್ನಡ 'ಬೀಜಿ' ಶಬ್ದಕ್ಕೂ (ತುಳು, ಬಿರ್ಕುನಿ, ಕೊಂಕಣಿ, ಬೀರುಂಚಿ) ಸಂಬಂಧವಿರಬಹುದು. ['ಬೀಡುಗೊಂಡಿದ್ದ ಕತ್ತಲೆಯ ಪಾಳೆಯಮೆತ್ತಲೋಡಿದುದೊ!']

ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತದ ಮೇಲಿನ ಚರಣದಲ್ಲಿ, 'ಗುಂಪುಕಟ್ಟಿ ದಟ್ಟವಾಗಿದ್ದ ಕತ್ತಲೆ ಎಂದರ್ಥವೋ' 'ಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ ಇದ್ದ ಕತ್ತಲೆ ಎಂದರ್ಥವೋ' ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿ. ಎರಡನೆಯ ಅರ್ಥವಿದ್ದರೆ, ಈ ಬೀಡು ಶಬ್ದಕ್ಕೆ 'ತಂಗುವ ಸ್ಥಳ, ನಿಲ್ಲುವ ಮನೆ' ಎಂದರ್ಥ. ಮನೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನೇ ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳು, ಬೀಳ್ಕೊಡು ಗಳಲ್ಲಿಯ 'ಬೀಡು' ಶಬ್ದಕ್ಕೂ ಹಚ್ಚುವರು. ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಲ್ಲಾಳರ ಮನೆಗೆ ತುಳು ಮಾತಿನ 'ಬೂಡು' ಶಬ್ದವು 'ಬುಡು' ಎಂಬುದರಿಂದ ಹೇಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದೋ ಹಾಗೆಯೇ ಅದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಗಿ ಕೊಡತಕ್ಕ 'ಬೀಡು, ಬೀಡಾರ, ಬೀಡಿಕೆ, ಬಿಡಾರ, ಬಿಡದಿ' ಎಂಬ ಕನ್ನಡನುಡಿಗಳು 'ಬಿಡು' ಎಂಬುದ ರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದುವುಗಳು. ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬೀಡುಕೊಳ್ಳು ಇಲ್ಲವೆ ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳು ಎಂದರೆ ಮನೆ ಸೇರು, ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ಅಪ್ಪಣೆಪಡೆ, ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ಹೊರಟುಹೋಗು ಎಂಬರ್ಥ; ಮತ್ತು ಬೀಳ್ಕೊಡು ಇಲ್ಲವೆ ಬೀಡುಕೊಡು ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡು, ಅಪ್ಪಣೆಕೊಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿಬಿಡು ಎಂಬರ್ಥ. ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕಿಟ್ಟೆಲ್ ನಿಘಂಟುವಿನಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ; ಮತ್ತು ಈ ಭಾವವು ಅವು ಪ್ರಯೋಗವಾದ ಎಡೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಸರಿಹೊಂದುತ್ತದೆ. 'ಜನಕನನು **ಬೀಳ್ಕೊಂಡು** ಕೌರವ ಜನಪ ತನ್ನರಮನೆಗೆ' ಹೋಗುವ ಮುಂಚೆ ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾತು ಬರುವುದು:—

'ಜನಕ! ಸುಖದಲಿ ನಿಮ್ಮ ತಮ್ಮನ
ತನುಜರಲಿ ನೀವ್ ರಾಜ್ಯ ಮಾಡುವು
ದನುಗುಣವಲೇ! **ಬೀಳುಕೊಡುವುದು** ನಮ್ಮ ನೂರ್ವರನು! ॥
ಜನಪರುಂಟೋಲೈಸಿಕೊಂಬವ
ರೆನಗಿದೇ ಖಂಡೆಯದ ಸಿರಿ! ಕರೆ
ಜನನಿಯನು! **ಬೀಳ್ಕೊಂಬೆ**ವಿನ್ನೇನೆನುತ ನಿಂದಿರ್ದ.' ॥

ಬೀಡು ಶಬ್ದದಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳು, ಬೀಳ್ಕೊಡುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿರಬಹುದೆಂದು ಗ್ರಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ವ್ಯಾಕರಣ ಸೂತ್ರದ ಬಲವೂ, ಕವಿ ಪ್ರಯೋಗದ ಆಧಾರವೂ ಬೇಕಾದಷ್ಟಿದ್ದರೂ, ಅವುಗಳೊಳಗಿನ 'ಬೀಡು' ಶಬ್ದಕ್ಕೆ 'ಮನೆ' ಎಂದರ್ಥ ಮಾಡುವುದು ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಮೊದಲು ಸಮಾಧಾನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸೀತೆಯ ಮೇಲೆ ರಜಕನು ಹೊರಿಸಿದ ಅಪವಾದವು ರಾಮಚಂದ್ರನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕದಡಿಸಿದಂತೆ, ಆ ಬೀಡು ಶಬ್ದದ ಮೇಲಣ ಅರ್ಥಸಂದೇಹವು ನನ್ನ ತಲೆಯೊಳಕ್ಕೆ ಆಗಾಗ ಸುಳಿಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ಇದು ನನ್ನ ದೊಂದು ಪ್ರಯಾಣದಲ್ಲಿ ಬಸ್ಸಿನವರ ಮಾತುಕತೆ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಸ್ವಲ್ಪ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಯಿತು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಸ್ಸು ಮಂಗಳೂರಿಂದ ಮೈಸೂರಿಗೆ ಹೊರಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತಿತ್ತು. ಪ್ರಯಾ ಣಿಕರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದವರು ನನ್ನ ಹಿಂದುಗಡೆಯ ಮೂವರು ಮಾತ್ರ; ಒಂದು ಪ್ರಾಯದ ಹೆಣ್ಣು,

ಇಬ್ಬರು ಗಂಡಸರು. ಗಂಡಸರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಆಕೆಯ ಎಡಕ್ಕೆ ಕೂತವನು ಆಕೆಯ ಗಂಡ, ಆಕೆಯೊಂದಿಗೆ ಹುಣಸೂರಿಗೆ ಹೋಗತಕ್ಕ ಕನ್ನಡ ಅರಿಯದ ತುಳು ಅಡಿಗೆ ಮಾಣಿ. ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಉತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದ—ತುಳು ಅರಿಯದ, ಅಷ್ಟು ಹಳಬನಲ್ಲದ, ನಾಡವ ಜಾತಿಯ ಮಾತಾಳಿ. ಈತನು ಮಾಣಿ ಸ್ಟೇಶನಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿದು, ಬುಡೋಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗತಕ್ಕ ಯಾತ್ರಿಕನು; ಆಕೆಯ ಗಂಡನ ಎಡಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಕೂತಿದ್ದನು. ಹುಡುಗಿಯ ಮುಂದುಗಡೆ ಡ್ರಾಯ್ವರ್ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ತಲೆಗಳ ಎಣಿಕೆ ಆಯಿತು; ಟಿಕೇಟ್‌ಪಟ್ಟಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾಯಿತು; ಕೈಕೊಂಬಿನ ಭುಂಕಾರವಾಯಿತು; ಚಿರ್‌ಕಿರ್ರೆಂದು ಬಸ್ಸು ತಿರುತಿರುಗಿ ರಸ್ತೆಗೆ ಹರಿಯಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾಡವ ಯಾತ್ರಿಕನು ಡ್ರಾಯ್ವರನ ಹತ್ತಿರ ಏನೋ ಏನೋ ಹೇಳಿದನು. ಆ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ 'ಮಾಣಿ ಬುಡೋಳಿ' ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಕೇಳಿಸಿತು. ಉಳಿದ ಮಾತುಗಳು ಚೀರುವ ಬಸ್ಸಿನ ಚೀತ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಲಯವಾಗಿ ಹೋದುವು. ಬಸ್ಸು ಬಿಟ್ಟಿತು. ಅನಂತರ ಆ ನಾಡವನು ತನ್ನ ಇಕ್ಕೆಡೆಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ದಂಪತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಸಂಚಿ ಬಿಚ್ಚಿ, ಅಡಕೆ ಕೊಯ್ದು, ವೀಳ್ಯ ತಯಾರಿಸಿ, "ಎಲೆ ಉಂಟು; ವೀಳ್ಯ ಹಾಕುತ್ತೀರೋ?" ಎಂದು ಹುಡುಗಿಯ ಯಜಮಾನನ ಹತ್ತಿರ ಮಾತಿಗೆ ಮೊದಲು ಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಯಾತ್ರಿಕನು ಕೈಯುಪಚಾರಕ್ಕೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ತಲೆಯಲ್ಲಾಟವೇ ನಿರಾಕರಣೆಯ ಉತ್ತರವಾಯಿತು.

ನಾಡವನು ವಿನೋದದ ಬಾಯಿಂದ 'ಪ್ರಾಯದ ಹೆಂಡತಿ ಮಗ್ಗುಲಲ್ಲಿದ್ದು ವೀಳ್ಯಾಮೃತ ಬೇಡ ಅನ್ನಬಹುದೇನಯ್ಯಾ?" ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದುವರಿದನು.

ಅದಕ್ಕೆ ತುಳುವಂಭಟ್ಟರು ತಿರಸ್ಕಾರ ಭಾವ ಸೂಚಕವಾದ ಹುಬ್ಬನ್ನೆತ್ತಿ 'ಬೊಡ್ಚಿ' ಎನ್ನುತ್ತಾ ತಲೆ ತಿರುಗಿಸಿ ಸುಮ್ಮಗಾದರು.

ಆದರೆ ನಾಡವನ ನಾಲಗೆ ಸುಮ್ಮನಿರದು. 'ತಾಯಿ, ನಿಮ್ಮವರಿಗೆ ನಮ್ಮಂಥ ಗಂಡಸರ ವೀಳ್ಯ ಆಗದಂತೆ. ಹಸಿ ಪಸಿ ಎಲೆ ಇದೆ. ಒಣ ಜಿಬುಳು ಹೋಳು ಇದೆ. ನೀವೇ ಒಂದು ವೀಳ್ಯದ ಮಡಿಕೆ ಮಾಡಿ ಗಂಡನಿಗೆ ತಿನಿಸಿಬಿಡಿ!' ಎಂದು ನಾಡವನು 'ತಮಾಶೆ' ಮಾಡಿ, ಆ ತನ್ನ ಸಂಚಿಯನ್ನು ಹುಡುಗಿಯ ಬಳಿಯಿಟ್ಟು, ಅವಳ ಮುಖವನ್ನೇ ನೋಡಿದನು. ಆದರೆ ಹುಡುಗಿ ಮಾತ್ರ ಮುಖವನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಮರುಮಾತಿಲ್ಲದೆ ಮೌನವಾಗಿದ್ದಳು.

ಹುಡುಗಿಯ ಹುಬ್ಬಿನ ಕೊಂಕನ್ನು ಕಂಡು ಕನ್ನಡಬಲ್ಲ ನಾಡಮನ "ಇದೇನು? ಗಂಡಹೆಂಡಿರಿಗೆ ಋುವೊತ್ತು—ತವೊತ್ತೇ?" ಎಂದು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದನು.

ಅದುವರೆಗೆ ಮಾತನಾಡದೆ ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದ ನಾನು 'ಋುವೊತ್ತು—ತವೊತ್ತು ಎಂದರೇನು?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದೆ.

ಆ ಮಾತಿಗೆ ನಾಡವನು "ನೋಡಿ, ಸ್ವಾಮಿ! ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಗಂಡನಮುಖ ಮೂಡಲಾಗೆ ಮತ್ತು ಹೆಂಡತಿ ಮುಖ ಪಡುವಲಾಗೆ, ಹೀಗಾದರೆ ಋುವೊತ್ತು—ತವೊತ್ತು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ" ಎಂದನು.

'ಏತರಿಂದ?' ಎಂದು ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆ. ನಾಡವನು "ಅದೋ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳಿ! ಋು ಒತ್ತು ಬರೆಯುವುದು ಹೀಗೆ ೮ ಮತ್ತು ತ ಒತ್ತು ಬರೆಯುವುದು ಹೀಗೆ ೨' ಎಂದು ತನ್ನ ಎಡಅಂಗೈಯ ಮೇಲೆ ಬಲಗೈಯ ಬೆರಳನ್ನು ಆಡಿಸಿ, 'ಇಬ್ಬರೊಳಗೆ ಅನ್ಯೋನ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ……"

ಮಾತು ಮುಗಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಸ್ಸು ಬಂದು ಮುಂದಿನ ಸ್ಟೇಶನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಬಂದರ್ ಮಾಡಿತು. ಕೂಡಲೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು—ಅವಸರಕ್ಕೆ, ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ, ಅಕ್ರಮಕ್ಕೆ. ಇಳಿವ ಏರುವರ ತಿಕ್ಕಾಟ, ಕೊಡುವ ಬೇಡುವವರ ತೊಂದರೆ. ಕೊಳ್ಳುವ ಮಾರುವವರ ತಕರಾರು, ಇವುಗಳ ಬೊಬ್ಬಾಟದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ನಾಡವನು ಯಾವ ಸ್ಟೇಶನೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ಚಡಪಡಿಸುತ್ತಾ "ಮಾಣಿ ಬುಡೋಳಿಯೋ?" ಎಂದು ನಿಂತು ಕೇಳುತ್ತಾ, ಕಾಲಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಗಂಟುಮೂಟೆಗಳನ್ನು ಬಗ್ಗಿ ಹುಡುಕುತ್ತಾ, 'ಮಾಣಿ ಬುಡೋಳಿಯೋ?' ಎಂದು ಕೂಗಿ ಕೂಗಿ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಮಾತು ಯಾರಿಗೆ ಕೇಳುತ್ತದೆ? ಹೀಗಾಗಿ ಆತನು ಉಪಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಹುಡುಗಿಯ ಗಂಡನ ಮೋರೆ ಎದುರು ತನ್ನ ಮೋರೆ ಮಾಡಿ, 'ಮಾಣಿ ಬುಡೋಳಿಯೋ?' ಎಂದು ಒದರಿ ಕೇಳಿದನು. ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಹುಡುಗಿಯ ಗಂಡನಿಗೆ ರೇಗಿತು. ಆತನು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬಯಿದುಬಿಟ್ಟನು. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಹತ್ತಿತ್ತೈ ಜಗಳ! ಜಗಳ ನೋಡಲು ಬಂತೈ ಜನ! ಜನರನ್ನು ಕಂಡು ಬೆಪ್ಪಾದ ನಾಡವ! ಕಕ್ಷಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಹುಡುಗಿಯ ಗಂಡನ ತುಳುಮಾತಿನ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ (ಬೈಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ) ಮುಖ್ಯಾಂಶ ಇಷ್ಟೆ— "ನಾನು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟದ್ದು ಹೌದು. ಆದರೆ ಮಾಣಿ ಬುಡೋಳಿ ಸುದ್ದಿ ಇವನಿಗೆ ಯಾಕೆ? ತವರಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟವಳನ್ನು ತರಬಾರದೆಂದು ಉಂಟೇ? 'ಮಾಣಿ ಬುಡೋಳಿಯೋ!' ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ನಾನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ಇವನಿಗೆ ಹಿಡಿದ ಚಳಿಜ್ವರವೇನು? ವೀಳ್ಯದೆಲೆ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾನೆ ಇವ! ವೀಳ್ಯ ಇವನ ಮನೆಯವಳಿಗೆ ಕೊಡಲಿ. ಮಾಣಿ, ಮಾಣಿ—ಎಂದು ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಇವನ ಮನೆ ಮುಸುರೆ ತೊಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ನಾನು ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ! ಮಾಣಿ ಬುಡೋಳಿಯೋ? (ಹುಡುಗನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬಹುದೋ ಎಂದು ತುಳು ಮಾತಿನ ಅರ್ಥ. ಮಾಣಿ, ಬುಡೋಳಿ ಎಂಬವು ಎರಡು ಹಳ್ಳಿಗಳ ಹೆಸರು). ನಾನು ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ಸಂಗತಿ ಇವನಿಗೆ ಯಾಕದು? ನಾನು ಬಿಡುತ್ತೇನೆ ಇಲ್ಲವೆ......"

ಮಾತು ಮುಗಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ 'ಬಿಡಾ, ಬಿಡಾ, ಬಿಡಾ' ಎಂದು ವೀಳ್ಯದ ಬೀಡಾ ಮಾರುವವನ ಸ್ವರ ಬಂತು. 'ಬಿಡಿ, ಬಿಡಿ, ಬಿಡಿ' ಎಂದು ಸೊಪ್ಪಿನ ಬತ್ತಿ ಮಾರುವವನ ಕೂಗು ಬಂತು. ಆ ಮೇಲೆ ವ್ಯಾಜ್ಯದ ಸಂಗತಿ ಕೇಳಿದವರೆಲ್ಲರೂ 'ಬಿಡಿ-ಬಿಡಾ, ಬಿಡಿ-ಬಿಡಾ' ಎಂಬ ಪಲ್ಲವಿ ಹಿಡಿದು ಕೂಗಿದರು. ಮಾಣಿ ಸ್ಟೇಶನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಬುಡೋಳಿಗೆ ಹೋಗತಕ್ಕವನು 'ಮಾಣಿ, ಬುಡೋಳಿಯೋ?' ಎಂದು ಆಗಾಗ ವಿಚಾರಿಸಿದುದರಲ್ಲಿ ಮಾನನಷ್ಟದ ಹೇತುವಿಲ್ಲೆಂದು ಪ್ರತಿವಾದಿಗೆ ಮನಗಾಣಿಸಿದ ನಂತರ, ಬಸ್ಸು ಪಾಣೆಮಂಗಳೂರಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿತು. ಇಬ್ಬರೊಳಗೆ ರಾಜಿಯಾಗಿ, ಪರಸ್ಪರ ವೀಳ್ಯಕೊಂಡು, ವೀಳ್ಯಕೊಟ್ಟು, ಮಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರೂ ಸ್ನೇಹಭಾವದಿಂದ ಅಗಲುವವರಾದರು.

ಈ ಸಂಗತಿಗೂ ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳು ಶಬ್ದಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವೇನೆಂದು ವಾಚಕರು ಯೋಚಿಸಿರಬಹುದು. ಮಾಣಿ ಬುಡೋಳಿಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿನ ಮುಂದೆ ಆದ ವೀಳ್ಯದ ಶಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅನುಮಾನ ಬಂತು— "ವೀಳ್ಯಕೊಳ್ಳು ಎಂಬುದೇ ಬೀಳ್ಕೊಳು ಮತ್ತು 'ವೀಳ್ಯಕೊಡು' ಎಂಬುದು ಬೀಳ್ಕೊಡು" ಹೀಗೇತಕ್ಕೆ ಗ್ರಹಿಸಬಾರದು? ಈ ಶಬ್ದಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ಬರುವವರು ವೀಳ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಹೊರಟವು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯದೆ, ಅವು ಬಂದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಮರೆತು ಬಿಟ್ಟು. ಈಗ ಅವುಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ನಾವು 'ಬೀಡು' ದಾಟಿ, ಸುತ್ತು ದಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಏತಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕು? ಬೀಡು ಕೊಡು, ಬೀಳ್ಕೊಳ್ಳು—ಇಲ್ಲಿ 'ಬೀಡು' 'ವೀಳ್' ಇವು ವೀಳ್ಯ ಶಬ್ದದ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳು; ಬೇಕಾದರೆ ಆ ಶಬ್ದದ ಇತರ ರೂಪಕಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಿ!

ವೀಳ್ಯ (ಕ), ಬುಳ್ಯ (ತು), ವೀಡೊ (ಕೊಂ), ವೀಡೆ (ತೆ) ಬೀಡಾ (ಹಿಂದಿ), ಬೆತ್ತಿಲ (ಮ), ವೀಟಿ(ಸಂ), ವೀಡಿ (ಕೊಂ), ಬೀಡಿ (ತು; ಕೊಂ; ಕ).

ಕನ್ನಡದ 'ಬೀಳ್ಕೊಡು' ಎಂಬುದು ತುಳುವಿನ 'ಬೂಳ್ಯೊ ಕೊರು,' ಕೊಂಕಣಿಯ 'ವೀಡೋ ದೀ, ಮತ್ತು ಹಿಂದಿಯ 'ಬೀಡಾ ದೇನಾ' ಎಂಬೀ ಮಾತುಗಳ ಸರಿ ಅನುವಾದ. ಆದರೆ ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ಪದಕ್ಕೆ ವೀಳ್ಯವೆಂಬರ್ಥ; ಮನೆಯೆಂದಲ್ಲ. ಬೀಳ್ ಕೊಳ್ಳು ಬೀಡುಕೊಡುಗಳಲ್ಲಿಯ 'ಬೀಳ್—ಬೀಡು' ಎಂದರೆ ವೀಳ್ಯವೆಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದಷ್ಟೆ.

ವೀಳ್ಯ (ಕ), ಬುಳ್ಯ (ತು), ವೀಡೋ (ಕೊಂ)— ಇವು ಸುಣ್ಣ ತೀಡಿ ಅಡಕೆ ಬೆರಸಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಕುರಿತ ಆಯಾ ಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದಗಳು; ಬರಿಯ ಎಲೆಯನ್ನು ಕುರಿತವುಗಳಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ವೀಟಿ ಎಂದರೆ ಎಲೆಯೆಂದೂ ತಾಂಬೂಲವೆಂದೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ತಾಂಬೂಲ ಚರ್ವಣವು ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಬಹುಕಾಲದ ಪುರಾತನ ಸಂಪ್ರದಾಯ. ವೀಳ್ಯದಲ್ಲಿ? ಜಗಿದರೆ ಕೆಂಪಗೆ ತಾಮ್ಬೂಲವಾಗುವು ದನ್ನೂ, ತಾಂಬೂಲದಲ್ಲಿ ಎಲೆ ಹಾವು ಇದ್ದರೆ ನಾಗವಲ್ಲಿಯಾಗಿ ವಿಷಕರವಾಗುವುದನ್ನೂ ಸಂಸ್ಕೃತದವರು ಬಹಳ ಕಾಲದ ಹಿಂದೆಯೇ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇಷ್ಟರಿಂದಲೇ ವೀಟಿ ಎಂಬುದು ಶುದ್ಧಸಂಸ್ಕೃತ ಪದವೆಂದೂ ಅದೇ ವೀಳ್ಯವಾಗಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಂತೆಂದೂ ತಿಳಿಯಲಾಗದು. ವೀಳ್ಯದ ಬಳ್ಳಿಯ ಆದಿಯು ಮಲಯ ದ್ವೀಪಗಳಂತೆ; ಅಲ್ಲಿಂದ ಅದು ದಕ್ಷಿಣ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹಬ್ಬಿ ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಹರಡಿತಂತೆ. ಆ ದ್ವೀಪ ದವರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವೀಳ್ಯದೆಲೆಗೆ 'ವೆಟ್ಟಿಲ', 'ಬೆಟ್ಟಿಲ' ಎನ್ನುವರಂತೆ. ಈ ಶಬ್ದವೇ ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಭಾಷೆ ಯಲ್ಲಿ 'ಬೆರ್ತಿಲ್' ಎಂದಾಗಿ, ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ 'ಬಿಟಲ್' ಆಯಿತು. ಮಾರ್ಕೊಪೋಲೋ ಎಂಬ ಪ್ರವಾಸಿಕನು ಕ್ರಿಸ್ತಶಕದ ೧೨೯೮ರಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ತಾಂಬೂಲ ಚರ್ವಣವನ್ನು ಅಂದವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿ ದ್ದಾನೆ. ಬೀಟಲ್ ಪಾಯ್‌ಪರೆ ಎಂಬುದಾಗಿ ವೀಳ್ಯದೆಲೆಗೆ ಯುರೋಪ್‌ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಮಾಡಿರುವ ನಾಮಕರಣದ ಬೀಜಾಕ್ಷರವು ಮಲಯನಿವಾಸಿಗಳ 'ಬೆಟ್ಟಿಲ.' ವೀಳ್ಯವು ಕನ್ನಡಕ್ಕೂ ಕೇರಳಕ್ಕೂ ಪರಭಾಷೆಯಿಂದ ಬಂದದ್ದಾದರೆ ವ್ಯಾಪಾರ ವಹಿವಾಟಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉತ್ತರದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಾರ್ಗಕ್ಕಿಂತ ದ್ವೀಪದ ಸಮುದ್ರ ಮಾರ್ಗವೇ ಅದಕ್ಕೆ ಸಮೀಪದ ದಾರಿ.

ವೀಳ್ಯದ ಎಲೆಗೆ ಕೊಂಕಣಿಯಲ್ಲಿ 'ಫೊಡಿಪಾನ' ಮತ್ತು ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ 'ಬಚ್ಚಿರೆ' ಎನ್ನುವರಷ್ಟೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನೆಯದಕ್ಕೆ—ಫೊಡಿ (ಹೋಳು ಮಾಡಿದ್ದು) ಮತ್ತು ಪಾನ (ಎಲೆ); ಅಡಕೆಹೋಳಿನೊಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಡುವ ಎಲೆ ಎಂಬ ಅರ್ಥವು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಅಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವು ತುಳುಮಾತಿನ 'ಬಚ್ಚಿರೆ' ಅಲ್ಲ. 'ಪಚ್ಚಿರ್' ಎಂದರೆ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಹಲಸಿನ ಸೊಳೆ—ಇದು ಬಚ್ಚಿರೆ ಆಗಲಾರದು. 'ಬಚ್ಚಿರೆ'—ಇಲ್ಲಿ 'ಇರೆ' ಎಂಬ ಪರಪದಕ್ಕೆ ಎಲೆ ಎಂಬರ್ಥ ಮಾಡಿದರೆ, ಪೂರ್ವಪದವಾದ 'ಬಚ್ಚಿ' ಹಾಗೆಯೇ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದೆ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. 'ಬಚ್ಚಿರೆ' ಯನ್ನು 'ಬಜ್ಜಾಯ್' (ಅಡಕೆ), ಇರೆ (ಎಲೆ)—ಹೀಗೆ ವಿಂಗಡಿಸಿದರೆ ಕೊಂಕಣಿ ಮಾತಿಗೆ ಹತ್ತಿರವಾಗುತ್ತದೆ, ನಿಜ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಅಡಕೆಯನ್ನು ತಮಿಳು 'ಪಾಕ್,' ಸಂಸ್ಕೃತ 'ಪೂಗಫಲ', ಕೊಂಕಣಿ 'ಫೊಪ್ಪಳ', ಫಾರಸಿ 'ಫೊಪ್ಪಳ', ಅರಬ್ಬಿ 'ಫೊಫಿಲ್', ಮಲೆಯಾಳ 'ಅಡಕ' ಎಂದು ಕರೆಯುವಾಗ ತುಳು 'ಬಜ್ಜಾಯ್' ಎಂದು ಏತಕ್ಕೆ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿತು? ಅಡಕೆ ಮರವನ್ನು ಹಳೆಗನ್ನಡವು ಕವುಂಗ್ (ಸಂಸ್ಕೃತ-ಕ್ರಮುಕಂ) ಎನ್ನುವಂತೆಯೇ ತುಳುವೂ ಕಂಗ್ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತದೆ; ಕಾಯಿಗೆ ಮಾತ್ರ 'ಬಜ್ಜಾಯ್' ಎಂಬ ತುಳು

ಹೆಸರು ಏತರಿಂದ? ಅಡಕೆ ಮರವು ಗುಡ್ಡದ ಬಜೆ (ಬದಿ)ಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವುದರಿಂದ 'ಬಜ್ಜಾಯ್' ಆಯಿತಂತೆ —ಇದು ನನಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಸಮ್ಮತವಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಬಜ್ಜಾಯ್ ಮತ್ತು ಇರೆ ಕೂಡಿ ಬಚ್ಚಿರೆ ಆದದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ನನಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿದೆ.

'ಹಿಂದುಸ್ತಾನದ ಸಾಂಪತ್ತಿಕ ಪದಾರ್ಥಗಳ ನಿಘಂಟು' (Dictionary of the Economic products of India by Watt) ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ 'ಬೆಟ್ಟಿಲ' (ವೀಳ್ಯ) ದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ—'ಮಲಯ ದ್ವೀಪವಾಸಿಗಳ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ 'ಬೆಟ್ಟಿಲ್' ಅಥವಾ 'ಪೆರುಯಿಲ್' ಎಂದರೆ ಬರಿಎಲೆ ಎಂದರ್ಥ; ಅದೇ ಹೆಸರು ವೀಳ್ಯಕ್ಕೂ ಇದೆ. ಬೆರ್ತಿಲ (ಮ) ಬಚ್ಚಿರೆ (ತು) ಬಹುಶಃ ಎರಿ ಬಲೆ ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ ಶಬ್ದಗಳೇ ಇರಬೇಕು. ಬಜಿ (ಬರಿ) ಇರೆ, (ಎಲೆ) ಎಂಬುದೇ 'ಬಜಿಯಿರೆ' ಯಾಗಿ 'ಬಜಿರೆ' 'ಬಚ್ಚಿರೆ' ಬಂದಿದೆಯೆಂದು ನಾನು ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದೇನೆ.

ಕೊಂಕಣಿಭಾಷೆಯು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿಯ 'ಪಲ್ಲೆಕಾಯಿ' ಯೊಳಗಣ 'ಕಾಯಿ' ಶಬ್ದವನ್ನು ತೆಗೆದು 'ರಾಂದಯಿ ಕಾಯಿ' ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಂಡಿತೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ. ಇದೇ ಕೊಂಕಣಿಯ ತುಳು ಭಾಷೆಯ 'ಬಚ್ಚಿರೆ' ಮತ್ತು ತನ್ನ 'ಫೊಡಿಪಾನ' ಇವು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸರಿಯೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ, ಏಕಾರ್ಥವುಳ್ಳ ಸಮಾಸಪದಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತರಪದಗಳು ಏಕಾರ್ಥವಾದರೆ, ಪೂರ್ವಪದಗಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಏಕಾರ್ಥವನ್ನೇ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬ ಒಂದು ಸೂತ್ರವನ್ನು ತಾನೇ ಕಲ್ಪಿಸಿ ತನ್ನಲ್ಲಿಯ ಫೋಡಿಪಾನದಲ್ಲಿ 'ಪಾನ' ಮತ್ತು ಬಚ್ಚಿರೆ ಯಲ್ಲಿಯ 'ಇರೆ' ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸರಿಹೋಗಲು, ಉಳಿದ ಫೋಡಿ (ಅಡಕೆಹೋಳು) ಶಬ್ದ ತುಳುವಿನ 'ಬಜ್ಜಾಯ್' ಅರ್ಥವೆಂದು ನೆನೆಸಿ, ಆ ಬಜ್ಜಾಯ್ ಶಬ್ದವನ್ನೇ ರೂಢಿಗೆ ತಂದು ತುಳುವಿಗೆ ತಿರುಗಿಕೊಟ್ಟಿರಲೂ ಬಹುದು. ಇಲ್ಲವೆ ಬರಿಯ ಎಲೆಯೆಂಬುದಾಗಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲಿನ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ 'ಬಚ್ಚಿರೆ'ಯಲ್ಲಿ ಕ್ರಮೇಣ ಅಡಕೆಯೂ ಸಮಾವೇಶವಾಗಿ, ಕೊನೆಗೆ 'ಬಜ್ಜಾಯ್' ಎಂಬುದು ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಇರ ಬಹುದು. ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಬಜ್ಜಾಯ್ ಬಂದದ್ದು ಕೊಂಕಣಿ ಮಾತಿನ ಸೇರುವೆಯಿಂದ ಎಂಬುದಾಗಿ ನನ್ನ ಬರಿಯ ಊಹೆ.

*'ಬೀಳ್ಕೊಡು' ವೀಳ್ಯಕೊಡು! ಈ ಒಂದೇ ಶಬ್ದದಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಮೂಡಿ ಮಾಯುವಾಗುವ ಬಗೆ ಬಗೆಯ ಭಾವಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರೆಯುವುದು ಕಷ್ಟ. ವಟುವು ತನ್ನ ಉಪನಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಾಯಿತಂದೆಗಳಿಗೂ ಗುರುಪುರೋಹಿತರಿಗೂ ಕಾಲಿಗೆರಗಿ ಕೊಡುವ ಕೈವೀಳ್ಯ, ವಿವಾಹದ ವಾಚಾದತ್ತದ ಮೇಲೆ ಬೀಗಂದಿರು ಪರಸ್ಪರ ಕೈವರ್ತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನುಡಿ ವೀಳ್ಯ, ಮುದ್ದಣನ 'ನರುತಂಬುಲದ' ಮನೋರಮೆಯಂತೆ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಬಾಯಿಗೆ ಇರಿಸುವ ಇನಿಹೆಣ್ಣಿನ ಮಡಿಕೆವೀಳ್ಯ, ಕೌರವಾರ್ಜುನರನ್ನು 'ವೀಳೆಯವ ತಾ ಕೊಂಡು' ಸತ್ಕರಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣನಂತೆ, ಹಳ್ಳಿಯ ಇತ್ತಂಡಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಲುಳ್ಳ ಗ್ರಾಮ ಗೌಡನ ಪಂಚಾಯಿತಿ ವೀಳ್ಯ, ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನಡೆಯುವ ನಡಾವಳಿಯ ಉತ್ಸವಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇವರ ಮುಂದೆ ಹಚ್ಚಗಿರಿಸಿದ ವೀಳ್ಯದೆಲೆಯ ಕುರುಜಿನ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಕೈಕೊಳ್ಳುವ ಯಾತ್ರಿಕರ ಪ್ರಸಾದವೀಳ್ಯ—ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಚಿತ್ರಗಳು 'ಬೀಳ್ಕೊಡು' ಎಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿ

*These names originally meant 'Piper Betel' leaf, but were subsequently appropriated to the nuts (ibid)

ಉಳಿದಿವೆ. 'ಬೀಳ್ಕೊಡು' ಇದರಂತೆ ಓಲಗಿಸು, ಪಾಯುವಧಾರು, ಭಳಿರೆ ಬಂಡಾರಿಸು, ತಪ್ಪಂಗಾಯಿ, ಮೊದಲಾದುವುಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹೆಸರುವಾಸಿ ಪಡೆಯದ ಬಡ ಕವಿಗಳ ತ್ರಿಪದಿ ಕನ್ನಡ ದೇವಿಯ ಪುರಾಣದ ಅಧ್ಯಾಯ, ನಮ್ಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಶಾಸನಕಲ್ಲು! ಇಂಥವುಗಳನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತಪಡಿಸುವುದು ಕನ್ನಡ ಬರಹಗಾರರ ಮತ್ತು ಮಾತುಗಾರರ ಕರ್ತವ್ಯ.

— ೩ —

'ಈ ಪದಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಚಿಕ್ಕಾಸೂ ಬೇಡ,' 'ಆ ಮನುಷ್ಯ ಮೂರು ಕಾಸಿನವನು'—ಇಂಥ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯ ಕಾಸು ಶಬ್ದವು ಒಂದು ಪದಾರ್ಥದ ಕ್ಷುಲ್ಲಕತೆಯನ್ನಾಗಲೀ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನ ಅಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನಾಗಲೀ ತೂಗಿ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟಿರುವ ಒಂದು ಪ್ರಮಾಣ. ಕನ್ನಡದ ಪುಡಿಕಾಸು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ, ಇಂಗ್ಲೀಷ್ **ಡೆಮ್** ಎಂಬ ನುಡಿಯಿದೆ. 'ಆಯ್ ಕೆರ್ ಎ **ಡೆಮ್** ಫೊರ್ ಹಿಮ್' ಎಂಬ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ 'ಆತ ಕಾಸಿಗಿಂತ ಕಡೆ' ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಷ್ಟೆ. ಇಲ್ಲಿಯ ಡೆಮ್ ಶಬ್ದವು ಒಂದು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದ **ದಾಮ** ಎಂಬ ನಾಣ್ಯದ ಹೆಸರಿನ ಅಪಭ್ರಂಶವೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳಿಕೆ; ಡೆಮ್ ಎಂಬುದು ದಾಮದ ವಿಕೃತಿಯಲ್ಲ, ಅದು ಅರಬಿ ಮಾತಿನ ಬಾದಾಮ ಎಂಬುದರ ಒಂದು ತುಂಡು ಎಂದು ಬೇರೆ ಕೆಲವರ ಹೇಳಿಕೆ. ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, 'ಡೆಮ್ ಎಂಬುದು, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಈಗ ಇರುವ 'ಕಂಡೆಮ್' ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಮೂಲಪದವು. ಅದು ಹೇಗೂ ಇರಲಿ. ಇದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಹೇಳುವ ಬೇರೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡೋಣ! "ಆಯ್ ಕೆರ್ ಎ **ಟಪೆನ್ಸ್** ಫೊರ್ ಹಿಮ್," "ಆಯ್ ಕೆರ್ ಎ ಫಿಗ್ ಫೊರ್ ಹಿಮ್"—ಈ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಟಪೆನ್ಸ್ ಎಂದರೆ ಎರಡು ಕಾಸು; ಮತ್ತು ಫಿಗ್ ಎಂದರೆ ಅಂಜೂರದ ಹಣ್ಣು. "ಆತ ಎರಡು ಕಾಸಿಗಿಂತ ಕಡೆ" "ಆತ ಅಂಜೂರಕ್ಕಿಂತ ಕೀಳು" ಎಂಬದೇ ಆ ವಾಕ್ಯಗಳ ಅರ್ಥ. ಹೀಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಟಪೆನ್ಸ್ ನಮ್ಮ "ಮೂರು ಕಾಸಿನ" ಭಾವವನ್ನೇ ಹೇಳುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಫಿಗ್ ಎಂಬ ಅಂಜೂರವು ಇರುವಂತೆ, ನಮ್ಮ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಪದಾರ್ಥಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಆಡುವವರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಒಲ್ಲದ ಯಾವುದೊಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷ್ಯಿಸಿ ಮಾತಾಡುವಾಗ. ಆ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಮ್ಮ ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಷುಲ್ಲಕವೆಂದು ತೋರಿದ ಬೇರೆ ಪದಾರ್ಥಕ್ಕಿಂತ ಕೀಳಾಗಿ ಗಣಿಸುವುದು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಅಂಥ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಭಾಷೆಯು ಫಿಗ್ ಎಂದು ಅಂಜೂರವನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾವಿಸುವ ಹಾಗೆ ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೂರು ಭಾಷೆಗಳು ಯಾವ ಹಣ್ಣುಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ ನೋಡೋಣ!

ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆ ಬಡ ಜಿಲ್ಲೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ದಾಮ' ಕಡಿಮೆ, ಕಾಸಿನ ಮಾತೇ ಹೆಚ್ಚು. 'ಮೂರು ಕಾಸಿನವನು,' 'ಕಾಸಿಗೂ ಬೇಡವಾದದ್ದು,' 'ತಾಮ್ರಕ್ಕೆ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಾಸಿಲ್ಲದವ'—ಇಂಥ ಮಾತುಗಳು ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿವೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಅಂಜೂರವೂ ಇಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯ ಕೊಂಕಣಿ ತುಳು ಕನ್ನಡಗಳು ಇಲ್ಲಿಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೇ ಹೋಲಿಕೆಗೆ ಆಯ್ದುಕೊಂಡುವು. ಈ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದುವು ಮೂರು—ಅಮಟೆ

ಕಾಯಿ, ಗೇರುಬೀಜ, ಗೋಟು ಅಡಕೆ ಇವುಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಮೂರು ಭಾಷೆಗಳನ್ನು ಆಡುವವರು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ನಿರಾಕರಣಭಾವವನ್ನೊ ದುರಭಿಮಾನವನ್ನೊ ತಿರಸ್ಕರಣೆಯನ್ನೊ ತೋರಿಸುವರು.

ಪ್ರಶ್ನೆ: ತಾವು ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಹೋದದ್ದು ಯಾಕೆ?

ಕೊಂಕಣಿ ಉತ್ತರ: ಕುಸಲ್ಯಾ ಅಂಬಾಡ್ಯ ಕಾ ತ್ಯಾಕ; ತುಕ್ಕಾ ಇತ್ಯಾಕ (ಕೊಳೆತ ಅಮಟೆಕಾಯಿ ಗೊರಟೆಗೆ; ನಿನಗೆ ಯಾಕೆ?)

ತುಳು ಉತ್ತರ: ಕೊರಂಟ್‌ದ ಚೋಲಿಗ್, ನಿಕ್ ದಾಯೆಗ್ (ಗೇರು ಪಪ್ಪಿನ ಬೀಜದ ಓಡಿಗೆ, ನಿನಗೆ ಯಾಕೆ)

ಕನ್ನಡ ಉತ್ತರ: ಗೋಟು ಅಡಕೆಗೆ; ನಿನಗೆ ಯಾಕೆ? ಹುಲು ಪದಾರ್ಥವೆಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ 'ಅಡಕೆ' ಶಬ್ದವು ಗಟ್ಟದ ಮೇಲಣ ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹಳೆಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಈ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಉದಾಹರಣೆ ಇದೆ. ಪರಶುರಾಮನು ದ್ರವ್ಯಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಬಂದ ದ್ರೋಣನಿಗೆ ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಅಡಕೆ ಶಬ್ದವನ್ನು ನೋಡಿ! "ಒಡಮೆಯನರ್ಥಿಗಿತ್ತೆನವನೀತಳಮಂ ಗುರುಗಿತ್ತೆನೀಗಳೊಂ**ದಡ**ಕೆಯುಮಿಲ್ಲ ಕೈಯೊಳ್......" (ಪಂಪ ಭಾರತ ೨, ೪೬).

ಮೇಲೆ ಕಾಣುವ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲದ ಅಲ್ಪವಸ್ತುವೆಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಕನ್ನಡ ಗಾದೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಉಳಿದಿದೆ. "ಆದರೆ ಒಂದು ಅಡಕೆ ಮರ, ಹೋದರೆ ಒಂದು ಗೋಟು ಅಡಕೆ."

ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮರಕ್ಕೂ ಕಾಯಿಗೂ ಅಡಕೆ ಎಂದೇ ಹೆಸರು. ಹಳೆಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಅಡಕೆಯ ಮರಗಳ್' 'ಅಡಕೆಯ ಸಸಿಗಳ್' ಎಂಬ ಮಾತುಗಳು ಅಪರೂಪ; ಗಿಡವನ್ನು ಕವುಂಗು ಎಂದು ಕರೆಯುವುದೇ ರೂಢಿ. ತೆಂಗು ಕವುಂಗುಗಳನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸದ ಕನ್ನಡ ಕವಿ ಇಲ್ಲ. ನಾಗವರ್ಮನು ಪಚ್ಚಡಕೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರೆ, ನಯಸೇನನು ಕವುಂಗಿನ ವಿಶೇಷ ಗುಣವೊಂದನ್ನು ನಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಂದಿರುವನು.

"ಋಷಿಯ ಗುಣಮಂ ಪೇಳ್ವೊಡೆ......ಕವುಂಗಿನಂತೆ ವಕ್ರ ಗುಣರಹಿತನಂ......" (ಧರ್ಮಾಮೃತ ೫೯).

ಕವುಂಗು ತೋಟದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳು ಅನೇಕರು ಮಾಡಿರುವರು. ಅವುಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ನನಗೇನೋ ಕೆಳಗಿನ ಚಿತ್ರವು ಮಾತ್ರ ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಡಕೆಯ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಇದನು ಮೀರಿದ ಬಣ್ಣನೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ.

"......ಪಚ್ಚೆಯ ಲಂಬಣದಿಂ ಸಿಂಗರಿಸಿ, ಸೋಗೆವೀಲಿಯಂ ಬಿಗಿದು, ಬಸಂತಂ ನಟ್ಟ ಕಾವನ ಗೆಲ್ಲಗಂಬಮೆನೆ ಕಾಯ್ಗೊನೆ ಪಣ್ಗೊನೆಯಿಂ ಕಣ್ಗೆಡ್ಡಮಾಗಿರ್ಕುಂ ಕವುಂಗದೋಂಟಂ......" (ಮುದ್ದಣನ ರಾಮಾಶ್ವಮೇಧ ೨ನೆಯ ಆಶ್ವಾಸ).

ತುಳುನಾಡಿನ ಚೆಲುವು ಎಂದರೆ ತೆಂಗುಕವುಂಗುಗಳ ತೋಟದ 'ಪೊಲ್ಲು."

ಕವುಂಗನ್ನು ಕಂಗು ಎಂದು ತುಳುವರಂತೆ ಉಚ್ಚರಿಸುವುದು ನನಗೆ ಮೆಚ್ಚುಗೆ; ತೆಂಗು ಕಂಗು ಎಂದು ಪ್ರಾಸವಿಟ್ಟು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಸರಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ನಾಡು ತೆಂಗುಕಂಗುಗಳ ಹುಟ್ಟುಮನೆಯೇ?

ಕೊಪ್ಪಲು ಮನೆಯೇ? ಈ ಅಣ್ಣತಮ್ಮಂದಿರು ನಮ್ಮ ನಾಡಿನವರಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಮೊಗಲರು ಹಿಂದುಸ್ತಾನವನ್ನು ಒಳನುಗ್ಗಿದ ಬಡಗುಕಡೆಯು ನೆಲದಾರಿಯಾಗಿ ಬನವಾಸಿ ನಾಡಿಗೆ ಬಂದವರಲ್ಲ ವಂತೆ. ಇವರ ಆದಿಸ್ಥಾನವು ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಂತೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಉಷ್ಣವಲಯದ ದ್ವೀಪ ವಲ್ಲಿಯಂತೆ. ಹಿಂದೂ ಸಾಗರದಲ್ಲಿಯ ಅಮಿನ ದೀವಿಯಿಂದ ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆಯೇ ಈ ಕಡೆಗೆ ತೇಲಿ ಬಂದು, ಇಂಗ್ಲೀಷರ ಹಾಗೆ ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಪಡು ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಬೆಳೆದವರಂತೆ. ಇದಕ್ಕೆ ತೆಂಗು ಶಬ್ದದ ಮೂಲಾರ್ಥವೇ ಆಧಾರವಂತೆ. ಹೇಗೆಂದರೆ—ತೆಂಕು ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದ ಕಾಯಿ ತೆಂಕಾಯಿ, ತೆಂಗಾಯಿ, ತೆಂಗು ಹೀಗೆ ಆ ಶಬ್ದವು ಬಂದಿತೆಂದು ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ನನಗೆ ಸಮ್ಮತವಲ್ಲ. ಇದರಂತೆ ಕಂಗು ಅಂದರೆ ಅಡಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತದ ಕ್ರಮುಕ ಶಬ್ದದ ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪವೆನ್ನುವುದುಂಟು. ಹಾಗೆನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕ್ರಮುಕವು ಕಂಗಿನ ರೂಪಾಂತರವೆನ್ನಬಹುದಾಗಿದೆ. ತೆಂಕು ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ತೆಂಗು ಎಂಬ ಹೆಸ ರಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳುವವರು, ಕಂಗು ಹೆಸರು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಅಡಕೆ ಯಾವ ದಿಕ್ಕಿನಿಂದ ಬಂದಿರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಕಂಕು ದಿಕ್ಕಿದೆಯೋ? ತೆಂಗುಕಂಗುಗಳು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳೂ ಅಲ್ಲ, ಉತ್ತರದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಬಂದುವುಗಳೂ ಅಲ್ಲ. ಅವು ಕನ್ನಡ, ತುಳು, ತಮಿಳು ಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಆದಿಯಾದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಭಾಷೆಯ ಹೆಸರುಗಳು. ಆ ಭಾಷೆಯನ್ನು ದ್ರಾವಿಡ ಎಂದು ಕರೆದರೆ, ಈ ತೆಂಗುಕಂಗುಗಳು ಪ್ರಾಯಶಃ ದ್ರಾವಿಡ ಭಾಷೆಯ ಶಬ್ದಗಳಾಗಿರಬೇಕು. ಆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ತೇನ್ ಎಂದರೆ ಸಿಹಿ (ಶೀ) ಎಂದೂ, ಕಮ್ ಎಂದರೆ ಪರಿಮಳ ವುಳ್ಳದ್ದು ಎಂದೂ, ಇದರಿಂದ ತೇಂಗಯ್, ತೆಂಗು ಆಯಿತು; ಕಮ್, ಇದರಿಂದ ಕವುಂಗು, ಕಂಗು ಬಂತು. ಈ ತೇನ್ ಶಬ್ದವು ತುಳುವಿನ ತೇನ್ (ಜೇನು) ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಬಲು ಹತ್ತಿರವಿದೆ; ಹಾಗೆಯೇ ಕಮ್ ಎಂಬುದು ತುಳು ಕಮ್ಮನೆ, ಕನ್ನಡ ಕಮ್ಮಿತ್ತು, ಕಂಪುಗಳಿಗೆ ಬಹಳ ಸಮಿಪದ್ದು. ತೆಂಗಾಯಿ ಎಂದರೆ ಸಿಹಿಯಾದ ಕಾಯಿ ಮೊತ್ತಮೊದಲಿನ ಅರ್ಥ, ಕಂಗು ಎಂದರೆ ಪರಿಮಳವುಳ್ಳದ್ದು ಎಂದು ಪ್ರಥಮದ ಅರ್ಥ. ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇ ಸರಿಯೆಂದು ನನ್ನ ಹಟವಿಲ್ಲ.

ಅಡಕೆ ಎಂಬ ಮಾತು ಹೇಗೆ ಬಂತು? ಈ ಶಬ್ದವು ಕನ್ನಡ ಮಲೆಯಾಳಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರತು ಮಿಕ್ಕ ಭಾಷೆ ಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಫಲಕ್ಕೆ ವೃಕ್ಷದ ಹೆಸರೇ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಬರುತ್ತದಷ್ಟೆ. **ನೂವಿನ** ಮರ—**ನೂವಿನ** ಕಾಯಿ; **ಅತ್ತಿಯ** ಮರ—**ಅತ್ತಿಯ** ಹಣ್ಣು; ಇದಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಕಂಗಿನ ಮರ—ಕಂಗಿನ ಕಾಯಿ; ಅಡಕೆಯ ಮರ—ಅಡಕೆಯ ಹಣ್ಣು, ಎಂಬೀ ನುಡಿಗಳು ಸಲುವಳಿಯಾಗಬೇಕಿತ್ತಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ಕಂಗಿನ ಕಾಯಿ, ಅಡಕೆಯ ಹಣ್ಣು ಇವೆರಡು ಮಾತುಗಳೂ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಇದು ಏತರಿಂದ? ಕಂಗಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮರಕ್ಕೊಂದು ಹೆಸರು, ಕಾಯಿಗೊಂದು ಹೆಸರು. ಹೀಗೇತಕ್ಕೆ ಆಯಿತು? ಅಡಕೆ ಶಬ್ದ ವನ್ನೆ ವಿಚಾರಿಸೋಣ!

ಡಾ॥ ಕಾಲ್ಡವೇಲ್ ಸಾಹೇಬರು ಅಡಕೆ ಅಥವಾ ಅರಕೆ ಎಂಬುದು ಮಲೆಯಾಳ ಶಬ್ದವೆಂದೂ, ಅದು ಅಡಯ್ (ಎಂದರೆ ಒತ್ತೊತ್ತಾಗಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ) ಮತ್ತು ಕಾಯ್ (ಕಾಯಿ)[1] ಎಂಬೀ ಎರಡು ನುಡಿಗಳು ಕೂಡಿ ಹುಟ್ಟಿತೆಂದೂ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಪಡುವರು.

---

1. From adai, 'close arrangement of the cluster, kai, 'nut'—Dr. Caldwell as quoted in Hobson—Jobson.

ಹೀಗೆ ಅವರು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವುದಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಿತ್ತು. ಅವರು ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಮಲೆಯಾಳದಲ್ಲಿ ಇಳಿದಿದ್ದ ಪೋರ್ತುಗೀಸರಿಂದ ಮತ್ತೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಭಾಷೆಯು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಎರೆಕ (areca) ಶಬ್ದವನ್ನು ಕಂಡು, ಅದರ ಆದಿಯು ಮಲೆಯಾಳವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದು ತಪ್ಪಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅದು ಮಲೆಯಾಳದಿಂದ ಬಂತೆನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕನ್ನಡದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೂ ಸರಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅಡಕೆಯ ಬೆಳೆ ಹೆಚ್ಚು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ, ಮಲೆಯಾಳ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಲ್ಲ. ಮರಕ್ಕೆ ಇರುವ ಕಂಗು ಎಂಬ ಹಳೆಯ ಹೆಸರು ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿದ್ದು ಕನ್ನಡಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ರೂಢಿಯಾಗಿದೆ. "ಒತ್ತೊತ್ತಾಗಿರುವ ಕಾಯಿಯೆ" ಅಡಕೆ ಎಂದು ಸಾಧಿಸಿದರೆ, ಆ ಮಾತು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಡಕವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅಡಕೆ ಎಲೆಗಳ ಸಂಚಿಗೆ ಅಡಪ, ಹಡಪ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ, ಸಂಚಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವವನನ್ನು ಅಡಪವಳ್ಳ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ, ಪೀಕದಾನಿಗೆ ಡವಕೆ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಇರುವುದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ, ಹೀಗೆ ಹಡಪ, ಅಡಪ, ಡವಕೆ ಎಂಬೀ ಶಬ್ದಗಳು ಕನ್ನಡವಿರುವಾಗ, ಅಡಕೆ ಮಾತ್ರ ಮಲೆಯಾಳದಿಂದ ಇಳಿದು ಬಂತೆಂದು ಏತಕ್ಕೆ ಗ್ರಹಿಸಬೇಕು? ಅಡಕೆ, ಇದು ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದ; ಆದರೆ "ಒತ್ತೊತ್ತಾಗಿ" "ಅಡಕವಾಗಿ" ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೂ ಅಡಕೆಗೂ ಏನೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೆಂದು ನನ್ನ ಅನುಮಾನ.

ಅಡಕೆ ಇಲ್ಲವೆ ಅಜಿಕೆ ಎಂಬುದು ಅಜು (ಎಂದರೆ ತುಂಡುಮಾಡು) ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ, ತುಂಡು ಎಂಬ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಕೊಂಕಣಿಯ 'ಫೋಡಿ' ಮತ್ತು ತುಳುವಿನ 'ಪೂಳು' ಎಂಬವು ಕೊಡುವ ಹೋಳು ಎಂಬ ಅರ್ಥವೇ ಅಡಕೆ ಪದಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿತ್ತು. ಈ ಅರ್ಥವೇ ವಿಸ್ತರಿಸಲ್ಪಟ್ಟು, 'ಕಂಗಿನ ಹಣ್ಣಿಗೂ' ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿತು. ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಅಡಕೆ ತೋಟದವರು ಆಡುವ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಈ ಫಲವನ್ನು ಕಾಯಿ ಎಂದೇ ಕರೆಯುವರು. ಹೋಳು ಮಾಡದೆ ಒಣಗಿಸಿದರೆ ಗೋಟು ಆಯಿತು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಗೋಟು ಜಗಿಯುವುದಿಲ್ಲ, ಕಾಯನ್ನು ಹೋಳುಮಾಡಿ, (ಅಜಿಕೆಮಾಡಿ) ಎಲೆ ಅಜಿಕೆ ಹಾಕುವರು. ಎಲೆ ಅಜಿಕೆ (ಹೋಳು) ಅಡಕೆಯಾಗಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಸಮಾವೇಶವಾಯಿತು. ಇದೊಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಅಡಕೆಯ ಮೂಲವನ್ನು ಇನ್ನೊಂದು ವಿಧವಾಗಿ ಹುಡುಕುವರು.[2]

ಅಡಕೆಯ ಮೂಲವು ಅಜು (ತುಂಡು ಮಾಡು) ಎಂಬ ಧಾತುವಿನಿಂದಲ್ಲ; ಒಣಗು ಎಂಬ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ **ಅಜ್** ಧಾತುವೇ ಅದರ ಮೂಲ. ಅ$\frac{1}{2}$ು, ಆರು, ಅರುಬು ಎಂಬವುಗಳ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಒಣಗು ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿದೆ. ಹಸಿ ಇದ್ದದ್ದು **ಕಾಯಿ** ಆದರೆ ಒಣಗಿದ್ದು ಅಜಿಕೆ, **ಅಡಕೆ** ಆಯಿತು. ನಾವು ಈಗ ಗೋಟು ಎಂದು ಕರೆಯುವುದನ್ನೇ ಮೊದಲೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಡಕೆ ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮರದ ಹೆಸರು ಕಂಗು, ಅದರ ಹಸಿ ಫಲವೇ ಕಾಯಿ, ಒಣಗಿದ್ದು ಅಡಕೆ, ಹೀಗಿತ್ತು. ಹಸಿಯ ಕಾಯಿಗಿಂತ ಒಣಗಿದ ಹಣ್ಣಿನ ಉಪಯೋಗವೂ ಮಾರಾಟವೂ ವೃದ್ಧಿಯಾದ ಹಾಗೆ, ಅಡಕೆ ಎಂಬ ಹೆಸರು ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿ, ಈಗ ಮರ, ಕಾಯಿ, ಹಣ್ಣು ಇವು ಮೂರಕ್ಕೂ ಅಂಟಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ತುಳು ಕೊಂಕಣಿಗಳು ಆ ಅಡಕೆಯ ಮೇಲೆ ಗೋಟು ಹಚ್ಚಿ, ಗೋಟಡಿಕೆ ಎಂದು ಮಾಡಿದುವು. ಗೋಟು ಇಲ್ಲವೆ ಅಡಕೆ ಎಂಬುದು ಶುದ್ಧ. ಆದರೆ ಗೋಟಡಿಕೆ ಎಂಬುದು ಅಬದ್ಧ; ಏಕೆಂದರೆ ಗೋಟು ಎಂದರೂ ಅಡಕೆ ಎಂದರೂ ಒಂದೇ ವಸ್ತುವಿನ ಎರಡು ಹೆಸರುಗಳು.

---

2. ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತ ಸಂಧಿ ೩೧–೩೫ ಕಿಟ್ಟೆಲರ ನಿಘಂಟು ನೋಡುವುದು.

ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಅಡಕೆಯನ್ನು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಡಗಿನ ಮೇಲೆ ಬೊಂಬಾಯಿ ನಗರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಂದ ಅದು ಗುಜರಾತು, ಕಾಥೇವಾಡು ಪ್ರಾಂತಗಳಿಗೆ ರಫ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಯ ಅಡಕೆ ಸೊಪಾರಾ ಬಂದರಕ್ಕೆ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಂದ ಅರಬಸ್ಥಾನ, ಪಾರ್ಸಿಸ್ಥಾನ ದೇಶಗಳ ವರೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸೊಪಾರಾ ಎಂಬುದು ಬೆಸ್ಸಿನ (ವಸಯಿ) ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಈಗ ಪಾಳು ಬಿದ್ದಿರುವ ಊರು. ಮೊದಲು ಇದು ದೊಡ್ಡಸ್ಥಳವಿದ್ದು, ಅಡಕೆಯ ವ್ಯಾಪಾರ ಕೇಂದ್ರಸ್ಥಾನವಾಗಿತ್ತು. ಅಡಕೆಯನ್ನು ಗುಜರಾತು ಅತ್ತ ಕಡೆಯುವರು ಸುಪಾರಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರಷ್ಟೆ; ಹಾಗೆ ಕರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಅಡಕೆಯ ಆಮದು-ರಫ್ತು ಆ ಕಾಲದ ಬಂದರು ಎನ್ನಿಸಿದ ಸೋಪಾರದಿಂದ ಆಗುತ್ತಿದ್ದುದೇ ಕಾರಣ. ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಿಂದ ಮಸ್ಕತ್ ಬಂದರಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಕ್ಕಿಗೆ ಮಸ್ಕತಿ ಎಂದು ಹೆಸರಾದಂತೆ. ಸೊಪಾರಾವಿನಿಂದ ಸಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಅಡಕೆಗೆ ಸುಪಾರಿ ಎಂಬ ನಾಮವು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು.

ಅಡಕೆಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯ ನಿವಾಸಿಕರ ದಿನ ಚರ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಮಾತುಗಳು ಬಂದಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರು ಲಕ್ಷಿಸತಕ್ಕ ಸಂಗತಿ. ಉಭಯಸಂಕಷ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದು ಅಪಾಯಕ್ಕೀಡಾಗದೆ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದವನು 'ಅಡ್ಡಕತ್ತರಿಯೊಳಗಣ ಅಡಕೆಯಂತೆ.' ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಇತರರನ್ನು ಆರೈಕೆ ಮಾಡುವವನು 'ಅಡಕೆಯನ್ನು ಬಪ್ಪೆ ಹಾಕುವವನಂತೆ.' ಹೆಂಗಸು ಎಷ್ಟು ಕುರೂಪಿ ಎಂದರೆ—ನೋಡಿದರೆ ಬಾಯೊಳಗೆ 'ಅಡಕೆ ಹೋಳು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು.' ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ಮೂಢನು 'ಅಡಕೆ ತೋಟಕ್ಕೆ ನೀರು ಚೇಪತಕ್ಕವನು.' ಅಂತ್ಯದ ಪ್ರಯೋಜನಾಂಶವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಉಪಾಯದಿಂದ ಮಾಡುವ ದ್ವಯಾರ್ಥದ ಕಾರ್ಯವು 'ನಿನ್ನ ಹಡಗಿನ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಅರ್ಧ ಅಡಕೆ ಎಂಬಂತೆ.' ಸಣ್ಣದೊಂದು ಅಲ್ಪ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಹೆಸರು 'ಅಡಕೆ ಕದ್ದ ಮಾನ,' "ಅಡಕೆ ಕದ್ದರೂ ಕಳ್ಳ; ಆನೆಕದ್ದರೂ ಕಳ್ಳ." ಚಿಕ್ಕವನಿರುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಹೆತ್ತವರ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮಾಣಿ "ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಬಹುದಾದ ಅಡಕೆ."

ಸರ್ವಜ್ಞ ಕವಿಯು ಅಡಕೆಯಿಲ್ಲದ ವೀಳ್ಯವು ನಿರರ್ಥಕವೆನ್ನುವೆನು; ಆದರೆ ಆತನೂ ಇತರ ಕನ್ನಡ ಕವಿಗಳೂ ಅಡಕೆಯನ್ನು ಉಪಮಾನಸಾಧನವಾಗಿ ತರುವುದು ತೀರ ಕಡಿಮೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಮಾರಿಹೊಲೆಯರ ಒಂದು ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಅಡಕೆ ಎಲೆಗಳ ಉಪಮಾನವು ಕವಿತಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾದುದು; ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಅಲಂಕಾರವನ್ನು ಅಗೆದಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅದರ ಔಚಿತ್ಯವು ಅಧಿಕಾಧಿಕವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯದೆ ಇರಲಾರದು.

(ತುಳು) ಬಜ್ಜಾಯ್ ಇದ್ಯಾಂತಿ ಬಚ್ಚಿರೆ ಮಟ್ಟೆಲಟ್ ದಾಯೇಗ್?
(ಕನ್ನಡ ಅರ್ಥ) (ಅಡಕೆ ಇಲ್ಲದ ಎಲೆ ಸೋಗಿಲಲ್ಲಿ ಏತಕ್ಕೆ?)
(ತುಳು) ಪಿಲ್ಯಾ ಇದ್ಯಾಂತಿ ದಿಕ್ಕಾಳ ಕೇಲಟ್ ದಾಯೇಗ್?
(ಕನ್ನಡ ಅರ್ಥ) (ಗಂಡ ಇಲ್ಲದ ಹೆಣ್ಣು ಗುಡಿಸಲಲ್ಲಿ ಏತಕ್ಕೆ?)

ಅಣ್ಣ ತಮ್ಮಂದಿರು ತೆಂಗು-ಕಂಗು, ಗಂಡ-ಹೆಂಡಿರು ಅಡಕೆ-ಎಲೆ, ತೊಟ್ಟಿಲ ಮಗು ಅಡಕೆಯ ಹಿಂಗಾರ—ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಮನೆ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸುಮ್ಮನೆ.

— ೪ —

ತಂಬಾಕು ಮತ್ತು ತಬಾಕು (ತುಬಾಕೊ)—ಈ ಎರಡು ಪದಗಳಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಯಾವುದು, ಒಪ್ಪು ಯಾವುದು? ತೂಂಬು, ಶಿಲುಂಬು, ಹಂಬು ಇತ್ಯಾದಿಗಳಂತೆ ಅನುಸ್ವಾರಯುಕ್ತವಾದ ತಂಬಾಕು ಎಂಬುದೋ? ಇಲ್ಲವೆ ತೂಬು, ಶಿಲುಬು, ಹಬ್ಬು ಎಂಬಂತೆ ಅನುಸ್ವಾರವಿಲ್ಲದ ತಬಾಕು ಎಂಬುದೋ—ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ರೂಪವು ಸರಿಯಾದದ್ದು?

ಒಂದು ವಿಶೇಷದಿಂದ ಅರ್ಥಭೇದವಾಗುತ್ತದೆಂಬದಕ್ಕೆ 'ಚಿಂತಾಯಾಶ್ಚ ಚಿತಾಯಾಶ್ಚ' ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಪುರಾತನ ಶ್ಲೋಕವೇ ದೃಷ್ಟಾಂತ. ಚಿತೆಯು ಜೀವವಿಲ್ಲದ ದೇಹವನ್ನು ಸುಡುತ್ತದೆ, ಚಿಂತೆಯು ಜೀವವಿರುವ ದೇಹವನ್ನೇ ದಹಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕೈ. ವಾ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಭಾಗವತರು ತಮ್ಮ ಹರಿಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದ ದ್ವಯಾರ್ಥದ ಚಾಟೂಕ್ತಿಯಂತೆ "ಈ ಮುಂತಾದ ಸಂಕಷ್ಟಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಬಿಂದುವೇ ಕಾರಣ ಮದದಿಂದ ಮಂದವಾಗುವುದೂ, ಮಗ ಮಂಗನಾಗುವುದೂ ಬಿಂದು ದೋಷದಿಂದ! ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬಿಂದುವಿದ್ದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಉತ್ತರಿಸುವುದಕ್ಕೆ (ಉಚ್ಚರಿಸುವುದಕ್ಕೆ) ಕಷ್ಟ. ಬಿಂದುವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಂಸಾರ ಎಂಬುದು ಸಸಾರ* ಆಗುತ್ತದಯ್ಯಾ!"

ಬಿಂದುವು ಚಿಂತೆ, ಮಂದ, ಮಂಗ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಂತೆ ಸಾವಿರಾರು ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಇಟ್ಟೇ ತೀರಬೇಕು; ತಪ್ಪಿದರೆ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವೇ ವಿಪರೀತವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ದಾಂಟು, ಶಿಲುಂಬು, ತೂಂಬು ಮುಂತಾದುವನ್ನು ದಾಟು, ಶಿಲುಬು, ತೂಬು ಎಂಬದಾಗಿ ಹೇಳಿದರೂ ಅರ್ಥಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರವು ನಿಜವಾದ ಶಬ್ದಾವಯವವಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟೇ ಬಿಟ್ಟರೂ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥವ್ಯಕ್ತಿ ಕೆಡುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿ ಒಂದು ಶಬ್ದವನ್ನು ಒಂದೇ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ, ಒಮ್ಮೆ ಅನುಸ್ವಾರವಿಟ್ಟು, ಒಮ್ಮೆ ಅನುಸ್ವಾರ ಬಿಟ್ಟು ಬರೆಯುವ ರೂಢಿಯು ಭಾಷಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಹಿತಕರವಲ್ಲ. ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಬರಹದಲ್ಲಿಯೂ ಅಕ್ಷರ ಯೋಜನ ಕ್ರಮವಿದ್ದರೆ ಕಲಿಯುವವನಿಗೂ ಕಲಿಸುವವನಿಗೂ ಸುಲಭ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಇನ್ನಾದರೂ ಹೋಗಲೇ ಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಈ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಇತ್ತಲಾಗಿನದಲ್ಲ, ಬಹು ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು. ಅದನ್ನು ಹಿಂದಿನವರು ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ; ಅದನ್ನು ಕ್ರಮಪಡಿಸಲು ಅಕ್ಷರ ಯೋಜನೆಯ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದುಂಟು. ಯಾವ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರವನ್ನು ಇಡಬೇಕು, ಎಲ್ಲಿ ಬಿಡಬೇಕು, ಎಂಬೀ ವಿಷಯವನ್ನು ದರ್ಪಣಕಾರನು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಹೇಳಿಕೆಯ ಪ್ರಕಾರ 'ಬೆಡಂಗು' 'ಕಡಂಗು' 'ಅಡಂಗು' 'ತೆಡಂಬೆ' 'ಕೊಡಂತಿ' 'ತೊಡಂಕು' ಇತ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದಗಳು ಸಬಿಂದುಗಳು; ಎಂದರೆ ಅವು ಅನುಸ್ವಾರಯುಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು; ಬೆಡಗು, ಅಡಗು, ಕೊಡತಿ, ತೊಡಕು ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಯೋಗವು ತಪ್ಪು; ಹಾಗೆ ಬರೆಯಬಾರದೆಂದು ಅವನು ಎಚ್ಚರಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ 'ಕದಂಪು,' 'ತೊಡಂಕೆ,' 'ನೊರಂಜು' ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು 'ಕದುಪು' 'ಕೊಡಕೆ,' 'ನೊರಜು' ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಬಿಂದುವಲ್ಲದೆ ಬರೆದರೂ ಬಾಧಕವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವನ ಅಭಿ

*ಸುಲಭ ಸಾರಯುಕ್ತ

ಪ್ರಾಯ. ಈ ಶಬ್ದಗಳು ಯಾಕೆ ಅನಿತ್ಯಬಿಂದುಗಳು? ಆ ಶಬ್ದಗಳು ಯಾಕೆ ನಿತ್ಯ ಬಿಂದುಗಳು? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವನ ಚರ್ಚೆ ಇಲ್ಲ. ಹಿರಿಯರ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿನವರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಪದ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿ, ಇಂಥಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರವಿರಬೇಕು, ಇಂಥಲ್ಲಿ ಇರಲೂಬಹುದು, ಇಲ್ಲದಿರಲೂಬಹುದು ಎಂಬ ದನ್ನು ತಿಳಿಯತಕ್ಕ ಶಬ್ದಗಳ ಪಟ್ಟಿಯೊಂದು ಅವನ ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿದೆ. ಅವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಾಗಿ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಇಂಥ ಶಬ್ದಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿವೆ ಎಂದು ಹೇಳ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗ 'ಬೆಂಕಿ' ಎಂಬ ನುಡಿ ಇದೆ; ಅನುಸ್ವಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅದನ್ನು 'ಬೆಕ್ಕಿ' ಎಂದು ಬರೆದರೆ ಶುದ್ಧವೇ ಎಂಬುದು ಅವನ ಸೂತ್ರದಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

"ಅನುವಿಸೆ ಬೇಟಕಾಱನೊಲವಿರ್ಮಡಿಯಪ್ಪುದು ಬಯ್ಯೆ ಬೇಟಕಾಱನ ಬಗೆಗಿಲ್ಲ ಬೆಕ್ಕೆಗೊಳಗಪ್ಪುದು....." (ಪಂಪ ಭಾರತ ೪. ೧೦೩) ಪಂಪನ ಪ್ರಯೋಗಳು ದರ್ಪಣಕಾರನಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾನ್ಯ. ಆದರೆ ಬೆಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಅವನ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬರದೆ ಹೋಗಿರಲೂ ಬಹುದು, ಅಥವಾ ಅವನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 'ಬೆಕ್ಕೆ' ಎಂಬ ರೂಪದ ಪ್ರಯೋಗವು, ನಿಂತು ಹೋಗಿರಲೂಬಹುದು. ಪಂಪನಿಗೆ 'ಪಾರಂಗತ' ಎಂಬ ಮಾತಿಗಿಂತ ಪಾರಗ 'ಪಾಠಗ' ಎಂಬ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮೆಚ್ಚುಗೆ. ಈ ಶಬ್ದದಂತೆಯೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಬಿಂದುಕವಾಗಿಯೂ ಅ ಬಿಂದುಕವಾಗಿಯೂ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುವ ಅನೇಕ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳು (ವಿಹಂಗ—ವಿಹಗ, ಭುಜಂಗ-ಭುಜಗ, ತುರಂಗ-ತುರಗ, ಸಂತತ-ಸತತ, ಗಂಭೀರ-ಗಭೀರ ಇತ್ಯಾದಿ) ದರ್ಪಣಕಾರನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ; ಗುರುವಿಂಗೆ-ಗುರುವಿಗೆ, ಮರಂಗಳ್–ಮರಗಳ್. ಪಲಂಬರ್-ಪಲಬರ್, ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಂದು ಹೇಗೆ ಲೋಪವಾಯಿತೆಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆತನು ಎತ್ತುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ, ಈ ಅನುಸ್ವಾರದ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯಬಾರದು. ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಅನುಸ್ವಾರದ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬರುತ್ತದೆ. ವಿಕಟ ಪ್ರತಾಪದ ಹಳೆಯ ಸಂಚಿಕೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಹಿಂದಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಹಳೆಯ ಪಳಮೆಯೊಂದು ಬಂದಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ವಿಕಟನು ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಪುತ್ರೋತ್ಸವವಾದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಾಗ, ಇಬ್ಬರೊಳಗೆ ಹೀಗೆ ಸಂಭಾಷಣೆ ನಡೆಯಿತಂತೆ:

ವಿಕಟ:—"ಇದೇನು, ಆಚಾರ್ರೇ, ಮಗು ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬೇಸರಿಕೆ?"

ಆಚಾರ್ಯ:—"ಮಗನಿಗೆ ಈ ಹೊತ್ತು ನಾಮಕರಣವಾಗಬೇಕಯ್ಯಾ! ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದೇನೆ."

ವಿಕಟ:—"ಅದಕ್ಕೇನು ಅಷ್ಟು ಯೋಚನೆ!"

ಆಚಾರ್ಯ:—ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಬಿರುದು ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಹೆಸರಲ್ಲಿಯೂ ನಿಲ್ಲಬೇಕೆಂಬ ಹಿರಿಯರ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ನಮ್ಮ ಯಜಮಾನರ ಹೆಸರು ನೀಲಾಂಬರಾಚಾರ್ರು. ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಮಗ ಏಕಾಂಬರ, ಎರಡನೆಯವ ಪೀತಾಂಬರ, ಮೂರನೆಯವ ದಿಗಂಬರ. ಕುಲದ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಈಗಿನ ಶಿಶುವಿಗೆ ತಕ್ಕ ಹೆಸರು ದೊರಕುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಯೋಚನೆ ಕಾಣಯ್ಯ!"

ವಿಕಟ:—"ಅಷ್ಟೇನೇ? ಹೊಸ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಹೊಸ ಹೆಸರು ಇಟ್ಟರಾಯಿತು, ಸ್ವಾಮಿ!"

ಆಚಾರ್ಯ:—"ಯಾವ ಹೆಸರು? ಹುಡುಕಿ ಹೇಳಯ್ಯಾ!"

ವಿಕಟ:—"ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ, ಒಕ್ಟೋಂಬರ, ನವೆಂಬರ, ಡಿಸೆಂಬರ, ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದು ಆಗದೇ?"

ಓದುವವರಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೆ ಮೇಲಿನ ವಿಕಟೋಕ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದಂಶವು ಹೊಳೆಯದೆ ಇರಲಾರದು. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ 'ಒಕ್ಟೊಬರ್' ಎಂಬುದು ವಿಕಟನ ಬಾಯಿಂದ 'ಒಕ್ಟೋಂಬರ್' ಎಂದು ಹೇಗಾಯಿತು? ಮೂಲ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಅನುಸ್ವಾರವು ಅದರ ಕನ್ನಡ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ನುಸುಳಿಕೊಂಡಿತು? ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ, ನವೆಂಬರ, ಡಿಸೆಂಬರ, ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿದ್ದ ಅನುಸ್ವಾರವು ಒಕ್ಟೊಬರದಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿದೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಕಾಲಗಣನೆಯ ರೀತಿಯು ಬಂದದ್ದು ಲಟೀನ್ ಭಾಷೆಯಿಂದ. ಆ ಲಟೀನ್ ಜನಾಂಗದವರ ವರ್ಷವು ಹಿಂದೆ ಮಾರ್ಚಿ ತಿಂಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಾರ್ಚಿ ಹಿಡಿದು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಏಳು, ಎಂಟು, ಒಂಭತ್ತು, ಹತ್ತು ಎಣಿಸುತ್ತ ಹೋದರೆ, ಬರುವ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ, ಒಕ್ಟೋಬರ, ನವೆಂಬರ, ಡಿಸೆಂಬರ, ಎಂಬೀ ನಾಲ್ಕು ಮಾಸಗಳಲ್ಲಿ 'ಸೆಪ್ಟೆಂ' ಎಂದರೆ ಲಟೀನ್ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಏಳು; 'ಒಕ್ಟೊ' ಎಂಟು, 'ನವೆಂ' ಒಂಭತ್ತು, 'ಡಿಸೆಂ' ಹತ್ತು ಎಂದರ್ಥ. ಹೀಗೆ ಲಟೀನ್ ಸಂಖ್ಯಾ ನಾಮಗಳಲ್ಲಿ 'ಒಕ್ಟೊ' ಒಂದು ಹೊರತು ಉಳಿದ ಮೂರು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅನುಸ್ವಾರವಿದೆ; ಆದರೆ 'ಒಕ್ಟೊ' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಒಕ್ಟೊಬರ ಬಿಟ್ಟು ಮಿಕ್ಕ ಮೂರು ತಿಂಗಳುಗಳ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರವು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಒಕ್ಟೊಬರದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ ತಪ್ಪಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹಾಗಾದರೆ ವಿಕಟ ಪ್ರತಾಪನು ಅನುಸ್ವಾರವನ್ನು ಏತಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟನು? ಅವನು ಇಂಗ್ಲಿಷ ಅರಿಯನು, ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ, ನವೆಂಬರ, ಡಿಸೆಂಬರ ಎಂಬಲ್ಲಿಯ ಅಂತ್ಯಾಕ್ಷರಗಳು ಒಕ್ಟೊಬರದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಯೊ ನೆನಸಿಯೊ ಕಲ್ಪಿಸಿಯೊ ಭ್ರಮಿಸಿಯೊ, ಅವುಗಳಂತೆಯೇ ಒಕ್ಟೊಬರಕ್ಕೂ 'ಅಂಬರತ್ವ' ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟನು. ಇಂಥ ತಪ್ಪು ಗ್ರಹಿಕೆಗೆ ಸಾದೃಶ ಭ್ರಮೆ ಎನ್ನುವರು. ಕನ್ನಡ ಕಲಿಯತಕ್ಕ ಇಂಗ್ಲಿಷರವನು 'ಬರು–ಬಂದನು', 'ತರು–ತಂದನು', ಎಂಬೀ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, 'ಇರು–ಇಂದನು'; 'ಹೊರು–ಹೊಂದನು' ಎಂದು ತಪ್ಪು ತಪ್ಪು ಹೇಳಿದರೆ, ಸಾದೃಶ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಹೀಗೆ ಆಭಾಸವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ತುಳು ಭಾಷೆಯ 'ಮೊಂಟರ್' ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಇದೇ ಸಾದೃಶ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ. ಹೊಸಗನ್ನಡದ 'ದಾಟು' 'ಪೇಟೆ' 'ಗೊರಟು' ಮೊದಲಾದವುಗಳ ತುಳು ರೂಪಗಳು 'ದಾಂಟು' 'ಪೇಂಟೆ' 'ಬೋಂಟೆ' 'ಕೊರಂಟ್' ಎಂದು ಕೇಳಿ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದ ತುಳುವನಿಗೆ 'ಮೋಟರ್' ಶಬ್ದವನ್ನು 'ಮೊಂಟರ್' ಮಾಡಿ ಚಲಾಯಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಆಧಾರಬೇಕೇ? ತುಳು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರವಿದೆ, ಹೊಸಕನ್ನಡ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರವಿಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದ 'ಮೊಟರ್' ಇದ್ದದ್ದು 'ಮೊಂಟರ್' ಆಯಿತು; ಇದೇ ಸಾದೃಶ ಭ್ರಮೆ.

ಆದರೆ ತಬಾಕು ಮತ್ತು ತಂಬಾಕು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರವು ಸೇರಿಕೊಂಡದ್ದು ಸಾದೃಶ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದಲೋ ಇನ್ನಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ, ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೆ, ಆ ಶಬ್ದವು ಯಾವ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಬಂತು? ಅಲ್ಲಿ ಅದರ ಮೂಲರೂಪ ಯಾವುದಿತ್ತು? ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಶಬ್ದದ ರೂಪ ಯಾವುವು? ಶಬ್ದವು ಬೇರೆ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡದ್ದು ಹೇಗೆ? ಒಂದೊಂದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರತಕ್ಕ ಅದೇ ಶಬ್ದರೂಪ ಭೇದಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವೇನು! ಉಚ್ಚಾರಣೆಯ ತಪ್ಪೇ? ಅಕ್ಷರಮಾಲೆಯ ಕೊರತೆಯೋ? ಮಾತನಾಡುವ ಸಂಕೋಚತೆಯೋ? ಕಿವಿ ಮೆಚ್ಚುಗೆಯ ಪ್ರಯತ್ನವೇ? ಛಂದಸ್ಸಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಶೈಥಿಲ್ಯವೇ? ಬರಹದ ಚಮತ್ಕಾರವೇ? ವಾಯುಗುಣದ ಪರಿಣಾಮವೇ? ಇಲ್ಲವೇ ಮತ್ತಾವ ಕಾರಣ? ಶಬ್ದದ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ರೂಪಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ಕಟ್ಟುಪಾಡಿನೊಳಗೆ ತರಬಹುದೇ? ಹೀಗೆ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅಪವಾದಗಳು ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆಯೋ? ಹೊಸ ರೂಪಗಳು ಬಂದಲ್ಲಿ, ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುವುವೇ? ಸೂತ್ರದ ವ್ಯಾಪ್ತಿ

ವಿಷ್ಟು! ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕಾನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿ. ನಿರ್ಧರಿಸಿ. ಸೂತ್ರೀಕರಿಸಿದರೆ ಅದೊಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತ ವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬರಿಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೆನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೊಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದೇ ಒಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕಾದರೆ, ಸಿಕ್ಕಿದ ಕಡೆಯಿಂದ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳನ್ನು ಮೊದಲು ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕು; ಅವನ್ನು ಪರಿವಿಡಿಯಾಗಿ ಇಟ್ಟು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು; ಸಾಮ್ಯ ವೈಷಮ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ, ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಪೃಥಕ್ಕರಣ ಮಾಡಬೇಕು; ಏಕೀಕರಿಸಬೇಕು. ಅನಂತರ ನಿಯಮ ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವುಗಳ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ, ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕು. ಇದು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಕ್ರಮ. ಆದುದರಿಂದ ತಬಾಕು, ತಂಬಾಕು ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರ ಮೂಲವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವವನು ಮೊತ್ತಮೊದಲು ತಂಬಾಕು ಎಲ್ಲಿಂದ ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂತೆಂಬುದನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕು.

ತಂಬಾಕಿನ ಕಥೆಯು ಮೋಹಿನೀ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಪ್ರಸಂಗವು ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಾಸರಗೋಡು ತಾಲೂಕಿನ ಐಲ ಗ್ರಾಮದ ಯಾವನೊ ಒಬ್ಬ ಕವಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ಐವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಯಕ್ಷಗಾನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ರಚಿತವಾಯಿತು. ಕೈಲಾಸದಲ್ಲಿದ್ದ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಶಿವನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಮೋಹಿನೀ ರೂಪ ದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ, ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮರುಳುಮಾಡಿ, ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸೋಲುಮಾಡಿಸಿದ ಸಂಗತಿಯೇ ಅದರ ಕಥಾವಸ್ತು. ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪಿನ ದುರಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಆಗತಕ್ಕ ಕೆಡುಕನ್ನು ಹಳ್ಳಿಯವರಿಗೆ ಮಂದಟ್ಟಾಗು ವಂತೆ ಬಣ್ಣಿಸುವುದೇ ಕಥೆಯ ಉದ್ದೇಶ. ಆದರೆ ತಂಬಾಕು ತಬಾಕುಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರಭೇದವು ಹೇಗೆ ಬಂತೆಂಬು ದನ್ನು ಆ ಕೃತಿಯು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ನಾನು ಕನ್ನಡ ಚಂಪೂಕೃತಿ ರಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಹೊರಟಿದ್ದೆ! ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಓನಾಮವನ್ನು ಗೀಚುತ್ತಾ ಇದ್ದೆ. ಹೀಗೆ ಗೀಚಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಕೈಬರಹದ ಹರಕು ಕಾಗದಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಕಡೆ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪಿನ ವಿಷಯವು ಇದ್ದುದರಿಂದ ಆ ಅಂಶವನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುತ್ತೇನೆ. ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಓದಿಕೊಳ್ಳಿ! ಓದುವವರಿಗೆ ಸಹನೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಕಷ್ಟು ಇರಲೇಬೇಕು.

"ಹೊಗೆಯೋ? ಬೆಂಕಿಯೋ? ಬೆಂಕಿ! ಬೇಗನೆ, ಎಲಾ ನೀರೆಲ್ಲಿ? ತಾ ಚೊಂಬು!"—ಈ ದಿಗಿಲಿಂದಾ ಮನೆಯಾಳು ಮೂಲೆಯ ಗುಡಾಣಕ್ಕೋಡಿ, ತಂಬಿಗೆ ತಂದಲ್ಲಿ ವಿರಾಮದಾಸನದ ಮೇಲ್ ಕೂತಿದ್ದ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಗೃಹಸ್ಥಗೆ ನೇರಾಗಿ ಮುಖಕ್ಕೆ ನೋಡಿ ಗುರಿ ತಾಗಿಟ್ಟಂತೆ ನೀರ್ ಹೊಯ್ದುಬಿಟ್ಟನು. ಆ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಇದ್ದವನು ಎತ್ಲಾಂತಿಕ್ ಸಮುದ್ರ ಪ್ರಯಾಣದ ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಯ ವೀರನೂ, ಅಮೆರಿಕಾ ಖಂಡಕ್ಕೆ ದಾಟಿ, ಸ್ವದೇಶವಾದ ಇಂಗ್ಲೆಂಡದ ರಾಣಿಯಿಂದ ಹೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟಾತನೂ, ಧೀರ ನಾವಿಕನೂ, ದೇಶಹಿತೈಷಿಯೂ ಎನ್ನಿಸಿದ ಸರ್ ವಾಲ್ಟರ್ ರೆಲೀ ಎಂಬ ಸಾಹಸಿಗನು. ಆತನು ಅಂದು ಅಮೆರಿಕದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸೊಪ್ಪನ್ನು ತನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೊಸದಾಗಿ ತಂದು, ಅದರ ಬತ್ತಿಮಾಡಿ, ಒಂದು ದಿನ ತನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಸೇದುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಮನೆಯಾಳು ಆ ಬತ್ತಿಯ ಉರಿಯನ್ನು ಆತನ ಹೊಗೆಯುವ ಬಾಯನ್ನೂ ಕಂಡು, ಯಜಮಾನನ ಮೋರೆ ಬೆಂದುಹೋಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ಭ್ರಾಂತಿ ಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಆರಿಸಲು ಆತನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ನೀರು ಹೊಯ್ದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಅನೇಕರು ಮುಂಚಿನ ಕ್ರಮಿಕ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಓದಿರಬಹುದು. ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪಿನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಇಂಥಾದ್ದೇ ಒಂದು ಕಥೆ ಇದೆ. ಅದು ಅಕ್ಬರ್ ಬೀರಬಲರ ಕಾಲದ ಕಥೆ.

ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಅಕ್ಬರನ ಒಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ ಹಕೀಮನು ಆದಿಲ್‌ಶಾಹಿ ಸುಲ್ತಾನನಿಂದ ಬಿಜಾಪುರಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋಗುವಾಗ, ಬಿಜಾಪುರದ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರಲ್ಲಿ ಅಂದು ರೂಢಿಯಾಗಿದ್ದ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪಿನ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಕಂಡು ಕಲಿತುಕೊಂಡು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹಿಂದೆರಳಿದನು. ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಈ ದುರಾಭ್ಯಾಸವು ಹರಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೊತ್ತು ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನದ ತೆಂಕಣ ದಿಕ್ಕಿನ ಸೊಪ್ಪಿನ ಚಟವು ಬಡಗು ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಮೊಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಅದೇ ಮೊದಲು. ಹಬ್ಬುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಮೊಳಕೆಯನ್ನು ಮುರುಟಿಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಡೆದುವು. ದೊರೆಯತನಕ ದೂರು ಹೋಯಿತು. ಬಾದಶಹನ ಒಂದು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಹಾನಿಕರವೆಂದು ಗಿಡಿದರು, ಮತ್ತೊಂದು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಹಿತಕರವೆಂದೂ ಪಿಸುಮಾತಾಡಿದರು. ಅದರ ಇತ್ಯರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಬಾದಶಹನು ಒಂದು ದಿನ ರಾಜ ಪಂಡಿತರನ್ನು ತನ್ನ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡನಂತೆ.

ಸಭೆಯ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಬರ್ ಬಾದಶಹನು ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿದ್ದನು; ಅವನ ಬಲಕ್ಕೆ ಮುಂದುಗಡೆಗೆ ಪರಿಜನರೂ ಪರಿವಾರದವರೂ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಎಡಕ್ಕೆ ಹಕೀಮರೂ, ವೈದ್ಯರೂ, ಪಂಡಿತರೂ, ಆಯುರ್ವೇದಿಗಳೂ ಉನಾನಿವಾಲರೂ, ದವಾಖೋರರೂ ಕೂಡಿದ್ದರು; ನಡುವೆ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ದಾರಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಹಿಂದೆ ದ್ರುಪದನು ದ್ರೌಪದಿಯ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ಸ್ಯಯಂತ್ರವನ್ನು ವಿವಾಹ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಹೂಳಿಟ್ಟಂತೆ ಸಭಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪಿನ ಸತ್ವಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಅಂದವಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದ ಗುಡುಗುಡಿಯೊಂದನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟರು. ಕೂಡಲೇ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರ ಮನಸ್ಸು ಹುಕ್ಕೆಯ ಮೇಲೆ ಹಾರಾಡಿತು. ಆ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಮಾತುಗಳಿಗಿಂತ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸನ ಪಾಠಾಂತರ ಮಾಡಿದ ಪದ್ಯವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ.

ಹೊರೆಯ ಸಭಿಕರ1 ನೋಟ ಮೈಯಲಿ।
ಹರಿದು ಬಳಲದು; ಚಿತ್ತ ಹುಕ್ಕೆಯ2।
ಧರಿಸಿ ಕುಸಿಯದು, ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಮೆಲ್ದನಿಯಸವಿಸವಿದು।
ಅರುಚಿಯಾಗದು; ನಾಸಿಕವು ಮೈ
ಪರಿಮಳದ ಪೂರದಲಿ ಗಂಧಾಂ
ತರವನರಿಯದು, ರಂಪವೇ3ನೆನ್ನುವೆನು ಗುಡುಗುಡಿಯಾ॥

(ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಹೀಗಿದೆ— (1) ಸಖಿಯರ, (2) ಈಕೆಯ, (3) ನೆಂಬೆನು ನಿತಂಬಿನಿಯಾ)

ತರುವಾಯ ಚಿಲುಮೆ ಅಡಿ ತಂಬಾಕು, ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕೆಂಗೆಂಡ, ತುಂಬಿ ಅಣಿಮಾಡಿದ್ದ ಆ ಹುಕ್ಕೆಯನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸೇದಿ ಮುಂದರಿಸುತ್ತ ಸುತ್ತಲೂ ಸಾಗಿಸಿದರು. ಮೊದಲು ಗುಡಿಗುಡಿ ವಿದ್ಯೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಲ್ಲವರು ಕೂತಲ್ಲಿ ನಳಿಗೆ ತುದಿಯನ್ನು ಹೊರತುಟಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿ ಕುಟುರ್ ಕುಟುರೆಂದು ಒಳಗಾಳಿಯನ್ನು ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಗುಟುಕಿಸಿ, ಬಳಿಕ ಶ್ವಾಸದವರೋಹಣಾರೋಹಣಗಳನ್ನು ಸರಿ ನೋಡಿ, ಹೊಕ್ಕುಳಿನ ಕೆಳಗಿಂದ ಹೊಳ್ಳೆಗಳ ತುದಿವರೆಗೆ ಹೊಗೆ ತುಂಬುವಂತೆ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಎಳೆದು, ಅರೆಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಮೂಗಿಂದ ಬಾಯಿಂದ ಹೊಗೆಸುರಿದು ಅಷ್ಟಾಂಗಸಿದ್ಧಿಯ ಸಮಾಧಿಸ್ಥಯೋಗಿ ಎಂಬಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಅಭ್ಯಾಸವಿದ್ದ ಸರದಾರ ಸಭಿಕರು ಅನೇಕರು ತಮ್ಮ ಕೈಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹುಕ್ಕಾನಳಿಗೆ ಬಚ್ಚಿಟ್ಟು, ಬಾಯಿಂದ

ಮುಂದಿಟ್ಟು, ಮೂರೇಗುಟುಕು ಗಾಳಿಯನ್ನು ಒಳಕೊಂಡು, ನೀರಲ್ಲಿ ಗುಳ್ಳೆಗಳನ್ನು ಕಂಡು, ಹೊಗೆಯಿಂದ ಗಲ್ಲ ಹಿಗ್ಗಿಸಿ, ಕಣ್ಣು ಅರೆಮುಚ್ಚಿ, ಕಡಲ ನೆಗೆತಕ್ಕಾಗಿ ಸೊಂಟಕಟ್ಟಿದ ಹನುಮನಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹುಟ್ಟಿದಾರಭ್ಯ ಹುಕ್ಕಾಹೆಸರು ಗೊತ್ತಿರದವರು ತಮ್ಮ ಎರಡು ಅಂಗೈಗಳಿಂದ ಸವರಿ, ನಾಳದ ತುದಿಯನ್ನು ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಬಿಗಿಹಿಡಿದು, ಒಂದುಸುರು ಒಳಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲೇ ದಮ್ಮುಕೆಮ್ಮು ಒಂದಾಗಿ, ಮುಳುಗುವ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ಪಾಪಿಗಳ ಜತೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಂತೆ ನೀರಿನ ಗುಟುಕು ಒಂದೊಂದು ಕುಡಿದು ತುಸು ಒರಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು.

ಅನಂತರ ತಂಬಾಕಿನ ಮೂಲಸ್ಥಾನ, ಚರಿತ್ರೆ, ಗುಣಾವಗುಣಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಬಂದುವು. ತಂಬಾಕಿನ ಮೂಲಸ್ಥಾನವು ಭಾರತ ವರ್ಷವೆಂದೂ ಅದರ ಉಲ್ಲೇಖವನ್ನು ಬಾಣಭಟ್ಟನ ಕಾದಂಬರಿ ಮಾಡಿದೆಯೆಂದೂ ಒಬ್ಬರ ಹೇಳಿಕೆ; ಆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕವಿಯು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ತಮಾಕು, ಶಬ್ದಕ್ಕೂ ತಂಬಾಕಿಗೂ ಏನೇನೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲವೆಂದು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಖಂಡನೆ; ತಂಬಾಕು ಎಂಬುದು ಮುಸಲ್ಮಾನರೊಡನೆಯೇ ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆಯೇ ಒಳನುಗ್ಗಿದ ಸುವಾಸಿತವಾದ ಸಿದ್ಧೌಷಧವೆಂದು ಒಬ್ಬ ನವಾಬರ ಕಕ್ಷಿ; ಅದು ಮಾನವ ಹಾನಿಗಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸೈತಾನನ ಪ್ರತಿ ಸೃಷ್ಟಿಯೆಂದು ಮೌಲ್ವಿಗಳ ಪ್ರತಿಕಕ್ಷಿ—ಈ ಪ್ರಕಾರವಾದ ವಿತಂಡವಾದಗಳಲ್ಲಿ ತೂಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಕಬರ ಬಾದಶಹನ ಮನಸ್ಸು ದಡೆಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಬುಲ್ ಫಜಲನ ಕಡೆಗೆ ವಾಲಿತು. ಕೂಡಲೇ ಮಂತ್ರಿಯು ಎದ್ದುನಿಂತು ಹೀಗೆ ಬಿನ್ನೈಸಿದನಂತೆ: 'ತಂಬಾಕು ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಆ ಗಿಡವು ಅರಬಸ್ಥಾನದ್ದೂ ಅಲ್ಲ. ಅದು ಅಮೇರಿಕಾ ಖಂಡದ ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದವೆಂದು ನಾನು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ಸುಮಾರು ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ (ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ೧೫೦೦) ಯುರೋಪ ಖಂಡದಲ್ಲಿ ಇದರ ಮಾತೇ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಅದನ್ನು ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಕಂಡವನು ಕೊಲಂಬಸನು, ಸಾನ್ ಸಾಲ್ವದರ್ ದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ; ಯುರೋಪು ಖಂಡಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಮೊದಲು ಕೊಂಡುಹೋದವರು ಪೋರ್ಚ್‌ಗೀಸರು; ಅವರೇ ಅದನ್ನು ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಹರಡಿದವರು. ಈ ಪದಾರ್ಥವು ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಇನ್ನೂ (ಕ್ರಿಸ್ತಶಕ ೧೬೦೦) ಒಂದು ವರ್ಷವಾಗಿಲ್ಲ; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇದರ ಪ್ರತಾಪವು ಎಷ್ಟೆಂಬುದು ಇಂದಿನ ಒಡ್ಡೋಲಗದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಮಹಾಸ್ವಾಮಿಯವರ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ವೇದ್ಯವಾಗಿರಬಹುದು'.

ಅಬುಲ್ ಫಜಲನ ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಾದಶಹನ ಕಣ್ಣು ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಬೀರಬಲನು ಮುಂದೆಬಂದು, ಮುಜರೆಮಾಡಿ ಮಾತಾಡಿದನಂತೆ.

"ತಂಬಾಕು ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ಅಮೇರಿಕದ ದ್ವೀಪಗಳಲ್ಲಿಯ ಕಾಡುಜನರು ಸೇದುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ನಾನೂ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ತಂಬಾಕಿನ ಗಿಡಕ್ಕೆ ಅವರ ಕಾಡು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ 'ಕೊಹಿಬೆ' ಎಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಕೊಹಿಬೆಯ ಸೊಪ್ಪಿನ ಹೊಗೆಯನ್ನು ಅವರು ಸೇದುವ ರೀತಿ ಕೇಳತಕ್ಕದ್ದಿದೆ. ಆ ಜನರು ಹೊಗೆಯನ್ನು ನಮ್ಮಂತೆ ಬಾಯಿಂದ ಸೇದದೆ, ಮೂಗಿನಿಂದ ಸೇವಿಸುವರು. ಹೀಗೆ ಸೇದುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಚಿಕ್ಕ ಹಂಸಪಾದದ ಆಕಾರದ ಎಲೆಗಳನ್ನು ಮಡಚಿಮಾಡಿದ, ಗೇಣುದ್ದದ, ಒಂದು ಟೊಳ್ಳುಕೊಳವೆ ಇದೆ. ನಳಿಗೆಯ ಮೂಲಕವಾಗಿ, ಅಗ್ಗಿಷ್ಟಿಕೆಯ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಮೇಲೇರುವ ಹೊಗೆಯನ್ನು ಒಳಕೊಳ್ಳುವರು. ಹೇಗೆಂದರೆ! ಈ ನಳಿಗೆಯು ಚೇಳಿನ ಆಕಾರವಾಗಿದೆ; ಅದರ ಬಾಲದ ಕಡೆಯನ್ನು ಹೊಗೆಗೆ

ಮುಟ್ಟಿಸಿ. ಮುಂದುಗಡೆಯ ಮುಳ್ಳುಗಳಂತಿರುವ ಜೋಡುಕವಲುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಮೂಗಿನ ಎರಡೂ ಸೊಳ್ಳೆಗಳೊಳಗೆ ತೂರಿಸಿಕೊಂಡು, ಶ್ವಾಸವನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಈ ಎಲೆಯ ಚಿಲುಮಿಗೆ ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ 'ತಬಾಕೊ' ಎಂದು ಹೆಸರು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಗುಡುಗುಡಿ ಸೇದುವವರು "ಬಂಗಿಯನು ಕೊಚ್ಚಿ, ಮಣ್ಣಿನ ಚಿಲುಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೊಚ್ಚಿ, ಕಿಚ್ಚನ್ನು ತಂದು ಹಚ್ಚಿ" ಹೊಗೆಯನ್ನು ಬಾಯಿಂದ ಕುಡಿದು ಮೂಗಿಂದ ಹೊರಬಿಡುವಂತೆ, ಅಲ್ಲಿಯ ಕಾಡುಗರು ಕೆಂಡದ ಮೇಲೆ ಕೊಹಿಬೆಯ ಸೊಪ್ಪನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಹೊಗೆಯನ್ನು ಆ 'ತಬಾಕೊ' ಮೂಲಕ ಮೂಗಿಂದ ಒಳಕೊಂಡು ಬಾಯಿಂದ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುವರು. 'ತಬಾಕೊ' ಎಂದರೆ ಚಿಲಮಿ. ಸೊಪ್ಪಲ್ಲ. ಮೊದಲು ತಬಾಕೊ—ಸೇದುವುದು ಎಂದರೆ ಚಿಲಮಿಯಿಂದ ಸೇದುವುದೆಂಬ ಅರ್ಥವಿತ್ತು, ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದು ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವುಂಟಾದದ್ದು ಪೋರ್ಚುಗೀಸ ಭಾಷೆಯಿಂದ, ಮತ್ತು ಆ ಭಾಷೆಯಿಂದಲೇ ಆ ತಬಾಕು ಶಬ್ದವು ಫಾರಶಿ ಭಾಷೆಗೂ ಉರುದು ಭಾಷೆಗೂ ಸೇರಿ ತಂಬಾಕು ಆಗಿದೆ."

"ತಂಬಾಕಿನ ಸೇವನೆಯ ವಿಷಯ ಏನು ಹೇಳುವುದಿದೆ?" ಎಂದು ಬಾದಶಹನು ಕೇಳಿದನಂತೆ.

ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬೀರಬಲನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಏಕೆಂದರೆ ಬಾದಶಹನಿಗೆ ತಂಬಾಕಿನ ಮೇಲೆ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಸಭಿಕರು ಅನೇಕರಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟ. ತಂಬಾಕು ಗ್ರಾಹ್ಯವೆಂದರೆ ಬಾದಶಹನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಸಮಾಧಾನ; ಅಗ್ರಾಹ್ಯವೆಂದರೆ ಬಹುಮತಕ್ಕೆ ವಿರೋಧ. ಈ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಬೀರಬಲನು ನೆರೆತುಂಬಿದ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ಅಳಿವೆದೋಣಿಯಂತೆ ಹಿಂಜರಿಯುವುದಕ್ಕೂ ಮುಂಜರಿಯುವುದಕ್ಕೂ ಆಗದೆ, ಇದ್ದಲ್ಲೇ ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಕದಲದಿದ್ದು, ತರುವಾಯ ಹೀಗೆಂದನಂತೆ:—

"ತಂಬಾಕು! ತಂಬಾಕನ್ನು ಕಂಡಲ್ಲಿ ಅದರ ತಲೆಗೆ ಬೆಂಕಿಹಾಕಿ, ಹೊಗೆ ನೋಡಿ, ಸುಟ್ಟೇಬಿಡಬೇಕು ಬುದ್ಧಿ!"

"ಸರಿ! ಸರಿ! ಅದೇ ನಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯ!" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬಾದಶಹನು ಒಡ್ಡೋಲಗವನ್ನು ಕಳೆದು ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋದನಂತೆ.

ಬೀರಬಲನ ಮೇಲಿನ ಮಾತುಗಳು ಯಾವ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತವೋ ಎಂಬುದು ಅವನಿಗೇ ಗೊತ್ತು! ಆದರೆ ಅವನ ಆ ತೀರ್ಪು ಮಾತ್ರ ಇತ್ತಂಡದವರಿಗೂ ಸಮಾಧಾನಕರವಾಯಿತು; ಮುಂದೆ ಉಭಯ ತರ ಮತ ಸಮರ್ಥನಕ್ಕೂ ಆ ತೀರ್ಮಾನವೇ ಶ್ರುತಿವಾಕ್ಯವಾಯಿತು. ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ನಿಷಿದ್ಧವೆನ್ನುವವರು ಅದನ್ನು ಹಗೆಯೆಂದು ಎಣಿಸಿ ಅದರ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಅಡಗಿಸಿಬಿಡಬೇಕೆನ್ನುವುದಕ್ಕೂ, ಗ್ರಾಹ್ಯವೆನ್ನುವವರು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಂಬಾಕನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಹೊಗೆ ನೋಡಿಬಿಡಬೇಕೆನ್ನುವುದಕ್ಕೂ ಬೀರಬಲನ **ಧೂಮ್ರಪತ್ರದ ತತ್ವಮಸಿ** ವೇದವಾಕ್ಯವಾಯಿತು.

ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆದ ತಂಬಾಕಿನ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಧೂಮ್ರಪತ್ರ ಶಬ್ದದ ಪ್ರಯೋಗವೇ ಇಲ್ಲದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿತ್ತು. ಧೂಮ್ರಪತ್ರ ಎಂಬ ಹೆಸರು ತಂಬಾಕಿಗೆ ಬಿದ್ದದ್ದು ಅಕ್ಬರನ ಕಾಲಾನಂತರ, ಆತನ ಮೊಮ್ಮಗನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ; ಆ ಹೆಸರನ್ನು ಅದಕ್ಕೆ ಇಟ್ಟವನು ರಘುನಾಥ ಪಂಡಿತನೆಂಬ ವಿದ್ವಾಂಸನು. ಇವನು ಶಿವಾಜಿಯ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ಆ ಕಾಲದ ರಾಜ್ಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಫಾರಶಿ, ಅರಬಿ, ಉರುದು ಶಬ್ದಗಳ

ಬದಲು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತಂದು, ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿದ 'ರಾಜ್ಯ ವ್ಯವಹಾರ ಕೋಶ' ಎಂಬ ನಿಘಂಟುವಿನಲ್ಲಿ ತಂಬಾಕಿಗೆ 'ಧೂಮ್ರಪತ್ರ'ವೆಂದೂ ಗುಡುಗುಡಿಗೆ 'ಧೂಮ್ರಯಂತ್ರ'ವೆಂದೂ ನಾಮಕರಣ ಮಾಡಿದನು. ಧೂಮ್ರಪತ್ರವು ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಮಾತಿನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲ್ಪನೆ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿದೆ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಕರಡು ಕಥೆಯಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವ ಅಂಶವು ಇಷ್ಟೆ. ತಬಾಕು ತಂಬಾಕುಗಳಲ್ಲಿ ಮೂಲ ದಲ್ಲಿದ್ದ ರೂಪವು ತಬಾಕೊ ಎಂಬುದು; ಇದರಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರವಿಲ್ಲ; ಇದು ಹಿಂದುಸ್ತಾನದ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ತಬಾಕೊ ಆಗಿ, ತಂಬಾಕು ಅಗಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿತು. ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯವರು ಒಕ್ಟೋಬರ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಕ್ಟೋಂಬರ ಎಂದೂ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು ಎಂಬದನ್ನು ಚಿಕ್ಕಮಂಗಳೂರು ಎಂದೂ ಸಾದೃಶ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ (ಇದು ಹಿಂದೆ ವಿವರಿಸಲಾಗಿದೆ.) ಉಚ್ಚರಿಸುವರೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ತಬಾಕು ಇದ್ದದ್ದು ತಂಬಾಕು ಆದದ್ದು ಈ ಅನುಕರಣ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಲೇ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗದು. ಸುಖೋಚ್ಚಾರಣೆಗಾಗಿ ಜನರು ಅನುಸ್ವಾರವನ್ನು ಬೆರೆಸುವುದೂ ಉಂಟು, ಬಿಡುವುದೂ ಉಂಟು. ಜನರ ಭಾಷೆಯ ವರ್ಣಮಾಲೆ ಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕ ಅಕ್ಷರಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಕವಿಗಳಿಗೆ ಬೇಕಾದಂತೆ ಪ್ರಾಸಾಕ್ಷರಗಳು ದೊರೆಯದಿದ್ದರೆ, ಲಿಪಿಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಭೇದಗಳಿದ್ದರೆ ಇನ್ನು ಇತರ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗುವುದೂ ಉಂಟು, ಮಾಯ ವಾಗುವುದೂ ಉಂಟು. ಹೀಗೆ ಮೂಲರೂಪವು ಸಬಿಂದುಕವೋ ಅಬಿಂದುಕವೋ ಆಗಿ ಮಾರ್ಪಡುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವವನು ಮೊದಲು ಅನೇಕಾನೇಕ ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ, ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ವಿವೇಚಿಸಬೇಕು. ಇದು ಹೇಗೆಂಬುದನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪಟ್ಟಿ ಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮೂರು ಭಾಷೆಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ಶಬ್ದಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿದೆ. ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಬೇರೆ ಭಾಷೆಗಳ ಶಬ್ದಗಳಿದ್ದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು.

ಹೊಸಗನ್ನಡ	**ಹಳಗನ್ನಡ**	**ತುಳು**	**ಕೊಂಕಣಿ**
ಒರಟು	*ಒರಂಟು	ಒರಂಟು	*ಒರಟು
ಗೊರಟು ಗೊರಂಟು,	ಗೊರಟು	ಕೊರಂಟೆ	
ಹಿತ್ತಿಲು	ಪಿಂತಿಲ್	ಬಿತ್ತಿಲ್	ಹಿತ್ತಲ
ತೂಬು	ತೂಂಬು	ತೂಂಬು	ತೂಂಬು
ನೋಹಿ, ನೋಪಿ	ನೋಂಪಿ	ನೋಂಪು	ನೊಂಪಿ, ನೋಪಿ
ನೆನಪು	—	ನೆಂಪು	ನೆಂಪು, ನೆಪ್ಪು
ರೆಕ್ಕೆ	ಎರಂಕೆ	ರೆಕ್ಕೆ	ರೆಕ್ಕೆ
ಅಡಗು	ಅಡಂಗು	ದೆಂಗ	—
ಕುಟ್ಟಿ	ಕುಟ್ಟಿ	ಕುಂಟಿ, ಕುಟ್ಟಿ,	ಕುಂಟಿ , ಕುಟ್ಟಿ
ದೋಟಿ	—	ದೋಂಟಿ, ದೋಟಿ	ದೋಂಟಿ, ದೋಟಿ

*ಮುನ್ನಿನೊರಂಟು ಬೇಡ ಮಗನೇ ಕೈಕೊಳ್ ಧರಾ ಭಾರಮಂ (ಪಂ. ಭಾರತ ೧. ೮೧).

ಹೊಸಗನ್ನಡ	ಹಳಗನ್ನಡ	ತುಳು	ಕೊಂಕಣಿ.
ಹೂಬೆ (ಬಾಳೆ ಹೂ)	—	ಪೂಂಬೆ	—
ಬೊಡ್ಡಿ	—		ಬೊಂಡ್ಡಿ (ಬಾಳೆ ಹೂ)
ಅಳಕು (ಅಳೆ = ಮಜ್ಜಿಗೆ?)		ಅಳೆಂಕ್	—
ಕಬ್ಬು	ಕರ್ವು	*ಕಂಬುರ್	ಕಬ್ಬು
ಕೊಕ್ಕೆ	—	ಕೊಕ್ಕೆ	ಕೊಂಕೆ, ಕೊಕ್ಕೆ
ಮಾಡು	ಮಾಳ್ಪು	ಮಳ್ಪು, ಮಂಪು	—
ಹಲವರು	ಪಲಂಬರ್	—	—
ಇದು	ಇದು	ಇಂದು	—
ಉರು	ಉದು	ಉಂದು	—
ಅವಗೆ	ಅವಂಗೆ	ಅಯೇಗ್	—
ಮರಗಳು	ಮರಂಗಳ	ಮರಗಳ	

(*ತಮಿಳು = ಕರುಪ್ಪು ಮತ್ತು ಕರುಂಬು)

ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯ ಪರೀಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳು ಬಯಲಿಗೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಹಳೆಗನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಬಿಂದುವು ಹೊಸಗನ್ನಡ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಅದೃಶ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ; ಅದು ತುಳು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಹಾಗೆಯೇ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಆ ಶಬ್ದಗಳು ಮೂಲದಲ್ಲಿ **ಬಹುಶಃ** ಅನುಸ್ವಾರ ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಇರಬಹುದೆಂಬ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. **ಬಹುಶಃ** ಎಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಿದೆನೆಂದರೆ, ಕೆಲವೊಂದು ವೇಳೆ ಮೂಲಶಬ್ದದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಅನುಸ್ವಾರಗಳನ್ನು ತುಳು ಕೊಂಕಣಿಗಳು ಅದರಲ್ಲಿ ತಂದುಹಾಕಲೂ ಬಹುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ: ಹೊಸಗನ್ನಡ **ಕಬ್ಬು**, ಹಳಗನ್ನಡ **ಕರ್ವು**, ತುಳು **ಕಂಬುರ್**,—ಈ ಮೂರು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ತುಳು ಮಾತ್ರ ಅನುಸ್ವಾರವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಈಗ ಕೊಂಕಣಿಯಲ್ಲಿ 'ಕಬ್ಬಾಕರ್ವೊ' ಎಂದರೆ ಕಬ್ಬಿನತುಂಡು ಎಂಬರ್ಥವುಳ್ಳ ಮಾತುಂಟಷ್ಟೆ. ಈ '**ಕರ್ವೊ**' ಎಂಬ ಮಾತು ತುಂಡು ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕೊಂಕಣಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಕೊಂಕಣಿಯ **ಕರ್ವೊ** ಹಳಗನ್ನಡದ ಕರ್ವು ಶಬ್ದವೇ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದ್ದರಿಂದ ಕಬ್ಬು ಎಂಬ ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಅನುಸ್ವಾರವಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆಯೇ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ, ತುರಿಸು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿಯ **ಕಿಂಬುರ್** ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರವಿದೆ. ಈ **ಕಿಂಬುರ್** ಶಬ್ದದ ಸರಿಯಾದ ರೂಪವು ಹೊಸಗನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿಯೂ ಈಗ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವಾದರೂ, ಕಿಬು, ಕಿಬಿಕು, ಕೀಬು, ಗೀಬು ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದಗಳು ಆ **ಕಿಂಬುರ್** ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಮೀಪವಿವೆ. ಕೊಂಕಣಿಯ **ಕರಿಪಿ** ಎಂಬುದಕ್ಕೂ ತುರಿಸು ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿರುವುದರಿಂದ '**ಕಿಂಬುರ್**' ಪದದಲ್ಲಿಯ ಅನುಸ್ವಾರವು ತುಳು ಭಾಷೆಯು ಸುಲಭೋಚ್ಚಾರಣೆಗಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡ ಊರೆಕೋಲು ಎಂದು ಅನುಮಾನಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕ್ರಮಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರೆ, ಒಮ್ಮೆ ಬಿಡಿಸಲಾಗದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಬಿಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗುವುದುಂಟು. ಕೊಂಕಣಿಯಲ್ಲಿ ಚೋರಿಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ

'ಖಾಂಪಚೆ' ಎನ್ನುವರಷ್ಟೆ. ಈ 'ಖಾಂಪ' ಎಂಬ ರೂಪವು ನನ್ನಿಂದ ಬಿಚ್ಚಲಾಗದ ಒಗಟೆಯಾಗಿತ್ತು. ಶಿವಳ್ಳಿಯವರ ತುಳುವಿನ ಶಬ್ದವಾದ 'ಮಂಪು' ಎಂಬುದು 'ಮಳ್ಪು' 'ಮಾಳ್ಪು' ಎಂಬದರ ರೂಪವೆಂದು ಮೇಲಿನ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಲೇ ಕೊಂಕಣಿಯ 'ಖಾಂಪ' ಎಂಬುದು ಕನ್ನಡದ 'ಕಳ್ವು' (ಕಳವುಮಾಡು) ಎಂಬುದರ ರೂಪಾಂತರವೆಂದು ಊಹಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ.

ಹೊಸಗನ್ನಡವು ಮೂಲಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಅನುಸ್ವಾರವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಬೆರಸಿ ಬಿಡುವುದನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ಪಟ್ಟಿಯ ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಹೊಸಗನ್ನಡ	ಹಳಗನ್ನಡ	ತುಳು	ಕೊಂಕಣಿ
ಹಂಚು	ಪರ್ಚು	ಪಟ್ಟು	—
ಸುಂಟುರೆ	ಸುಟ್ಟುರೆ	—	—
ಹೆಂಟೆ	ಹೆಟ್ಟೆ	—	ಹೆಟ್ಟೊ
ಒಂಟೆ	ಒಟ್ಟೆ	ಒಂಟೆ	ಊಟ
ಬಾಸಿಂಗ	ಬಾಸಿಗ	ಬಾಸಿಂಗ	ಬಾಶಿಂಗ
ಬಂತು	ಬಂದುದು	ಬತ್‌ಂಡ್	—
ನಿಂತು, ನಿತ್ತು	ನಿಲ್ತು	—	—
ಗೊಂತು, ಗೊತ್ತು	ಗೊತ್ತು?	ಗೊತ್ತು, ಗೊಂತು	ಗೊತ್ತು

ಮೇಲಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಹಳಗನ್ನಡ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಹೊಸಗನ್ನಡ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿದೆ. ಒಂದು ಶಬ್ದವು ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಅಬಿಂದುಕವೋ ಸಬಿಂದುಕವೋ ಎಂದು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವ ಕವಿಗಳ ಪ್ರಯೋಗಗಳು ಬಹಳ ಸಹಾಯಕಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಬೆಂಕಿ ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯದುದಲ್ಲವಷ್ಟೆ, ಹಳಗನ್ನಡದಲ್ಲಿ 'ಬೆಂಕೆ' ಎಂದಿದೆ. ಕೊಕ್ಕೆ, ಕೊಂಕೆ ಎಂಬಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅನುಸ್ವಾರವು ಕಿವಿಗೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತದೆ. 'ಕೊಂಕೆ' ಎಂಬದು ಆದಿಯಲ್ಲಿ 'ಕೊಕ್ಕೆ' ಎಂದಿದ್ದಂತೆ, 'ಬೆಂಕಿ' ಎಂಬುದು 'ಬೆಕ್ಕೆ' ಎಂದು ಇರಬೇಕೆಂದು ಏಕೆ ಅನುಮಾನಿಸಬಾರದು? ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ, ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ದಿನ ನಮ್ಮ ಸಂಶಯ ನಿವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

'.........ಬಯ್ಯೆಬೇಟಿ
ಕಾಜಿನ ಬಗೆಗಿಲ್ಲ ಬೆಕ್ಕೆಗೊಳಗಪ್ಪುದು...' (ಪಂಪಭಾರತ ೪.೧೧೫)

ಇಲ್ಲಿ ಬೆಕ್ಕೆ ಎಂಬದಕ್ಕೆ ಉರಿ, ತಾಪ ಎಂಬರ್ಥ. ಕಿಟ್ಟೆಲ ನಿಘಂಟುವಿನಲ್ಲಿ 'ಬೆಕ್ಕೆ' ಇಲ್ಲ, 'ಬೆಂಕಿ' ಇದೆ: ಬೆಂಕಿ ಶಬ್ದದ ಮೂಲವು ಯಾವುದೆಂದು ಅದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಈಗ ಬೆಂಕಿ, ಬೆಕ್ಕೆ ಇವೆರಡೂ ಒಂದೇ ಎಂದಾದ ಮೇಲೆ, ಬೇಯ್, ಬೇಯ್ಕೆ, ಬೆಕ್ಕೆ ಎಂಬದನ್ನು ಹೊರಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಗೂ ಕಷ್ಟವಿರಲಾರದು.

ಬಿಂದು ವಿಚಾರವನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ, ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದು.

ಸಂಸ್ಕೃತ	ಕನ್ನಡ	ಕೊಂಕಣಿ	ಮರಾಟಿ
—	ಸೋಗು	ಸೋಗು	ಸೋಂಗು
—	ಚಿಪ್ಪು	ಶಿಂಪಿ	—
ಶಿಲ್ಪಿಕ	ಚಿಪ್ಪಿಗ	ಶಿಂಪಿ	ಶಿಂಪಿ
ಆಮ್ರ	—	ಆಂಬ	ಆಂಬ
ತಾಮ್ರ	ಚೊಂಬು	ತಾಂಬೆ	—
ಮಹತ್ತರ	—	ಮಾಂತಾರೊ	ಮಾತಾರಾ
ನೃತ್ಯ	—	ನಾಂಚ, ನಾಚ	—
ಲೇಪ	ಲೆಪ್ಪ	ಲೇಪು, ಲೇಂಪಿ	—
ಕೂರ್ಪರ	—	ಕೊಪ್ಪರು, ಕೆಂಪೊರು	—
ಭಿತ್ತಿ	—	—	ಭಿಂತಿ
ಕುಕ್ಕುಟ	ಕೋಳಿ	ಕುಂಕಡ	—
ಮರ್ಕಟ	ಮಕ್ಕಡ, ಮಂಕಡ,	ಮಾಂಕಡ	—

ಇನ್ನು ಅರಬ್ಬಿ ಭಾಷೆಯ 'ಸುಕ್ಕಾನು' ಶಬ್ದವು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಚುಕ್ಕಾಣಿ ಎನಿಸಿ, ಕೊಂಕಣಿಯಲ್ಲಿ 'ಸುಂಕಾಣ' ಎಂದು ಅನುಸ್ವಾರಯುಕ್ತವಾಯಿತು. ಪೋರ್ತುಗೀಸರಿಂದ ಇಂಗ್ಲಿಷಿಗೆ ಬಂದ (Pipe) ಪಾಯ್ಪ್ ಎಂಬುದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪೀಪಾಯಿ ಆಗಿ, ಕೊಂಕಣಿಯಲ್ಲಿ ಪೀಂಪ ಎಂದು ಕಿವಿಗೆ ಇಂಪುಕೊಟ್ಟಿತು. ಒಟ್ಟೇನೆಂದರೆ— ಮೊದಲು ಸಬಿಂದುಕಗಳಾಗಿದ್ದ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಅಬಿಂದುಕಗಳಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸುವುದು ಹೊಸಕನ್ನಡದ ಚಾಳಿ; ಆದರೆ ಅನುಸ್ವಾರವಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರವನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೇಳುವುದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೊಂಕಣಿಯ ಅಭ್ಯಾಸ; ಇಷ್ಟುಮಾತ್ರ ಈ ದೃಷ್ಟಾಂತ ದರ್ಶನದಿಂದ ಹೊರಪಡುತ್ತದೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿ ಅಲ್ಲ, ಬರೇ ಸ್ಥೂಲವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ತಬಾಕು ಶಬ್ದವನ್ನು ತಂಬಾಕು ಮಾಡಿದ್ದು ಕನ್ನಡವಲ್ಲ, ಕೊಂಕಣಿಯೂ ಅಲ್ಲ, ಪ್ರಾಯಶಃ ಕೊಂಕಣಿಯ ಸಮೀಪ ಬಂಧುಗಳಾದ ಮರಾಟಿ ಹಿಂದೀ ಭಾಷೆಗಳು.

ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವ ಮೊದಲು ಇದೇ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹಿಂದಿನ ಸಂಗತಿಯೊಂದು ನನ್ನ ಜ್ಞಾಪಕಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದೆ.

ಮಾಜಿ ಕಲೆಕ್ಟರ್ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಆಫೀಸು ಗುಮಾಸ್ತರು ಬೇಕಾದವರೆಂದರೆ ಗಿಡ್ಡ ಕುಟ್ಟಯ್ಯ. ಇದು ಅವರಿಗೆ ಕೊಂಡಾಟದ ಮನೆ ಹೆಸರು; ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಶಾಲೆಯ ಪಟ್ಟಿಯ ಹೆಸರು ಬಜೆಗಡ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ. ಕಲೆಕ್ಟರ್ ದೊರೆ ಅವರನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸುವುದು 'ಕುಟಯ' ಎಂಬೀ ಸಲುಗೆಯ ಹೆಸರಿಂದ. ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಕಲಿಸುವ ಖಾಸಗಿ ಮುನಶಿಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ನಮ್ಮ ಕುಟ್ಟಯ್ಯನೇ! ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಕುಟ್ಟಯ್ಯನವರು ಶಾವಿಗೆ ಮಣೆಯಂತೆ ನಿಜವಾಗಿ ಗಿಡ್ಡ. ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷದ ಹರೆಯಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ ಎತ್ತರವಿಲ್ಲ. ಕಪ್ಪುರ ಬಾಳೆ ಬೆಳೆದಂತಿದ್ದ ಹೆಂಗಸಿಗೆ ಒಪ್ಪುವ ಒಡ್ಡಾಳಲ್ಲ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳು ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ, ದೊರೆಗಳ ಬೆನ್ನಿನ ಹಿಂದಕ್ಕೋಡಲು ಅವರಿಗೆ ಪುರುಸೊತ್ತು ಬೇಕಷ್ಟಿತ್ತು. "ಈಗಿನ ನಮ್ಮ ಕಲೆಕ್ಟರ್ ದೊರೆ! ಏನದು ಹೇಳಲಿ? ತಂದ

'ರಿಕಾರ್ಡಿಗೆ' ದಸ್ಕತು ಗೀಚುವ, ಮುತ್ತಿನ ಹಾಗೆಯೇ ಕನ್ನಡ ಬರೆಯುವ, ತಿಂಗಳ ಮೊದಲೇ ಮುನಶಿಯ ಸಂಬಳ ಕೊಟ್ಟೇ ತೀರುವ, ನಮ್ಮವರಂತೆ 'ಮಕ್ಕಳೆಷ್ಟು? ಗಂಡೊ? ಹೆಣ್ಣೊ? ಮಾಸ್ತಿ ಬ್ರಾಹ್ಮರು ನೀವೋ ಅವರೋ?' ಎಂಬೀ ಖಾಸಗಿ ಸಂಗತಿ ಕೇಳುವ ದೊರೆಗಳು ಎಂದರೆ ಇವರೇ ದೊರೆ; ಮಿಕ್ಕವರೆಲ್ಲಾ ಭೂಮಿಗೆ ಹೊರೆ". ಈ ಪರಿಯ ಹೊಗಳುವ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯನವರಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟುದ್ದದ ನಾಲಗೆ ಇತ್ತು. ಹೊಗಳಿಕೆ ಗೊಂದು ಕಾರಣವಿತ್ತು. ಆಫೀಸು ಕೆಲಸಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ತಪ್ಪದೆ ಸಿಕ್ಕುವ ಸಂಬಳ ಬೇರೆ, 'ಸರ್ಕೀಟ್' ಹೋದರೆ 'ಭತ್ತೆ' ಬೇರೆ, ಕನ್ನಡ ಪಾಠ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆ ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೆ ದೊರೆಗಳು ಕೊಡುವ ಆ ಪಗಾರು ಬೇರೆ.

ಹೀಗಿರಲು ಒಮ್ಮೆ ಕುಟ್ಟಯ್ಯ ಐದುದಿನ ರಜೆಪಡೆದು ಕುಂಬಳೆಗೆ ಹೋದಾಗ, ದೊರೆಗೆ ಕನ್ನಡ ಹೇಳಿ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಆ ಜಾಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿದ್ದಾಯಿತು. ನಾನು ಮೂರೇ ದಿನ ಕಲಿಸಿದೆನು. ನಮ್ಮ ದೊರೆಯು ಒಂದನೆಯ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಇನ್ನೂ ದಾಟಿ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ; ಅವರಿಗೆ ಒತ್ತಕ್ಷರಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ ಬಹುಕಷ್ಟ; ಆದರೆ ಬರಹ ಬಲು ಚೆಂದ. ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಚೂಪು ಚೂಪು.

ನನ್ನ ಪಾಠದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯು ಕೇಳಿದ ಕೆಲವು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

'ನಿಮ್ಮ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವ ಕೊಂಬು ಕೂಡಿ ಮ ಆಗುವುದು ಹೇಗೆ? ರ ಹೊಟ್ಟೆ ಸೀಳಿದರೆ ಈ ಬರುವುದು ಏಕೆ? ಪ ಹೊಡೆದರೆ ಷ ಹೊರಡುವುದು ಎಂತು? ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸೊನ್ನೆ (೦) ಬರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಸುಲಭ, ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಚೆಂದ, ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಇಂಪು, ನಿಮ್ಮ ಒತ್ತುಗಳನ್ನು ಬರೆಯುವುದು ಕಷ್ಟ. ಒತ್ತುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರೆದರೆ ಏನು? ಒತ್ತಿನ ಬದಲು ಸೊನ್ನೆ ಇಟ್ಟರೆ ಆಗದೇ?

ದೊರೆ—'ನೌ ಮೈನ್ಯೂ ಮುನ್‌ಶಿಸ್ ನೇಮ್ ಆಯ್‌ಲ್‌ರಾಯ್ಟ್'. (ಈಗ ನನ್ನ ಮುನ್‌ಶಿಯ ಹೆಸರು ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ).

ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕಾರು ಸಲ ಬರೆದು ಬರೆದು ಮುಗಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಯಾರೋ ತಟ್ಟಿದರು.

ದೊರೆ—'ಕಮ್‌ಇನ್' (ಬಾ ಒಳಗೆ)

ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ಕೈಮುಗಿದು ಒಳಗೆ ಬಂದದ್ದು ಗುಮಾಸ್ತೆ ಮುನಿಶಿ ಬಜೆಗಡ ಕುಟ್ಟಯ್ಯನ ಗಿಡ್ಡ ದೇಹ!

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದೊರೆಯು ತಾನು ಬರೆದ 'ಕಾಪಿ' ಯನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟರು. ಅದನ್ನು ನಾನು ಓದುತ್ತಿರು ವಾಗಲೇ ಕುಂಟ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯನವರು ನನ್ನ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಬಂದು ದೊರೆಯ ಮುಂದುಗಡೆಯ ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಅವರಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು.

ದೊರೆ—'ವ್ಹಾಟ್ ಆರ್ ಯು ಸ್ಮಾಯ್‌ಲಿಂಗ್ ಫೋರ್?' (ಯಾಕೆ ನೀನು ನಗುತ್ತಿ?).

ನಾನು ದೊರೆ ಬರೆದಿದ್ದ 'ಕಾಪಿ' ಕಾಗದವನ್ನು ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟೆ.

ದೊರೆ—"ಕಾಂಟ್ ಯು ರೀಡ್ ಇಟ್? ರೀಡ್ ಇಟ್, ಕುಟ್ಟಯ್ಯ." (ಓದಲಿಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ಆಗದೇ? ಓದು ಕುಟ್ಟಯ್ಯ).

ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಸ್ವಾರಗಳನ್ನು ದೊರೆ ತುಂಬಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆಂದು ನಾನು ಕುಟ್ಟಯ್ಯನವರಿಗೆ ಸೂಚನೆ ಹೇಳಿ, ಕಾಗದವನ್ನು ಅವರ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟೆ. ಆದರೆ ದೊರೆಯ ಮಾತನ್ನು ಮೀರಲಿಕ್ಕೆ ಆಗದೆ ಬಜೆಗಡ ಕುಟ್ಟಯ್ಯನವರು ಅದನ್ನು ತಟ್ಟನೆ ಎರಡು ಸಲ ಓದಿಬಿಟ್ಟರು.

ಬಂಜೆಗಂಡ ಕುಂಟಯ್ಯ! ಬಂಜೆಗಂಡ ಕುಂಟಯ್ಯ!

"ಇದರಲ್ಲಿ ಕುಟ್ಟಯ್ಯನವರಿಗೆ ದೊರೆ ಸೊನ್ನೆ ಹಾಕಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ." ಹೀಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ, ನಾನು 'ಕಾಪಿ' ಯನ್ನು ತಿದ್ದಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದೆ. ಆಗ ದೊರೆಯು ಇಂಗ್ಲೀಷಿನಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿದ್ದನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕನ್ನಡಿಸಿದ್ದೇನೆ.

"ಇಲ್ಲಿ ನೋಡಯ್ಯ! ಬಜೆ ಮತ್ತು ಬಂಜೆ, ಗಡ ಮತ್ತು ಗಂಡ, ಕುಟ ಮತ್ತು ಕುಂಟ—ಇವು ಭೇದವಿಲ್ಲದ ರೂಪಗಳೆಂದು ನನ್ನ ಗ್ರಹಿಕೆ. ನಾನು ಸರಿಯೇ? ಕೂತುಕೊ ಮತ್ತು ಕುಂತುಕೊ, ನಿತ್ತುಕೊ ಮತ್ತು ನಿಂತುಕೊ ಇದನ್ನು ಹೇಗೆ ಬರೆಯಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಕುಟ್ಟಯ್ಯ ಹೇಳಿದ್ದು—'ಹಾಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ, ಹೀಗೂ ಆಗುತ್ತದೆ'. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸೊನ್ನೆ ಬಿಟ್ಟರೂ ಇಟ್ಟರೂ ಅರ್ಥ ಒಂದೇ'—ಎಂದು ಅಲ್ಲವೇ ಕುಟಯ್ಯ?"

ಆದರೆ ದೊರೆಯು ಕುಟ್ಟಯ್ಯನ ಮೌನದ ಮೋರೆಯ ಕೆಂಪನ್ನು ಕಂಡು 'ಸಂಗತಿ ಏನು' ಎಂದು ಒತ್ತಿ ಕೇಳಿದರು.

ನಾನು ಕುಟಯ್ಯನು ಸುಮ್ಮನಾದುದನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ "ಅಯ್ಯಾ! ಬಜೆಗಡ ಕುಟ್ಟಯ್ಯ ಎಂದರೂ ಒಂದೇ, ಬಂಜೆಗಂಡ ಕುಂಟಯ್ಯ ಎಂದರೂ ಒಂದೇ, ಇಲ್ಲಿ ಎರಡೂ ರೂಪಗಳು ಒಪ್ಪುತ್ತವೆ. ಒಂದು ಮಾತ್ರ ಪೂಜ್ಯ ತೋರುತ್ತದೆ" ಎಂದೆನು.

ಕುಟ್ಟಯ್ಯನವರ ಸಿಟ್ಟೋ ಸಿಡುಕೋ ಏರಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂತು. ಅದು ಕುದಿ ಬಂದು ಬಾಯಿಂದ ಹರಿಯುವಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹಿರಿಯರ ಒಂದೆರಡು ಹೆಸರುಗಳು, ಅವರ ಆಫೀಸು ಸಂಗತಿ, ಅವರ ಕುಟುಂಬದ ಮಾತು, ಇವೆಲ್ಲಾ ಕೊಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಂದುವು. ಅವರು ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು ಹೋಗುವ ಮೊದಲು ದೊರೆಯ ಮುಂದೆ ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೀಗೆಂದರು:

"ಈಗಿನ ಬಿ.ಎ.ಗಳು ಏನೂ ಹುರುಳಿಲ್ಲ. ಕಾಸು ದುಡಿಯಲು ಕೈಲಾಗದಿದ್ದರೂ, ಕಂಡವರನ್ನು ಕುಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಕಡಮೆ ಇಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ದೊರೆಯಿಂದ ಬಂಜೆ ಎಂದು ಬರೆಸಿದ್ದಾನೆ. ಅದು ಜ್ಞಾನ ಶೂನ್ಯ!"

—೫—

ಹಿಂದಣ ಶಾಲೆಯ ಐಗಳ ಮಕ್ಕಳು ಸಂಜೆಯ ಹೊತ್ತು 'ಪರುವಡಿ' ಹೇಳುವ ವಾಡಿಕೆ ಇತ್ತು. 'ಪರುವಡಿ' ಎಂದರೆ ಮಕ್ಕಳು ಅಂಕೆ ಸಂಖ್ಯೆ, ಮಗ್ಗಿ ಕೋಷ್ಟಕ ತಿಥಿ ನಕ್ಷತ್ರ, ದೇವರ ನಾಮಗಳನ್ನು ಒರಸೆಯಾಗಿ ಹೇಳಿ ಕಂಠಪಾಠ ಮಾಡತಕ್ಕ ಅಭ್ಯಾಸ. ಇದಕ್ಕೆ ಕೊಂಕಣಿಯಲ್ಲಿ 'ಪರುವಡಿ' ಎನ್ನುವರು. ಈ ಮಾತು ಸುಮಾರು ಇದೇ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ತೆಲುಗಿನಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. ಪರುವಡಿಯ ಅಭ್ಯಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕ್ರಮವುಂಟು. ಶಾಲೆಯ ಹಿರಿಯ ಮಾಣಿ ಮೊದಲು ಒಂದು ಸೊಲ್ಲನ್ನು ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಪರುವಡಿಯ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಿ ಹೇಳುವನು.. ಅವನ ತರುವಾಯ ಮಿಕ್ಕವರೆಲ್ಲಾ ಆತನ ಹೇಳಿಕೆ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ಒದರುವ ಸ್ವರದಿಂದ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಕಿರುಚುವರು. ಪರಿವಿಡಿ ಎಂಬುದೊಂದು ಕನ್ನಡಶಬ್ದವಿದೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಕ್ರಮ, ಏರ್ಪಾಡು, ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಎಂದರ್ಥ. ಕೊಂಕಣಿ ಪರುವಡಿಯು ಕನ್ನಡ 'ಪರಿವಿಡಿ' ಎಂಬ ಶಬ್ದವಿರಲೂಬಹುದು, ತೆಲುಗಿನಿಂದ ಬಂದಿರಲೂ ಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ಕನ್ನಡ ಮಗ್ಗಿ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ತೆಲುಗಿನ ಒಂದು ಸೊಲ್ಲು ಇನ್ನೂ ಇದೆ. 'ಎರಡ ಮೂರ್ಲ ಆರು,' 'ನಾಲ್ಕು ಎರಡ್ಲು ಎಂಟು,' ಎಂಬಲ್ಲಿಯ 'ಮೂರು ಲು,' 'ಎರಡು ಲು,' ಕನ್ನಡದ ಮೂರುಗಳು, ಎರಡುಗಳು ಎಂಬಿವಕ್ಕೆ ಸಮಾನಾರ್ಥವಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯ ಲು ಎಂಬುದು ತೆಲುಗಿನ ಬಹುವಚನವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಪ್ರತ್ಯಯವಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡಕ್ಕೂ ತೆಲುಗಿಗೂ ಒಂದೇ ಅಕ್ಷರ ಮಾಲೆಯನ್ನು ಇದೇ ಪರುವಡಿಯು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹಿಂದಣ ಕ್ರಮವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಇಲ್ಲಿ ನೆನಪಿಗೆ ತರೋಣ! ಮಕ್ಕಳ ಬಾಯಿಂದ ಒಂದೊಂದು ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟೇ ಅಕ್ಷರಗಳು ಬರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಕೆಳಗಣ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಿರಾಮ ಗಳಿಂದ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಅ—ಆ ಇ—ಈ ಉ—ಊ ಋ—ೠ ಌ—ೡ ಎ-ಏ-ಐ ಒ-ಓ-ಔ ಅಂ—ಅಃ

ಕ ಖ ಗ ಘ ಙ
ಚ ಛ ಜ ಝ ಞ
ಟ ಠ ಡ ಢ ಣ
ತ ಥ ದ ಧ ನ.
ಪ ಫ ಬ ಭ ಮ.
ಯ. ರ. ಲ. ವ. ಶ. ಷ. ಸ. ಹ. ಳ. ಕ್ಷ.......ರಯಿತಿ.

ಈಗ ಮಕ್ಕಳು ಹೇಳುವ ಪರುವಡಿಯನ್ನು ಕೇಳೋಣ! ಹಿರಿಯ ಮಾಣಿ ಅ ಆ ಎಂದು ಧ್ವನಿಯೆತ್ತಿ ಮೊದಲು ಮಾಡುವನು; ಅವನು ಅಷ್ಟನ್ನು ಹೇಳಿ ತಡೆದೊಡನೆ ಮಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳು ಅ ಆ ಎಂದು ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯೆತ್ತಿ ಕೂಗುವರು. ಒಂದು ಉಸುರಿಗೆ ಇಷ್ಟೇ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಆ ಮಾಣಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದೆ. ಅ ಹಿಡಿದು ಅಃ ವರೆಗಿನ 18 ಸ್ವರಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಉರುಹಾಕಿಸುವಾಗ, ಒಂದು ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಇಲ್ಲವೆ ಮೂರು ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಬೇಕು. ಕ ಕಾರದಿಂದ ಮ ಕಾರದ ವರೆಗೆ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿದ 25 ವ್ಯಂಜನಗಳಲ್ಲಿ ಐದೈದು ಅಕ್ಷರಗಳ ಒಂದೊಂದೇ ವರ್ಗವನ್ನು ಒರಸೆಯಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು. ಯಾವ ವರ್ಗಕ್ಕೂ ಸೇರದೆ ಅವರ್ಗೀಯವಾದ ಒಂಬತ್ತು ವ್ಯಂಜನಗಳನ್ನು (ಎಂದರೆ ಯ ರ ಲ ವ ಶ ಷ ಸ ಹ ಳ ಗಳನ್ನು) ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ,

ಒಂದೊಂದನ್ನೇ ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕು; ಕ್ಷ ಹೇಳಿದ ನಂತರ ತಡೆಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಕಲಿಸಿ ಕೊಡುವಾಗ ಹಿರಿಯ ಮಾಣಿ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಿ ಹೇಳಿದರೆ, ಬಾಯಿ ಆಡಿಸಿ ತಿಂದುಬಿಟ್ಟರೆ, ಹಿಂದು ಮುಂದು ಮಾಡಿದರೆ, ಆತನ ಬೆನ್ನಿನ ಎಚ್ಚರಕ್ಕೆ ಐಗಳು ಅಲ್ಲೇ ಕಾವಲು ಇದ್ದಾರೆ! ಮತ್ತೆ ಅವರು ಹುಡುಗರ ಬಾಯಿಂದ ಕಡೆಯ 'ರಯಿತಿ' ಹಾಗೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು, 'ರಯಿತಿ' ಶಬ್ದವು ಬಂದೊಡನೆ ಇವು 52 ಅಕ್ಷರಮಾಲೆಯ ವರ್ಣ ಗಳು ಎಂಬ ಸಮಾಪ್ತಿ ವಾಕ್ಯ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ! ಅದರ ನಂತರ ಅವರ ವಾಕ್ಯದ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯೆಂಬಂತೆ ಮಕ್ಕಳ ಹೇಳಿಕೆಯ ಕೋಲಾಹಲವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅಕ್ಷರಮಾಲೆಯ ಕಂಠಪಾಠದ ಅಭ್ಯಾಸವು ಆ ದಿನದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮುಗಿಯುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರ 'ಪರುವಡಿ' ಯ ಅಕ್ಷರ ಸಂಖ್ಯೆಗೂ ಐಗಳ ವಾಕ್ಯದ ಅಕ್ಷರ ಸಂಖ್ಯೆಗೂ ಹೊಂದಿಕೆ ಇಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ನೋಡತಕ್ಕದ್ದು. ಹೇಗೆಂದರೆ: ಅಕ್ಷರಗಳ ಒಟ್ಟುಸಂಖ್ಯೆ 52 ಎಂದು ಐಗಳ ನಿರ್ಣಯ; 53 ಎಂದು ಹುಡುಗರ ಹೇಳಿಕೆ (ಕ್ಷ ಕೂಡಿದರೆ) ಹಾಗಾದರೆ ಕ್ಷ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಕ್ಷರ ಮಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕೇ ಬಿಡಬೇಕೇ? ಅದು ಅ, ಕ, ಬ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಂತೆ ಮೂಲಾಕ್ಷರವಲ್ಲವೆಂಬುದು ಕಿವಿಯಿದ್ದವನೂ ಬಲ್ಲ, ಕ್ಷ ಎಂಬುದು ಕ್ ಮತ್ತು ಷ್ ಒಟ್ಟಾಗಿ, ಒತ್ತಾಗಿ ಆದ ಒತ್ತಕ್ಷರ; ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಒಂದಕ್ಷರವಲ್ಲ. ಕ್ಷ ಇದನ್ನು ಮೂಲಾಕ್ಷರವೆಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡದ್ದೇ ಆದರೆ, ಅದರಂತೆ ಒತ್ತುಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಕಲ್ಪಿಸಬಹುದಾದ ಕ್ರ, ಜ್ಯ, ಸ್ತ್ರ, ತ್ಸ್ನ್ಯ ಎಂಬಂಥ ನೂರಾರು ರೂಪಗಳನ್ನು ಮೂಲಾಕ್ಷರಗಳೆಂದೇ ಹೇಳ ಬೇಕಾದೀತು. ಕ್ಷ ಹೋಗಲಿ! ಕಡೆಯದೊಂದು "ರಯಿತಿ" ಉಳಿಯುತ್ತದಲ್ಲ! 'ರಯಿತಿ' ಎಂದರೇನು? ರಯಿತಿ—ಇವು ಒತ್ತಕ್ಷರಗಳಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ ತಾನೇ! ಅವು ಮೂಲಾಕ್ಷರಗಳು; ಹೀಗಿದ್ದು, ತಿರಿಗಿ ಏಕೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗೆ ನಿಂತಿವೆ?

ನಮ್ಮ ಐಗಳ ಮಠ ಕನ್ನಡ ಶಾಲೆ; ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠ ಶಾಲೆಯಲ್ಲ, ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ಅಕ್ಷರಮಾಲೆಯ ಪರಿಪಾಡು! ಅಲ್ಲಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ "ಅ-ಆ-ಸ-ಹ-ಳ" ಎಂದು ಹೇಳುವ ಸಂಪ್ರದಾಯ. ಅಕ್ಷರ ಇತಿ ಎಂಬುದು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಾತು. "ಅಕ್ಷರಗಳು ಎಲ್ಲಿ ಮುಗಿಯುವುವು" ಎಂದು ಅದರ ಅರ್ಥ. ಆ ಮಾತನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಲ್ಲವರಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಕಲಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ಸಹಜ. ಆದರೆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಅರಿಯದ ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಅದರ ಕನ್ನಡ ಅರ್ಥ ಹೇಳಬೇಕಾದದ್ದೂ ಸಹಜ. ಆದುದರಿಂದ ಹುಡುಗರು ಹೇಳಿದ 'ಅಕ್ಷರಯಿತಿ' ಎಂಬುದರ ತಿಳುವಳಿಕೆಗಾಗಿ 'ಅಕ್ಷರಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮಾತಿನ ಕನ್ನಡ ಅರ್ಥವನ್ನು ಐಗಳು ತಾನೇ ಹೇಳಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಐಗಳ ಮಠ ಇದ್ದಷ್ಟು ಕಾಲ ಆ 'ಅಕ್ಷರಯಿತಿ' ಅರ್ಥವು ಹುಡುಗರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಐಗಳ ಕಾಲ ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ಪಾಠ ಕ್ರಮವು ಬೇರೆಯಾಯಿತು. "ಸ ಹ ಳ ಅಕ್ಷರಯಿತಿ" ಬರುಬರುತ್ತಾ ಸ ಹ ಳ ಕ್ಷ ರಯಿತಿ ಹೀಗೆ ಒಂದ ಕ್ಕೊಂದಾಯಿತು. 'ಇಂಗು ಮೆಣಸು ಜೀರಿಗೆ' ಇದ್ದದ್ದು 'ಇಂಗು ಮೇಣ ಸೂಜಿ ರಿಗೆ' ಆದಂತೆ, ಅಕ್ಷರ ಶಬ್ದದ **ಕ್ಷ** ಒಂದು ತನ್ನವರನ್ನು ತೊರೆದು ಬಿಟ್ಟು, ಅಕ್ಷರಮಾಲೆಯನ್ನು ತಾಳಿಕೊಂಡಿತು. **ರಯಿತಿ** ಮಾತ್ರ ಮದುವೆ ಯಾದ ಮಾವನ ಮನೆಯ ಅಳಿಯನ ಹಿಂದೆ ಗೆಳೆಯನ ಹಾಗೆ ಕೇಳುವವರಿಲ್ಲದೆ ತೂಗಾಡಹತ್ತಿವೆ—ಆಡಿನ ಕೆಚ್ಚಲ ಆಧಾರ ತಪ್ಪಿ ಗಡ್ಡದ ಮುಂದೆ ಜೋಲುತ್ತಿರುವ ಅಜಗಳ ಸ್ತನದಂತೆ.

ಅಕ್ಷರ ಎಂದರೆ ನಾಶವಾಗದ್ದು ಎಂದರ್ಥ. ಅಕ್ಷರ ಮಾಲೆಯು ಮಾನವ ಜಾತಿಗೆ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಈಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮಹದುಪಕಾರವು ಅನಂತ, ಅಚಿಂತ್ಯ ಅವಿನಾಶವಾದದ್ದು. 'ಅಕ್ಷರಮಾಲೆ!' ಇದು

ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಮೃಗಗಳಿಂದ ಬೇರೊಂದಾಗಿಸಿ, ನವೀನ ಜನ್ಮದ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿ ಆತನ ಕೊರಳಿಗೆ ಇಕ್ಕಿದ ಶಬ್ದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಜನಿವಾರ! ಆತನ ಹೊಸ ಹುರುಪಿನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಂಡ ಹೊರಗಿನ ಪಂಚಭೂತಗಳ ಆಟಗಳನ್ನು ಆತನ ಕೈಗಳು ವಿಧವಿಧದಿಂದ ರೂಪುಗಾಣಿಸುವ ಮುಂಚಿತವಾಗಿ ಯತ್ನಿಸಿ ಯತ್ನಿಸಿ ಗೀರಿದ ವಾಗ್ದೇವಿಯ ಚಿತ್ತಾರದ ಕುರುಪು! ಆತನ ಮಿದುಳಿನ ಮೂಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವಿತದ್ದನ್ನು ಬೇಕಾದಾಗ ಹೊರಕ್ಕೆ ತರಲು ನೆನಪಿನ ತುದಿಗೆ ಸಿಂಬಿ ಸುತ್ತಿದ ಮಾನಸ ಪುತ್ರನ ಸೆರಗಿನ ಗಂಟು! ಭಾವಗಳನ್ನು ರಾಗಗಳನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಲು 'ಗಣಪತಿ' ಮುದ್ರೆಯ ಹೆಸರನ್ನೆತ್ತಿ ಚಲಾವಣೆ ಮಾಡಿದ ಓಂಕಾರದ ಚಕ್ರದ 'ನೋಟ' ವಿದು! ಸತ್ಯಧರ್ಮದ ಸಂಸ್ಕೃತಿದೇವಿಯ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ಗ್ರಂಥಾಭ್ಯಾಸ ಸತ್ಕೃತಿ ರಚನೆ ವಿದ್ಯಾಪ್ರಸರಣೆ ಜ್ಞಾನರಕ್ಷಣೆ ಎಂಬೀ ನಾಲ್ವರು ಬೋವಿಗಳು ಬಹುಕಾಲದಿಂದ ಬಹು ದೂರದಿಂದ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಂದ ಸುಧಾರಣೆಯ ಮಾರ್ಗವಿದು! ಅಕ್ಷರಮಾಲೆ! ಅಕ್ಷರಮಾಲೆ! ಅಕ್ಷರದ ಈ ಮಣಿಮಾಲೆಯು ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಹಿಂದಣ ಪೆರುಮಾಳರಿಗೆ ದೊರಕಿದ ಈಶ್ವರಪ್ರಸಾದ! ಅದು ದೇವರ ವರದಾನವೆಂದೇ ಅವರ ಭಾವನೆ; ಮಾನವನ ಸ್ವಪ್ರಯತ್ನ ಫಲ ಎಂದು ಈಗಿನವರ ಹೇಳಿಕೆ. ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಆರ್ಯರು ಅಕ್ಷರಮಾಲೆಯನ್ನೂ ಬರೆಪವನ್ನೂ ಫಿನಿಶಿಯನ್ ಜನರಿಂದ ಪಡೆದರೆಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ (See Max Muller's Science of Language V. II.) ಅದರಲ್ಲಿ ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ಆರ್ಯರೂ ಹೊರಗಣ ಫಿನಿಶಿಯನ್ ಜನರೂ ಆ ರತ್ನಮಾಲೆಯನ್ನು ಸುಮೇರುದೇಶದ ಜನಾಂಗದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಂಡರೆಂದು ಮತ್ತೊಂದಭಿಪ್ರಾಯ. (See L. S. Waddel's "A Seomenion Alphabet.")

ಈ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾಗದ ಬರೆಹ, ಕಡತದ ಬರೆಹ, ಓಲೆಯ ಬರೆಹ, ಎಲೆಯ ಬರೆಹ, ಕಲ್ಲು ಬರೆಹ, ಹುಲ್ಲು ಬರೆಹ, ತೊಗಲ ಬರೆಹ, ಸುಟ್ಟ ಇಟ್ಟಿಗೆ ಬರೆಹಗಳನ್ನು ರಾಶಿರಾಶಿಯಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ವಿಚಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥಾ ವಸ್ತು ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿದ್ದ ಯಾವುದೊಂದು ಚೂರು ಬರೆಪದಲ್ಲಾದರೂ ಮಾನವ ಜಾತಿಯು ವೇದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಮಾತಾಡಿದ್ದೆಂದು ನಂಬತಕ್ಕ ಒಂದೇ ಒಂದು ಬಿಡುನುಡಿಯನ್ನೋ, ತುಂಡು ಮಾತನ್ನೋ, ತೊದಲುಲಿಯನ್ನೋ ಯಾರೂ ಗೀಚಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಇತ್ತಣಿಂದ ಈ ವಿಚಾರವು ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ; ಈಗ ಈ ವಿಷಯವು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಆಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಈ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕಡೆದು ಕಡೆದು ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ವೈಜ್ಞಾನಿಕರೂ ಅಮೂಲ್ಯವಾದ ಅನೇಕ ಶೋಧನೆಗಳನ್ನು ಅದರಿಂದ ಎತ್ತಿ ತೆಗೆಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವರೆಗಿನ ಮಂಥನದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎದ್ದವುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವೂ ಅತಿ ವಿಸ್ಮಯಕಾರಕವೂ ಆದ ವಸ್ತುವೆಂದರೆ 'ವೇದಮೂರ್ತಿ.'

ವೇದಗಳೆಂದರೆ, ಆರ್ಯ ಮಹರ್ಷಿಗಳು ಇಂದ್ರಾಗ್ನಿ ಸೂರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತುಮಾಡಿದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳು, ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗಳು, ಪೂಜಾವಿಧಿಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ. ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಒಟ್ಟುಸಂಖ್ಯೆ ಅಷ್ಟೇನೂ ಕಡಮೆಯಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ತುಳು ಕೊಂಕಣಿಗಳು ಇದುವರೆಗೆ ಕಟ್ಟಿದ ಪದಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ತೀರ ಕಡಿಮೆ ಎನ್ನಬೇಕು. ಈ ಭಾಷೆಗಳು ಇನ್ನೂ ಹಣ್ಣಾಗಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಭಾಷೆಯು ಪಕ್ವವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ, ನಮ್ಮ ಹಾಡಿಕೆ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲಿ ಸರಾಗವಾಗಿ ಕಟ್ಟುವಷ್ಟು ಅದು ಪುಷ್ಟಿಯುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರಬೇಕು. ಯಾವುದೊಂದು ಭಾಷೆಯಾದರೂ ನಮ್ಮ ತೋಟದ ತೆಂಗು ಕಂಗುಗಳಂತೆ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅದು ಪುಷ್ಟ

ವಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ನೂರು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಹೂ ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕಾಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸಮಯ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ವ್ಯವಸಾಯಬೇಕು, ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳ ಕೆಲಸಗಾರರು ಬೇಕು. ಇಷ್ಟಿದ್ದರೂ ಮೊದಲು ಮೊದಲು ದೊರೆಯುವುದು ಒಂದೋ ಎರಡೋ ಕಸುಗಾಯಿ ಮಾತ್ರ. ಕ್ರಮೇಣ ಬೀಜಗಳು ಹರಡಿದ ಹಾಗೆ, ಜಾಗವು ವಿಸ್ತರಿಸಿದ ಹಾಗೆ, ಆರೈಕೆ ಚೆನ್ನಾದ ಹಾಗೆ, ಅದು ಬಲಿತು ಹುಲುಸಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಫಲದಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆ ಎಂಬುದು ನೆಟ್ಟ ಕೂಡಲೇ ಹಣ್ಣುಬಿಡತಕ್ಕ ಡೊಂಬನ ಮಾವಿನ ಗಿಡವಲ್ಲ. ತುಳು ಕೊಂಕಣಿಗಳ ಈಗಿನ ಮೊಳಕೆ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದರೆ, ಮುಂದಿನ ಬೆಳೆ ಹುಲುಸಾದೀತು. ಹಿಂದಣ ಕವಿಗಳು ಕನ್ನಡದೇವಿಯ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ತಂದಿದ್ದ ಕೊಯ್ಲನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ, ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು ಎಷ್ಟೋ ಕಾಲದ ಹಿಂದಿನಿಂದ ನಡೆದಿರಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿ ನಾವು ಹೆಚ್ಚಳ ಪಡುತ್ತೇವೆ; ಅದರ ಇಂದಿನ ದೆಶೆಯನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದಾಗ ಮಾತ್ರ 'ಅಯ್ಯೋ' ಎನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ವೇದವಿಮರ್ಶನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಆಯುಸ್ಸನ್ನೇ ವೆಚ್ಚಮಾಡಿದ ಭಾಷಾತತ್ತ್ವವಿಚಕ್ಷಣರು ಈ ವೇದ ಮಂತ್ರಗಳ ಭಾಷೆಯು ವೇದರಚನೆಯ ಕಾಲಕ್ಕಿಂತ ಬಹಳ ಹಿಂದೆಯೇ ಪಕ್ವಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರ ಬೇಕೆಂದು ಸಿದ್ಧಾಂತ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವಂಥ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಎರಡು ರೂಪಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆಂದು ಬಲ್ಲವರು ಹೇಳುವರು; ಒಂದು ಪ್ರೌಢ ರೀತಿ ಮತ್ತೊಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ರೀತಿ. ನಮ್ಮ 'ತಾಳಮದ್ದಳೆಯಲ್ಲಿ' ಸುಮಾರು ಹೀಗೆಯೇ ಇದೆ. 'ತಾಳಮದ್ದಳೆಯ' ಭಾಷೆ ಏನೋ ಕನ್ನಡ; ಆದರೆ ಭಾಗವತರ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಕನ್ನಡ ಪದಗಳ ಬಿಗಿತದ ರೀತಿ ಒಂದು ತರ; ಅರ್ಥಗಾರರ ಕನ್ನಡ ಮಾತುಗಳು ಒಂದು ತಗ. ಹೀಗೆ ವೇದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ದಕ್ಕೂ 'ಛಾಂದಸ' 'ಲೌಕಿಕ' ಎಂಬ ಎರಡು ಭೇದಗಳು ತೋರುವುದಂತೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಅವೆರಡಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವಿದೆಯೇ? ಇದ್ದರೆ, ಅದು ತಾಯಿ ಮಗಳ ಸಂಬಂಧವೇ? ಇಲ್ಲವೇ ಅಕ್ಕ ತಂಗಿಯ ಸಂಬಂಧವೇ? ಹೀಗೆ ಕವಲೊಡೆದದ್ದು ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ! ಆರ್ಯ ಋಷಿಗಳು ಜಂಬೂದ್ವೀಪದ ಪಂಜಾಬದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದನಂತರವೇ? ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಪೂರ್ವದಲ್ಲೇ? ಎಲ್ಲಿ? ಇಂಥ ಅನೇಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ಪೂರ್ಣವಾಗದೆ ಇನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದಿವೆ. ನಿರ್ಧರವಾಗಿ ಯಾವುದೊಂದನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೂ ಈಗ ಇದ್ದ ಆಧಾರಗಳು ಸಾಲುವುದಿಲ್ಲ. ಆರ್ಯರು ಪಂಜಾಬದಲ್ಲಿದ್ದರು, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರ ವೇದಭಾಷೆಯ ಸರಣಿಯು ಎರಡು ತೆರನಾಗಿತ್ತು; ಇಷ್ಟನ್ನು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಹೇಳ ಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಯಾವುದೊಂದು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಿಗಿದು ಕಟ್ಟಿದರೂ ಸಡಿಲ ಬಿಟ್ಟರೂ ಬರುಬರುತ್ತ ಅದರಲ್ಲಿ ರೂಪ ಭೇದಗಳು ಆಗುವುದುಂಟು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಅರ್ಥಗಾರರ ವಿದ್ಯೆ, ದೇಶ, ಕುಲ, ಉಚ್ಚಾರಣೆಗಳ ಭೇದದಿಂದ ಅವರವರ ಅರ್ಥವು ಒಂದೊಂದು ರೀತಿ ತೋರುವುದುಂಟಷ್ಟೆ. ಕೆಲವರ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದೊಂದಿಗೆ ಕೊಂಕಣಿಯ ಬೆರಿಕೆ ಇಲ್ಲವೆ ತುಳುವಿನ ಕಲಸು, ಕೆಲವದರಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರಲೋಪ ಇಲ್ಲವೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಶ್ಲೋಕ; ಹೀಗಾ ಗುವುದು ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ. ಆದರೆ ಇಂಥ ಪಲ್ಲಟಗಳು ಭಾಗವತರು ಹಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗದ ಹಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬರುವುದು ಮಾತ್ರ ಬಹಳ ಕಡಿಮೆ. ಹಾಗೂ 'ಮುದದಿಂದ ನಿನ್ನನು......' ಎಂಬಲ್ಲಿಂದ ಪ್ರಸಂಗ ಪೀಠಿಕೆಯ ತನಕ ಆಟಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಗಣಪತಿ, ಬಾಲಗೋಪಾಲ, ಸ್ಕಂದ, ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರ ರನ್ನು ರಂಗಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ತಂದು ಕುಣಿಸತಕ್ಕ ಯಕ್ಷಗಾನ ಭಾಗವತರ ಸ್ತುತಿಪದಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆ ಹಾಡುಗಳನ್ನು ಭಾಗವತರು ಚಾಚೂ ತಪ್ಪದೆ ಅನೇಕ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಇದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಈಗಲೂ ಹಾಡು

ತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆಯೇ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳು ಏನೊಂದೂ ಅಕ್ಷರ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಇದ್ದಂತೆ ಹಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ಆದರೆ ಒಂದೆರಡು ಭಾಗಗಳು ಬರುಬರುತ್ತಾ ಭಾಗವತರ ಪ್ರಸಂಗದ ಪದಗಳಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂಷಿತವಾಗಿದ್ದಿರಲೂಬಹುದು. ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳು ಮಾತ್ರ ಹಳ್ಳಿಯ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಅರ್ಥಗಳಂತೆ ಬಹಳ ಆಭಾಸವಾಗಿ ಹೋದುವು. "ಚಂದ್ರಭಾಮಾ ವ್ಯವಹಾರ" ಎಂಬಲ್ಲಿ 'ಚಂದುಮಮ್ಮಿ ಬ್ಯಾರಿ' ಎಂದೂ, 'ವಿಜ್ಞಾನ ಲಕ್ಷಣ' ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ 'ಬಿನ್ನಾಣಿ ಲಕ್ಕಣಿ' ಎಂದೂ, 'ಊರ್ಜಿತ ಪ್ರಬಲರಿಪು' ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ '...... ಪಿರಬಲಿಪು' ಎಂದೂ ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಅಸಂಬದ್ಧವಾಗಿ ಆಭಾಸವಾಗಿ ಅಪಹಾಸ್ಯಕರವಾಗಿ, ಮಾರ್ಪಟ್ಟಂತೆ, ಮಾತಾಡುವವರ ದುರುಚ್ಚಾರಣೆ, ಆಲಸ್ಯ, ಅಶಕ್ತಿ, ಅನುಕರಣ, ವಿನೋದ ಪ್ರೀತಿ, ಲಿಪಿಯ ರೀತಿ ಮುಂತಾದ ಹಲವು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ವೇದಗಳಲ್ಲಿಯ ಮೂಲ ಶಬ್ದದ ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕಲಾರದಷ್ಟು ವಿರೂಪವಾಗಿ ಹೋಗುವ ಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿತ್ತು. ಸಾಲದ್ದಕ್ಕೆ ಆರ್ಯಋಷಿಗಳಿಗಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಜೀವಿಸಿದ್ದ ಆ ಭೀರ, ಕೋಲ, ನಾಗ ಮುಂತಾದ ಅನಾರ್ಯ ಕುಲದವರ ಆರ್ಯಭಾಷೆಗೆ ಸಂಬಂಧ ವಿಲ್ಲದ ಕೆಲವೊಂದು ಮಾತುಗಳು ವೇದಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟುವು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಆರ್ಯರ ಸಂಚಾರ ವ್ಯವಹಾರ ಮರುಚ್ಚಾರಣೆಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದಾಗಿ ಅಪಶಬ್ದ, ಅಪಭ್ರಂಶ ಶಬ್ದ, ನಾನಾರ್ಥ ಶಬ್ದ, ಒಂದೇ ಅರ್ಥದ ಶಬ್ದಗಳು ಇವೆಲ್ಲಾ ವೇದಗಳೊಳಗೆ ಸೇರಿ ಅವರ ಹೋಮ ಹವನಗಳಿಗೆ ಆತಂಕವಾಗತೊಡಗಿತು. ಇದು ಹೇಗೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲೊಂದು ದೃಷ್ಟಾಂತವಿದೆ.

ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ವೈದಿಕರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಷಷ್ಠಿಪೂರ್ತಿಗಾಗಿ ಪುರೋಹಿತರನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ, ನವಗ್ರಹ ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ದಾನಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದರಂತೆ! ಪುರೋಹಿತರು 'ಲವಣಂ ಬಲವರ್ಧನಂ' ಎಂದು ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ದಾನದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಹುಡುಕುವಲ್ಲಿ, ಉಪ್ಪಿನ ದಾನ ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಕೊಂಕಣಿ ಯಲ್ಲಿ 'ಮೀಟ್ ತಾರೋ' ಎಂದು ಷಷ್ಠಿಪೂರ್ತಿಯ ಮುದುಕನ ಮಗನಿಗೆ ಹೇಳಿದರಂತೆ; ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪೋರನು 'ಮಾಂಸದ ತುಂಡು ತರಲೇ' ಎಂದು ಪುರೋಹಿತನ ಹತ್ತಿರ ಕೇಳಿದನಂತೆ!

ವೇದಗಳೊಳಗೆ ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿಯದೆ ಹರಿದಾಡುವ ಈ ಅಪಶಬ್ದಗಳ, ಈ ಹೊಸ ಮಾತುಗಳ ದೆಸೆಯಿಂದ ಮಂತ್ರಗಳ ಪಾಲನವು ಋಷಿಗಳಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತ ಬಂತು. ಅವರ ಸರ್ವಸ್ವವೆಂದರೆ ವೇದಮಂತ್ರಗಳು, ವೇದಋಕ್ಕುಗಳು, ವೇದಸಂಹಿತೆ. ಇವುಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯು ಅವರಿಗೆ ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕವಿತ್ತು. ಮಂತ್ರಗಳ ಶುದ್ಧ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕಾಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಹೂಡಬೇಕಾಯಿತು. ಪರ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಒಳಕ್ಕೆ ಬರ ಲೀಸದ ಹಾಗೆ ನುಡಿಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತು; ಮ್ಲೇಚ್ಛ ಪದಗಳನ್ನು ಆಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹಿಡಿಯು ವುದು ನಿಷಿದ್ಧವೆಂದು ಕಟ್ಟಾಜ್ಞೆಯಾಯಿತು. ಅಪಶಬ್ದ ದೋಷಕ್ಕಾಗಿ 'ಸಾರಸ್ವತ' ಹೋಮದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ವನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಆದರೂ ಬಲಿತು ಹೋದ ಲೌಕಿಕ ರೀತಿಯ ಬೆನ್ನು ಮುರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಛಾಂದಸ ರೀತಿಯಿಂದ ಆಗಲಿಲ್ಲ. "ಅಂಡೆ ಕಟ್ಟಬಹುದು! ದೊಂಡೆ ಕಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವುಂಟೇ?" ಅದರ ಬಾಯಿಯ ಮುಂದೆ ಛಾಂದಸ ರೀತಿಯು ಸ್ತಬ್ಧವಾಯಿತು, ಆದರೆ ಲೌಕಿಕ ರೀತಿಯು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪದಗಳನ್ನು ಗ್ರಾಹ್ಯವೆಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿತು; ಈ ಸಮ್ಮತಕ್ಕೆ ಒಳಪಡುವಂತೆ ಹೊಸ ಹೊಸ ಕಟ್ಟು ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಕೂಡಲೇ ಛಾಂದಸ ರೀತಿಗೆ ಅಗ್ರಾಹ್ಯವಾದ ಹೊಸ ಶಬ್ದಗಳೂ ಹೊಸ ಪ್ರಯೋಗಗಳೂ ಒಳನುಗ್ಗಿ ಲೌಕಿಕಕ್ಕೆ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿ ಒಂದೇ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡವು. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಯ ಇದೆಲ್ಲಾ ಸ್ಥಿಮಿತಕ್ಕೆ ಬಂದರೂ ಇದೇ ಅವಾಂತರವು ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ತಲೆ ಎತ್ತುತ್ತಿತ್ತು. ಆರ್ಯರು ಪಂಜಾಬನ್ನು

ಬಿಟ್ಟು, ಗಂಗಾತೀರದ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಇಳಿದು ನೆಲೆಸಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಈ ಲೌಕಿಕ ರೀತಿಯು ಅವಾಂತರವು ಮತ್ತೂ ಹೆಚ್ಚಿ, ಛಾಂದಸ ರೀತಿಯನ್ನು ಬೆದರಿಸಿ ತಿನ್ನುವಷ್ಟು ಬೆಳೆಯಿತು. ವೇದಭಾಷೆಯ ಜತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಬೆಳೆದು ಬಂದ ಆ ಲೌಕಿಕ ರೂಪವೇ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆ. ಪ್ರಾಕೃತ ಎಂದರೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವಾದದ್ದು ಎಂದರ್ಥ. ಪ್ರಕೃತಿ ಸಂಬಂಧವಾದದ್ದು ಎಂಬದಕ್ಕೆ ವೇದಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದೆಂದು ಕೆಲವರು, ರೂಢಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದುದೆಂದು ಕೆಲವರು ಹೀಗೆ ವಿವಿಧವಾಗಿ ಅರ್ಥ ಮಾಡುವುದುಂಟು.

ಈ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಅನುಕೂಲ ಸಂಧಿಯೂ ದೊರೆಯಿತು. ಸುಮಾರು ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನಸಾಮಾನ್ಯಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾದ ಉಪದೇಶದ ಒಂದು ಹಾದಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದ ಜೈನ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮಗಳ ಕೈಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯು ಉಪಯುಕ್ತ ಸಾಧನವಾಯಿತು. ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಕಿರುಬೆರಳಿನಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಲೌಕಿಕ ರೀತಿಯು ಈಗ ತಕ್ಕಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರವಾಹವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಬರಿ ನೂಲಿನಂತಿದ್ದ ಲೌಕಿಕ ರೂಪವು ಪ್ರಾಕೃತವೆಂಬ ಬೀಳಲೇ ಆಗಿ, ನೆಲ ಹಿಡಿದು ಛಾಂದಸದ ಮೈಯನ್ನೇ ಹಿಸುಕಲು ಬರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಛಾಂದಸ ರೀತಿಯ ಭಾಷೆಯು ಹೆದರಿಸಿ ಎದುರಿಸಲಾರದೆ ತನ್ನ ಭದ್ರತೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮೇಲು ಮತ್ತು ಆವಶ್ಯಕವೆಂದು ನಿಶ್ಚೈಸಿ, ತನ್ನ ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ತಾನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಇತ್ತ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆಯು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅನೇಕ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಗೆಡದೆ ತನ್ನ ಮರ್ಯಾದೆಯೊಳಗೆ ಬರಬಹುದಾದ ನಿರಾಪೇಕ್ಷಕರವಾದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪದಗಳನ್ನು ಹೆಕ್ಕಿ ತೆಗೆದು ಸ್ಥಾನ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಇವೇ **ತತ್ಸಮ** ಶಬ್ದಗಳು. ಅಶಕ್ತಿ, ಅನುಕರಣ, ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ತನ್ನವರಿಂದಲೇ ತಪ್ಪುತಪ್ಪಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಬಳಕೆಯಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಶಬ್ದಗಳ ಬುಡವನ್ನು ಅಗೆದು ನೋಡಿತು. ಈ **ಅಪಭ್ರಂಶ** ಶಬ್ದಗಳು, ಮರುಚ್ಚಾರಣೆಯಿಂದ ಗುರುತಿಸಲಾರದಷ್ಟು ವಿರೂಪವಾದ ಶಬ್ದಗಳು ಪೂರ್ವದ ವೇದಶಬ್ಧಗಳಿಂದಲೇ ಹುಟ್ಟಿದವೆಂದು ಸಮಾಧಾನವಾದರೆ ಅವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬಹುದೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿತು. ಇವೇ **ತದ್ಭವ** ಶಬ್ದಗಳು. ಇಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ, ಆರ್ಯರಿಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದ್ದ ಕೋಲ ದ್ರಾವಿಡ ಎಂಬೀ ಕುಲದವರ ಮತ್ತು ಆರ್ಯರ ತರುವಾಯ ಇಲ್ಲಿ ಒಳನುಗ್ಗಿ ಬಂದ ಹೂಣ ಯವನ ಮೊದಲಾದ ಜನಗಳ ಭಾಷೆಗಳೊಳಗಣ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕೆಲವೊಂದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಪ್ರಾಕೃತವು ಹಿಂಜರಿಯಲಿಲ್ಲ; ಹೀಗೆ ಸ್ವೀಕೃತವಾದ ಶಬ್ದಗಳೇ 'ದೇಶೀಯ' ಶಬ್ದಗಳು. ಅತ್ತ ವೈದಿಕ ಭಾಷೆಯ ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪವಾದ ಛಾಂದಸ ಸಂಸ್ಕೃತವು ಸುಮ್ಮನಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಭಾಷೆಯು ತನ್ನ ಶಬ್ದಕೋಶವನ್ನೂ ವ್ಯಾಕರಣ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ, ಸಂಸ್ಕರಿಸಿ, ಎಂದರೆ ಒಡೆದು ನೋಡಿ, ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ, ಹೊಸ ಶಬ್ದಗಳು ಒಳಬಾರದಂತೆ ಹೊಸ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ತನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿತು. ಹೀಗೆ ಸಂಸ್ಕರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಛಾಂದಸ ರೀತಿಯೇ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆ. ಈ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗೂ, ವೇದಗಳ ಭಾಷೆಗೂ ಬಹಳ ಅಂತರವಿದೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆ ಬಂದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ವೇದಾರ್ಥವು ತಿಳಿಯುವುದೆಂದು ನೆನೆಸಲಾಗದು. ವೇದದ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಗೆ ವ್ಯಾಕರಣವೇ ಬೇರೆ. ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯ ವ್ಯಾಕರಣವೇ ಬೇರೆ. ಮುಂದೆ ಈ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯು ವೇದ ಭಾಷೆಗೆ ಆರ್ಯರು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ದೇವಭಾಷೆ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ತಾನೂ ಧರಿಸಿಕೊಂಡು, ಇತಿಹಾಸ, ಶಾಸ್ತ್ರ, ಪುರಾಣ, ಕಾವ್ಯ, ನಾಟಕಾದಿ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಮೆರೆದು ಮಹಾ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತು. (Linguistic Speculations of the Hindus by Mr. Prabhat Chandra Chakravarti, M.A. Ph. D. ಎಂಬೀ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಬರೆದದ್ದು).

ಈ ಉದ್ವದ ಕಂತೆಪುರಾಣವನ್ನು ಓದಿ ದಣಿದವರ ಹತ್ತಿರ ನನ್ನ ಕೇಳಿಕೆ ಇಷ್ಟೆ. "ಸಂಸ್ಕೃತ ಕನ್ನಡ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ, ಸೀಗೆ ಬಲ್ಲೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕಂತಾಗುವುದು" ಎಂಬುದಾಗಿ ನನ್ನ ಒಂದನೆಯ ಲೇಖದಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಸೂಚನೆಯೇ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳತಕ್ಕ ಸಮಾಧಾನ; ಛಾಂದಸ ಲೌಕಿಕರೂಪ, ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಾಕೃತ ಭಾಷೆ; ಸಂಸ್ಕೃತ ಜನ್ಮ, ಪ್ರಾಕೃತದ ಬಾಲ್ಯ ಇದರಲ್ಲಿಯೇ ವೇಳೆಹೋಯಿತು. ಈ ವಿಚಾರದ ಸೇಸೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮದುವೆ ಅಕ್ಕಿ ತೀರಿಹೋಯಿತೆಂದು ಯಾರೂ ಗೋಣಗುಟ್ಟಬಾರದು. ಇನ್ನು ಕನ್ನಡ, ತುಳು, ಕೊಂಕಣಿಗಳ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕಿದೆ. ಅಷ್ಟನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ 'ಪದಾರ್ಥವೇನು?' ಎಂಬ ಹೆಸರಿಂದ ಬರತಕ್ಕ ಮುಂದಿನ ಲೇಖಗಳಿಗೆ ವಾಚಕರನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಇರುವ ದಾರಿ ಸುಲಭವಾದೀತೆಂಬ ಭರವಸೆ ನನಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ, ತುಳು, ಕೊಂಕಣಿಗಳ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪ್ರಾಕೃತಗಳ ಕೆಲವು ಹೆಗ್ಗುರುತುಗಳು ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದರೆ, ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಕರಣಗಳ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಬರುವ ಶಬ್ದ ಜಾತಿ, ತತ್ಸಮ, ತದ್ಭವಗಳು ಏನೆಂಬುದು ವಿಷದವಾಗುತ್ತದೆ. ತಿಳಿದವರಿಗೆ ಇದನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ; ಇದು ನಿಜ. ಆದರೆ ತಿಳಿದವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಒಂದು ವಿಧದ ಬುದ್ಧಿ ಚಾತುರ್ಯವು ಬೇಕಷ್ಟೆ! ಇಂಥ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ನನಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಿದ ಮಾಮಯಿ ಶ್ಯಾಮನ ವ್ಯಾಕರಣದ ಶಬ್ದ ಜಾತಿಯ ತತ್ಸಮ, ತದ್ಭವಾದಿಗಳ ಪರೀಕ್ಷೆಯು ನನಗೆ ಜ್ಞಾಪಕದಲ್ಲಿದೆ. ಇದು ಐಗಳ ಕಾಲದ ಪುರಾಣ ಕಥೆಯೂ ಅಲ್ಲ, ಹಳೆ ಹೊಸ ಒಡಂಬಡಿಕೆಗಳ ಪಡುವಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ಕಥೆ.

ಮಾಮಯಿ ಶ್ಯಾಮನು ಇಂಗ್ಲಿಷ ಮಿಡಲ್‌ಸ್ಕೂಲಿಗೆ ನೇಮಕವಾದ ಕನ್ನಡ ಪಂಡಿತರು. ಇವರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಹೆಂಡಿರು, ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು. ಮೊದಲನೆಯವಳು ಇವರ ಕಾಲು ಹಿಡಿದು ಮನೆಗೆ ಬಂದವಳು; ಎರಡನೆಯವಳು ಇವರೇ ಕೈಹಿಡಿದು ಮನೆಗೆ ತಂದವಳು. ಮಾಮಯಿ ಎಂಬದು ಇವರೇ ಮಾಡಿದ ಮಹಾ ಮಾಯೆ ಎಂಬದರ ಅಪಭ್ರಂಶ; ಇದು ಮೊದಲನೆಯವಳಿಗೆ ಮನೆ ತುಂಬಿದ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟ ಹೆಸರು; ಆಕೆಯ ತವರಿನ ಹೆಸರು ಮಾತ್ರ ಅದಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಈಕೆ ಅಚ್ಚಮ್ಮನಾಗಿದ್ದಳು. ಅಚ್ಚಮ್ಮನು ತಲೆಕೆಳ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷ ಓದಿದವಳು; ಆ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ತಲೆಯ ಹೆಸರೇ ತಲೆಕೆಳ ಅಚ್ಚಮ್ಮ; ಶಾಲೆಯ ಇನಾಮುಗಳೆಲ್ಲಾ ಪಡೆಯತಕ್ಕವಳು ತ. ಅಚ್ಚಮ್ಮ. ತ. ಅಚ್ಚಮ್ಮನು ವಿವಾಹವಾಗಿ, ಮಹಾಮಾಯೆಯಾಗಿ, ಗಂಡನನ್ನು ಮಾಮಯಿ ಶ್ಯಾಮನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿ, ಒಂದು ಹೆತ್ತು, ಒಂದು ಹೊತ್ತು ಶಿವಾಧೀನಳಾದಳು! ಎಂದರೆ? ಎಂದರೆ, "ಶಿವನಿಗೆ ಅಧೀನಳಾಗಿ" ಹೋದಳು ಎಂದರ್ಥ, ಅಷ್ಟೆ. ಆಕೆ ಹಾಗೆ ಹೋದ ನಂತರ ಮಾಮಯಿ ಶ್ಯಾಮನು ಕಣ್ಣಿಟ್ಟಿದ್ದ ಹೊಸ ಹೆಣ್ಣೊಂದನ್ನು ಕುಕ್ಕೆ ಪದವಿಗೆ ಓಡಿ, ತಾನೇ ಎರಡನೆಯ ಮದುವೆಯಾಗಿ, ಮನೆಗೆ ಮನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಈಕೆಯ ಹೆಸರೇ ದೇಜಿ, ಇಲ್ಲವೇ ದೇಶಿ, ಎರಡೂ ಒಂದೇ.

ಅಚ್ಚಮ್ಮನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಹುಡುಗ, ನಮ್ಮ ಕ್ಲಾಸಿನ ಗೋಪಣ್ಣ. ಗೋಪು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಣ, ಮುಖ ಅಚ್ಚಮ್ಮನದೇ. ಮೈಕಟ್ಟು ತ. ಅಚ್ಚಮ್ಮನದೇ, ಕಲಿಯುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಗಟ್ಟಿಗ; ಆಟದಲ್ಲಿಯೂ ಚುರುಕು. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕೆ ಸರಿ ವಿರೋಧ ಅವನ ಮಲತಾಯಿ ಮಗ. ಈತನ ಹೆಸರು ಹೇಳುವುದೇ ಬೇಡ. ಯಾವ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಬಾರದ ಕದ್ದು ತಿನ್ನುವ ಪೋಲಿ ತಿರುಗುವ ಬೀದಿ ಹುಡುಗ. ಈ ಪರದೇಶಿ ಹುಡುಗನ ನಡತೆಗೆ ಏನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ತಾಯಿ ತಂದೆ ಬಹಳ ಉರುಡಾಡಿದರು. ಅವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದರು. ಕಡೆಗೆ ಸಾಲ ಗ್ರಾಮ ಶಾಂತಿ ಮಾಡಿದರು. ಇದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಮಾಡಿದ್ದು ಸಾಲಗ್ರಾಮದ ಶಾಂತಿ

ಒಂದೇ; ಸಿಕ್ಕಿದ ಫಲಮಾತ್ರ ಮೂರು. ಅದರಿಂದಲೋ ಏನೋ, ಹುಡುಗನ ನಡತೆ ತಿದ್ದುತ್ತಾ ಬಂತು. ಹೆಂಡತಿ ಸುಖವಾಗಿ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಪಡೆದಳು. ಮದುವೆ ಜಾತ್ರೆಗಳಿಗಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿದ ಆ ಗ್ರಾಮಸಾಲ ಈ ಸಾಲಗ್ರಾಮ ಶಾಂತಿಯಿಂದ ಸಂದಾಯವಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರ ಹೆಣ್ಣುಮಗುವಿಗೆ ಸಾಲಗ್ರಾಮಿ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಗ್ರಾಮಿ ಎಂಬುದು ತಂದೆಯು ಕೂಸನ್ನು ಕರೆಯುವ ಕೊಂಡಾಟದ ತುಂಡು ಹೆಸರು. ಹೀಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಡ, ಹೆಂಡತಿ, ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು, ಒಟ್ಟು ಐದು ಮಂದಿ ಇದ್ದರು.

ಮಾಮಯಿ ಶ್ಯಾಮನ ತಲೆಯೆದೆಗಳು ಎರಡೂ ಗಟ್ಟಿ—ಅವರಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲ. ಅವರು ಕಲಿತದ್ದು ಕಡಮೆಯಿದ್ದರೂ, ಕಲಿಸಿದ್ದೊಂದು ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು—ಪೆಟ್ಟು! ಪೆಟ್ಟು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೆತ್ತವೇ ಅವರಿಗೆ ಆಗಬೇಕೆಂದಿರಲಿಲ್ಲ; ಪೊರಕೆ, ದೊಣ್ಣೆ, ಸೋಂಟೆ, ಒನಕೆ, ಯಾವುದಾದರೂ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಆಯುಧ ಭೇದವು ಇರಲಿಲ್ಲ; ಅಪರಾಧ ಭೇದವೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗುತ್ತಿನ ಮನೆ ಅಪ್ಪಯ್ಯನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದೆಲ್ಲರಿಗೂ ಒಂದೇ ರೀತಿ—ಪೆಟ್ಟು! ಪೆಟ್ಟಿನ ವಿಷಯ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅವರು ಒಳ್ಳೆ ಆಧಾರ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹುಡುಗನನ್ನು ಕದಲದಂತೆ ಕಂಬಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು, ಕೋಲದಂಟೆ ಆಧಾರ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಸರ್ವಜ್ಞೋಕ್ತಿಗಳು ಎರಡು ಇಲ್ಲಿವೆ; "ಹುಡುಗರ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಪೆಟ್ಟು, ಇದೇ ಕಲಿಸುವ ಗುಟ್ಟು." "ದೊಡ್ಡಪ್ಪಯ್ಯಗೆ ಟೊಪ್ಪಿ ಕೋಟು, ಬಡವರ ಮಕ್ಕಳ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಒಟು." ಈ ಏಟು ತಿಂದದ್ದು ಏಳು ಜನ್ಮಕ್ಕೂ ಮರೆಯುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ.

ಒನಕೆ ಕುಟ್ಟಿಗೆ ಒರಳ ಬತ್ತವಾಗಬಹುದು;
ರಂಪೆಧಾರೆಗೆ ಮೊಚ್ಚೆ ತೊಗಲಾಗಬಹುದು;।
ಅಡಿಗಲ್ಲ ಮೇಲೆ ಕೆಂಪಗೆ ಕಾದು ಚಮ್ಮಟಿಗೆ
ಗುದ್ದುಂಬ ಲಾಳ ಕಬ್ಬಿಣವಾಗಬಹುದು.॥
ಎಳೆವ ಕಮ್ಮಟಿ ಬಾಯ ಸರಿಗೆಯಾಗಲು ಬಹುದು;
ಹಿಳಿವ ಆಲೆಯ ದವಡೆ ಕಬ್ಬಾಗಬಹುದು;।
ವರ ಚಿಮಿಟಿಯುಲಿ ಬಾಲ ಮಂಗನಾಗಲುಬಹುದು.
ಕೋಲೇಟಿನಯ್ಗಳಿಗೆ ಬೆನ್ನುಕೊಡು ಮಗನೇ ॥

ನಮಗೆ ಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಠಕ್ಕಿಂತ ಪರೀಕ್ಷೆ ಹೆಚ್ಚು. ಪಂಡಿತರಿಗೆ ಮುಂಚಿನ ರಾತ್ರಿ ತಾಳಮದ್ದಳೆ ಇದ್ದರೆ, ಶಾಲೆಗೆ ಬಾರದಿದ್ದರೆ, ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸವಿದ್ದರೆ, ತಲೆನೋವು ಇದ್ದರೆ, ಮಾತಾಡುವವರು ಬಂದಿದ್ದರೆ, ಮನಸ್ಸಿದ್ದರೆ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಪ್ರತಿ ದಿವಸ ಗಂಟೆ ಗಂಟೆ ಪರೀಕ್ಷೆ. ಈ ದಿನ ಐಗಳ ಪಂಡಿತರು ತನ್ನ ಅಳುವ ಕೂಸು 'ಗ್ರಾಮಿಯನ್ನು' ಸಂತೈಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಲೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಪರೀಕ್ಷೆ! ಎಂದಿನಂತೆ ಈ ಹೊತ್ತು ಅದೇ ಹಾಳು ವ್ಯಾಕರಣದಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆ. ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ವ್ಯಾಕರಣ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟದ್ದಾಯಿತು. ಸ್ಲೇಟುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬೆನ್ನಿಗೆ ಬೆನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿಂತದ್ದಾಯಿತು. ಪಂಡಿತರ ಗೊರಿಕೆಯ ಬಾಯಿಂದ ಎರಡೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಹೊರಟದ್ದಾಯಿತು. ಅವನ್ನು ಬೋರ್ಡಿನ ಮೇಲೆ ಅವರ ಮಗನು ಬರೆದದ್ದಾಯಿತು.

"ಶಬ್ದವೆಂದರೇನು? ಶಬ್ದಜಾತಿಯ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಹೇಳು."

ಅರ್ಧಗಂಟೆಯ ನಂತರ ಪಂಡಿತರು ಎಚ್ಚೆತ್ತು, "ಸ್ಲೇಟುಗಳನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಇಡಿ" ಎಂದು ಆಕಳಿಸಿದರು. ನಮಗೆ ಎದೆ ಹಾರಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿತು; ಏಕೆಂದರೆ, ನಮ್ಮ ಸ್ಲೇಟುಗಳು ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಬರಿದಾಗಿಯೇ ಇದ್ದುವು. "ಬರೆದವರು ನಿಲ್ಲಿ" ಎಂದು ಸ್ವರ ಬಂತು. ಇಬ್ಬರು ಮಾತ್ರ ಎದ್ದರು; ಪಂಡಿತರ ಮಗ ಗೋಪಣ್ಣ ಮತ್ತು ಅವನ ಪಕ್ಕದ ಸಾಲೂ ಪಾಯ್ಸ. ಸಾಲೂ ಪಾಯ್ಸ ಶುದ್ಧ ಟೊಣಪ, ಹೇಗೆ ಬರೆದನೆಂದು ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಆತನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದವು. ಪಂಡಿತರು ಬೆತ್ತಹಿಡಿದು "ಗೋಪಿ! ನೀನು ಓದು" ಎಂದು ಮುಂದೆ ಬಂದರು.

ಗೋಪು:—"ಶಬ್ದವೆಂದರೆ, ಸರಿಯಾದ ಅರ್ಥವುಳ್ಳ ಅಕ್ಷರ ಇಲ್ಲವೆ ಅಕ್ಷರಗಳ ಗುಂಪು. ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ಸಮ, ತದ್ಭವ, ದೇಶಿ, ಅನ್ಯದೇಶಿ, ಗ್ರಾಮ್ಯ ಎಂಬ ವಿಧ."

ಪಂಡಿತರು ಸಾಲೂ ಕಡೆಗೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿನೋಡಿ, "ಸಾಲು ಪಾಯಸಾ! ತಿನ್ನಿಸುತ್ತೇನೆ ನಿನಗೆ! ನಕಲು ಮಾಡಿದೆ! ಸತ್ಯ ಹೇಳು" ಎಂದು ಗಜರಿದರು.

ಸಾಲು ಎವೆ ಹಾಕದೆ ನೋಡುತ್ತ "ಇಲ್ಲ. ನಕುಲು ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ. ನಾನು ನೋಡಿಯೇ ಬರೆದದ್ದು" ಎಂದು ಹೆದರದೆ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟನು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಮೂಕರಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಪಿಳಿಪಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು.

ಪಂಡಿತ:—"ನಕಲು ಅಲ್ಲವಂತೆ! ನೋಡಿ ಬರೆದದ್ದಂತೆ! ಕಳ್ಳ! ಯಾರನ್ನು ನೋಡಿ ಬರೆದದ್ದು!"

ಸಾಲೂ:—"ಈ ಸವಾಲ್ ನಾನೇ ಬರೆದದ್ದು! ಈ ಸವಾಲಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಗೋಪಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿ ನೆನಪು ಮಾಡಿ ಬರೆದದ್ದು."

ಪಂಡಿತರು ಒಂದು ಬಿಸಿ ಏಟು ಕೊಟ್ಟು, "ನೋಡಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳುತ್ತೀ? ಮುಟ್ಠಾಳ! ಓದೋ! ನಿನಗೆ ಹೇಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು?" ಎಂದು ಅವುಡು ಕಚ್ಚಿ ಒದರಿದರು. ಸಾಲೂ ಸ್ಲೇಟನ್ನು ನೋಡಿ, "ಶಬ್ದ ಆಗುವುದು ಹ್ಯಾಗಂದರೆ: ಸೀಮೆಎಣ್ಣೆ ಖಾಲಿ ಡಬ್ಬಿಯ ಮೇಲೆ ಕೊದಂಟಿನಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಡೆದರೆ ಆಗುತ್ತದೆ ಶಬ್ದ" ಎಂದು ಮೊದಲಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಉತ್ತರ ಓದಿದನು. ಪಂಡಿತರು ಸಿಟ್ಟನ್ನು ನುಂಗಿ "ಮುಂದೇನು ಬರೆದಿದ್ದೀ, ಹುಚ್ಚಾ!" ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

ಸಾಲೂ:—"ಈ ಸವಾಲಿಗೆ ಬರೆಯುವ ಮುಂಚೆ ನಾನು ಗೋಪಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿದೆ; ನನಗೆ ಎಲ್ಲಾ ನೆನಪಾಯಿತು. ನಾನು ಬರೆದೆ ಓದಲೋ?"

ಪಂಡಿತ:—"ಓದೋ! ಓದೋ! ತತ್ಸಮ, ತದ್ಭವ, ದೇಶಿ, ಅನ್ಯದೇಶಿ, ಗ್ರಾಮ್ಯ—ಎಲ್ಲಾ ಬರೆದಿದ್ದೀಯೋ?"

ಸಾಲೂ:—"ಗೋಪಣ್ಣನ ತಾಯಿ, ಮಲತಾಯಿ, ಮಕ್ಕಳು ಎಲ್ಲಾ ಬರೆದೆ—ನೋಡಿ! ತ ಅಚ್ಚಮ, ಗೋಪಣ್ಣ, ದೇಶಿ, ಅವರ ಮಗ ಅವರ ಮಗಳು ಪರದೇಶಿ, ಗ್ರಾಮಿ."

ಪಂಡಿತರ ತುಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಜನ್ಮಾಂತರದ ನಗು ಮೊಳೆಯಿತು.

ಪಂಡಿತ:—"ಮೊದಲನೇ ತಚ್ಚಮ! ತತ್ಸಮ! ಸರಿ! ಸರಿ! ತದ್ಭವ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತೋ?"

ಸಾಲೂ:—"ತ. ಅಚ್ಚಮ **ಹುಟ್ಟಿದ್ದು** ಗೋಪಣ್ಣ. ಇಕೊಳ್ಳಿ, ಗೋಪಣ್ಣ ಬರೆದಿದ್ದೇನೆ, ನೋಡಿ" ಹೀಗೆಂದು ಸಾಲೂ ಸ್ಲೇಟನ್ನು ಎತ್ತಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತೋರಿಸಿದನು.

ಸಾಲೂ ಒಬ್ಬ ಹೊರತು ನಾವೆಲ್ಲರೂ 'ಗೊಳ್' ಎಂದು ಖೋಕರಿಸಿದೆವು. ಆ ದಿನ ಮಾತ್ರ ಗೋಪಣ್ಣನೂ ನಮ್ಮೊಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ, ಮುಗುಳು ನಗು ನಕ್ಕನು. ಕಡೆಗೆ ಸಾಲೂ ಕೂಡ ಗಹಗಹಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ಹುಡುಗರ ನಗುವಿನ ಕಳಕಳದಿಂದ ಶಾಲೆಯ ಮಾಡು ಎದ್ದು ಹೋಗುವಂತಿತ್ತು. ಕೋಲಯ್ಯನವರ ಓದಿನ ಏಟು ಅಂದಿನಿಂದ ಕಡಮೆಯಾಯಿತು.

ವೇದ ಸಂಸ್ಕೃತದಿಂದ ಪ್ರಾಕೃತ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತ ಆದದ್ದು ಹೇಗೆಂಬದು ಸಾಲೂ ಪಾಯ್ಸನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ವಾಚಕರಿಗೆ ಈಗಲಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಬಹುದಷ್ಟೆ.

ಸ್ಥಳನಾಮ

(ಸ್ವದೇಶಾಭಿಮಾನಿ ೧೯೩೧)

ಈ ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲಿನ ಸೃಷ್ಟಿಚಮತ್ಕಾರಗಳಿಂದ ಬೆರಗಾಗಿ ಬೆಪ್ಪುಗೊಂಡ ಮಾನುಷ ಬುದ್ಧಿಯು ಅವುಗಳ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಹೋಗಿ ತನ್ನ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡ ಕಥೆಗಳು ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜನಾಂಗದ ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ದಿಗಿಲುಗೊಳಿಸುವ ಸಿಡಿಲು ಮಿಂಚು ಇಂದ್ರನ ವಜ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆಂದು ಅವನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ತೋರಿತು; ನೆಲವನ್ನು ತಣಿಸುವ ಮಳೆಯು ಅಷ್ಟದಿಗ್ಗಜಗಳ ಸೊಂಡಿಲುಗಳಿಂದ ಹೊಯ್ಯುವ ನೀರೆಂದು ಭಾಸವಾಯಿತು. ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರ ಗೃಹಣಬಾಧೆಯು ರಾಹು ಕೇತುಗಳ ರಾಕ್ಷಸ ಕಾರ್ಯವೆಂದು ಕಲ್ಪಿತವಾಯಿತು. ಮನುಷ್ಯನ ಬುದ್ಧಿಯು ಮೇಲಿನ ಆಕಾಶವನ್ನು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕೆಳಗಿನ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಸುತ್ತುತ್ತ ನೋಡುವಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅದರ ಮೇಲಿನ ಚರಾಚರ ವಸ್ತುಗಳ ವೈಚಿತ್ರ್ಯಗಳಿಗೆ—ಅಂದರೆ, ಆನೆಯ ಉದ್ದ ಸೊಂಡಿಲಿಗೆ, ನವಿಲಿನ ಹೀಲಿಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ, ಹದ್ದಿನ ಕೊಂಕು ಮೂತಿಗೆ, ಹೊಳೆಯ ಕರೆಯ ಮಳಲಿಗೆ, ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲಿನ ನೀರಿಗೆ, ಬಂಡೆ ಒಳಗಣ ಊಟೆಗೆ—ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿ ತೆಗೆಯುವುದಕ್ಕೆ ನೋಡಿತು. ಈ ಅನ್ವೇಷಣವೇ ಸಕಲ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳ ಉಗಮಸ್ಥಾನವು. ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿಯ ಆಶ್ಚರ್ಯಾದ್ಭುತಗಳು, ಚಿತ್ರ ಚಮತ್ಕಾರಗಳು, ಜನನ ಮರಣಗಳು, ರೋಗರುಜಿನಗಳು, ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ಮಾನವ ಬುದ್ಧಿಯು ಕಂಡುಹಿಡಿದ ಕಾರಣಗಳು ಸರಿಯೂ, ಸತ್ಯವೂ, ಸನಾತನವೂ ಆದರೆ, ವಿಜ್ಞಾನವು (Science) ಜನಿಸುವುದು; ಶೋಧವು ಸತ್ಯದ ಕಡಿದು ದಾರಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಊಹೆಯ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬೇಕುಬೇಕಾದಂತೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತ ಹೋದರೆ, ಮನೋರಂಜಕವಾದ ಕಥೆಯು ಹುಟ್ಟುವುದು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಆಗಾಗ ಕಲ್ಪಿತ ವಾದ ನಾನಾ ಕತೆಗಳು ತಲಾತಲಾಂತರವಾಗಿ ಇಳಿದು ಕಾಲಾನುಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ದಂತಕತೆ, ಕಟ್ಟುಕತೆ, ಅಜ್ಜಿಕತೆ, ಪುಡಿಕತೆ, ಪುರಾಣಕತೆ, ಹಳೆಯ ಪಳಮೆ, ಪಾಡ್ದೊನೆ, ಪವಾಡ ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟು ಆಯಾ ಜನಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡು, ಕ್ರಮೇಣ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬರಹಗಾರರ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರೂಪು ಗೊಂಡು, ಜನಾಂಗದ ವಾಙ್ಮಯದಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಿವೆ. ಇಂಥ ಕಟ್ಟುಕತೆಗಳು ಕನ್ನಡ ನಾಡಿ ನಲ್ಲಿರುವ ಕೆಲವು ಸ್ಥಳಗಳ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿವೆ.

ಕೊಡಗು ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ 'ಕೊಡಲಿಪೇಟೆ' ಎಂಬುದೊಂದು ಸ್ಥಳವಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಆ ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣವನ್ನು ಹುಡುಕಿ, ಮನುಷ್ಯನ ಬುದ್ಧಿಯು ಯೋಜಿಸಿದ ಕಲ್ಪನೆ ಕೇಳಿರಿ! ಪರಶುರಾಮನು 'ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ತಲೆಗಡಿಯೆ ಪರಶುವನು ಮಸೆದರಿಂ' ಆ ಊರಿಗೆ ಕೊಡಲಿಪೇಟೆ ಎಂಬ ಹೆಸರಾಯಿತಂತೆ! ಕೊಡಲಿರಾಮನ ಸಿಡಿಲಿಗಳುಕಿ ಹಿಂದೋಡಿ ಕಡಲಾರೆ...... ಅಲೆಗಳನ್ನೊಡೆದು ಮೂಡಿ' ತುಳುನಾಡು ಎದ್ದಿತಂತೆ! ಮೈಸೂರು ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಳಿಕೆ ಎಂಬುದೊಂದು ಹಳ್ಳಿ ಇದೆ. ಅದನ್ನು ಆ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಏತಕ್ಕೆ ಕರೆಯುವರೆಂಬುದನ್ನು

ಕವಿಯು ಸುರಸವಾದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ವಿಸ್ತರಿಸುವ! ಒಮ್ಮೆ ಪರಶಿವನು ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಮನೆ ಮಾರನ್ನೂ ತೊರೆದು ಬಿಟ್ಟು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಒಮ್ಮೆ "ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡಿ, ಪಾರ್ವತಿದೇವಿ! ಬಿಟ್ಟೋಡಿ ಬಂದಿರಲು ಇಲ್ಲಿಗೂ ಬಂದಳಿವಳೆಂದು ಬೇಸರದಿಂದ 'ಬಂದಳೀಕೆ' ಎನಲು ದೇವನಂದುಸುರಿದಾ ತಾಣದಲಿ ಒಂದು ಊರಾಯ್ತು. ಜನರೆಲ್ಲ ಬಂದಳಿಕೆ, ಬಂದಳಿಕೆ ಎಂದು ಹ್ರಸ್ವವ ಮಾಡಿ ಕರೆಯತೊಡಗಿದರು."

ಮನುಷ್ಯನ ಕಲ್ಪನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಕುದುರಿದ ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಅನೇಕ ಹಳ್ಳಿಪಳ್ಳಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳ ಮೇಲೆ ಇಂಥ ಕಟ್ಟುಕತೆಗಳು ಚಿಗುರಿ ಬೆಳೆದು, ಅವುಗಳ ಹುಟ್ಟನ್ನು ಅಡಗಿಸುವಷ್ಟು ಹಬ್ಬಿಹೋಗಿವೆ. ಆ ಹೆಸರುಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವ ತರಗೆಲೆಗಳನ್ನೂ ಏಳುವ ಮುಳ್ಳುಪೊದೆಗಳನ್ನೂ ತೆಗೆದು ಬಿಸುಡುವುದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ; ಏಕೆಂದರೆ, ಕಡಿದಾದ ವಿಚಾರಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪಿಲ್ಲದೆ ಒಂದೊಂದೇ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟು ನಡೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕಲ್ಪನೆಯ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡುವುದು ಅದಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಗಿಯೂ ಸೊಗಸಾಗಿಯೂ ತೋರುತ್ತದೆ. ಶೋಧದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತನಾದವನಿಗೆ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಗಿಂತ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಯು ಅತ್ಯಾವಶ್ಯಕ; ಸತ್ಯವು ಅಪ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನೇ ಕಂಡುಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂಬ ಹಟವಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಹುಡುಕುವವನು ಸ್ಥಳಗಳ ವಿಷಯವಾದ ಆಕಾಶ ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಓದಲೇಬಾರದೆಂದು ಅರ್ಥವಲ್ಲ; ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಜಳ್ಳು ಎಷ್ಟು, ಕಾಳು ಎಷ್ಟು ಎಂದು ತೂರುವ ಮೊದಲು ಆ ಸ್ಥಳಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದ್ದ ಗಿಡಗಂಟೆಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು; ಹಾಗೆ ಕತ್ತರಿಸಿದರೆ ಆ ಹೆಸರುಗಳ ಹುಟ್ಟುಬುಡವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಕಷ್ಟವಾದರೂ, ಅವುಗಳ ಬಂಧುಬಳಗ, ಕುಲಗೋತ್ರ, ಜೋಡುಕೂಡು, ಮೊದಲಾದುವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಈ ವಿಚಾರಸರಣಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದರೆ, ಹಲವು ಕನ್ನಡ ಮಾತುಗಳು ಹೇಗೆ ಬಂದುವು, ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದುವು ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಗಬಹುದು. ಆದಿದ್ರಾವಿಡವೆಂಬ ಭಾಷೆ ಇದ್ದರೆ ಅದರ ಮೂಲ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ಅವಕಾಶವಾಗಬಹುದು. ಭಾಷಾಶಾಸ್ತ್ರದ ಅನೇಕ ವಿಧಿಗಳು ಸ್ಥಿರಪಡಬಹುದು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿರುವ ಕೈಲಾಸಪತಿ, ನರಸಿಂಹ, ವೆಂಕಟೇಶ, ಸೀತಾರಾಮ, ನಂದಕುಮಾರ, ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ, ವಿಟ್ಠಲ. ಕಾಳಿದಾಸ, ಮೊದಲಾದ ಎಷ್ಟೋ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪುರಾಣ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿನ ಅನೇಕಾನೇಕ ಕತೆಗಳು ಅಡಕವಾಗಿರುವಂತೆ, ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಹಲವು ಸ್ಥಳಗಳ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಚರಿತ್ರಾಂಶಗಳು ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ನಿಂತಿವೆ, ಕೊಡಗಿನ ವೀರರಾಜೇಂದ್ರ ಒಡೆಯನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದರಿಂದ ವೀರರಾಜೇಂದ್ರಪೇಟೆ, ಟಿಪ್ಪುವು ತನ್ನ ತಾಯಿಯ ಹೆಸರನ್ನು ಕೋಟೆಗೆ ಇಟ್ಟುದರಿಂದ ಜಮಾಲಾಬಾದು, ಫರಂಗಿಯರು ನೆಲೆನಿಂತುದರಿಂದ ಫರಂಗಿಪೇಟೆ, ಕುಲಶೇಖರನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದುದರಿಂದ ಕುಲಶೇಖರ; ಹಾಗೆಯೇ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ಸ್ವಾಮಿಯ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದ್ದುದರಿಂದ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ; ರಂಗಸ್ವಾಮಿಯ ದೇವಾಲಯವಿದ್ದುದರಿಂದ ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ; ಹರಿಹರ ದೇವರಿದ್ದುದರಿಂದ ಹರಿಹರ. ಇನ್ನು ದೇವರ ಮಹಿಮೆಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ದೊಡ್ಡವರ ಕೀರ್ತಿಯೂ ಇಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೋ ಬದುಕಿ ಬಾಳಿ ಬಿದ್ದುಹೋದ ಹಂಪ, ಅನಂತ, ಜಾಕ್ರಿ, ಪೊನ್ನ, ಗುರುವಯ್ಯ ಮೊದಲಾದವರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುವ ಹಂಪನಕಟ್ಟೆ, ಅನಂತಾಡಿ, ಜಾಕ್ರಿಬೆಟ್ಟು, ಪೊನ್ನಂಪೇಟೆ—ಗುರುವಯ್ಯನ ಕೆರೆ—ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಆ ಹೆಸರುಗಳು ಹೇಗೆ ಬಂದುವೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ತೊಡಕಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬರುವಂತೆ ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಹೆಸರಿಂದ ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಚಿಕ್ಕಸ್ಥಳವು ಕ್ರಮೇಣ ಆ ಜಾತಿಯವರು ಅಲ್ಲಿಂದ ಒಕ್ಕಲು ಹೋದರೂ ಆ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಕರೆಯಲ್ಪಡು

ವುದು. ಈಗ ಕಂಚುಗಾರರು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಕರೆಯುವುದು ಕಂಚುಗಾರ ಕುಟ್ಲು ಎಂದೇ; ಹೆಸರು ಜೈನಂಪೇಟೆ, ಊರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಜೈನರಿಲ್ಲ; ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕುಟ್ಲು ಎಂಬ ಹೆಸರಿದೆ. ಆ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಈಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆ ಇದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದು ಸಂದೇಹ. ತಾಳಿಪಾಡಿ, ಗೋಳಿತಟ್ಟು, ಈಚಲಂಪಾಡಿ, ಪಿಲತ್ತಬೆಟ್ಟು, ನೆಲ್ಲಿಕುಂಜ, ಕುಕ್ಕುಂದೂರು, ಮಾವಿನಕುರುವ, ಬಸರಿ ಊರು, ಪುಣಿಚೆತ್ತೂರು, ಎಂಬೀ ಸ್ಥಳಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿದ್ದ ತಾಳೆ, ಗೋಳಿ, ಈಚಲು, ಹಲಸು, ನೆಲ್ಲಿ, ಮಾವು ಮೊದಲಾದ ಗಿಡಮರಗಳಿಂದ ಮೊದಲು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರ ಬೇಕು. ಗುರುವಿದ್ದಪುರ ಗುರುಪುರ, ದೇವರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಕಾಡು ದೇವರ್ಕಾಡು, ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಸೇರಿದ ಬೆಟ್ಟು ಬಟ್ರಬೆಟ್ಟು, ಸೋಮವಾರ ಸಂತೆಯಿರುವ ಸ್ಥಳ ಸೋಮವಾರಪೇಟೆ, ಬಾವದವರ ಬೆಟ್ಟು ಬಾವಂತಬೆಟ್ಟು, ಸೇವಂತ ಇಲ್ಲವೇ ಸಾವಂತನ ಊರು ಸೇವಂತೂರು, ಒಡೆಯರಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆ ಓಡಾರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟ ಬೆಟ್ಟು ಒಡ್ರಬೆಟ್ಟು, ಸುಂಕ ಎತ್ತುವ ಕಟ್ಟೆ ಸುಂಕದಕಟ್ಟೆ, ಹಡಗು ಲಂಗರು ಹಾಕಿ ನಿಲ್ಲುವ ಸ್ಥಳ ಲಂಗರುಕಟ್ಟೆ, ಕಡೆ ಶಿವಾಲಯ ವಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರ ಕಡೇಶ್ವಾಲ್ಯ, ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದ ಸ್ಥಳ ಧರ್ಮಸ್ಥಳ; ೨ಕೇರಿ ಇದ್ದ ಇಕ್ಕೇರಿ, ೪ಕೇರಿ ಇದ್ದ ನಾಲ್ಕೇರಿ, ೪೦ ಒಕ್ಕಲು ಇದ್ದ ನಾವೊಕ್ಲು, ೬೦ ಒಕ್ಲು ಇದ್ದ ಅರುವತ್ತೊಕ್ಲು, ೯ ಕೆರೆ ಇದ್ದ ಒಂಬತ್ಕೆರೆ; ಹಿರೆಯಂಗಡಿ, ಹಳೇಬೀಡು, ಪಡುಕೋಣೆ, ನಡುಬಯ್ಲು, ಹೊಸಮಠ, ಮೇಲ್‌ಕೋಟೆ—ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಅರ್ಥವು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ ಒಂದೊಂದು ಕಡೆ ನಮ್ಮ ವಿಚಾರವು ಬರಿಯ ಶಬ್ದಸಾದೃಶ್ಯದಿಂದ ಮೋಸಹೋಗುವುದುಂಟು. ಜಂಗಮಯ್ಯನ ಮಠವಿದ್ದುದರಿಂದ ಹೊಸಮಟ, ಮಟನ್ನಬೆಟ್ಟು, ಕಾಡುಮಟ, ಮಟಹಿತ್ಲು ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳುಂಟಾದುವು. ಇದೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ಮಂಗಳೂರಿನ ಬೊಳ್‌ಮಟದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜಂಗಮ ಮಟ ಇತ್ತೆಂಬ ಊಹೆ ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪು. ಬೊಳ್‌ಮಟ ಪದದಲ್ಲಿನ ಮಟಕ್ಕೂ ಜಂಗಮಯ್ಯನ ಮಟಕ್ಕೂ ಯಾವ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ. ಈಗ ಬೊಳ್‌ಮಟವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಾಗುವ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೮೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಯುರೋಪಿಯನೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬೆಲ್‌ಮೊಂಟ್ (Belmont) ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದನಂತೆ. ಈ ಬೆಲ್‌ಮೊಂಟ್ ಶಬ್ದದ ಅಪಭ್ರಂಶವೇ ಬೊಳ್‌ಮಟವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶಬ್ದಸಾದೃಶ್ಯವು ದೊರೆಯುವುದೇ ತಡ, ಮನುಷ್ಯನು ಸ್ಥಳಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಬೇಕಾದ ಕಟ್ಟುಕತೆಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬಲ್ಮಟದಲ್ಲಿ ಒಂದುಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ಶಿವಾಲಯವಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಕ್ರೈಸ್ತ ಗುಡಿಯಿಂದ ಬಲ್ಮಟವೆಂಬುದಾಗಿಯೂ; ಭೂತಾಳಪಾಂಡ್ಯನು ತನ್ನ ೧೨ ಮಂದಿ ಕನ್ಯೆಯರಿಗಾಗಿ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಅದನ್ನು ಬಾರಾ ಕನ್ಯಾಪುರವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ ಆಜ್ಞೆಯಿಂದ ಬಾರಾಕನ್ಯಾಪುರ ಇಲ್ಲವೆ ಬಾರಕೂರ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂತೆಂಬದಾಗಿಯೂ; ಮಹಿಷಾಸುರನನ್ನು ವಧಿಸಿದ ಪುರಾಣಕಥೆಯಿಂದ ಮೈಸೂರು ಆಯಿತೆಂಬದಾಗಿಯೂ; ಕೊಂಕಣಾದೇವಿಯ ನಿಮಿತ್ತ ಪರಶುರಾಮನು ಪಶ್ಚಿಮಘಟ್ಟದ ಕೆಳಗಿನ ಬಯಲಿಗೆ ಕೊಂಕಣವೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟನೆಂಬದಾಗಿಯೂ ಕಾಲಿಲ್ಲದ ಕತೆಗಳು ಕಲ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಮೂಲವನ್ನು ಹುಡುಕುವ ವವನು ಇಂಥ ಕಟ್ಟುಕಥೆಗಳನ್ನು ಹಳೆಯ ಮಾತುಗಳೆಂದು ನಂಬಿದರೆ ಭಾದಕವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅವನ್ನು ಆಧಾರ ವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮುಂದುವರಿದರೆ "ಉದ್ದುದ್ದ ಮಾತಾಡಿ ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ಹೋಗಾಡಿ ಉದ್ದಮರದ ತುದಿಯೇರಿ, ಬಿದ್ದಂತಹನು." ಇದು ಹೇಗೆಂದು ನಿದರ್ಶಿಸಲು ನಮ್ಮ ಮಂಗಳೂರನ್ನೇ ಕುರಿತು ವಿಚಾರಿಸುವ!

ಮಂಗಳೂರು—ಈ ಹೆಸರು ಹೇಗೆ ಬಂತು? ಮಂಗಳಾದೇವಿಯ ದೇವಸ್ಥಾನವಿದ್ದುದರಿಂದ ಮಂಗ ಳೂರಾಯಿತೆಂಬುದು ಒಂದು ಹಳೆಯ ಪಳಮೆ. ಹೆಸರಿಗೆ ಒಂದು ಕಾರಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟದ್ದಾಯಿತು. ದೇವಿಯ

ನಾಮವಿಟ್ಟು ಬಲಗೊಳಿಸಿದ ಹಿರಿಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರಿಗೆ ತಾನೆ ಧೈರ್ಯವಿದೆ? ಆದರೆ ಮೊದಲು ಇದ್ದದ್ದು ಜಾಗ, ಮತ್ತೆ ಆದದ್ದು ದೇಗುಲ; ದೇಗುಲದಲ್ಲಿ ದೇವಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಮಾಡುವ ಮುಂಚೆ ಜಾಗವು ಮಂಗಳೂರಾಗಿತ್ತೇ ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ, ಕುತರ್ಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದು ಹೋಗಲಿ! ಮಂಗಳೂರು ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದದ್ದು—ಆ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತವಾದ ಮಂಗಳಾದೇವಿಯಿಂದಲ್ಲ, ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಮಂಗಳಾದೇವಿ ಎಂಬ ಒಬ್ಬ ವಿರಾಗಿಣಿ ಹೆಂಗಸಿನಿಂದ ಎಂಬ ಕಥೆಯೂ ಇದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ನಿಜ? ಯಾವುದು ಸುಳ್ಳು? ಅದು ಹಾಗಿರಲಿ! ಈ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಿಚ್ಚುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹಾದಿಯಿದೆ. ಚಿಕ್ಕಮಂಗಳೂರು ಹೇಗೆ ಉಂಟಾಯಿತು? ಅದೋ? ಕೇಳಿ! ಚಿಕ್ಕಮಂಗಳೂರಲ್ಲ, ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು; ಇದರ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಹಿರೇ ಮಗಳೂರು ಇದೆ. ಚಿಕ್ಕಮಂಗಳೂರೆಂದು ಅನುಸ್ವಾರಯುಕ್ತವಾಗಿ ಕರೆಯುವುದು ಮೈಸೂರಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪಾಣೆಮಂಗಳೂರು ಇದೆಯಲ್ಲ! ಇದಕ್ಕೇನು ಹೇಳುವಿರಿ!

ಪಾಣೆಮಂಗಳೂರು ಎಂಬುದು ಹೊಸರೂಪ. ಇದರ ಹಳೆಯ ರೂಪವು ಒಂದು ಶಿಲಾ ಶಾಸನದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು 'ಪಾಡ್ದೊನೆ' ಯಲ್ಲಿಯೂ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಮೊಗರುನಾಡು, ಇದರ ಹತ್ತಿರ ಪಣೆಮೊಗರು; ಈ ಪಣೆಮೊಗರು—ಗಟ್ಟದಿಂದ ಇಳಿದು ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಬಂದು ಹೋಗತಕ್ಕವರ ದಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದು. ಪಣೆಮಂಗಳೂರೆಂದು ಬದಲಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಹೀಗೆ ಪಲ್ಲಟವಾದ ಹೆಸರನ್ನು (Panemangalore) ಎಂದು ಬರೆಯಲಾಗಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ರವನು ಅದರೊಳಗಿನ ಪೂರ್ವ ಪದವನ್ನು ಪಾನೆ, ಪಾನಿ, ಎಂದು ಓದಿ ಅರ್ಥಮಾಡಲಾರದೆ, ಪಾಣೆ, ಪಾಣಿ (ನೀರು) ಎಂದು ಉಚ್ಚರಿಸಿ, ಪಾಣೆಮಂಗಳೂರು ಎಂದರೆ ನೀರಿನ ಮಂಗಳೂರು ಎಂಬ ವಿಪರೀತಾರ್ಥವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟನು.

ಇದುವರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ವಿಚಾರವು ಚಿಕ್ಕಮಂಗಳೂರು, ಪಾಣೆಮಂಗಳೂರು ಎಂಬೀ ಹೆಸರುಗಳು ಬಂದಿರುವ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು, ಮಂಗಳೂರ ಪದದ ಬೇರಿಗೆ ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ! ಮಂಗಳಾದೇವಿಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಮಂಗಳೂರಾಯಿತೆಂಬ ಈ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು ಸರಿಯೊ ತಪ್ಪೊ ಎಂಬುದು ಮೇಲಿನ ಚರ್ಚೆಯಿಂದ ದೃಢಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೋ ದೇವಿಯ ಮೇಲಿನ ನಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಭಾವಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಪಕವಾದದ್ದು! ಆದರೆ ಅವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ತಲೆ ಹಾಕುವ ಆಕ್ಷೇಪಣೆಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಂಗಳಾದೇವಿಯ ದೆಸೆಯಿಂದ ಮಂಗಳೂರು ಬಂತೆಂದು ಸಾಧಿಸಿದರೆ, ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಪಾಡಿ, ಮಂಗಳಪೇಟೆ, ಈಶ್ವರಮಂಗಳ, ಕಾಂತುಮಂಗಳ, ಕುಂಞಮಂಗಳ ಮೊದಲಾದ ಊರುಗಳಿಗೆ ಅದೇ ನಾಮಕರಣವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮಂಗಳದೇವಿ ಇದ್ದಳೇ? ಆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ದೇವಿಯುದ್ಭವದ ಕುರುಹೇ ಇಲ್ಲವೆಂದ ಮೇಲೆ ಆ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಗಳ ಎಂಬ ನುಡಿಯು ಹೇಗೆ ಸೇರಿಕೊಂಡಿತು? ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವೇನು? ಸರ್ವಮಂಗಳೆಯು ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿನಿಯಾದುದರಿಂದ ಸಕಲ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಾಳೆಂದು ಎದುರಾಡಿದರೆ, ಆ ವಿಚಾರವು ವೇದಾಂತಕ್ಕೆ ಏರಿಹೋಯಿತೇ ಹೊರತು ನಮಗೆ ಆದರಣೀಯವಾಗಲಾರದು.

ಮಂಗಳ, ಕಲ್ಯಾಣ, ಶುಭ ಎಂಬೀ ಶಬ್ದಗಳ ಸಮಾನಾರ್ಥವುಳ್ಳವುಗಳು; ಮಂಗಳಪುರ, ಮಂಗಳಪೇಟೆ, ಕಲ್ಯಾಣಪುರ, ಕಲ್ಯಾಣದುರ್ಗ ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಅರ್ಥವು ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಕಾಂತಮಂಗಳ, ಬೀರಮಂಗಳಗಳಲ್ಲಿ ಪರಪದವಾಗಿ ಬರುವ ಈ ಮಂಗಳಕ್ಕೆ ಆ ಅರ್ಥವು ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ.

ವಾಸ್ತುಶಾಸ್ತ್ರದ ಪ್ರಕಾರ ಮಂಗಲ ಎಂದರೆ ದುರ್ಗರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ನಗರದಲ್ಲಿದ್ದ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸೌಕರ್ಯಗಳುಳ್ಳ ಸ್ಥಳವೆಂದರ್ಥ; ದಂಡಿನವರು ಇರುವ ಕೋಟೆಕೇರಿ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಮಂಗಲವು ನೆಲದಡಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ನೆಲಮಂಗಲವಾಯಿತು, ನಗರದ ಎಡಕ್ಕಿದ್ದರೆ ಎಡಮಂಗಲವಾಯಿತು. ದುರ್ಗದ ಆಕಾರ ವನ್ನೋ ಸೈನ್ಯದ ಮಿತಿಯನ್ನೋ ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ನಾಗಮಂಗಲವಾಗುತ್ತದೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಈಶ್ವರಮಂಗಲ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕುಞನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದರೆ ಕುಞ ಮಂಗಲ, ಕಾಂತನ ಕಾಲದ್ದಾದರೆ ಕಾಂತಮಂಗಲ, ಬೀರನ ವಶದಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಬೀರಮಂಗಲ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ. ಮಂಗಲದ ಒತ್ತಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಪೇಟೆ ಮಂಗಲಪೇಟೆ; ಪಾಡಿ, ಮಂಗಲಪಾಡಿ; ಪುರ, ಮಂಗಲಪುರ! ಹೀಗೆ ದುರ್ಗ ನಿರ್ಮಾಣ ಕಾಲದ ಮಂಗಲ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಕ್ರಮೇಣ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದ ಇತರ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ತುಳುನಾಡಿನ ಬಹು ಭಾಗವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ, ವಿಜಯ ನಗರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯವೆನ್ನಿಸಿಕೊಂಡು, ಈಗ ಮಂಗಲೂರು ಎಂಬ ಮಾತೇ ಸಾಕಾಗಿದೆ. ಈ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿನ ಫೌಜು ವಿಜಯದಶಮಿಯ ದಿನ ದಂಡಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಡುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯವಿತ್ತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಮಂಗಲ ದೇವಸ್ಥಾನದ ರಥೋತ್ಸವವನ್ನು ಬೋಳಾರ ಫೌಜು ಎಂದು ಈಗಲೂ ಕರೆಯುವುದೇ ಸಾಕ್ಷ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಮಂಗಲೂರು, ಇದರಂತೆ ಕೋಟೆಕಾರು, ಗಡಾಯಿಕಲ್ಲು ಮುಂತಾದ ಹೆಸರುಗಳು ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಇತಿಹಾಸಾಂಶದ ಒಂದೆರಡು ಚೂರುಗಳನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿವೆ. ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲಿನ ಇತರ ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಹೆಸರುಗಳು ಇವೆ. ಮಂಗಲೂರು ಚರಿತ್ರ ಸಂಬಂಧವಾದ ಹೆಸರು; ಬೋಳಾರು ಭೂಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಬಂಧವಾದ ಹೆಸರು. ಮಂಗಲೂರಿನ ಮೊದಲಿದ್ದ ಬೋಳಾರು ಹೇಗೆ ಬಂತು?

ಬೋಳಾರು! ಈ ಹೆಸರನ್ನು ಕಡಿದು, ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರೆ ಸಾಕು! ಆದರೆ ಕಡಿ ಸರಿಬೀಳಬೇಕು! ಬೊ + ಳಾರು—ವಿಗ್ರಹ ಸರಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಬೊಳಾ + ರು—ಇದು ವ್ಯರ್ಥ. ಬೊಳ್ + ಆರು—ಈ ಪೃಥಕ್ಕರಣ ಬಹುಷಃ ತಪ್ಪಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಬೊಳ್ ಎಂದರೆ ಖಾಲಿ, ಆರು ಎಂಬುದೊಂದು ಸಂಖ್ಯೆ. ಆದರೂ ಅರ್ಥ ಹೊರಡುವುದಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ! ಅಕ್ಷರ ದೋಷವಿರಬಹುದೇ? ಆರು? ಅಲ್ಲ. ಊರು? ಹೀಗೆ ತಪ್ಪು ಬಿದ್ದಿದೆಂದು ಸಾಧಿಸಿ, ಆರನ್ನು ಊರನ್ನಾಗಿ ಬದಲಾಯಿಸಿ, 'ಬೋಳೂರು' ಎಂದು ಓದಿ, ಬೋಳು ಗುಡ್ಡೆಯಂತೆ ಬರಿದಾದ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಅರ್ಥ ಹೇಳಿ, ಇಂಗ್ಲಿಷರ ಆಳಿಕೆಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ನಂತರ ಆ ಸ್ಥಳವು ಬೀಳು ಬಿದ್ದಿರುವುದ ರಿಂದ ಅದನ್ನು ಬೋಳೂರು ಇಲ್ಲವೆ ಬೋಳಾರು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆಂದು ವಿಸ್ತರಿಸಿದರೆ, ಈ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಸುಳ್ಳು ಕಲ್ಪನೆಯೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಕಲ್ಪಿತ ಕಥೆಯು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಸೊಗಸಾದರೂ ಸ್ವೀಕರಿ ಸುವುದಕ್ಕೆ ನಿರಾಧಾರವಾಗಿದೆ. ಬೊಳಾರು ಇಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಪದವು ಬೊಳ್ ಪರ ಪದವು ಆರು. ಈ ಪದಗಳು ಇತರ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿವೆಯೋ ಎಂದು ಹುಡುಕೋಣ!

ಬೊಳೂರು, ಬೊಳ್ಳಾಯ್ರು, ಬೊಳ್ಯ, ಬೊಳಂಗಡಿ, ಬೊಳನ್ನೂರು, ಇವಲ್ಲಿ ಬೊಳ್ ಪೂರ್ವ ಪದ.

ಬೊಳ್ ಪರಪದವಾಗಿರುವ ಹೆಸರುಗಳಿಗೆ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ! ಹೋಗಲಿ!

ಆರೂರು. ಆರಂಗಡಿ, ಆರ್ಕಾಡಿ, ಆರ್ಲ, ಆರ್ಕಾಡು, ಆರ್ಕ್ಯೋಣ—ಇವಲ್ಲಿ ಆರು ಪೂರ್ವಪದ. ಮುಲಾರು, ಕಯ್ಯಾರು, ಉಳಿಯಾರು, ಕೋಲಾರು, ಮೈಲಾರು, ಪಾಲಾರು—ಇವಲ್ಲಿ ಆರು ಪರಪದ.

ಬೊಳ್ಳ ಎಂದರೆ ತುಳುಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಪ್ರವಾಹ. ಬೊಳ್ ಎಂಬುದು ಒತ್ತುಗೆಟ್ಟು ನಿಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಿದೆ. ಕಣ್ಣು-ಕಣೆ, ಮುಳ್ಳು-ಮುಳು, ಬೊಳ್‌ತ್ತೂರು ಇದ್ದದ್ದು ಬೊಳ್ಳನ್ನೂರು-ಬೊಳನ್ನೂರು ಎಂದು ಸಬಿಂದುಕವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಫೌಜು-ಫೌಂಜು, ನಿತ್ತು-ನಿಂತು, ಗೊತ್ತು-ಗೊಂತು, ಎಟ್ಟು-ಎಂಟು, ಉದು-ಉಂದು, ಇದು-ಇಂದು ಇತ್ಯಾದಿಗಳೇ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳು. ಈ ಬೊಳ್ ಶಬ್ದವು ಬೆಳತಂಗಡಿ, ಬೆಳ್ಳಿಪ್ಪಾಡಿ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತದೆ.

ಬೊಳ್ ಆರ್, ಬೋಳಾರ್ ಎಂದರೆ ನೀರಿನ ಪ್ರವಾಹವು ಎಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಆಳವಾಗಿದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಳವೆಂದು ಅರ್ಥ ಇರಬಹುದು. (ಆರ್-ಆಳ) ಆದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬೊಳಾರು ಮತ್ತು ಬೊಳೂರು ಹೀಗೆ ಎರಡು ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಇವು ಭಿನ್ನಾರ್ಥಕಗಳೋ? ಸಮಾನಾರ್ಥಕಗಳೋ? ಊರ್ ಬಂದದ್ದು ಉರ್ ಧಾತುವಿನಿಂದ. ಈ ಉರ್ ಎಂಬುದು ಇರ್ ಎಂಬುದರ ಮತ್ತೊಂದು ರೂಪ. ಮನುಷ್ಯನು ಎಲ್ಲಿ ನಿಲ್‌ತಾನೋ ಅದೇ ನೆಲ, ನೆಲೆ; ಎಲ್ಲಿ ತೋಡ್‌ತಾನೋ ಅದೇ ತೋಡು, ತೋಟ; ಎಲ್ಲಿ ನಡ್‌ತಾನೋ ಅದೇ ನಾಡು, ನಾಟಿ; ಎಲ್ಲಿ ಉರು (ಊ,) ಅದು (ಅ) ಎಂಬಿವುಗಳ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ತೋರಿಸುವಂತೆ, ನೀರಿನ ಪ್ರವಾಹವಿರುವ ಸ್ಥಳವು ದೂರವಿದ್ದಾಗ ಬೊಳಾರು ಎನ್ನಿಸಿತು, ಹತ್ತಿರವಿದ್ದಾಗ ಬೊಳೂರು ಎನ್ನಿಸಿತು. ಹೀಗೆಂದು ಹೇಳಿ ಇದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಪಡೂರು-ಪಡಾರು, ಮೂಡೂರು–ಮೂಡಾರು, ಕೊಯ್ಯೂರು– ಕೊಯ್ಯಾರು, ಪುತ್ತೂರು–ಪುತ್ತಾರು, ಪೇರೂರು–ಪೇರಾರ, ಎಂಬೀ ಜೋಡು ಹೆಸರುಗಳ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳನ್ನು ಹೇಳುವುದುಂಟು. ಊರು, ಇದು ಇರ್ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಉರ ಎಂಬುದರಿಂದ ಬಂತೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಉರ ಎಂದರೆ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಉಳುವುದೆಂದರ್ಥ; ಗದ್ದೆಯೆಂದು ಎರಡನೆಯ ಅರ್ಥ. (ಉರಪಲ ಅರಿ) ಯಾವ ಸ್ಥಳವು ಉರ್‌ತ್ತು (ಉತ್ತು) ಇದೆಯೋ, ಅದೇ ಊರು ಎಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯೇನು?

ಇದುವರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ವಿಚಾರದಿಂದ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯ ಹೆಸರುಗಳ ಕೆಲವು ಲಕ್ಷಣಗಳು ತೋರಮಟ್ಟಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದುವು. ಸ್ಥಳವು ಚಿಕ್ಕದಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಹೆಸರಿದೆ. ಅಂಥ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ತುಂಡುಗಳಿವೆ. ಆ ತುಂಡುಗಳಿಗೆ ಬಹುಶಃ ಅರ್ಥವಿರಬೇಕು. ಈ ತುಂಡುಗಳು ಒಂದು ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ಪದವಾಗಿಯೂ ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲಿ ಪರಪದವಾಗಿಯೂ ಬರುತ್ತವೆ. ಇಂಥ ಬಿಡಿ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಯಾವುವೆಂದರೆ—

I. ಪೊಸ, ಪಳ, ಹಿರಿ, ಕಿರಿ, ಮೇಲೆ (ಮಿತ್ತ್), ಕೆಳ (ತಿರ್ತ್), ಎಡ, ಬಲ, ಹಿಂದು (ಪಿನ್), ಮುಂದು (ಮುನ್), ನಡು, ನೇರ್ ಒಳ, ಪೊರ ಮೂಡು, ಪಡು, ಬಡಗು, ತೆಂಕು (ತೆಕ್ಕ್), ಒಂದು (ಒನ್), ಎರಡು, ಮೂರ್, ಇತ್ಯಾದಿ ಗುಣವಾಚಿಗಳೂ, ದಿಗ್ವಾಚಿಗಳು, ಸಂಖ್ಯಾವಾಚಿಗಳು.

II. ಹಲವು ತುಂಡುಗಳು ಭೂವಿವರಣೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲಜಲ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನುಡಿಗಳು— ಅಡ್ಕ, ಅಂಗಳ, ಅಣೆ, ಅಂಗಡಿ, ಊರು, ಓಣಿ, ಕಡವು, ಕೆರೆ, ಕಟ್ಟ, ಕಳ, ಕಮ್ಮಳ, ಕಾಡು, ಕಾನ, ಕಾಪು, ಕಂಳ, ಕುದುರು, ಕುರುವೆ, ಕೆರೆ, ಕೇರಿ, ಕೋಡಿ, ಕೊಳ, ಕೋಟೆ, ಗದ್ದೆ, ಗೋಳಿ, ತೊರೆ, ತೋಡು, ತಟ್ಟ, ನಾಡಂ, ಪದವು, ಪಳ್ಳಿ, ಪಳ್ಳ, ಪಡಪು, ಪಾಡಿ, ಪಾಲ, ಪೇಟೆ, ಬಯಲು, ಬೆಟ್ಟು, ಮಜಲು, ಮಣ್ಣು, ಮಲೆ, ಮಾಳ, ಮುಳಿ, ಮೊಸರು, ಸೂರ—ಇತ್ಯಾದಿ.

ಈ ನುಡಿಗಳ ಜೋಡಣೆಯಿಂದ ಹೇಗೆ ಸ್ಥಳಗಳ ಹೆಸರುಗಳಾಗುತ್ತವೆ ನೋಡಿ!

ಪೊಸರಾಲ, ಆಲದಂಗಡಿ, ಅಂಗಡಿಮೊಗರು, ಮೊಗರ್‌ನಾಡು, ನಾಡ್ಕೋಡಿ, ಕೋಡಿಮಣ್ಣು, ಗುಡ್ಡೆ ಕಾಡು, ಕಾಡುಬೆಟ್ಟು, ಬೆಟ್ಟಂಪಾಡಿ, ಪಾಡಿ ಮಜಲು, ಮಜಲ್ಗದ್ದೆ, ಗದ್ದೆಕೇರಿ.

ಮೇಲಿನ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಲ ಎಂಬುದು ಹೊರತು ಉಳಿದುವುಗಳು ಈಗಲೂ ತುಳುಮಾತಿನಲ್ಲಿ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿರುವಂಥವು. ಆಲ ಎಂಬ ನುಡಿಯಂತೆ ತಟ್ಟನೆ ಅರ್ಥವಾಗದ ಎಷ್ಟೋ ನುಡಿಗಳಿವೆ. ಈ ಆಲ ಎಂಬುದು ಆರ ಶಬ್ದದಂತೆ ಹಲವು ಹೆಸರುಗಳ ಮೊದಲಲ್ಲಿಯೂ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಆಲೂರು, ಆಲಡ್ಕ, ಆಲೆಟ್ಟಿ; ಬಜಾಲ್, ಸುರಾಲ್, ಕುರಿಯಾಲ್, ಉಳ್ಳಾಲ್, ಬಂಟಾಲ್, ನಂದ್ಯಾಲ್.

ಆಲ, ಆಲ್, ಲ್—ಈ ನುಡಿಯು ಆರ, ಆರ್, ರ್ ಎಂಬದರ ರೂಪವೆಂದು ಹಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ; (ಆಳವಿರು) 'ಅಲ್ಲಿ' 'ಆ ಕಡೆ' ಎಂಬರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯ; ಉದಾಹರಣೆ—ಮೂಡು, ಮೂಡಲ್, ಮಾಡಲು, ಲ್ ಎಂಬುದು ಅನೇಕ ಕಡೆ ಕ್ರಿಯಾನಾಮದ ಪ್ರತ್ಯಯವೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ; ಬಯಲ್ ಎಂದರೆ ಬಯ್ ಎಂದು ಇರುವಂಥಾದ್ದು, ಬಜಲ್,—ಬಜ ಪಡೆದಿರುವಂಥಾದ್ದು. ಮಲೆಯಾಲ್—ಮಲೆ ಇರುವಂಥಾದ್ದು, ಕುಡಾಲ್, ಕೂಡಲ್ಲ—ಎಂದರೆ ಕೂಡು (ಸಂಗಮ) ಇರುವಂಥಾದ್ದು. ಈ ಲ ಎಂಬ ಅಂತ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಯವು ತುಳುನಾಡಿನ ಅನೇಕಾನೇಕ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿವೆ; ಆ ಲಕಾರವನ್ನು, ಒಟ್ಟು ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಬರೆದರೆ ಮೂಲ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಎರಡಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅಕ್ಷರಗಳು ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ.

ಅಯ್ಲ್ಲ, ಆರ್ಲ, ಇಟ್ಲ, ಉಳ್ಳಾಲ, ಕಾರ್ಲ, ಕಾವ್ಲ, ಕೇಪ್ಲ, ಕಟ್ಲ; ಕೇರ್ಲ, ಕಯ್ಲಜೆ, ಚೇರ್ಲ, ದೇರ್ಲ, ನಾಯ್ಲ್ಲ, ನೇರ್ಲ, ನೆಕ್ಲ, ನಟ್ಲ, ಪಟ್ಲ, ಪುತ್ತಿಲ, ಪೇರ್ಲ, ಬೇಲ, ಮಣೆಲ, ಮಯ್ಯಾರ, ಕೊಪ್ಪಲ್ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಆಯ್, ಆರ್, (ಇದು ಮೊದಲು ಬಂದಿದೆ), ಇಟ್, ಉಳ್, (ಉಳಿ; ಕುದುರು ಉಳಿ; ಬುಡು ಉಳಿ), ಕಾರ್, ಕಾ, ಕೇ, ಕಟ್, ಕೇರ್, ಕಯ್, ಚೇರ್, ದೇರ್, ನಾ, ನೇ, ನೆಕ್, ನೆಟ್, ಪಟ್, ಪುತ್, ಪೇರ್, ಬೇ, ಮಣ್, ಮಯ್, ಕೊಪ್, ಇತ್ಯಾದಿ.

ಹೀಗೆಯೇ ಬಜಲ್, ಮಜಲ್, ಪುಂಜಾಲ್, ಬಯ್ಲ್, ಅಜಲ್, ಕಜಲ್, ಸೂರಾಲ್, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಬಜ, ಮಜ, ಪುಂಜ, ಬಟ್, ಅಜ, ಕಜ, ಸೂರ್ ಮೊದಲಾದ ರೂಪಗಳನ್ನು ಊಹಿಸಬಹುದು.

ಇವು ಹೊರತು ಇನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ನುಡಿಗಳಿವೆ. ಅಜ, ಕಳ; ಕುರ್, ಕಾಲ್; ಏರ್, ಮಾಳ್; ಮುಂಡ, ಕುರ್; ಜಾರ್, ಕಳ; ಕೊಮ್, ಪದವು; ಮೇರ್, ಕಜ; ಇನ್, ಉಳಿ; ಬೇಕಿಲ, ಪೊಯ್ತ್. ಅಜ; ಬಾ, ಕಿಲ್; ಮಾರ್, ನಾಡು; ಪಾ, ಊರ್; ಪಯ್, ಅಳ್ಕೆ; ಪೆಜ, ಮಾಡಿ; ನಾ, ಪಳ್ಳಿ; ಸಮ್ಪ್, ಅಜೆ ಇತ್ಯಾದಿ.

ಕೆಳಗಿನವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತ್ಯಾಕ್ಷರಗಳಾದ ಅ, ಕ, ರೆ, ವೆ, ಪು, ಪೆ, ಮ, ಗೆ, ಸೆ, ದೆ ಈ ನಾಮವಾಚಕ ಪ್ರತ್ಯಯಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿಯುವ ರೂಪಗಳು ಲಕ್ಷ್ಯಾರ್ಹವು.

ಸಿರ್‌ಯ, ಬಾರ್‌ಯ, ಉಳ್‌ಯ, ಸೂರ್‌ಯ, ನೇರ್‌ಯ, ಈಡ್‌ಯ, ಕರ್‌ಯ, ಸುಪ್‌ಯ, ಪೆರ್‌ಯ, ಕಿನ್‌ಯ, ಎಲ್‌ಯ, ದೇಲ್‌ಯ, ಆಳಿಕೆ. ಮುಲೆಕೆ, ಕದ್‌ಕೆ, ಕೊಳ್‌ಕೆ, ಕರ್‌ಕೆ (ಕಕ್ಕೆ), ಕವ್‌ರೆ, ಉಜ್‌ರೆ,

ಒದ್‌ರೆ, ಮುಗ್‌ವೆ, ಕುರ್‌ವೆ, ಉಳ್‌ವೆ, ಅಳ್‌ವೆ, ಒಡ್‌ಪು, ಉಡ್ಪು, ಕುಡ್‌ಪು, ಪುಡ್‌ಪು, ಜಪ್ಪು, ಕಾಪು, ಕೇಪು, ಸಜ್‌ಪು, ಮಲ್‌ಪೆ, ಕೊಲ್‌ಪೆ, ಕರ್‌ಪೆ, ಬಜಪೆ, ಉದ್‌ಮು, ಬೊಳ್ಮ, ಕುಡುಮು, ಕೊಳ್ತಿಗೆ, ಪುತ್ತಿಗೆ, ಮಣ್ಣಿಗೆ, ಕಳಿಗೆ, ತೊನ್‌ಸೆ, ಕುಮ್‌ಸೆ, ಕೆರ್ವಾಸೆ, ಬನ್ವಾಸೆ, ಸಿರ್‌ಸೆ (ಕುಲ್‌ಸೆಕರ), ಇರ್‌ದೆ, ಪೆರ್ಮುದೆ, ತೊಪ್ಪೆ, ಕೊಳ್‌ವ್ಬೆ, ಪವ್ಬೆ.

ಇನ್ನು ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ನುಡಿಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ, ಅವನ್ನು ಒಂದು ಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಂದೊಡ್ಡಿ ಪೃಥಕ್ಕರಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ, ಆ ನುಡಿಗಳು ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಏಕಾಕ್ಷರಿಗಳೇ ಎಂಬ ಅನುಮಾನವು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ.

ಉದಾಹರಣೆ:—ಬಯ್ಯೂರು, ಬಯ್ಲಾರೆ, ಬಯ್ಲಂಗಡಿ, ಬಯ್ಲು. ಬಯ್ ಎಂದರೆ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಒಣ ಹುಲ್ಲು. ಕಾವಲ್, ಮೂಡೂರ್, ಕಾವೂರ, ಕಾವಲಿ, ಕಾವು, ಕಾಪು, ಕಾ ಎಂದರೆ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳು. ಕಾರ್‌ಕಳ, ಕಾರ್‌ನಾಡು, ಕಾರ್‌ಂಜೆ (ಕಾರಜೆ). ಕಾರ್ ಎಂದರೆ ಕಾಡು ಎಂಬುದು ರೂಪಭೇದ. ಕಾರ ಎಂಬುದು ಅಕ್ಕಾರ (ಆ ಕಡೆ) ಇಕ್ಕಾರ (ಈ ಕಡೆ) ಎಂಬಿವುಗಳ ವಿಕೃತಿಯೆಂದೂ ಹೇಳುವರು; ತುಳು ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಥಮಾಕ್ಷರವು ಸ್ವರವಾಗಿದ್ದರೆ ಲೋಪವಿದೆ. ಉನುಪು–ನುಪ್ಪು; ಒಣಂಗು–ಣುಂಗು; ಉಲಿಪು–ಲೆಪ್ಪು; ಎರಡು–ರಡ್ಡ್, ಕಳ್‌ತೂರು, ಕಳಾರ, ಕಳ್ಮೆ, ಕಯ್ಮೆ–ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಳ್, ಕಣ್‌ತೂರು, ಕಣ್‌ತಿರ್, ಕಣಿಯೂರು, ಕಣ್ವೆ— ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಣ್ ಮತ್ತು ಕಳ್ ಒಂದೇ. ಕಣ್ಣ, ಕಳ್ದಿ (ಗದ್ದೆ).

ಕೆಲವು ಕಡೆ ಈ ಮೂಲಾಕ್ಷರಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ನಿರ್ಧರವಾಗಿ ಹೇಳಬರುವುದಿಲ್ಲ.

ಕುಮ್‌ಲೆ (ಕುಂಬಲೆ), ಕುಮ್‌ಸೆ (ಕುಂಸೆ) ಕುಮಟೆ (ಕುಂಟೆ), ಕುಮ್‌ಜ (ಕುಂಜ), ಕುಮ್‌ರಿ, ಕುಮೇರು, ಕುಮ್ಕಿ—ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಂದ ಕುಮ್ ಎಂಬ ಮೂಲರೂಪವು ಹೊರಬೀಳುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಮೂಲ ರೂಪವೆಂಬುದನ್ನು ಬಡಾಜೆ, ಕುಮ್ ಬಡಾಜೆ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳೂ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಈ ಕುಮ್ ಯಾವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವಾಗುತ್ತದೋ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಕೊಂಕಾಗಿರು ಎಂಬರ್ಥವೇ?

ನಿಡುವಜ (ಉದ್ದ ಅಜ), ಪೆರುವಜ (ದೊಡ್ಡ ಅಜ), ಸಂಪಾಜ (ತಂಪು ಅಜ), ಕಾರಂಜ (ಕಾಡು ಅಜ), ಅಜಕಳ (ಅಜದ ಕಳ)—ಈ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಅಜ ಎಂಬ ನುಡಿಯು ಹೊರಬೀಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಜಪ್ಪು, ಜರ್ಪು, ಜರ್ಕಳ ಎಂಬಿವುಗಳಿಂದ ಜ ಮಾತ್ರ ಹೊರಡುತ್ತದೆ. (ಜಪ್ಪ) ಜರ್ಪು ಎಂದರೆ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗು, ಇಳಿ, ಎಂದರ್ಥ. ಜರಿ, ಜಾರು, ಇಳಿಜಾರು ಇವನ್ನು ಹೋಲಿಸಬಹುದು. ಅಜ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವಸ್ವರವು ತಪ್ಪಿ ಜ ನಿಂತಿರಲೂ ಬಹುದು. (ಎರಡು–ರಡ್ಡು).

ಈ ಜಕಾರವು ಹಲವು ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ನುಸುಳಿಕೊಂಡಿದೆ. ಉಚ್ಚಾರಣೆಗೆ ತೊಡಕಾಗದಂತೆ ಈ ಜಕಾರದ ಮುಂದೆ ಬಿಂದು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಜಕಾರಕ್ಕೆ ಚ, ದ, ತ, ಸಕಾರಗಳು ಆದೇಶವಾಗಿ ಬರುವುದೂ ಉಂಟು.

ಉದಾಹರಣೆ:—ಕಾರಂಜೆ (ಕಾರಜೆ), ಕಜಕಾರ, ಬಜಪೆ, ಮಜಬಯ್ಲ್, ನುಜಿ, ಸುಜಿರ, ಪಜಿರ, ಕುಂಜ, ಕೆಂಜಾರ, ಕಂಜರ್ಪಣೆ, ಪಂಜ, ಪೆಜ, ವಿಜ, ಮಿಂಜ, ನಂಜ, ಮಂಜ, ಪಾವಂಜೆ, ಉಜರೆ.

ಉದಿಯಾರ (ಉಜ್ಯಾರ), ನಂದಾರ (ನಂಜಾರ), ಬಿಜೂರ್ (ಬಿದೂರ್), ಬಿದಲಾಡಿ (ಬಿಜಲಾಡಿ), ಕಜ = ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಹುಲ್ಲು. ಮಜ = ತೇವವಾದ? ಪಜಿರ್ = ಹಸಿ ಹುಲ್ಲು. ಪಜ = ಹಸಿ.

ಈ ಮೂಲರೂಪಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿದರೆ ತುಳು ನುಡಿಗಳು ಇತರ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿರಬಹುದೋ ಎಂಬ ಸಂದೇಹವಾಗುತ್ತದೆ. ವಾಡಿ—ಇದು ತುಳು ಪಾಡಿ. (ಪಡು = ಒತ್ತಾಗಿರು ಎಂಬ ಧಾತು. ಪಟ್ಟಾ—ಒತ್ತಾಗಿದ್ದದ್ದು ಎಂದರ್ಥ. ಪಟ್ಟ ಮೊಗರು, ಪಟ್ರಮೆ. ಪಟ್ಣ–ಪಟ್ಯ–ಪಟ್ಲ. ಪಡುಧಾತು. ಮೂಲರ ಪಟ್ಲ, ಬೊಕ್ಕಪಟ್ಲ, ಕುಂಜ—ಬಳ್ಳಿಮನೆ ಎಂದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿದೆ. ನೆಲ್ಲಿಕುಂಜ, ಕುಂಜತ್ತೂರ, ಕುಂಜಾರ; ಕುಂ ಧಾತುವಿರಬೇಕು. ಬಜಾರ—ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿಯಲ್ಲಿ ಪೇಟೆ ಎಂದರ್ಥ. ಬಜ, ಬಜಪೆ, ಖಜಪೆ, ಬಜಾಲ, ಬಜಾರ. ಬಂಜರ ಶಬ್ದವು ಬಿಂದುಗೆಟ್ಟು ಬಜಾರಾಯಿತೇ? ಕುಮಕಿ–ಕುಂ ಧಾತುವಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತೇ?

ಇದುವರೆಗೆ ಮಾಡಿದ ವಿಚಾರವು ಹೊಸ ಶಬ್ದಗಳ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೋ ನೋಡೋಣ!

ಸಿರೂರ್:—ಸೀರ್ ಊರ್. ಸಿರಾಡಿ, ಸಿರಾಲೆ, ಸಿರ್ಯ, ಸಿರ್ ಎಂದರೆ ಸಣ್ಣದು, ಕೆಳಗೆ ಎಂದೂ ಅರ್ಥ ವಿದೆ. ತೀರೂರು, ಇದು ಸೀರೂರಿನ ಇನ್ನೊಂದು ರೂಪ.

ವಡಭಾಂಡೇಶ್ವರ:—ಇದು ಒಡಪು ಅನಂತೇಶ್ವರ ಎಂಬುದರ ರೂಪಾಂತರ. ಒಡ, ಉಡ, ಅಡ = ಜೋಡಿಸಿರು, ಅಡ್ಡವಿರು ಎಂದೂ ಅರ್ಥವಿದೆ.

ನೈಸೂರು:—ಮೆಯ್ ಪೂರ್ವಪದ (ಮೆಯ್‌ನಾಡು, ಮೆಯ್‌ಲಾರು); ಮೆಯ್‌ಪರಪದ (ಪಟ್ರ ಮೆಯ್ ದೊಳ್ಳ). ಮೆಯ್ = ಮೇಯಿಸುವುದು. ಸೂರು–ಸೂರ್ ಪೂರ್ವಪದ (ಸುರಾಲ್, ಸೂರಂಜೆ); ಸೂರ್ ಪರಪದ (ಹೊಸೂರು ಅಯ್ಯೂರು, ಮಾಸೂರು) ಸೂರ್ = ಸುತ್ತು, (ಸುರುಳಿ, ಸುಳಿ).

ನೈಕುಂತ :—ವೆಯ್‌ಗುಂಟ (ವೆಯ್‌ನಾಡು, ವೆಯ್‌ಕೊಮ್, ಪೆರುವೆಯ್, ಗುಂಟೂರು, ಗುಂಟಕಲ್ಲ, ರೇಣಿಗುಂಟ). ವೆಯ್ = ನೆರಳಾಗಿರು. ಗುಂಟ (ಕುಂಟೆ) = ನೀರಿನಕುಂಟೆ. ನೀರಿನಕುಂಟೆಯ ನೆರಳಾದ ಸ್ಥಳ.

ಕೊಂಕಣ:—(ಕೊಂ ಪದವು, ಕೊಂ ಬಾರು, ಕೊಂಬಾರ ಬಯಲ್, ವೆಯ್ ಕೊಂ. ಕಣತೂರ್, ಕಣಪಾಡಿ, ಕೊಕ್ಕಳ, ಕೊಕ್ಕಡ) ಕೊಂ–ಕೊಂಕಿರುವ ಕಣ = ಕಳ.

ನುಡಿಕೆರೆ:—(ಮಡಿಮಣ್, ಪೆಜಮಾಡಿ). ಮಡಿ = ಮೊರಡಿ, ಕೆರೆ = ಕೇರಿಯಲ್ಲ, ಕೆರೆ.

ಸವಣೂರು:—(ಸವಣಾಲು, ಸವೂರು, ಸವ್ಕೂರು; ಸವು ಅಥವಾ ತವು ಎಂದರೆ ತಗ್ಗಾಗಿರು ಎಂದರ್ಥ).

ತಲ್ಗೇರಿ:—ತಾವಲ್, ತಾಲ್, ತವು ಎಂದರೆ ತಗ್ಗು ಎಂದರ್ಥ. ತವುಳ್ ಎಂಬುದನ್ನು ತೌಳು ಎಂದು ಭ್ರಮಿಸಿದ್ದರಿಂದ ತುಳು ಶಬ್ದವು ಹುಟ್ಟೀತೇ?

ತುಳುವರು ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು. ಉದಾಹರಣೆ—ತಲಪಾಡಿ, ನೆತ್ತಿಕಟ್ಟೆ, ಮುಂಡಕುರ್, ಮೂಗೂರ್, ಕಣ್ಯೂರ್, ಕೈಯ್ಯೂರ್, ಕಾಲ್‌ತೋಡು, ಇತ್ಯಾದಿ.

ನಮ್ಮ ತುಳುನಾಡಿನ ಸ್ಥಳಗಳ ಹೆಸರುಗಳಿಗೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಜಾತಿಮನೆತನಗಳ ಹೆಸರುಗಳಿಗೂ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ನೋಡಿರಿ! ಕೆಳಗಿನ ದೃಷ್ಟಾಂತಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಮೂಲರೂಪ, ಮತ್ತೆ ಸ್ಥಳದ ಹೆಸರು ಆಮೇಲೆ ಜಾತಿಯ ಹೆಸರುಗಳನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಒಡ್–ಒಡಪು (ಉಡುಪು)–ಒಡಾರಿ. ಒಕ್–ಒಕ್ಕಾಡಿ, ಒಕ್ಕೆತ್ತೂರ್–ಒಕ್ಕೆಲ್ಮ. ಕೊಡ್–ಕೊಡ್‌ವೂರ–ಕೊಡವ. ಕೊರ್–ಕೊರ್‌ಜೆ–ಕೊರವ (ಕೊರಗ). ಗುಡ್–ಗುಡ್ಡೆ, ಕೋಡಿ–ಗೊಡ್ಡ. ಕೊಮ್–ಕೊಮ್ಮೂರು, ಕೊಮ್ಮೂರ–ಕೊಮ್ಮಿ. ನಾಡ್–ನಾಡ್ಕೂರು, ನಾಡ್ಕೇರಿ–ನಾಡವ. ಬನ್ (ಬಣ್)–ಬನ್ನಾರು, ಬನ್ನಳ್ಕೆ–ಬನ್ನ. ಬಯ್–ಬಯ್ಲಾಡಿ–ಬಯ್ದಿ. ಬಾಕ್ (ಬಾಗ್)–ಬಾಗ್ಲೋಡಿ, ಸಿರ್ಬಾಗ್ಲು–ಬಾಕುಡ. ಒರ್–ಒರ್ಮಲೆ–ಒರ್ವ. ಬಾನೆ (ಬಾಣೆ) –ಬಾಣ್ಜೆಟ್ಟು, ಬಾಣಾವರ–ಬಾಣಾರ್, (ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ್). ಮಡ್–ಮಡಿಮಣ್, ಮಡ್ಯಾರ್–ಮಡ್ಯಲ. ಮುಣ್ಡ್–ಮುಂಡಾಜೆ–ಮುಂಡಾಲ. ಮುಲ್–ಮುಲ್ಕಿ, ಮುಲ್‌ಡ್ಕ–ಮೂಲ್ಯ. (ಮೂಲಿ). ಮೊಗರ್–ಮೊಗರ್‌ನಾಡು, ಮೊಗರಾಲು–ಮೊಗೇರ.

ಕೆಳಗಿನವುಗಳಲ್ಲಿ ತುಳುವರ ಮನೆತನಗಳ ಬಿರುದುಗಳ ಮೂಲವು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ.

ಅಡ್–ಅಡೂರು–ಅಡಪ. ಅಡ್ಯಾ–ಅಡ್ಯಾರ್, ಅಡ್ಯನಡ್ಕ–ಅಡ್ಯನ್ತಾಯೆ, (ಅಡ್ಯದವ ಎಂದರ್ಥ). ಅಜ್–ಅಜ್ಲಾಡಿ, ಅಜಾವರ–ಅಜಿಲ. ಆರ್–ಆರೂರ್, ತಂಜಾರ–ಆರಿಗ. ಆಲ್–ಆಲೂರ್, ಕುಡಾಲ್–ಆಲ್ವ. ಉಳ್–ಉಳ್ಯ–ಉಳ್ಳಾರ್–ಉಳ್ಯತ್ತಾಯೆ. ಉಳ್ಳರಾಯ. ಉಡ್–ಉಡ್ಪು–ಉಡುಪು. ಕಜ್–ಕಜಕಾರ್, ಮಯ್ರ್ ಕಜ–ಕಜಯ. ಕಬೆ–ಕಕ್ಕಬೆ, ಕಬೆಯೂರು–ಕಬೆಯ. ಕಲ್–ಕಲ್ಯ–ಕಲ್ಲುರಾಯ (ಕಲ್ಯದವ ನೆಂದರ್ಥ), ಕಲ್ಕುರಾಯ. ಕರ್–ಕರ್ಯ. ಕರ್ಯಂಗಳ–ಕರ್ನ. ಕಮ್–ಕಮ್ಲ, ಕಿನ್ನಿಕಮ್ಲ–ಕಮ್ಬುಳಿ, (ಕಡಮ್ಬುಳಿ ತ್ತಾಯ, ಕಕ್ಕಿಲ್ಲಾಯ, ಕೇಕುನ್ನಾಯ ಇತ್ಯಾದಿ). ಕಿಲ್–ಕಿಲ್ಲೂರ್, ಕುಕ್ಕಿಲ–ಕಿಲ್ಯ. ಕುದರು–ಕುದುರ್ಪಾಡಿ, ಹಟ್ಟಿಕುದುರ್–ಕುದುರ. ಕಾರ್–ಕಾರ್ಲ, ಸುದೆಕಾರ,–ಕಾರನ್ತ (ಕಾರದವ). ಕೊಣ್,–ಕೊಣಜೆ, ಕೊಣನೂರ್–ಕೊಣ್ಣ. ನನ್ದ್–ನನ್ದಾರ್, ನನ್ದಳ್ಕೆ–ನೊನ್ದ. ನಾ–ನಾವೂರ,–ನಾವ್ಡ. ಪಕ್–ಪಕ್ಲ, ಪಕ್ಲಾಡಿ–ಪಕ್ಳ. ಪುಂಜ–ಪುಂಜಾಲ್, ಉಪ್ಪುನ್ದ–ಪುಂಜ. ಪೆರ್–ಪೆರ್ಲ, ಪೆರ್ಗ–ಪೆರ್ಗಡೆ. ಮಣ್–ಮಣ್ಗುಡ್ಡೆ, ಕೆಮ್ಮಜ್ಜೆ–ಮಣಯ್. ಮಯ್–ಅಮಯ್‌ಮ್ಲ, ಮಯ್ಲಾರ್–ಮಯ್ಯೆ. ಮಾಡ್–ಮಾಡ್ನೂರ್, ಹೆಮ್ಮಾಡು–ಮಾಡ. ಮಾಳ್–ಮಾಳೂರ್, ಎರ್ಮಾಳ್– ಮಾಳಣ್ವ. ಮಾರ್–ಮಾರೂರ್, ಬರ್‌ಮಾರ್–ಮಾರ್ಲ. ಮುದ್–ಮುದ್ಲಜೆ–ಮುದ್ಯ. ಮೂಡ್–ಮೂಡ್ನೂರ್–ಮೂಡತ್ತಾಯ. ರ್–ಕದ್‌ರೆ, ಬಿದ್‌ರೆ, ರೆಂಜಾಲ್–ರೈ. ಸೂಳ್–ಸೂಳೂರ್, ಸೂಳ್ಯ–ಸೂಳಯ (ಸೂಲಯ). ಸೆರ್–ಸೆರ್ಕಜೆ, ಸೆರ್ಕಳ–ಸೇಕ.

ಚವುಟ್ರು, ಬಂಗ್ರು ಎಂಬೀ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ ಹೆಸರುಗಳು ಈ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಬಾರದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿದೆ; ಅವು ತುಳು ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದುವುಗಳೂ ಅಲ್ಲ; ಇಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಕುರಿತುವುಗಳೂ ಅಲ್ಲ. ಅವು ಅಧಿಕಾರ ಸೂಚಕವಾದ ಹೆಸರುಗಳು, ಹೊರಗೆ ಹುಟ್ಟಿ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೆಲಸಿದಂಥವುಗಳು. ಅರಸನ ಕಂದಾಯದ ವಸೂಲಿಗಾಗಿ ಸೀಮೆಯಲ್ಲಿ ಚೌಧ್ರಿ ಎಂಬವನೊಬ್ಬ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಮೊಗಲಾಯಿ ರಾಜ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ಇದ್ದನೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಅಂಥ ಚೌಧ್ರಿ ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿದ್ದನು. ಈ ಚೌಧ್ರಿ (ಚವುಧ್ರಿ) ಎಂಬುದು ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಚವುಟ್ರು ಎಂದು ಮಾರ್ಪಟ್ಟು, ಅದರೊಳಗೆ ಮೊದಲೇ ಇದ್ದ ರಕಾರವು ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಬಹುಮಾನಾರ್ಥಸೂಚಕವಾದ ಬಹುವಚನದ ಅರು 'ಪ್ರತ್ಯಯ'ವೆಂಬ ಭ್ರಮೆಗೆ ಅವಕಾಶಕೊಟ್ಟಿತು. ಕಡೆಗೆ ನಮ್ಮ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ 'ಮಾಸ್ತರ್' ಪದಕ್ಕೆ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ಮಾಟೆ ಎಂಬ ದುರ್ದಶೆ ಬಂದಂತೆ, ಚವುಧರ್ (ಚವುಟರ್) ಹೋಗಿ ಚವುಟ ಎಂದು ಬಡವಾಯಿತು. ಬಂಗರ ಎಂಬ ನುಡಿಯು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿಬೆಳೆದಿದ್ದರೂ ಇರಬಹುದು; ಆದರೆ ಚವುಟರ್ ಎಂಬುದು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಆಮದು ಮಾಡಿದ ಶಬ್ದ.

ಬಂಗರ್ ಎಂಬುದು ತುಳುವಿನಲ್ಲಿಯು ಬಂಗ ಎಂಬುದರ ಬಹುವಚನ. ಈ ಬಂಗ ಶಬ್ದವು ಬೇಲ, ಬೇಲಾಡಿ. ಬೇಕಲ ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಬೀಜವಾದ ಬೇ ಎಂಬುದರಿಂದ ಹುಟ್ಟಿತೋ; ಬಯ್ಲು, ಬಯ್ಲಂಪಾಡಿ, ಇತ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿಯು ಬಯ್ಯಿಂದ ಚಿಗುರಿತೊ ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬಂಗಪಾಡಿ, ಬಂಗ್ರಮಂಜೇಶ್ವರ ಎಂಬೀ ಹೆಸರುಗಳು ಬಂಗನಿಗೆ ಮೊದಲಿನ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಬಂಗರ ಕೂಳೂರಿನಲ್ಲಿಯು ಬಂಗರು ಮಾತ್ರ ಬೆಂಗರೆ (ಬೆಂಗ್ರೆ) ಎಂಬ ನುಡಿಯ ವಿರೂಪ. ಈ ಬೆಂಗರೆ, ಬೆಂಗನಾಡು, ಬೆಂಗಟ್ಲು ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ಮೂಲವು ಬೆನ್ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬೆಚ್ಚನೆ ಎಂಬುದಿರಬೇಕು.

ತುಳುವರಲ್ಲಿಯು ಕಾಪೆ, ಕೊಟ್ಟಾರಿ, ಗುರ್ಕಾರೆ, ಗುತ್ತಿನಾಯೆ, ಎಂಬೀ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮೂಲರೂಪಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕಾಪು, ಕೊಟ್ಟಾರ, ಕುರಿಯ, ಗುತ್ತು, ಎಂಬೀ ಸ್ಥಳಗಳ ಹೆಸರುಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ತುಳುವರಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ಬದುಕಿ ಬಾಳಿ ಮೆರೆದು ಮಾಯಕವಾದ ಹಿರಿಯರು ರಾಜಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟು 'ಕೂ'ಯೆಂದು ಕೂಗಿದರೆ 'ಓ'ಯೆಂದು ಓಡಿಬರುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಹೆಸರೆತ್ತದೆ ಸ್ಥಳನಾಮಾಂಕಿತದಿಂದ ಕರೆಯಬೇಕಾಗುವಷ್ಟು ಕಾರಣಿಕ ಪುರುಷರಾಗಿ ಹೋಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಪಡುಮಲೆಯ ಕೋಟಿ ಚೆನ್ನಯರೂ ಮಾರ್ನಾಡಿನ ಕಲ್ಕುಡ, ಕಲ್ಲುರ್ಟಿಯರೂ ಯಾರೆಂಬುದು ನಮಗೆ ಭೂತದ ಸಂಧಿಯಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮಲೆರಾಯನ (ಮಲ್ಲೆರಾಯನೆಂದಲ್ಲ, ಮಲೆಯುವವನು ಎಂದರ್ಥ) ಆದಿಸ್ಥಳ ಮಲೆ, ಮುಂಡತ್ತಾಯನದು ಮುಂಡ, ಜಾರನ್ತಾಯನದು ಜಾರ, ತೊಡಕಿನಾಯನದು ತೊಡಿಕಾನ; ಇವುಗಳಿಗಿಂತ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೊಡಮಣ್ ಹಳ್ಳಿಯೇ ಕೊಡಮಣ್ತಾಯ ದೈವದ ಆದಿಸ್ಥಾನವಾಗಿದ್ದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಮೃಗಾಧಿಗಳ ಬಾಧೆಯಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳುವ ಹೆಸರುಗಳೂ ಉಂಟು. ಪಿಲಿಯೂರಲ್ಲಿ ಹುಲಿ, ಆನೆಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಆನೆ, ಪಂಜಿಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಕಾಡುಹಂದಿ. ಪುಚ್ಚಿಮೊಗರಲ್ಲಿ ಕಾಡುಬೆಕ್ಕು, ಪೂಚಿಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹುಳುಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ. ಹೀಗೆಂದು ತಿಳಿದು ನರಿಮೊಗರಲ್ಲಿ ನರಿಗಳ ಕಾಟವಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಸರಿಯಾಗದು; ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಾಯಿಗೆ ಕುರುಕ ಎನ್ನುವುದಾದರೆ, ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ ನರಿಗೆ ಕುದುಕ ಎಂದು ಏತಕ್ಕೆ ಹೆಸರೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಅದರ ಹಾವಳಿ ಏನೋ ಕುದುಕಬಿತ್ತಿಲಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕು.

ಎಣೆಲ, ಸುಗ್ಗಿ, ಕೊಳಕೆ—ಈ ಮಾತುಗಳು ಹೇಗೆ ಬಂದುವೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಒಂದು ಕಳದಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತುವಷ್ಟು ಬೀಜವನ್ನು ಒಂದು ಕಳಸೆ (೧೪ ಸೇರು), ಅಜೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಅಜಿಲೆ (೪೨ ಸೇರು) ಎಂದು ಕರೆದರೆ, ಒಂದು ಕೊಳಗ ಎಂದರೆ ಕುಳ (ಕೊಳ) ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಬತ್ತವೇ? ಇತರ ಭಾಷೆಗಳು ಅವಲ್. ಅವಲಕ್ಕಿ ಎನ್ನುವಾಗ ತುಳು ಭಾಷೆಯೂ ಅದನ್ನು ಬಜಿಲ್ ಎಂದು ಕರೆಯುವುದು ಬಜೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಬತ್ತದಿಂದ ಅದನ್ನು ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ?

ನನ್ನ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯ ಹಳ್ಳಿಪಳ್ಳಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದ ಒಂದೆರಡು ವಿಷಯಾಂಶಗಳನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದಾಯಿತು. ಈ ಅಂಶಗಳು ಸತ್ಯವೆಂದೂ ಸಸೂತ್ರವೆಂದೂ ನನ್ನ ಹೇಳಿಕೆಯಲ್ಲ. ನಾನು ಹೋದ ಸರಣಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನನಗಿಂತ ಸಮರ್ಥರಾದ ವಾಚಕರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸೀಮೆಯ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸುತ್ತ ಹೋದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನಿಂದ ತಪ್ಪಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಇಲ್ಲವೆ ನನಗೆ

ಗೊತ್ತಾಗದಿದ್ದ ಅನೇಕ ಅಮೂಲ್ಯಾಂಶಗಳನ್ನು ಅವರು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವರೆಂಬ ಭರವಸೆ ನನಗಿದೆ; ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಈ ನಾಡಿನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದುವರೆಗೆ ಓದದೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಮೂಲೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಅರ್ಥವಿಸ್ತರಣೆಯನ್ನು ಅವರು ಸುಲಭವಾಗಿ ಮಾಡುವರೆಂಬ ನಂಬುಗೆಯೂ ನನಗೆ ಇದೆ; ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಮೇಲೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿರುವ ಶ್ರೀ ಗುರುಭ್ಯೋ ನಮಃ ಎಂಬದನ್ನು ವಾಚಿಸಿ, ಸಂಧಿಸೂಚನೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಈ ಲೇಖದಲ್ಲಿ ನಾನು ಓದಿರುತ್ತೇನೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು.

ಹರಟೆಮಲ್ಲ

(ಸತ್ಯದೀಪಿಕೆ ೧೯೦೫-೬)

ಅಯ್ಯಾ ಸಮಾಚಾರ ಬೋಧಕರೇ, ಪತ್ರ ಸಂಪಾದಕರೇ!

ನನ್ನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಗುಂದಿದೆ; ಏನೂ ಬರೆಯಲಾರೆ. ಹೋದ ವಾರದಲ್ಲಿ ಎರಡು ದಿನ ಉಪವಾಸ ಬಿದ್ದು ಮೈ ಬತ್ತಿಹೋಗಿದೆ. ಇತ್ತಂಡದವರನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಲು ನೋಡುವವರಿಗೆ ಉಪವಾಸವಲ್ಲದೇ ಮತ್ತೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ವಿಶ್ವಾಸವಸು ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಜಯಂತಿಯು ಅಗೋಸ್ತು ೨೨ಕ್ಕೆಂದು ಕೆಲವರು, ಹೀಗೆಯೇ ಹೆಣಗಾಡತೊಡಗಿದರು. ಜಮೀನ್ ತೀರ್ವೆ ಏರಿದಂದಿನಿಂದ ನನಗೆ ನಿತ್ಯ ಉಪವಾಸ. ಎರಡು ಪಕ್ಷದವರೂ ತಾವು ಹಿಡಿದ ಕೋಳಿಗಳಿಗೆ ಮೂರೇ ಕಾಲೆಂದು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಎಸೆದು ಹೋರಾಡಿದರು. ಅಂತೂ ಇಂತೂ ನಾನು ಉಪವಾಸ ಬಿದ್ದೆ; ಬೊಟ್ಟು ಮಾತ್ರ ಹಣೆಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೂ ಜನರಲ್ಲಿ ಜಾತಿಭೇದ ಮಾತ್ರ ವಲ್ಲ ತಿಥಿಭೇದವೂ ಉಂಟೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಭಟ್ಕಳ ಅಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಹೇಳುವಂತೆ

> ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಎಂದು ಹೆಣಗಾಡಬೇಡಿ
> ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಗುಟ್ಟು ನೋಡಿ.

ಅಪ್ಪಯ್ಯನವರು ಜೀವಂತವಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಸೊಲ್ಲನ್ನು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೊ ಏನೋ—

> ಅಚ್ಚುತಾಷ್ಟಮಿ ದಿನ ಎರಡೆನ್ನಬೇಡಿ
> ಅಚ್ಚುಬೆಲ್ಲದ ಲಡ್ಡುಗಳ ರುಚಿಯ ನೋಡಿ.

ಅಷ್ಟಮಿ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹಣ ತುಂಬಾ ಜೂಜಾಡುವುದು, ಶಿವರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕೈತುಂಬಾ ಕಲ್ಲೆಸೆಯುವುದು—ಇವೇ ಪುಣ್ಯ ಕಾರ್ಯಗಳಂತೆ. ಇಂಥಾ ಅಜ್ಞ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಭಾರತ ಭೂಮಿಗೆ ಈ ದುರ್ದಶೆ. ಹುಟ್ಟುಮನೆ ಶಿವರಾತ್ರಿ; ಕೊಟ್ಟ ಮನೆ ಗೋಕುಲಾಷ್ಟಮಿ. ಈ ವರ್ಷದ ಅಷ್ಟಮಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಶೇಷವಿದೆ. ವೈಸರಾಯಿ ಕರ್ಜನ ಪ್ರಭುಗಳೂ, ದಳವಾಯಿ ಕಿಚ್ಚನರ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಜೂಜಾಡಿದರು. ಇಬ್ಬರೂ ಸೇನಾಸಂಬಂಧವಾದ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಒಡ್ಡಿದರು. ಹಿಂದುಸ್ತಾನದ ದೊರೆಗಳು ಕರ್ಜನರ ಪಕ್ಷ ಹಿಡಿದವರು. ವಿಲಾಯತಿಯವರು ಕಿಚ್ಚನರ ಪ್ರಭುಗಳ ಕಡೆಗೆ ಇದ್ದರು. ಕಾಯಿ ಜೂಜಿನ ಕಟ್‌ಕಟ್ ಶಬ್ದವು ಹಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಸಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಕರ್ಜನರ ಕಾಯಿಯು ಒಡೆದು ಹಿಂದುಸ್ತಾನದಿಂದ ತೆರಳುವ ಹಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹೋಗುವಾಗ 'ನನ್ನ ಸ್ಮರಣೆ ಇರಲಿ' ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಇವರಾದರೋ

> ಐದುವರ್ಷಗಳವಧಿ ಮೀರಿ ಆಳಿದರು;
> ಬೈದು ಪ್ರಜೆಗಳ ಸುಳ್ಳರೆಂದು ಹೇಳಿದರು;

ಮೈದಡವಿ ಹುದ್ದೆ ಬಿಳಿ ಜನರೆ ತಾಳಿದರು;
ಕೈದು ಬಿಜ್ಜೆಯ ಕಾಯಿದೆ ಬಿಗಿದು ತೂಳಿದರು; ॥

ಇದು ದೇಶೀಯ ಪಾಟ, ಮಲ್ಲನ ಕೊಂಡಾಟ ಬೇರೆ!

ಭರತ ವರ್ಷದ ಕಟ್ಟಳೆಯ ತಪ್ಪು ತಿದ್ದಿ,
ಮೆರೆವ ನೀತಿಯ ಸಂಪದಾಹಾರ ವೃದ್ಧಿ.
ದೊರೆವಂತೆ, ನೀ ಕಾಯಿದೆ ಗೈದೆ ಸಮೃದ್ಧಿ
ಪರಿಮಳಿಸುವುದು ನಿನ್ನ ಹೆಸರಿನಾ ಸುದ್ದಿ ॥

ಇವರ ಸಾಹಸವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇವರ ವಿಕ್ರಮವನ್ನು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಜನ ಹೀಗೆ ಓದುವರು:—

ಗುರು ಬೌದ್ಧ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳ ಗುದ್ದಿ ಗುದ್ದಿ
ಭರದಿ ಸಾಕೇತ ದೇಶವನು ಗೆದ್ದಿ ಗೆದ್ದಿ,
ಕರವಿತ್ತ ಮಿರಗುಸಿರಿದೆ ಬುದ್ಧಿ ಬುದ್ಧಿ.
ಹರಿಹಂಚಿ ಹೋಯ್ತು ಬಂಗಾಳ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ॥

ಸಂಸ್ಕೃತ ಸರಿಯಾಗಿ ಬರೆಯಲಾರೆ. ನಾನು ಗೀರ್ವಾಣ ಭಾಷೆ ಬರೆಯಹೋದರೆ, ಕೋಳಿಯು ಕಾಲಿನಿಂದ ತಿಪ್ಪೆ ಕೆದರಿದ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲೇ ಬರೆಯುತ್ತೇನೆ.

ಕರ್ಜನೊ ನಿಷ್ಕ್ರಾಂತೊ ಮಿಂತೋ ಪ್ರವಿಶ್ಯತಿ.

ಇದು ನಿಜವಾದ ವರ್ತಮಾನ. ಹಳೆಯ ತಂತಿ ವರ್ತಮಾನವಲ್ಲ: ರಂಗಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಯಾರು ಬಂದರೇನು? ದ್ರೋಣ ಬಂದರೇನು? ಭೀಷ್ಮ ಬಂದರೇನು? ನಾವು ದೀವಟಿ ಹಿಡಿಯೋದು ತಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಹೊಸ ವೈಸರಾಯರಿಗೆ ಕರ್ಜನರಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಾಗಿಲ್ಲ. ಮಿಂತೋ ಪ್ರಭುಗಳ ಪ್ರಾಯ ಬರಿಯ ಮೂವತ್ತುವರೆ ಮತ್ತು ಮೂವತ್ತುವರೆ ವರ್ಷ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈಗಿನ ವೈಸರಾಯರಾಗಿ ಬಂದರು. ಹೊಸ ಏರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಆ ಪದವಿಯು ಈ ೬೧ ವರ್ಷದ ಮುದುಕರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು. ಕಿಚ್ನನರು ಇರುವಷ್ಟು ಕಾಲ ವೈಸರಾಯರನ್ನು ನಾವು ಪೂಜೆಮಾಡುವ ಮಂತ್ರ ಯಾವುದೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೇ?

ಮಂತ್ರತಂತ್ರ ನನ್ನ ಕೈಲಿ ಇಲ್ಲ। ಸತ್ಯ ಸುಕೃತ ನಿನ್ನ ಕೈಲಿ ಇಲ್ಲ॥
ಕಳ್ಳಮಾಣಿ ಎಂದು ನೀನು ಹೇಳಬೇಡ। ಕಲ್ಲು ದೇವರೆಂದು ನಾ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ॥

ನಾನು ಇದನ್ನು ಆಡಬಾರದು. ಯಾರೂ ಬರಲಿ, ನನಗೇನು? ಯಾವರಾಯ ಬಂದರೂ, ರಾಗಿ ಬೀಸೋದು ತಪ್ಪೀತೇ? ಕರ್ಜನ್ ದೊರೆಯು ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ಅಸತ್ಯವಾದಿಗಳೆಂದು ಜರೆದದ್ದರಿಂದ, ಅವರನ್ನು ತಳ್ಳಿ, ದೂಡಿ, ದೊಬ್ಬಿಬಿಟ್ಟರೆಂದು ಹೊಸತಂತಿ ನನಗೆ ಬಂದಿದೆ. ನಮ್ಮ ಊರಿನ ಹಳೆಯ ತಂತಿ ಆಫೀಸನ್ನು ಈಗ ಇದ್ದಲ್ಲಿಂದ ತೆಗೆದು ಕೊನವೆಂಟ್ ಶಾಲೆಯ ಬಳಿಯ ಕಟ್ಟಡದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಸಪ್ತಂಬರ ಒಂದರಿಂದ ಇಡುವರಂತೆ. ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕೆಲವು ಹೊಸ ಕಂಬಗಳನ್ನು ನೆಟ್ಟು ಮೂಗಿಗೆ ತಂತಿ ಬಿಗಿಯುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

* * * *

ನಮ್ಮ ರಾ. ಕರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾವ್, ಬಿ.ಎ. ಇವರು "ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಸೂಕ್ತಿ" ಎಂಬ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಡಿಪಿಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸುತ್ತಾರಂತೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮಾಸಪತ್ರಗಳಿಗೆ ಹುಟ್ಟುವಾಗಲೇ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕೂರ್ಮವುಂಟು. ತೆಳುಕಾಲಿನ ಡುಬ್ಬ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಕೂಸನ್ನು ಯಾರೂ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳೋದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸುಬ್ಬ ರಾಯರ ಮಾಸಿಕಪತ್ರವು ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬಿ ಅಲ್ಲಾಬಿವೇಷದ ಹಾಗಾಗದಂತೆಯೂ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಮುಪ್ಪಾಗ ದಂತೆಯೂ ಆಶೀರ್ವಾದ.

* * *

ಅಯ್ಯಾ, ಅಲ್ಲಾಬಿವೇಷಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ನಾನಾ ತಮಾಷೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು; ಈಗ ಎಲ್ಲಾ ನಿಂತುಹೋಯಿತು. ಹಾ! ಹಾ! ಹಾ! ಅಲ್ಲಾಬಿಯ ಆಗಬೋಟೆಂದು ಮುಂಚೆ ಕೆಲವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನೆಲ ಹಡಗನ್ನು ಈಗಿನ ಮುನಿಸಿಪಾಲ್ ರಸ್ತೆಗಳಲ್ಲಿನಡೆಯಿಸಿದರೆ, ಎಷ್ಟು ಚಂದವಾಗುತ್ತಿತ್ತು! ಮುನಿಸಿಪಾಲ್ ಖಜಾನೆಯಲ್ಲಿ ತೂತು ಬಿದ್ದುದರಿಂದ ರಸ್ತೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಹರಿಯುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೇ? ನಮ್ಮ ಮುನಿಸಿಪಾಲಿಟಿಯವರು ಸರಕಾರ ದಿಂದ ಸಾಲಕೇಳಿದರಂತೆ. ಕೊಟ್ಟರೋ ಬಿಟ್ಟರೋ—ನನಗೇನು ಗೊತ್ತು? ನನಗೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುತೆರೆಯದೆ ಬಾಯಿಮುಚ್ಚಿ ಕೂತುಕೊಳ್ಳಲು ಸ್ಥಾನ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ, ಆ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಂದ ಕೇಳಿ ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಮ್ಮ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಸಭೆಯವರು, ರಾ. ಕೃಷ್ಣನಾಯರನ್ನು ಮದ್ರಾಸ್ ನ್ಯಾಯವಿಧಾಯಕ ಸಂಘದ ಮೆಂಬರನ್ನಾಗಿ ಚುನಾಯಿಸಿದ್ದಾರಂತೆ. ಇವರು ಬುದ್ಧಿವಂತರು; ಸಮರ್ಥರು. ಇವರು ಮೂರುವರ್ಷ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿ ಕಂಠಶೋಷಣೆ ಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ಸೆಟ್ಲಮೆಂಟನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟರು. ಇವರ ಪ್ರಯತ್ನ ದಿಂದ ಇಡೀ ಸೆಟ್ಲಮೆಂಟ್ ಆಫೀಸಿಗೆ ಮಂಗಳೂರಿಂದ ಇದೇ ೨೦ಕ್ಕೆ ಕರ್ನೂಲಿಗೆ ವರ್ಗವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಇವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸಾನತಪ್ಪಿತು; ಮುಂದೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಆಗುತ್ತದೋ ನೋಡೋಣ.

— ೨ —

ಸ್ವಾಮಿ, ಸತ್ಯದೀಪಿಕಾಗ್ನಿಹೋತ್ರಿಗಳೇ!

ಉದ್ಯೋಗವಿಲ್ಲದಕ್ಕೆ ಏನೋ ಏನೋ ಹರಟಿದೆನು. ಒಂದು ಕೊಟ್ಟು ಎರಡು ಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ಯೋಗವು ಒಳ್ಳೇದೇ ಸರಿ. ಆದರೆ ದುಡ್ಡಿನ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಇದು ಲೇಸಲ್ಲದೆ ಗುದ್ದಿನ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಇದು ಸೊಗಸಾಗಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಉದ್ಯೋಗವು ಈಗ ಗುದ್ದುವ ವೃತ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಬೈಮಾತು ಕೊಟ್ಟರೆ ಮೂರು ಬೈಮಾತು ಯಾಕೆ ಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ಸ್ವಾಮಿ! ಊರಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಿವಿಗೆ ತಂದರೆ, ಊರವರ ಶಾಪ ನನ್ನ ಒಣ ತಲೆಮೇಲೆ. 'ಉದ್ಯೋಗಂ ಪುರುಷ ಲಕ್ಷಣಂ'. ಎಡಿಟರರೇ, ನನಗೆ ಒಂದು ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟು ದಯಪಾಲಿ ಸುವಿರಾ? ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಪೋಲಿಸ್ ಏರ್ಪಾಡಿನ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ೩೭ ಮಂದಿ ಹೊಸ ಇನ್‌ಸ್ಪೆಕ್ಟರರಾಗಿ ನೇಮಕವಾಗಲು ಧೊರೆಯ ಮುಂದೆ ಹೋದರಂತೆ. ಹೋದವರಲ್ಲಿ ೧೩ ಮಂದಿ ಚುನಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟರು. ಉಳಿದ ಉಮೇದ್ವಾರರು ದ್ವಾರಕಾದು ಮನೆಯ ದಾರಿ ಹಿಡಿದರು. ಇಲ್ಲಿಯ ಪೋಲಿಸ್ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ

ಹರಟೆಮಲ್ಲನು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆಂದು ಒಂದು ಮಾತಿನ ಸರ್ಟಿಫಿಕೇಟು ನನಗೆ ತಮ್ಮಿಂದ ಸಿಕ್ಕಿತೋ, ನನಗೆ ಹುದ್ದೆ ದೊರೆಯುವುದು ಸಿದ್ಧ. ಚುನಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರನ್ನು ಕೂಡಲೇ ವೆಲ್ಲೂರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುವರಂತೆ. ಇದು ನಿಜವೇ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಅವರು ಮಾಡಿದ ತಪ್ಪೇನು? ನಾನು ಶಾಲೆಯ ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಾಗಲು ಇದ್ದೆ. ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಸಲ್ಲಾಪ ಓದಿನೋಡಿ ನನಗೆ ಪ್ರಲಾಪ ಹಿಡಿದಿದೆ. ಮಾಸ್ತರ್ ಮತ್ತು ಕನ್ಸ್ಟೇಬಲ್ ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡನೆಯದರಲ್ಲೇ ಅಕ್ಷರ ಗೌರವವು ಅಧಿಕವಾಗಿದೆ. ಮಾಸ್ತರನೂ ಪಾಸ್ ಮಾಡಬೇಕು. ಕನ್‌ಸ್ಟೇಬಲನು ತಪಾಸು ಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಪೋಲಿಸಿನವನಿಗೆ ಕೈತುಂಬಾ ಗಂಟಾದರೂ ಉಂಟು; ಉಪಾಧ್ಯಾಯನಿಗೆ ಬೆರಳು ಗಂಟುಗಳಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನೂ ಇಲ್ಲ.

ನಮ್ಮ ಊರಲ್ಲಿ ಕಳವು ಇನ್ನೂ ಜಾಸ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಪೋಲಿಸ್ ಫೌಜನ್ನು ಯಾಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಾರೊ, ಹೇಳಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವೇಳೆ ಫೌಜನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರೆ ಫಲಿತಾಂಶ ಏನಾಗುವುದೊ, ನೋಡಬೇಕು. ಪ್ಲೇಗು ಸೋಂಕನ್ನಾದರೂ ತಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಪೋಲಿಸಿನವರು ಅವಶ್ಯ. ಪ್ಲೇಗು ಕಾಲೂರಿನಿಂತಿದೆ. ಎರಡು ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಾಲೆ ಆಟ ಆಡುತ್ತದೆ.

ರಾಗ—ಮುಖಾರಿ; ಝಂಪೆ

ಏನು ಬೇಡಲಿ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು? ।
ನೀನಿತ್ತ ಸೌಭಾಗ್ಯ ನಿಖಿಲವಾಯ್ತೆನಗೆ ॥
ಅಕ್ಕಿಯನು ಕೊಡು ಎಂದು ಅಕ್ಕರೆಯೊಳ್ ಬೇಡುವೆನೆ? ।
ಅಕ್ಕಿಯಾ ಮುಡಿಗಿಂದು ರೊಕ್ಕ ರೂಪಾಯಿ ನಾಲ್ಕು ॥
ಸಕ್ಕರೆಯ ಕೊಡು ಎಂದು ಸೌಖ್ಯದಲಿ ಬೇಡುವೆನೆ? ।
ಸಕ್ಕರೆಯ ಸೇರಿಗಂ ಚಿಕ್ಕಾಸು ಕಮ್ಮಿಲ್ಲ ॥
ಬಟ್ಟೆಯನು ಕೊಡು ಎಂದು ಬಟ್ಟೆಯೊಳು ಬೇಡುವೆನೆ? ।
ಬಟ್ಟೆ ದೇಶಿಯ ಗಲಭೆ ಮುಟ್ಟೆ ಪ್ರಿಯವಾದುದೈ
ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಕೊಡು ಎಂದು ಕಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬೇಡುವೆನೆ? ।
ಕಟ್ಟಿಗೆಯನೇರೆಭವ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದಯ್ಯ ॥

ಇದು ನನ್ನ ಹಾಡೇ? ಜನಗಳ ಹಾಡು! ಖಂಡಿತವಾದಿ ಲೋಕವಿರೋಧಿ—ಇದು ರಾ. ರಾ. ಕರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಮಾತು. ರಾ. ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಎರಡು ತಿಂಗಳು ತುಂಬಿತು. ಪತ್ರಿಕೆಯು ಸೊಗಸಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಎರಡು ಸಂಗತಿಗಳು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾಗಿವೆ. ಯಾವದೆಂದು ಗೊತ್ತುಂಟೇ? ದೈವಾನುಕೂಲತೆ, ದ್ರವ್ಯಾನುಕೂಲತೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಅದನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ನಡೆಸುವರೆಂದು ಮಲ್ಲನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ರಾ. ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಜನಗಳ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಮೊದಲೆ ಬೈಗಳನ್ನು ಕಲಿತಿರುವುದು— "ಮಂದಮತಿಗಳಾದ ಅತ್ಯಲ್ಪರು ಒಂದನೆ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನೆ ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿರುವರು. ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ; ಇವರ ಗಂಧಗಾಳಿಯೆ ನಮಗೆ ಬೇಡ". ಇವು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿದ್ದರೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಸೂಕ್ತಿಯಾಗಲಾರವು. ಹಾಗೆಯೇ ಎಂಟು ಮಠಗಳಿಗೂ ತುಂಟ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೂ ಗಂಟುಬಿದ್ದ ನಂಬ್ರದ ತೀರ್ಪನ್ನು ಕುರಿತು ಇವರು ವಿವೇಚಿಸಿ

ಜೋಡಿಸಿದ ನಾಡವರ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ನುಡಿಯು ಹರಟೆಮಲ್ಲನ ತುಂಡುಮಾತಿನಂತೆ ತುಸಾ ಬಂದು. ಎಡಿಟರರೇ! ಹೊತ್ತು ಮೀರಿತು: ಕೊಟ್ಟ ಮಾತನ್ನು ಮರೆತನೆಂದು ಕೋಪಿಸಬೇಡಿರಿ. ಆಗಾಗ ಬರೆಯುವೆನು.

—೩—

ರಾಜಪೂರಿತ ರಾಜಮಾನ್ಯ ರಾಜೇಶ್ರೀ ಸತ್ಯದೀಪಿಕಾ ಪ್ರಕಾಶಕರಿಗೇ—

ಸದಾ ಚರಣಸೇವಕ ಹರಟೆಮಲ್ಲನ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ. ವಿಶ್ವಾವಸು ಸಂವತ್ಸರದ ಕಾರ್ತಿಕ ಶುದ್ಧ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ವರೆಗೆ (ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ಲೇಗು ತುಸು ಕಡಿಮೆಯಾದ್ದರಿಂದ) ನಾವು ಕ್ಷೇಮ. ತಮ್ಮ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕೆ ಪತ್ರ ಬರೆಯಬೇಕಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಉಭಯ ಕ್ಷೇಮ, ಪರಿ ತರುವಾಯ ನಮಗೆ ಹಿಡಿದ ನಿದ್ರಾರೋಗಕ್ಕೆ ತಾವು ಬರಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿದ ಗುಳಿಗೆಯು ಬಂದು ತಲುಪಿತು. ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಸಲು ಸುದ್ದಿ ಸಮಾಚಾರ ದೊರೆಯದೆ ತಮಗೂ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಜಾಡ್ಯವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಕೇಳಿ ವ್ಯಸನಪಡುತ್ತೇನೆ. ನಮ್ಮಂಥಾ ಪಂಡಿತರ ಮಾತ್ರೆಯಿಂದ ತಮಗೂ ತಮ್ಮ ವಾಚಕರಿಗೂ ಗುಣಾಂಶವಾದಿತೋ ಎಂದು ಸಂಶಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇತಿ ತಮ್ಮ ಕ್ಷೇಮಾಭಿಲಾಷಿ
ಹ ರ ಟೆ ಮ ಲ್ಲ.

* * * *

ಪುನಶ್ಚ ಒಂದು ಮಾತುಂಟು. ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಬಿದ್ದ ಬಾತಮೊದಾರ್ ಮಹನೀಯರು ತಲೆ, ಬಾಲ ನೋಡದೆ ನನ್ನ ಹೆಸರನ್ನು ಬೋಳುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾರಾಜೇಶ್ರೀ ಮೆಹರ್ಬಾನ್ ಮೊದಲಾದ ಬಿರು ದಾವಳಿಯನ್ನು ಜೋಡಿಸದೆ ನಮ್ಮ ಮುನಿಸಿಪಾಲಿಟಿಯು ಅರ್ಜಿದಾರರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಗಜೇಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಮಾಡುವಂತೆ ಬರೆದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಮುನಿಸಿಪಾಲಿಟಿಯವರಾದರೂ ತಾರತಮ್ಯ ನೋಡಿದ್ದಾರೆ. ಅರ್ಜಿ ದಾರರ ತಲೆಗೆ ಮುಂಡಾಸುಇದ್ದರೆ, ಮುನಿಸಿಪಾಲಿಟಿಯವರು ಆ ಅರ್ಜಿದಾರರಿಗೆ ಮಿಸ್ಟರ್. ಮ.ರಾ.ರಾ. ಮೊದಲಾದ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಕೆತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮುಂಡಾಸು ಇಲ್ಲದೆ ಟೊಪ್ಪಿ ಇಡುವಂಥವರ ಹೆಸರುಗಳಿಗೆ—ಚಿನ್ನ ತೊಡಿಸದೆಯೆ ಅವನ್ನು ಬತ್ತಲೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಹೌದೋ ಅಲ್ಲವೋ ಎಂದು ಜಿಲ್ಲಾ ಗಜೇಟನ್ನು ಓದಿ ನೋಡಬಹುದು. ನನ್ನನ್ನು ಬರೆ ಹರಟೆಮಲ್ಲನೆಂದು ಬೋಳಾಗಿ ಬರೆದ, ನಿಮ್ಮ ಬಾತಮೀದಾರರು 'ಪೀ.ಎಸ'ರು ಎಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ನಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ಚಿತ್ತಯಿಸಿದ ಯುವರಾಜರ ಕಿವಿಗೆ ಹಾಕಬೇಕೆಂದು ಒಂದೆರಡು ದಿವಸ ನೆನಸಿದೆನು. ಆಗ ನಿದ್ದೆಯೇ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಯುವರಾಜರು ಈ ದೇಶದವರ ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಬಂದಿರುವರಲ್ಲದೆ ಪ್ರಜೆಗಳ ಚೀತ್ಕಾರ ವನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕಲ್ಲವೆಂದು ಈ ಕಡೆಗೆ ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ. ಮುಂಬಯಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿ, ತಲೆ ಒಣಗಿದ ಪ್ರಣ್ಯಾತ್ಮನೊಬ್ಬನು ಯುವರಾಜರೊಡನೆ ಮೊರೆ ಇಡುವುದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯ ಕಾಣದೆ, ತನ್ನನಂಬ್ರದ

ಕಾಗದಗಳ ಕಟ್ಟನ್ನು ಅವರ ಗಾಡಿಯೊಳಗೆ ಎಸೆದುಬಿಟ್ಟು, ಬಂಡಿಯ ಮುಂದೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಮಾಡಿದನಂತೆ. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದೇ ತಕ್ಷೀರೆಂಬುದಾಗಿ, ಇವನು ಸದ್ಯ ನಮ್ಮ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯವರ ಆತಿಥ್ಯವನ್ನು ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಹೀಗಿರಲು ನಮ್ಮಂಥವರು ಅರಸರೊಡನೆ ಹಾಲಹವಾಲೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ? ಅರಮನೆಯು ತನಕ ದೂರು—ಎಂಬ ಗಾದೆ ಇದೆ. ಅರಸರು ಏನೂ ಮಾಡಬಲ್ಲರೆಂಬುದು ಹಿಂದುಗಳ ಭಾವನೆ. ಆದರೆ ಇಂದಿನ ರಾಜರುಗಳು ಬಣ್ಣದ ಬೀಸಣಿಗೆ ಎಂಬುದು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹತ್ತುವುದಿಲ್ಲ.

ಪಾಲಿಸೈಯ ಯುವರಾಜ। ಲಾಲಿಸೈಯ್ಯ ದೇವತೇಜ॥
ಆಲಿಸೈಯ್ಯ ಕಲ್ಪಭೂಜ। ಕೇಳು ನಮ್ಮ ಸ್ತೋತ್ರದೋಜ॥

ಇದು ಅರಸರನ್ನು ಕುರಿತು ನಾವು ಹಾಡುವ ಹಾಡು. ಪರಂತು ಹೊಸರಾಜರು ವಜ್ರಾಯುಧವಿಲ್ಲದ ಇಂದ್ರರಲ್ಲವೇ? ಸ್ವರ್ಗದ ರಾಜರೇ ಹೌದು; ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯ ತಲೆಯಲ್ಲಿ. ತಂತ್ರಶಕ್ತಿ ದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಕೈಯಲ್ಲಿ. ನಮ್ಮ ಯುವರಾಜರು ಯಾಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆಂದು ಗೊತ್ತುಂಟೇ? ನಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಯ ಗಡಿಕಲ್ಲು ಸರಿಯುಂಟೋ, ಬತ್ತ ಬೆಳೆ ಚೆನ್ನಾಗಿದೆಯೇ, ಒಕ್ಕಲು ಸಕ್ಕಲು ನೆಟ್ಟಗಿದ್ದಾರೊ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನೇಗಿಲನ್ನು ಕೋಣಗಳು ಸರಿಯಾಗಿ ಹೊರುತ್ತವೋ, ನೋಡಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದು ನಮ್ಮ ಎಡ್ವರ್ಡ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯವರು ಚೊಚ್ಚಲು ಮಗನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಾವು ನಜರು ಕಾಣಿಕೆ ಕೊಡುವ ದಿನ ಹೋಯಿತು; ನಾವು ಬರೇ ಹೆಸರುವಾಣಿ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇವೆ. ನಮ್ಮ ಧನಿಯ ಮಗನು ಇದರಿಂದ ತೃಪ್ತರಾಗಲಿ ಎಂದು ನನ್ನ ಆಸೆ. ಆದರೂ ಹರಟೆಮಲ್ಲನ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಇರಲಿ!

ನಿನ್ನೊಕ್ಕಲಿಗನಾಗಿ ಬಾಳ್ವೆ ಚಿರಕಾಲಂ।
ಎನ್ನ ಬದುಕಿಸು, ಪಿಡಿವೆ ನಾನಿನ್ನ ಕಾಲಂ।
ಮನ್ನಿಸುತ ಬೆಳೆಯೊಳಗೆ ಕೊಡು, ಎನ್ನ ಪಾಲಂ।
ಮುನ್ನ ಧನಿ ನಿನ್ನಾಗಿಸಲಿ ಲೋಕಪಾಲಂ॥

ಅರಸರು ಬರುವರೆಂದೇ ಬಂಗಾಳದಲ್ಲಿ ಗಲಾಟೆ ಆಗಿದೆ ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರೆಲ್ಲಾ ಸ್ವದೇಶಿ ಬಾವಟೆಯನ್ನು ಏರಿಸಿ, ವಂದೇಮಾತರಂ ಎಂದು ಘೋಷಿಸುತ್ತಾರಂತೆ. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಚಿಂತೆ ಹತ್ತಿದೆ. ನಾನು ಈಗ ಹುಡುಗನಾಗಬಾರದಿತ್ತೆ? ಬಂಗಾಳದವರು, ಸ್ವದೇಶಿಯರು ಪರ್ದೇಶಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಒಪ್ಪುತ್ತಾರೆ. ಇಸ್ಲಾಂ ಸಂದೇಶಿಯರು, ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಉಪದೇಶಿಯರು ಸ್ವದೇಶೀಯರೊ ಅಲ್ಲವೋ? ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಗಳು ಸ್ವದೇಶಿ ಏರ್ಪಾಡನ್ನು ಬಂಗಾಲದವರಿಗಿಂತಲೂ ಮೊದಲೇ ಕೈಕೊಂಡು ಪೂರಯಿಸಿದರು. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರೂ ಕ್ರೈಸ್ತರೂ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದಡದ ಮೇಲಿನ ಮರಗಳಂತೆ ತಟಸ್ಥರಾದರು. ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಹಿಂದುಗಳು ವಿಲಾಯಿತಿಯಿಂದ ಬಂದವರನ್ನು ಜಾತಿಯೊಳಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದು ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಹಾಕಿ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳಾದುವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವದೇಶಿ ಏರ್ಪಾಡಿನ ಗುಲ್ಲು ಗಲಭೆ ಈಗ ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಲ್ಲಾ ಬೊಬ್ಬಿಟ್ಟು, ಮುಂದೆ ಬರಿ ಗುಲ್ಲು ನಿದ್ದೆಗೇಡು ಎಂದಾದರೆ ಎಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು. ಹಿಂದುವಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್‌ಕುದುರೆಗೆ ಕೊಂಬು ಕೊಡುವುದೂ ಸರಿಯೆಂದು ಕೆಲವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಮುಂದೆ ಸರಕಾರದವರು ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದಾರು. ಅವರ ಹಾಡೇ ಬೇರೆಯಾಗಿದೆ.

ರಾಗ—ನಾದನಾಮಕ್ರಿಯೆ—ಆದಿತಾಳ

ಅರಸನ ಗುಲಾಮನಾಗುವ ತನಕಾ। ದೊರೆಯದಣ್ಣ ಶಕುತಿ॥
ಪರಿ ಪರಿ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರವನೋದಿ। ಬರಿದೆ ರಾಜ ಭಕುತಿ॥

ಸರಕಾರದವರು ಸಾಲೆಯ ಕೊರಳನ್ನು ಹಿಸುಕಿಬಿಟ್ಟರೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಏನು ಗತಿ? ಲೇಖನಿ ಬಿಟ್ಟು ದರ್ಭೆ ಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಪುಸ್ತಕ ಬಿಟ್ಟು ನೇಗಿಲು ಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆಗತಾನೇ ನಾವು ಆರ್ಯರ ಸಂತತಿಯವರು ಎಂಬದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಈಗ ಕೃಷಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಿದೆ. ಜಿಲ್ಲೆ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಸಂಘಗಳು ಎದ್ದಿವೆ. ನಮ್ಮ ಊರಿನ ಸಂಘದ ಮನೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅಪಶಕುನವಿದೆ "ವ್ಯವಸಾಯ ಸಂಘಾಲಯ". ಇಂಗ್ಲೀಷು ಬಿಟ್ಟು ಗದ್ದೆ ಹೂಡಲು ಕಲಿತರೆ, ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಮುಂದೆ ಹಾಡುವ ಗೀತವು ಕೆಳಗಿದೆ.

ರಾಗ—ಕಲ್ಯಾಣಿ—ಅಪ್ಪತಾಳ

ಏನನುಸುರುವೆನು—ಆಂಗ್ಲೇಯರಿಗೆ ಅ—
ಧೀನವಾದುದನು॥
ನಾನು ತಾನೆಂದೆಂಬ ಮನದಭಿ। ಮಾನವೆಲ್ಲವು ಕಳೆದು ಹೃದಯದ
ಜ್ಞಾನವಿತ್ತ ಮಹಾನುಭಾವನ। ಭೂನಿವಾಸ ಕರುಣದೊಲನನು ॥ ಪಲ್ಲವಿ ॥

ವ್ಯಾಕುಲಂಗಳನು—ಗೆಲಿದು ಸುವಿ—
ವೇಕದಿಂದನು॥
ಲೋಕವೆರಡರ ಸುಖವನೊಲ್ಲದೆ। ಕಾಕು ಮನುಜರ ಗೊಡವೆ ಇಲ್ಲದೆ
ಮೂಕ ಸಕ್ಕರೆ ತಿಂದ ವೋಲ್ ಏ। ಕಾಕಿಯಾಗಿ ಚರಿಪ ಸುಖವನು॥

ಸ್ವಾಮಿ, ನಮ್ಮ ಪತ್ರದ ವೋರೆ ಸಣ್ಣದು; ಬಾಲ ದೊಡ್ಡದು. ಕ್ಷಮೆ ಇರಲಿ.

— ೪ —

ಸ್ವಾಮೀ, ಸತ್ಯವಾದಿಗಳೇ!

ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ತಲೆ ಬಾಲವಿಲ್ಲ. ಮಾತಿಗೆ ತಲೆ ಇದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ನೀವು ತಿಂದು ಬಾಲ ಮಾತ್ರ ಹಾಕುತ್ತೀರಿ. ಹಿಂದಿನ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಾತಿನ ತಲೆ ಬೋಳಿಸಿ ಮುಂಡವನ್ನು ತೋರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀರಿ. ಈ ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ನನಗೆ ಇದ್ದ ಮರ್ಯಾದೆ ಕೂಡಾ ಬಿದ್ದುಹೋಗಿದೆ. ಹೀಗಾಗುವುದರಿಂದಲೇ ರಾ.ಪಿ. ಎಸರು ನನಗೆ ಪಿತ್ತೋದ್ರೇಕವೆಂದು ಹೇಳಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಈ ಪಿತ್ತೋದ್ರೇಕಕ್ಕೆ ಮದ್ದು ಯಾವದೆಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದೆನು. ಕಸಬರಿಗೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ದಾಕ್ತರರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಆಲಸ್ಯರೋಗಕ್ಕೆ ಚೆಂಡಾಟವೇ ಮದ್ದೆಂದು. ಹಿಂದೆ ಯಾರೋ ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಮಾಡಿದರೂ ನನ್ನ ಪಿತ್ತೋದ್ರೇಕಕ್ಕೆ ಗೃಹಚಾಮರ ಧಾರಣವೇ ಔಷಧವೆಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಸತ್ಯವಾಗಬಹುದೇ? ಕಸಬರಿಗೆಯ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಸರವಾಗಿದೆ. ಅಯ್ಯೊ! ಕಸಬರಿಗೆಯೆ! ನಿನ್ನ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಏನು ವರ್ಣಿಸಲಿ. ಹೇಸಮ್ಮಾರ್ಜನಿ! ಪೂರ್ವ

ದಲ್ಲಿ ನೀನು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದ ಶಿರಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಕೂತುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಈಗ ನನ್ನ ಸ್ವಜಾತಿ ಬಾಂಧವರಂತೆ ಮೂಲೆಯ ಪಾಲಾದೆಯಲ್ಲ.! ನಿನ್ನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಇದ್ದ ರಸ, ನಿನ್ನ ಆಧಾರಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ಗೆಲ್ಲು, ನಿನ್ನ ಅಲಂಕಾರಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ಎಲೆ—ಇವೆಲ್ಲಾ ನಿನ್ನಿಂದ ದೂರಪಾದವಲ್ಲಾ! ಅಯ್ಯೋ, ನಿನ್ನ ಹಣೆಬರಹವೇ; ಹಾಳು ಮೂಳಿಯ ಕೈಗೆ ಬಿದ್ದು ಇದ್ದವರ ಎಂಜಲು ಗುಡಿಸುವ ಗತಿಯಾಯಿತೇ? ಬೇರೆಯವರ ಮುಸುರೆಯನ್ನು ಗುಡಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಮೋರೆ ಮುಸುರೆಯಾಗುವದಲ್ಲೇ? ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿ ಹೊತ್ತಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನೀನಾದೆ. ಸಾಕಷ್ಟು ಉದ್ದವಿದ್ದರೆ ಕಸ ಗುಡಿಸುವೆ. ಸವೆದು ಹೋದರೆ ಕಸಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಶಕ್ತಿ ಸಹ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಕಡ್ಡಿಗಳೇ! ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇರಿ. ಬಿಡಿಯಾಗ ಬೇಡಿರಿ. ಕಟ್ಟುಬಿಚ್ಚಿದರೆ ಯಾರಿಗೆ ಯಾರಿಲ್ಲ: ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲೆ ನಿಲ್ಲಿರಿ! ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಯಾರಾದರೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಹಗೆಯ ಮೇಲೆ ಆಯುಧವನ್ನಾಗಿ ಹಿಡಿಯಬಹುದು. ಕಟ್ಟು ಕಡಿದರೆ, ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿರಿ—ಎಂಬ ಮಾತಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನೂ ಉಳಿಯದು. ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನೀನು, ಈಗ ಮರದ ಹಾಗೆ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ತಲೆಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೀಯೆ? ಮನೆ ಚೌರಿಯೇ, ನೀನು ಯಾವ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದೆ? ಕುಜಾತಿವೃಂದ ದಲ್ಲಿಯೇ? ನಿನ್ನಂತೆಯೇ ನಮ್ಮ ಜಾತಿ ಸುಧಾರಕರು.

ಕಸಬರಿಗೆಯಂತೆ ತಲೆಕೆಳಗೆ ಮಾಡಿ ನಿಂದು।
ಹುಸಿ ಹಸಿವುಗಳ ಜಾತಿಯಿಂ ತೆಗೆವೆವೆಂದು।
ಉಸುರಿ ಕೆಲವರು ಮೂಲೆಯನು ಗುಡಿಸಲೆಂದು।
ಕಸ ಎದ್ದು ಕೋಣೆ ತುಂಬಿತು ಧೂಳು ಬಂದು॥

ಇಂಥಾ ಅವಸ್ಥೆ ನಮ್ಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಸ್ವಾಮಿ, ಇತ್ತಲಾಗಿ ನನ್ನ ಸ್ನೇಹಿತನೊಬ್ಬನನ್ನು ಕಂಡೆ. ಅವನು ಕನ್ನಡಿಗನಲ್ಲ. ಅವನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕೊಂಕಣಿಯೆ ಜಾಸ್ತಿ; ಕನ್ನಡ ನಾಸ್ತಿ. ಆದರೂ ಕನ್ನಡ ಬಲ್ಲನು. ಜಾತಿ ಏನೆಂದು ಕೇಳಿದೆ—ವಿಜಾತಿ. ಮತ ಯಾವುದು? ಹಿಕುಮತ, ಕರಾಮತ, ಮಲಾಮತ. ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ಇದ್ದಹಾಗೆಯೆ ತಮಗೆ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ತಪ್ಪಿದರೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರೇಮಾನುಬಂದಿ ರಾ.ಎಸ್.ಇ. ಅಯ್ಯರು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ರಾ. ಪಿ. ಎಸ್‌ರಿಗೆ ಪಿತ್ತೋದ್ರೇಕವೆಂದು ಬರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಹ್ಯಾಗೆ ತಿಳಿಯಿತು? ನಿಜವಾಗಿ ಪಿತ್ತೋದ್ರೇಕ. ನನ್ನ ಮಿದುಳಿನ ಎಳೆಗಳು ನೆಟ್ಟಗಾಗಿಲ್ಲ; ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕು ಸರಿಯಾಗಿ ಇರಬೇಕು. ಬಂದು ನೂಲು ಮುರಿಯಿತೆಂದರೆ ವ್ಯಾಪಾರವೆಲ್ಲಾ ಕೆಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮೂಢಪ್ರೌಢ ಎಂಬ ಭೇದಕ್ಕೆ ಇದೇ ಕಾರಣ. ನನಗೂ ರಾ.ಪಿ. ಎಸ್‌ರಿಗೂ ಇದೇ ತಾರತಮ್ಯ. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಮಾತು ಹೆಚ್ಚು. ಯಾಕೇದರೆ ಮನಸ್ಸು ಟೊಳ್ಳು. ತಲೆ ತುಂಬಾ ಅರಿವು ಇದ್ದರೆ ಬಾಯಿಂದ ಮಾತುಗಳ ಸಾಲುಗಳು ಹೊರಡಲಾರವು. ಆಳವಿಲ್ಲದ ಹೊಳೆಯಿಂದ ನೀರು ಇಳಿಯುವುದು ಬೇಗ.

* * * *

"ಅಪ್ಪಣೆ ಇಲ್ಲದೆ ಯಾರೂ ಒಳಗೆ ಬರಕೂಡದು" ಎಂದು ಬರೆದು ಹಲಗೆಯನ್ನು ಮುಂಗಡೆಯಲ್ಲಿ ತೂಗಹಾಕಿದರೆ, ಯಾರಾದರೂ ಒಳಗೆ ಬರಬಹುದೇ? ತೇರು ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮನೆಯ ಮುಂಗಡೆ ಹೀಗೆಯೇ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಪ್ಲೇಗ್ ಜ್ವರವು ಒಳಗೆ ಬಂದಿತು. ಜನಗಳು ಮಾತ್ರ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಇದರ ದೆಸೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿರುವ ಜನಗಳೆಲ್ಲಾ ಆ ಬೀದಿ ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೊಂದು ಹಾದಿ ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದು ಹುಕುಂ ಆಗಿದೆ. ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವವರ ಗೋಳು ಏನೆಂಬೋದು?

ರಾಗ—ಪಂತುವರಾಳಿ—ಏಕತಾಳ

ಮಾಡು ಸಿಕ್ಕದಲ್ಲಾ—ಮಾಡಿನ
ಗೂಡು ಸಿಕ್ಕದಲ್ಲಾ ॥

ಜೋಡು ಗುಳ್ಳಿ ಎದ್ದು ಓಡಿ ಹೋಗುವಾಗ
ಗೋಡೆ ಕನ್ನ ಬೀಳೆ ಹೋಯಿತಲ್ಲಾ ॥

ಎಚ್ಚರುಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲಾ—ಮನವೇ
ಹುಚ್ಚನಾದೆನಲ್ಲಾ ॥

ಮುಚ್ಚುಮರೆಯ ಅಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚಿನ ಮನೆ
ಕಿಚ್ಚಿದ್ದು ಹೋಯಿತಲ್ಲಾ ॥

ರೋಗವು ಬಂತಲ್ಲಾ—ಬದುಕು ವಿ
ಭಾಗವಾಯಿತಲ್ಲಾ ॥

ಭೋಗಶಯನ ಶ್ರಿ ಸಂಪತ್ ಸುಖವೀ
ರೋಗಕ್ಕೆ ಮದ್ದಿಲ್ಲಾ ॥

* * * *

ಹೊಸ ಗವರ್ನರರಾದ ಲೋಲಿ ಪ್ರಭುಗಳು ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಚಿತ್ತಯಿಸಿ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆಸೀನರಾದ ರೆಂದು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ಪತ್ರಿಕೆಯ ಪಕ್ಷವಾಗಿ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ದೂರದಿಂದಲೆ ಸಲಾಂ ಅನ್ನುತ್ತೇನೆ. ಲೋಲಿ ಪ್ರಭುಗಳು ನನ್ನ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು. ಆಫ್ರಿಕದ ಸಿಂಹಗಳನ್ನು ಶಿಕಾರಿಮಾಡಿ ಅಭ್ಯಾಸ ವಿದ್ದವರಿಗೆ ಹಿಂದುಸ್ತಾನದ ಜನಗಳ ಸ್ಥಿತಿ ತಿಳಿಯಲಾರದು; ಅದೇ ಬೇರೆ—ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಬೇಕೆಂದು ಸಾಧನೆಮಾಡುವರು. ತಂತ್ರ ನಡಿಸುವದು ಸ್ವತಂತ್ರವಲ್ಲ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದಿರುವ ವರಿಗೆ—

ಲಕ್ಷಾರ್ಥದಲಿ ಮನ ಹೊಂದಿರ ಬೇಕು ।
ಅಕ್ಷಿ ಎರಡು ಸಮ ನಿಂದಿರಬೇಕು;
ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಗ್ರಹಣೆಗೆ ತಂದಿರ ಬೇಕು;
ಆ ಕ್ಷೋಣಿಪತಿ ಗತಿಯೆಂದಿರಬೇಕು.

ಇಂಥವರು ಎಷ್ಟೋ ಮಂದಿ ಇದ್ದಾರೆ. ಜಾತಿ ಜನರಿಗೆ ಸರಿ ಇಲ್ಲ ಬಗೆ. ಜಾತಿ ಜಾತಿಯೊಳಗೆ ಜನಕೆಲ್ಲಾ ಹಗೆ; ಹೆರರಿಗಿದು ನಗೆ; ನಮಗಿದು ದಗೆ.

———

— ೫ —

ಪತ್ರರಂಜಿತ ಕುಂಜವಿಹಾರಿಗಳೇ, ಘನ ಲುಥಿ ದೊರೆಗಳೇ!

ತಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯು ಕಳೆದ ಸಂಚಿಕೆಯು ನನಗೆ ಈವರೆಗೆ ಮುಟ್ಟಿಲ್ಲ! ತಾವುಗಳು ಇಲ್ಲಿನ ಸೆಕೆ ತಾಳಲಾರದೆ ಕುದುರೆಮುಖಕ್ಕೆ ನಡೆದಿದ್ದೀರೆಂದು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸಂಚಿಕೆಯೂ ತಮ್ಮ ಬೆನ್ನಹಿಂದೆಯೇ ಗುಡ್ಡಹತ್ತಿತೋ ಎಂದು ಸಂಶಯಪಡುತ್ತೇನೆ. ಸಂಚಿಕೆಯು ತಲಪದಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮ ಹಾಗೆಯೇ ನಾನು ನನ್ನ ಮುಖವನ್ನು ಕುದುರೆಮುಖಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿಸುತ್ತೇನೆಂದು ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಈಗ ಖರ್ಚು ಜಾಸ್ತಿ ಇಲ್ಲ. ಮೂರು ರೂಪಾಯಿಗೆ ಬಂಡಿ ಸಿಕ್ಕುತ್ತದೆ. ರಾ. ಫಾಲಂಜಿಯವರು ಮಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಮೂಡುಗೆರೆಯ ತನಕ ಟಪ್ಪಾಲ ಬಂಡಿ ಓಡಿಸಲು ಕಂಟ್ರಾಕ್ಟು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಆರು ರೂಪಾಯಿ ಇದ್ದರೆ, ನಮ್ಮ ಮಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಚಿಕ್ಕಮಂಗಳೂರ ತನಕ ಕುದುರೆ ಬಂಡಿ ಓಡಿಸಬಹುದು. ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಮನೆ ಸ್ಥೂಲಾಂಗರಾಯರ ಮೈಯು ವೈಶಾಖದ ಬಿಸಿಲನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ, ಪದೇಪದೇ ಕಂಡಾಬಟ್ಟೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರನ್ನು ಕಂಡಾಗ ಎದೆ ಕರಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಹೃದಯಾರ್ದ್ರವಾದ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ "ರಾಯ್ರೆ, ತಾವು ಕುದುರೆಮುಖಕ್ಕೆ ನಡೆಯಬಾರದೇ" ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದೆನು. ಸ್ಥೂಲಾಂಗರಾಯರು ಸಾಂಗವಾಗಿ ಸಮ್ಮತಿಸದೆ—"ಅಯ್ಯಾ ಹುಟ್ಟಿದ ಊರಲ್ಲೇ ಸಾಯಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ಆಸೆ." ಅಂದರೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ, ಕೆಳಗೆ ಬರೆದ ಸರಕಾರಿ ನೋಟೀಸನ್ನು ಓದಿ ಹೇಳಿದೆನು.

"ಎರಡನೇ ನೋಟೀಸು ಕೊಡುವ ಪರಿಯಂತ್ರ ಮಂಗಳೂರು ಡಿಪೋವಿನಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ಮಾರಾಟವು ಒಂದು ದಿವಸಕ್ಕೆ ೩ ಟನ್ನಿಗೆ ಮೀರಕೂಡದೆಂತ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುತ್ತದೆ, ಮತ್ತು ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಒಂದು ಸರ್ತಿ ೧ ತಲೆಹೊರೆ ಯಾನೆ ೨ ಮಣಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕೊಡೋಣಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಕ್ರಯವು ೧ ತಲೆಹೊರೆಗೆ ೩ ಆಣೆಯಾಗಿರುವುದು.

ನಾನು ನೋಟೀಸನ್ನು ಓದಿ ಹೇಳಿದ್ದು ರಾಯರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸೇರಲಿಲ್ಲ. ಕಟ್ಟಿಗೆ ಅಗ್ಗವಾದ್ದರಿಂದ ಸಾಯಬೇಕೆಂದಿರುವವರು ಈಗಲೆ ಗಂಟುಕಟ್ಟುವುದು ಲೇಸು ಎಂದು ನಾನು ಹೇಳದಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ತಿಳಿಯದಷ್ಟು ಅವರ ಬುದ್ಧಿಯು ಸ್ಥೂಲವಾಗಿರಲಿ.

* * * *

ಸ್ವಾಮಿ! ಎಡಿಟರರೇ! ನಮ್ಮ ಊರಲ್ಲಿ 'ಸರಕಸ್' ಬಂದಿದೆ; ಇದರ ನಿಷ್ಪತ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳಬಹುದೇ? ಅದು ಮುಂದರಿಸು ಎಂಬ ಅರ್ಥವಿರುವ ಸರಕಿಸು ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಶಬ್ದದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿರಬಹುದೇ? ಇದು ಗಜರಗಳೆಯೋ ನಾಯಿರಗಳೆಯೋ. ಗಜರಗಳೆ ಶುದ್ಧವೋ, ಗಜರಗಳು ಶುದ್ಧವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸಬೇಕು. 'ಸರಕಸ್' ಆಟದವರು ಒಂದೆಡೆಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದೆಡೆಗೆ ಸರಕಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಈ ಹೆಸರು ಅನ್ವರ್ಥವಾಗಿರಬಹುದು. ಆಟದ ಮೃಗಗಳನ್ನು ಕಂಡಾಗ ನನಗೆ ನನ್ನ ಪೂರ್ವಜರನ್ನು ಕಂಡಂತಾಯಿತು. ಕರಡಿ ಹುಲಿಗಳು ಬಾಯಿ ತೆರೆದಾಗ, ಅಫೀಮು ತಿಂದು ಯೋಗಾರೂಢರಾದ ನಮ್ಮ ಪುರಾತನ ಬೈರಾಗಿಗಳಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದುವು. ನಾಯಿ ಕುದುರೆಗಳು ನಮ್ಮ ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ತಪ್ಪಿ ಅತಂತ್ರವಾಗಿದ್ದವು. ಇವುಗಳಿಗೆ ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬೀಳದಿದ್ದರೂ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಆಟ ನೋಡ

ಲಿಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಹೊಳೆಹಳ್ಳಿ ಸಂತಾನ ಗೋಪಾಲಶೆಟ್ಟರು ಎರಡು ಚಕ್ರ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಎರಡು ಡಜನ್ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಟಿಕೇಟಿನವನು ಎರಡು ಚಕ್ರಕ್ಕೆ ಶೆಟ್ಟರನ್ನು ಒಳಗೆ ಬಿಟ್ಟನು. ಅವನ ದುಡ್ಡಿನ ಮೋರೆ ನೋಡದೆ ಹೊರಗಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳ ಮೋರೆಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಟ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವಾಗ ಶೆಟ್ಟರು—"ಹುಲಿ ಬಂತೋ! ಹುಲಿ ಬಂತೋ! ಅಯ್ಯಯ್ಯೋ..." ಎಂದು ಬೊಬ್ಬಿಟ್ಟರು. ಹೊರಗಿದ್ದ ಮಕ್ಕಳು ದಿಗಿಲು ಬಿದ್ದಂತಾಗಿ ಪಿತೃವ್ಯಾಮೋಹದಿಂದ ಯಾರನ್ನೂ ಗಣಿಸದೆಯೆ ಒಳಗೆ ನುಗ್ಗಿ ಕಾಸುಕೊಡದೆ ಆಟ ನೋಡಿದರು. ಹುಲಿ ಬಂತು ಎಂದು ಚೇಷ್ಟೆಗೆ ಆಡಿದ ಸತ್ಯವು ಮಕ್ಕಳ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕೆ ಬಿತ್ತು. ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ನೋಡಿದ ಆಟ ಒಳ್ಳೇದೇ ಸರಿ. ಆದರೆ ಗುಡಾರದ ಅರಿವೆಗೆ ತುಂಬಾ ತೂತುಗಳು. 'ಥೋಬಾ ಥೋಬಾ!' ಪರರ ಗೃಹಛಿದ್ರವನ್ನು ನಾವು ಯಾಕೆ ಆಡಬೇಕು? ಆಟ ಆಡಿದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆಯಾಸ, ಆಟನೋಡಿದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ವಿಲಾಸ, ಆಟ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸಲೀಸ. ಈ ಸರಕಸಿನಲ್ಲಿ ಇಲಿಯಾಟ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲ. ಈ ಆಟವನ್ನು ನಮ್ಮ ಮುನಿಸಿಪಾಲಿಟಿಯವರು ಆಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಪ್ಲೇಗ್ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರರು ರೊಟ್ಟಿಯ ತುಂಡುಗಳನ್ನು ಮನೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟು ಇಲಿಗಳಿಂದ ಲಾಗಾ ಹಾಕಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ರಾಗ—ಶಂಕರಾಭರಣ ॥ ಅಟ್ಟತಾಳ

ಕೊಲ್ಲಿರೋ—ಹಾವಳಿಗೊಂಬ ಇಲಿಗಳು
ಕೊಲ್ಲಿರೋ ॥ ಪಲ್ಲ ॥
ಕೊಲ್ಲಿರೋ ಇಲಿಗಳನೀಗ—ಮನೆ
ಯಲ್ಲಿ ರೊಟ್ಟಿಯನಿಟ್ಟು ಬೇಗ—ಇಲ್ಲಿ
ಚೆಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತುವದಿಲ್ಲಿ ರೋಗ ॥ ಆಹಾ ॥
ಕಲೆಕ್ಟರನ ಮಾತಲ್ಲಗಳೆಯದೆ, ನೀಂ
ನಿಲ್ಲದೋಡುತ ನಮ್ಮ ತಲ್ಲಣಿಪಿಲಿಗಳ ॥
ಬಡ ಇಲಿ ತಲೆಗೆ ಪಾವಾಣೆ—ನೀನು
ದುಡಿಯದೆ; ಇಲಿಗಳ ಕಾಣೆ—ಎಂದು
ನುಡಿಯಲು ಬೇಡ ನನ್ನಾಣೆ ॥ ಆಹಾ ॥
ಸುಡುಮನೆ ಬಿದಿರನು ಪಡೆವಂತೆ, ಮುನಿಸಿಪಾಲ್,
ಕಡೆಯಿಂದ ಸಿಗುವಂಥ ದುಡ್ಡು ದುಗ್ಗಾಣಿ ಬಿಡದಿರು ॥
[ಸಂಧಿ ದೋಷವಿದೆ; ಸೂಜ್ಞರು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು].

ಇಲಿಗಳ ಬಾಲಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಅಸಿಸ್ಟಾಂತ ಸರ್ಜನರ ಸಮಕ್ಷಮ ಕತ್ತರಿಸಬೇಕಂತೆ. ಇಲಿಗಳ ಬಾಲ ವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಶಸ್ತ್ರಪ್ರಯೋಗವೇನಿದೆ? ಬಹುಶಃ ನಮ್ಮ ಅಸಿಸ್ಟಾಂತರು ಈ ಪರೀಕ್ಷೆ ಯನ್ನು ತೇರಿದ್ದಾರೆಂದು ನಂಬುತ್ತೇನೆ.

— ೬ —

ಅಯ್ಯಾ, ಸಮಾಚಾರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಭೂಪತಿಗಳೇ!

ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಸ್ತಿಮಿತವಾಗಿದೆ. ತಮ್ಮ ನಸು ದರ್ಶನವಾಗದೆ ಬುದ್ಧಿ ವೈಕಲ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಾರವುಂಟೇ ಇಲ್ಲವೇ? ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಕೊಡಲಾರಿರಿ. ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಾರವುಂಟೆಂದರೂ ತಪ್ಪು. ಸಾರವಿಲ್ಲವೆಂದರೂ ತಪ್ಪು.

ನರರ ಲೋಕದೊಳಗೆ ಪುಟ್ಟಿ।
ನರಕ ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಬದುಕಿ।
ದುರಿತ ಪಂಜರದೊಳಗೆ ಸಿಲುಕಿ।

ಮುಂದಿನ ಸೊಲ್ಲು ಬರೋದಿಲ್ಲ. ಹುಚ್ಚು ಹಾಡು! ನರಕ ಪಾತ್ರನಾದರೂ ಸಾಯಲೇ ಬೇಕು. ಹಗಲಿದ್ದರೆ ಇರುಳುಂಟು. ಹುಟ್ಟು ಇದ್ದರೆ ಸಾವುಂಟು. ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಆಸೆ, ಕಾವಲಿಯ ಮೇಲಿನ ದೋಸೆ. ದೋಸೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಸೀದು ಬೂದಾಗುತ್ತದೆ. ಆಸೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಬಟ್ಟ ಬಯಲಾಗುತ್ತವೆ. ಎದೆಯಲ್ಲಿ ಆಸೆ, ಮೈಯಲ್ಲಿ ಆಲಸ್ಯ—ಹೀಗಾದರೆ ವ್ಯರ್ಥವೇ ಸರಿ. ಮೈಗಳ್ಳನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳೋದು ಮಗುಚಿದ ಕೊಡದ ಮೇಲೆ ನೀರು ಸುರಿಯೋದು ಒಂದೇ. ಮೈಗಳ್ಳನನ್ನು ಸರಿಗೊಳಿಸುವುದು—ನೋಡುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹಂದಿಯ ಮೈಯನ್ನು ತೊಳೆಯುವುದು ವಾಸಿ. ಮನೆಗೆ ಮಾರಿ ಯಾರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದರೆ ಮನೆಗೆ ಮಾರಿ ಸೋಮಾರಿ. ಆಲಸ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಬಾರಿ ನೋಡೋಣ—ಈಗ ಇತರ ಕೆಲಸಗಳಿವೆ. ನಮ್ಮ ಊರಿನ ಸೆಟ್ಲ್‌ಮೆಂಟ್ ಆಫೀಸನ್ನು ಇದೇ ಅಗೋಸ್ತು ತಾರೀಕು 31 ರಿಂದ ಬಂದ್ ಮಾಡುತ್ತಾರಂತೆ. ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಾದ ಕೌಚ್‌ಮೆನ್ ದೊರೆಗಳು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಜಮೀನುಗಳಲ್ಲಿ ತೀರ್ವೆಯನ್ನು

ಪಡೆದಾರ್ಗಂ ತಿಳಿಯಲ್ಕೆ ಬಾರದ ಮಹಾ ಪಾಶಂಗಳಂ ಕಟ್ಟಿ,

ಆಫೀಸ್ ಗುಮಾಸ್ತರನ್ನೆಲ್ಲಾ

ಮೆಚ್ಚಿದ ವೋಲಾಡಿಸಿ ನಾಟಕಾಂತ್ಯದೊಳದೃಶ್ಯಂ ಮಾಡುಗುಂ ಬೇಗದಿಂ॥

ಕಬ್ಬನ್ನು ಹಿಳಿದು ಸಿಪ್ಪೆಯನ್ನು ಬಿಡುವಂತೆ, ಈ ಗುಮಾಸ್ತರ ದಂಡನ್ನು ವಿಮೋಕ್ಷ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟರು. ನಮ್ಮ ಜನರಲ್ಲಿ ಬೊಬ್ಬೆ ಹೆಚ್ಚು, ಹಬ್ಬ ನಾಸ್ತಿ. ತೀರ್ವೆ ಜಾಸ್ತಿಯಾದ ಕೂಡಲೇ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಕೂಟವೊ, ರೈತರ ಸಭೆಯೋ, ವಕೀಲರ ಸಂಘವೊ ನೆರೆಯಿತು. ನೆರೆಯ ನೀರಿನಂತೆ ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಗದ್ದಲಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲವೂ ಹರಿದುಹೋಯಿತು. ದಿವಾನ್ ಬಹದೂರ್ ಶಿವರಾಯರು ಕಾಲವಾದರು. ಸಭೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಹಗಮನ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟವು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಐಕ್ಯತೆ ಇಲ್ಲ. ಸ್ವಾಮಿ, ಐಕ್ಯತೆ ಇಲ್ಲ.

ಹಿಂದು ಜನಗಳು ದೇಶ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕೆಟ್ಟು॥
ಬಂದಿಯಾಳುಗಳಂತೆ ಬಡೆದಾಡಿ ಪೆಟ್ಟು।
ಹೊಂದುವದರೊಳಗಿರುವುದೈ ಒಂದು ಗುಟ್ಟು।
ಎಂದಿಗುಂ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಇರದು ಒಗ್ಗಟ್ಟು॥

ತೀರ್ವೆಪಣ ಜಾಸ್ತಿಯಾದರೂ ನಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯ ಪಟೇಲರಿಗೂ ಉಗ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ರೂಪಾಯಿ ಸಂಬಳ ಹೆಚ್ಚುಮಾಡಿದರು. ಕೆಲವು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಗಣೆ ಶ್ಯಾನುಭಾಗರ ಸಂಖ್ಯೆ ಏರಿಸಿದರು. ಮುಡಿ ಅಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಹಿಡಿ ಅಕ್ಕಿ ಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು.

* * * *

ನಮ್ಮ ಮುನಿಸಿಪಾಲ್ ಚೆಯರ್‌ಮೆನರು ಹೊಸಬರು. ಹಳೆ ರೋಗಿಗಿಂತ ಹೊಸ ವೈದ್ಯ ವಾಸಿ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಸಾರ್ಥಕ ಮಾಡಬೇಕು. ಅವರಿಗೆ ಕೆಲವು ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಮನ್ನಣೆಗೆ ಸರಿಯಾದುದಲ್ಲ. ಕಿಚನರ್ ಎಂದು ನನಗೆ ನಾಮವಿದ್ದರೆ, ನನ್ನ ಸೂಚನೆಗಳು ಮಾನ್ಯ ವಾಗುತ್ತಿದ್ದುವು. ನಮ್ಮ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯ ಶ್ರೀಮಂತ ಪುತ್ರರು ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ಸದ್ಯದಲ್ಲೆ ಚಿತ್ತೈಸುತ್ತಾರಂತೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೇಸರ ಹಿಡಿದಿದೆ. ಯುವರಾಜರು ಎಲ್ಲಿಯಾದರು ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ತಟ್ಟನೆ ಬಂದು ಮುನಿಸಿಪಾಲ್ ಶಾಲೆಗಳ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನೂ, ಮಾರ್ಕೆಟ್ ರಸ್ತೆಯನ್ನೂ, ಮಿಣ್ಣನೆ ಉರಿಯುವ ದೀಪ ಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ ನಾವು ಇದ್ದೂ, ಇಲ್ಲದ ಹಾಗಾದೀತು. ಇದ್ದೂ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗಾದದ್ದು ಮಿಶ್ಯನ ಶಾಲೆ ಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರ ಚೆಂಡಾಟದ "ಬೇಟುಗಳು." ಪೋಲಿಸಿನವರು ತಪಾಸ್ ಮಾಡಿ ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ನಮ್ಮ ಪೋಲಿಸ ದೊರೆಗಳ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟುಕೊಂಡಾಡಿದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಸರಿ. ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ. ಅಹುದಾದರೆ ಅಹುದೆನ್ನಲಿ; ಅಲ್ಲವಾದರೆ ಅಲ್ಲವೆನ್ನಲಿ! ಪೋಲಿಸ ಜವಾನರನ್ನು ಕುರಿತು ಲೋಗರ ದೂಷಣೆಯೂ ಭೂಷಣೆಯೂ ಈ ಪತ್ರದ ಮೂಲಕ ಬರುತ್ತದಾದುದರಿಂದ, ಇದರ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಸರಕಾರದ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಸ್ಟೇಶನಿಗೆ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಹುಕುಂ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅರಿಕೆ. ನಾನು ಬೇಡಿದ ವರವು ದೊಡ್ಡದಾಯಿತೆ? ನೋಡೋದಕ್ಕೆ ಪೂಜ್ಯನೇ ಸರಿ! ಕೊಡುವುದು ಮಾತ್ರ ಪೂಜ್ಯವಾಗಬಾರದು.

— ೭ —

ನಮ್ಮವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ತೆಗಳುವುದು ಬಾಯಿಂದ ಉಗುಳುವಷ್ಟು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ತಪ್ಪುತೋರದ ಜನರಿಲ್ಲ, ಉಪ್ಪು ಸೇರದ ಪಲ್ಯವಿಲ್ಲ. ದೋಷವಿಲ್ಲದವನನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾದರೆ ಚೌತಿಯು ಏಕಾದಶಿಯು ದಿನ ಬರಬೇಕು. ನಿರ್ದೋಷಿ ಎಂಬವನು ದೇವರೊಬ್ಬನೇ. ಚಂದ್ರನಾಗಲಿ ಇಂದ್ರನಾಗಲಿ ದೋಷರಹಿತನಲ್ಲ. ಚಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪುಂಟು, ಇಂದ್ರನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಂಟು. ದೀಪದ ಸುತ್ತ ಬೆಳಕು. ಅಡಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕತ್ತಲು. ಆದ್ದರಿಂದ ಊರಗೌಡನಾದರೂ ಪೂರಾ ಗೌಡನಾಗಲಾರ. ಬ್ರಹ್ಮನು ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿ, ಲೋಗರ ತಪ್ಪುಗಳನ್ನು ಹಣೆಯಲ್ಲೇ ಬರೆದಿದ್ದರೆ, ಮುಂಡಾಸು ದೊಡ್ಡದಾಗ ಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೂ ಜನಗಳ ತಪ್ಪು ಯಾವಾಗ ಬಯಲಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಕುಂಟಾಕಳು ಹಾಲು ತುಂಬಿದಾಗ ಒದೆದು ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಕುಂಟೆತ್ತು ಹರದಾರಿ ದೂರ ನಡೆದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಒರಗೀತು. ಸನ್ಯಾಸಿ ಶ್ವಾಸಕಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟು ಯೋಗಾ

ರೂಢನಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವನು. ಯಜಮಾನರು ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಇಳಿಯಲಿ, ಮನೆಯೊಳಗಣ ಸೀತೆಯನ್ನೇ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವನು. ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ತಬ್ಬಲಿ, ಹಾರಿದರೆ ಹೆಬ್ಬುಲಿ.

'ಇಲ್ಲಂ ಲೋಕದೊಳೆಲ್ಲರಂ ಪೊಗಳುವಾ ಉಲ್ಲಾಸಕಂ ವಸ್ತು' ಎಂದು ಕವಿ ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ, ಹಾಗಾದರೆ ಜನಗಳೊಡನೆ ಹ್ಯಾಗೆ ನಡೆಯಬೇಕು? ಹಿಂದಿನ ದನವು ಮುಂದಿನ ದನಕ್ಕೆ ಬತ್ತಲೆ ಎಂದಿತು. ದನಗಳೆಲ್ಲಾ ಬತ್ತಲೆಯೇ; ತನ್ನ ಬೆನ್ನುಮಾತ್ರ ತನಗೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ಅನ್ಯರ ಛಿದ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಬೆರಳು ತುರುಕಿಸಬಾರದು. ಹರಕುಬಟ್ಟೆ ಹರಿದೀತು, ಬಿರುಕು ಮಡಿಕೆ ಬಿರಿದೀತು. ಪರರ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹುಡುಕುವವರೇ ಪುರೋಭಾಗಿಗಳು. ಇವರು ತಮ್ಮ ಎಡೆಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತೆ ಸತ್ತುಬಿದ್ದರೂ, ಪರರ ಎಡೆಯ ನೊಣಕ್ಕೆ ಕೈ ಚಾಚುವರು. ಇವರು ಸೂಜಿಯಂತೆ ಶಿಲೀಮುಖರು. ಗುಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಅದನ್ನು ಹಿಂದಿಟ್ಟು, ಮೊನೆಮೊಗದಿಂದ ಚುಚ್ಚುವರು. ಇಂಥವರ ಕೆಳೆ ವಿರೋಧಕ್ಕೆ ಬೆಳೆ. ಇವರೊಡನೆ ಆಟ, ಸನ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಕಾಟ.

ಪಾಪಮಯವಾದ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಕವಲಿಲ್ಲದ ಕೊಂಬೆಯಿಲ್ಲ; ಕಳೆಯಿಲ್ಲದ ಗದ್ದೆಯಿಲ್ಲ. ಸಾವಿರ ಕುದುರೆ ಸವಾರನಾದರೂ ಒಂದು ದಿನ ಬಂಡಿಯನ್ನು ಉರುಳಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಾನು. ನಳಪಾಕ ಮಾಡುವ ಅಡಿಗೆಯವನಾದರೂ ಒಂದು ವೇಳೆ ಅನ್ನಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೈತಪ್ಪಿ ಒಡೆದು ಹಾಕ್ಯಾನು. ಜನಗಳು ನಡೆಯುವಾಗ ಎಡವಿ ಬೀಳುವರು. ಆಚರಿಸುವಾಗ ಸ್ಖಲಿತಗಳನ್ನು ತೋರಿಸುವರು. ಅದಕ್ಕೆ ಸಿಡುಕಬಾರದು. ನಮಗೆ ಎರಡು ಹೊಟ್ಟೆಗಳಿವೆ—ಅನ್ನ, ಉಪ್ಪನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದು. ಅನ್ಯರ ತಪ್ಪನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು. ಹೊಟ್ಟೆಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡುದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಬಾಯಿಗೆ ತರ ಸಲ್ಲ. ಮೆಲುಕು ಹಾಕುವುದು ಜಾನುವಾರುಗಳು. ಒಳಗೆ ನೋಡಿದರೆ ನಾವಷ್ಟಾದರೂ ಅಪೂರ್ಣರು. ತಾನು ಮಾದಿಗ, ಉಳಿದವರು ಮೀನು ತಿನ್ನುವರೆಂದು ಹುಲ್ಲು ಗುಡಿಸಲಿನವರು ನೆರೆಯುವನ ಮನೆಗೆ ಬಾಣ, ಬಿರುಸು ಬಿಡುವುದು ಸರಿಯೆ? ಪರರ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹೆಕ್ಕಿ ತೆಗೆಯುವ ಮೊದಲು ನಮ್ಮ ದೋಷಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅನ್ಯರ ಕೊಂಕು ತನ್ನ ಕೊರತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ; ಯಾಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲಾ ಕತ್ತೆಗಳಿಗೂ ಕಿವಿ ನಿಡಿದಾಗಿದೆ. ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿ ಕಿಸರು ಇದ್ದರೆ ಅನ್ಯರ ಮೈ ಕೆಸರು ತೋರುವುದು. ನಮ್ಮ ನೆರೆಯವನು ನಮ್ಮ ಕೈಕನ್ನಡಿಯಂತಿದ್ದಾನೆ; ಈ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ತೋರುವ ತಪ್ಪುಗಳು ನಮ್ಮವೇ—ಎಂದು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳೋಣ!

ತಪ್ಪು ತಿದ್ದುವಾಗ ಎಚ್ಚರವಿರಬೇಕು. ಬಿರುಸಾಗಿ ಊದಿದರೆ ಬೆಂಕಿ ಆರೀತು, ಮೆಲ್ಲನೆ ಊದಿದರೆ ಹೊಗೆ ತುಂಬೀತು. "ಸ್ಮಾರಯೇ ನತು ಶಿಕ್ಷಯೇ" (ರಾಮಾಯಣ—ಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತೇನೆ ಶಿಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ) ಕೆಲವರು ಕಂಡವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಲೆಹಾಕಿ, ತೂತುಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಂಡು, ತಮಗೆ ಬೇಕುಬೇಕಾದಂತೆ ಆ ಛಿದ್ರಗಳನ್ನು ಇನ್ನೂ ಬಿರಿಯಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಂಡದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಕೆಂಡದಷ್ಟು ಕೋಪ ಎಂದರೆ, ಕಾಣದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಕೋಪ ಬಂದೀತು! ಇವರು ನೆರೆಯುವರನ್ನು ತಿದ್ದುವವರಲ್ಲ; ಗುದ್ದುವವರು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸಿದ್ಧನೀತಿಯಲ್ಲಿ—

ನುಡಿಯದಿರನ್ಯರ ಗುಣಪಿಮಂ। ವಿಡಿಯದಿರ್ರೈ ಲೋಗರೊಡವೆ ಎಣಿಸುವ ಪಾಪಂ॥
ಬಿಡು ಮೂದಲಿವ ನಂಟನ। ನಡೆಯದಿರು ವಿಲಗವರೊಂದು ಪೊರ್ದುವ ಕಡೆಯೊಳ್॥

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ದಾಸರು ಹೀಗೆ ಸಂಬೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ—

ಪರನಿಂದೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ। ನರಕಿಯಾಗ ಬೇಡ ಮನವೆ!॥

ಪಾಪಿಗಳು ಪಾಪಕ್ಕೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಟ್ಟರೆ, ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಆ ಪಾಪದ ಮಾತನ್ನು ಎತ್ತಬೇಡ. ಸತ್ತ ಹಾವನ್ನು ಬಡಿದೇನು ಫಲ? ನೊಂದವರ ನೋಯಿಸದಿರು.

"ತಪ್ಪು ಸಾಧಿಸುವನೊಳಗಿಪ್ಪವನು ಕಡುಹೆಡ್ಡ" ಎಂದು ಸರ್ವಜ್ಞನು ಹೇಳುವನು. ತಪ್ಪು ಹೊರಿಸುವವನಿಗೆ ಒಪ್ಪುವವನು ಯಾರು? ಇಂಥಾ ನಿಂದಕರು ಬಾಯಿಗೆ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು, ತಪ್ಪಲ ಬೇಟೆಯಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪರರ ಸುಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಮೇಲು. ತನ್ನ ಕಾಲಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಳಿತ ಕುಂಬಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರರ ಅಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಾಸಿವೆಯ ಕಾಳನ್ನು ಯಾಕೆ ಹೆಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ಹಲಸಿನ ಮುಳ್ಳುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತೊಳೆಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲುವುದೇ! ನೀನು ರಾಜಹಂಸನಾದರೆ, ನೀರನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಾಲನ್ನು ಹೀರು. ಕಣ್ಣಿಂದ ನೋಡಿದರೂ, ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದರೂ ಬಾಯಿಂದ ಆಡಬೇಡ.

ಕೊಡಬೇಕೈ ಕಿವಿಯನ್ನು ಸರ್ವರ ನುಡಿಗೆ।
ನುಡಿಬಾರದು ನೀನಡಿಗಡಿಗೆ॥

ನಿಂದೆಯೂ ಹುಸಿಯೂ ಅವಳಿಜವಳಿ ಕೂಸುಗಳು. ನಿಂದೆಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಹುಸಿ ತಾನು ನಿಂದೆಯೆನ್ನುವುದು. ನಿಂದೆಯು ಎದೆಕೆಡುಕು; ಹುಸಿಯು ನಾಲಗೆ ಕೆಡುಕು; ನಿಂದಾ ಬಾಯಿಗೆ ಪ್ರೇಮಳಾದೇವಿ ಅತ್ತಿಗೆ. ಪ್ರೇಮಳೆಯು ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬಾಲವಿತಂತುವಾದ ನಿಂದಾದೇವಿಯ ಆರ್ಭಟೆ ಹೆಚ್ಚು.

ಒಟ್ಟು ಏನೆಂದರೆ—ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೀತಿವಾತ್ಸಲ್ಯಗಳಿದ್ದರೆ ಒಬ್ಬರ ತಪ್ಪು ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರೀತಿ ತಪ್ಪಿತೆಂದರೆ ಹುಲು ತಪ್ಪಲು ಬೆಟ್ಟವಾಗುವುದು. ಒಂದು ಕಂದಿನಿಂದ ಸಾವಿರ ಬಾಳೆಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವರು. ಇಂಥಾ ನಿಂದಕನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಭೂತಕನ್ನಡಿ ಇದೆ. ಇವನನ್ನೇ ಲಾಭಕರೆನ್ನುವರು. "ಲಾಭನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಡುವುದು ಕೋವಿದರ ಮನ." ಲಾಭಕನಂತೆ ಇವನು ತಿಪ್ಪೆಯನ್ನೇ ಬಾಯಿಂದ ಕೆಡಹುವನು. ಇಂತವನನ್ನು ಕುರಿತು ಸರ್ವಜ್ಞ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ನೆಗ್ಗಿಲಿಯ ಹೊಲ ಹೊಲ್ಲ। ಸಿಗ್ಗು ವೇಷಿಗೆ ಹೊಲ್ಲ।
ಸುಗ್ಗಿಯಾ ದಿನಕೆ ಮಳೆ ಹೊಲ್ಲ ಕೊಂಡೆಯನ
ಸಿಗ್ಗಾಳೆ ಹೊಲ್ಲ ಸರ್ವಜ್ಞ॥

ನಾವು ಪಾಪಿಷ್ಟರು; ಆದರೂ ದೇವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಾನೆ.
ತಂದೆ ಗುರುಗಳ ನಡುವೆ ಒಂದು ಅಂತರ ಉಂಟು.

ತಂದೆ ತೋರುವನು ಶ್ರೀ ಗುರುವ ಗುರುರಾಯ
ಬಂಧನವ ಕಳೆವ ಸರ್ವಜ್ಞ॥

ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಬೇಸರಪಡಲು ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಬದುಕಿ ಕುಳಿತು ಸಾಯುವ ಮೊದಲು ಯಾವುದೊಂದು ಒಳ್ಳೆಯದನ್ನು ಮಾಡೋಣ! ಮಲ್ಲನ ಮಾತು ಹರಟೆಯಾದರೂ ಸಾರವಿದ್ದರೆ ಹಿಡಿಯಿರಿ;

ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬಿಡಿರಿ! ಬಂಡಿ ಹೊರೆ ತುಂಬಿ ವಾಲಿದೆಯಾದರೂ, ಎತ್ತು ಬೆನ್ನು ಇರುಕಿಸಿ ಬಳಲಿದೆಯಾದರೂ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ನಡಿಸು. ಮನೆಗೆ ಸೇರಲಿ! ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡು ಗೊರಿಕೆ ಹೊಡೆಯುವುದರಿಂದ ಫಲವೇನು? ತಪ್ಪಿದ್ದರೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಗದ್ದೆಯನ್ನು ಉಳಲೇಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಮುಂದಿನ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಊಟವಿಲ್ಲ. ನೇಗಿಲನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೋ; ದೇವರು ಕೈಕೊಡುವನು.

ತಾಪದಾ ಸಂಸಾರ। ಕೂಪದೊಳು ಬಿದ್ದವರು
ಆಪತ್ತು ಅಳಿದು ಪೊರಮಡಲು ಗುರುವಚನ।
ಸೋಪಾನ ಕಾಣೋ ಸರ್ವಜ್ಞ॥

— ೮ —

ಅಯ್ಯಾ! ಪತ್ರಿಕಾ ಮುಖತಿಲಕರೇ,

ನಿಮ್ಮ ಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅನಾಮಿಕ ಪತ್ರಗಳೆಂಬ ಲೇಖನವನ್ನು ಬರೆದವರು ಯಾರು? ಸಶೇಷ ಎಂಬುವರೇ. ಇವರು ಮಹಾ ಸೂಜ್ಞರು, ಸರ್ವಜ್ಞರು. "ಕೆಲವು ಸಾರಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಹಸುಗೂಸುಗಳು ದಾರಿಯ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪೊದೆಯ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ" ಈ ಮಾತುಗಳು ಸಿದ್ಧ. ಕಳೆದ ತಿಂಗಳಿನ ೨೩ನೆಯ ತಾರೀಕಿನಲ್ಲಿ ಇಂಥಾ ಒಂದು ಗಂಡುಕೂಸು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕದ್ರೆಯ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಇಂಥಾ ಮೂಕ ಪತ್ರವನ್ನು (ಪುತ್ರ) ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಕೃತ್ಯವು ಅಂಧಕಾರದ ಕೃತ್ಯವಲ್ಲದೇ ಮತ್ತೇನು? ಈ ಅನಾಮಿಕ ಪುತ್ರ ಹ್ಯಾಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತೋ ಎಂದು ಪತ್ತೆಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮಗುವಿನ ಎಳೆ ತಾಯಿಯನ್ನು ಹಳೆ ಅಜ್ಜಿಯನ್ನೂ ಪೋಲಿಸಿನವರು ಬಂಧಿಸಿದ್ದಾರಂತೆ. ನಂಬ್ರವು ಹ್ಯಾಗಾದೀತೆಂದು ಈಗ ಹೇಳಲಾಗದು. ಬಾಯಿಬಾರದ ಕೂಸು ಸತ್ತುಹೋದುದರಿಂದ ಮೃತನನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಈ ಬಡಮಗುವಿಗೋಸ್ಕರ ನನ್ನ ಕಲ್ಲೆದೆಯು ಕೂಡಾ ಕರಗುತ್ತದೆ. ಮಗು! ನೀನು ಹುಲಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಬಾರದಿತ್ತೆ? ಕಂದಾ! ತಾಯಿಯು ನಿನ್ನನ್ನು ದಾರಿಗನ ಪಾಲುಮಾಡುವಾಗ ಯಾರಾದರೂ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಇರಲಿಲ್ಲವೇ? ಶಿಶುವೆ! ಹಂದಿಯು ಕೂಡಾ ಹೊರಳಾಡದ ಮುನಿಸಿಪಾಲ್ ರಸ್ತೆಯ ಮಳೆಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನೀನು ಹ್ಯಾಗೆ ಮಲಗಿಬಿಟ್ಟೆಯೊ? ಉರುಳುವ ಗಾಡಿಗಳಿಗೆ ಜಖಂ ಆಗುವ ಮುನಿಸಿಪಾಲ್ ರಸ್ತೆಯು ನಿನ್ನ ಮರಣಶಯ್ಯೆಯಾಯಿತೇ? ನಮ್ಮ ಮುನಿಸಿಪಾಲ್ ಮಾರ್ಗಗಳ ಹಾಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾರೂ ಕೇಳದೆ ಹೋದರೇ? ನಿನ್ನನ್ನು ಬಟ್ಟೆಯ ಪಾಲು ಮಾಡಿದ ನಿನ್ನವರ

ಕುಲವೆ ಸಂಹಾರವಾಗುವ ಕಾಲ ಬಂತು—(ನಿನಗೆ)
ಇಳೆಯೊಳ್ ಬಾಳಿರುವಂಥ ಋಣವೆಲ್ಲಾ ಸಂತು ॥

ನನ್ನ ಹಾಡು ಇದಲ್ಲ

ಮಳೆ ಸುರಿದಿಳೆಯಲ್ಲಿ ನೀರೆಲ್ಲಾ ನಿಂತು
ಮುಳುಗುವದ್ಯೆ ನಡೆವರ ಕಾಲ್ಗಳೆಂತು

ಹಂಪನ ಕಟ್ಟೆಯಿಂದ ಮಡಿಕೇರಿ ಗುಡ್ಡದವರೆಗೆ, ರಸ್ತೆ ಎಲ್ಲಾ ಹುಣ್ಣುಹುಣ್ಣಾಗಿ ಕೀವು ನಿಂತಿದೆ. ಸರದಾರರ ಗಾಡಿ ಹೋಗುವ ಈ ರಸ್ತೆಗೆ ಈ ಅವಸ್ಥೆ, ಮಿಕ್ಕ ಹಾದಿಗಳ ಗತಿ ಕೇಳವದೇನು? ಗಣಪತಿ ದೇವಸ್ಥಾನದ ರಸ್ತೆಯು ಗಣಪತಿ ದೇವಸ್ಥಾನದಂತೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದುರಸ್ತಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮಾರ್ಕೆಟ್ ಬೀದಿಯು ಮಾರ್ಕೆಟಿನಂತೆ ಕೆಸರು ಕೊಳೆಯಾಗಿದೆ. ಮಳೆಕಾಲ ಮುಗಿಯುತ್ತಾ ಬಂತು; ಕೊಳೆಕಾಲ ಮಾತ್ರ ತಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಈ ಬಿರುಮಳೆಗೆ ಉಳ್ಳಾಲ ಸೇತುವೆಗೆ ರೈಲ್ವೆಯವರು ಕಟ್ಟಿದ ಅಣೆಕಟ್ಟು ನಿಂತದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯ. ಮಂಗಳೂರಿನಿಂದ ಉಡುಪಿಗೆ ರೈಲುಮಾರ್ಗವಾಗಲು ಸರ್ವೇ ಮಾಡುತ್ತಾರಂತೆ. ಇದು ನಿಜವೇ? ಸ್ವಾಮಿ, ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ವರ್ತಮಾನ ಯಾವದು; ಸುಳ್ಳು ಯಾವದೆಂದು ಹೇಳಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಬಾಜಾರಿನಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣ ಕಟ್ಟುವ ಬಣ್ಣಗಾರರು ಬೇಕುಬೇಕಾದ ಸುಳ್ಳು ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಶುದ್ಧಬ್ರಹ್ಮರು. ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುವರು. ಹುಟ್ಟಿದುದನ್ನು ಇಲ್ಲಸುವರು. ಇಲ್ಲಸುವೆಂಬ ಪದವು ಶುದ್ಧ ಕನ್ನಡವೇ? ಈಗ ಕನ್ನಡ ಮಾತಾಡುವವರ ಕನ್ನಡ ಅಚ್ಚಕನ್ನಡವೊ ತುಚ್ಛಗನ್ನಡವೊ? "ನಷ್ಟಸ್ತಂಭಕ" ಜನರೆಂದರೇನು? 'ಬಾಲಕರ ಗೀತಗಳಿಂದ ಜನರು ಅನುಮೋದಿಸಿದರು'—'ಅನುಮೋದಿಸು' ಎಂದರೆ ಸಂತೋಷಿಸು ಎಂದು ಯಾವ ಕೋಶದಲ್ಲಿದೆ? ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವದ ಹಳೆಗನ್ನಡ, ಹಳೆಗನ್ನಡ, ಹೊಸಗನ್ನಡ ಎಂಬ ಮೂರು ಬೇಧಗಳುಂಟೆಂದು ಮೆ. ರೈಸ್ ದೊರೆಗಳು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಗನ್ನಡ, ಉಚ್ಚಗನ್ನಡ, ತುಚ್ಛಗನ್ನಡ ಎಂಬ ಮೂರು ಬಗೆ ಎಂದು ಹರಟೆಮಲ್ಲ ಸಾಹೇಬರವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. "ಬ್ರೊಸುಗಳು ಮೆಟ್ರಿಕ್ಯುಲೇಶನ ಎಕ್ಸಾಮಿನಲ್ಲಿ ಫೈಲಾಗುವ ರೀಜನ್ ಏನೆಂದು ಎಷ್ಟೋ ಎಜ್ಯುಕೇಶನಿಸ್ತರ ಒಪಿನಿಯನ್ನುಗಳನ್ನು ನಾನು ಎಟ್ಟೆಂಟಿವ್ಲಿ ಓದಿದರೂ, ಐ ಎಮ್ ಅನೇಬಲ್ ಟು ಪ್ಯಾಂಟ್ ದಿ ಟ್ರುತ್" ಇದು ಉಚ್ಚಕನ್ನಡ. "ಶತಮಾನ ಕೋಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯರ್ಥಗಳು ನಿದರ್ಶನಗಳಿಂದ ತತ್ಪರತೆಯಿಂದಲೂ ಸ್ಫುಟತೆಯಿಂದಲೂ ಪ್ರತಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ." ಇದು ತುಚ್ಛಕನ್ನಡ! ಕಚೇರಿ ಕನ್ನಡವೆಂದು ಮತ್ತೊಂದು ಜಾತಿಯುಂಟು; ಅದನ್ನು ಬರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಹಲವು ವರ್ಷ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಕೆಳಗಿನ ದೃಷ್ಟಾಂತವನ್ನು ನೋಡಿರಿ:— "ಮಂಗ್ಳೂರ ಶ್ಯಾರಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಅ್ಯಕಸಾವ್ಕಾರ ನರ್ಸಯ ಕಮ್ತಿ ಯಾನೆ ನಾರಾಯಣ ರಾಯ್ರಿಗೆ ಚಾಲ್ಗೇಣಿ ವೊಕ್ಲುಕೆಲ್ಮಿ ಜಾತಿ ಸುಬ್ರಾ ಬಂಡಾರಿ ಬರ್ಸಿ ಕೊಟ್ಟ ಗೇಣ್ಚಿಟಿ ಕ್ರಮವೆಂತೆಂದ್ರೆ." ಹರಟೆಮಲ್ಲನ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇವು ಮೂರೂ ಸೇರಿವೆ.

ಅಪಾರ್ಥಮಕ್ರಮಂ ವ್ಯರ್ಥಂ ಪುನರುಕ್ತಂ ಹತೋಪಮಂ
ಲೋಕನ್ಯಾಯ ವಿರುದ್ಧಂತ ಮಲ್ಲನಾ ವಚನಂ ಇದು.

ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಏನಿದೆ? ಪ್ರೀತಿ ಇದ್ದರೆ ಸಾಕು. ನಾನು ಎಷ್ಟೊ ಮಾತು ಬೇಡಿದರೂ, ನಮ್ಮ ಪೋಲಿಸ ಸುಪರಿಂಟೆಂಡೆಂಟ್ ಮೆ. ಸಲಿವನ್ ದೊರೆಗಳು ನನ್ನ ಬಿನ್ನಹವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಸತ್ಯದೀಪಿಕೆಯ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಸ್ಟೇಶನ್ ಹೌಸ ಆಫೀಸರರಿಗೆ ಸರಕಾರದ ಕಡೆಯಿಂದ ತರಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ತುಂಬಾ ಕೃತಜ್ಞನಾಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅವರು ವರ್ಗವಾಗಿ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಇದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ ಆ ಪತ್ರ ಅಲ್ಲೆ ಉಳಿಯಿತು. ಹೊಸ ದೊರೆಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಸಲಾಂ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಇವರು ಅವರ ಹಾಗೆಯೇ ಕೈಕೊಟ್ಟರೆ ಕೊಡಲಿ, ನೋಡಬೇಕೆಂದಿದ್ದೇನೆ—

ಅಧಿಕಾರ ಕಾಲದಲಿ। ಪಡೆದು ದಾನವ ಮಾಡು
ಪದವಕ್ಕು ಪರಿಣಾಮವಕ್ಕು ಸ್ವರ್ಗದಾ
ಮುದವೆ ತಾ ಬಕ್ಕು ಮಾನವಾ

— ೯ —

ಸ್ವಾಮಿೂ, ದೀಪಿಕಾ ಪತ್ರಕರ್ತರೇ!

ಇತ್ತಲಾಗಿ ನಾನು ದೇಶಸಂಚಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಟದ್ದರಿಂದ ತಮಗೆ ಮೋರೆ ತೋರಿಸಲು ಆಗಲೇ ಇಲ್ಲ. ದೇಶಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಿ ಕಳೆದ ಗುರುವಾರ ಸಾಯಂಕಾಲ ಮನೆಗೆ ಹಿಂತೆರಳಿದೆನು. ಬರುವಾಗ ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಜನಗಳು ಪತ್ರಿಕೆ ಪ್ರತಿಯನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿದೆನು. ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು "ಮಲ್ಲ ಇಲ್ಲ" ಎಂದು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಮಾಡಿದರು. ಕ್ಷೌರಕ ಬಿರ್ಮ ಪೂಜಾರಿಯು ಮಲ್ಲನು ತಲೆತೋರಿಸಿದ್ದಾನೋ ಎಂದು ನೋಡಿದನು. ನಾನು ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ತಲೆ ಬೋಳಿಸದೆ ಸುಮ್ಮಗಾದನು. ಸೋಡಾ ಮಾರುವ ದಾಸಣ್ಣನು ಹರಟೆ ಓದುವ ತವಕದಿಂದ ಸೀಸೆಯಲ್ಲಿ ಲಿಂಬೆ ನೀರು ಹಾಕುವುದಕ್ಕೆ ಮರೆತು, ಚಂಬು ನೀರನ್ನು ತುಂಬಿಸಿಬಿಟ್ಟ. ರೊಟ್ಟಿಗಾರ ಪೇದ್ರು ಮಿಂಗೇಲನು ಗೋಧಿಯಿಲ್ಲದೆ ಆಗ ಬೋಟು ನಿರೀಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು. ಈಗಿನ ಗೋಧಿ ಹುಡಿಗೂ ಹಾದಿ ಹುಡಿಗೂ ಹೆಚ್ಚುಕಡಿಮೆ ಉಂಟೇ—ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಥಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಸತ್ಯದೀಪಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಗ ಬೋಟುಬಂದ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ನೋಡಿ ದುಃಖಿಗೊಂಡನು. ಹೊಸ ಗೋಧಿ ಬರುವವರೆಗೆ ಪೇದ್ರು ಮಿಂಗೇಲರ ರೊಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮೂಗುಹಿಡಿದು ತಿನ್ನಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ದೇಶಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೊರಟೆನು. ಸ್ವಾಮಿ! ಮಲ್ಲನು ವಾರವಾರಕ್ಕೆ ತಲೆ ತೋರಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರ ಆಶೆ, ಮಲ್ಲನು ಕಲ್ಪಾಂತದ ವರೆಗೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿರಬೇಕೆಂದು ಕೆಲವರ ಭಾಷೆ. ಹಲವರು —ಮಲ್ಲನು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಹಾಳು ಹರಟೆಗಳ ಗಾಳಿಊದಿ, ದೀಪಿಕೆಯ ಬೆಳಕನ್ನು ತೀರಾ ಆರಿಸಿಬಿಟ್ಟನೆಂದು ದೂಷಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಲವರು ಮಲ್ಲನು ನಾಲಗೆಯಿಂದ ತಿರುಗಣೆ ತಿರುಗಿಸಿ ದೀಪಿಕೆಯ ಪ್ರಕಾಶವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದನೆಂದು ಭೂಷಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇದ್ದ ಕಥೆಯು ತಾನೆದ್ದು ಹೇಳಿದರೆ
ಬುದ್ಧಜಾಲ ನೀನೆನ್ನುವರು॥

ಸದ್ದು ಮಾಡದೆಯೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡರೂ
ಮೊದ್ದು ಮೂಕ ಜಂತುವೆನ್ನುವರು ॥

ಹರಟೆಮಲ್ಲನ ಚಾಕರಿ, ಮುನಿಸಿಪಾಲ ನೌಕರಿ, ಇವೆರಡು ಒಂದೇ ತರ. ಐದು ಬಾಯಿಗಳು ಹೊಗಳುತ್ತವೆ. ಹತ್ತು ಬಾಯಿಗಳು ಬೊಗಳುತ್ತವೆ. ರಾ.ರಾ.ನ. ಸುಬ್ಬರಾಯರು ಚೆಯರ್ಮೇನರಾದಂದಿನಿಂದ ಮುನಿಸಿಪಾಲ್ ಆಫೀಸು ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳುವರು. ಬಡತನದಿಂದಲೇ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವಾ. ರಾ. ರಾ. ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಕಾಲ ಹಿಂದೆ ಬಡತನ ಬಂತೊ? ಅವರ ಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ಬಡತನ ವಿರಲಿಲ್ಲವೇ? ಮಾವಿನ ಮರಕ್ಕೆ ಬಂದಣಿಗೆ ಹಿಡಿದಂತೆ, ನಮ್ಮ ಮುನಿಸಿಪಾಲಿಟಿಗೆ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಬಡತನ ಬಂದಿದೆ. ರಾ. ರಾ. ಸಾಲದಣ್ಣರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದರು. ಅವರ ಹೆಸರಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಚೆಯರ್ಮೇನರು ಸಾಲದಣ್ಣರಾದರು. ಬಳಿಕ ಬಂದದ್ದು ರಾ. ರಾ. ಲಾಬರು; ಖಜಾನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತದ್ದು ನಷ್ಟರು. ಈಗ ಸುಬ್ಬರಾಯರು ಏರಿದ್ದಾರೆ. ಶುಭವೊ, ಅಶುಭವೋ, ಇನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ರಾ. ರಾ. ಸುಬ್ಬರಾಯರು ಬೇಡುವ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇತಾಳ ರಾಜನಾದಂತೆ ಆಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬ ಹಾಗೆ ಆಗಬಾರದು. ರಸ್ತೆ ಸರಿಮಾಡುವುದಕ್ಕೆಂದು ಮಾರ್ಗದ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಜನರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮಣ್ಣುಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಬಾವಟೆ ಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಸರದಾರರ ಬಂಡಿ ಹರಿಯುವ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ನೆಲಸಮ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಗುಡ್ಡಕ್ಕೆ ಮಣ್ಣುಹೊತ್ತದ್ದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಮಳೆ ಕೈಬಿಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ಮಣ್ಣಿನ ಬಾಯಿಗೆ ನೀರು ಎರೆಯುವವರನ್ನು ಕಾಣೆ. ಮಳೆ ಬೇಗನೆ ಜಾರಿತು. ಸುಗ್ಗಿ ಬೆಳೆಗಾಗಿ ಒಕ್ಕಲ ಬಾಯಿ ಆರಿತು. ಎಡಿಟರರೇ, ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಣ್ಣು ಒಳ್ಳೆದಲ್ಲವೆಂದು ಪರೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಎಷ್ಟು ನೀರು ಹೊಯಿದರೂ ನೀರು ಇಂಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸಂಘವಾದರೂ ಸಭೆಯಾದರೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಲಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಕಲೆಕ್ಟರರಾದ ಮೆ. ರೈಸ ಸಾಹೇಬರು ಪ್ಲೇಗು ಸಭೆಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದರು. ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳುಗಳವರೆಗೆ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಸಾಹೇಬರ ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲೂ ಸಭಿಕರ ಮುಂಡಾಸುಗಳು. ಸಾಹೇಬರು ಊರಿಂದ ಹೋದದ್ದೇ, ಮುಂಡಾಸುಗಳು ಅಗಸನ ಗುಡಾಣವನ್ನು, ಸೇರಿದವು. ಚಿರಕಾಲದಿಂದ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೈತರ ಸಂಘವಿತ್ತಂತೆ; ರಾ.ರಾ. ದಿವಾನ್ ಬಹದ್ದೂರ್ ಶಿವರಾಯರು ಅದರ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದರಂತೆ. ಇದೆಲ್ಲಾ ಪೂರ್ವಕಥೆ ಎಂದು ಅಂತೆ, ಅಂತೆ ಎನ್ನುತ್ತೇನೆ. ಈ ಸಂಘಕ್ಕೆ ಹುಣ್ಣುರೋಗವಿದ್ದುದರಿಂದ, ಸಭಿಕರು ಯಾರೂ ದುರ್ವಾಸನೆಯ ಭೀತಿಯಿಂದ ಅದರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೆ. ಕಾಟ್ಸಾನ್ ಧೊರೆಗಳು ಹುಣ್ಣು ತೆರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ತೀರ್ವೆ ಹಿಡಿದು ಶಸ್ತ್ರಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡುತ್ತಲೇ, ಸಂಘವು ರಾ.ರಾ. ಶಿವರಾಯರನ್ನು ನೋಡಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳತೊಡಗಿತು. ಎರಡು ಮೂರು ಸಲ ಮಿಲಾಗ್ರಿ ದೇವಾಲಯದ ಮುಂದೆ ಹೊರಳಿಬಂದು, ಕೈಕಾಲು ಜಾಡಿಸಿತು. ರಾ. ರಾ. ಶಿವರಾಯರು ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾಗುತ್ತಲೇ ಅವರ ಬೆನ್ನಹಿಂದೆಯೇ ಸಂಘವು ಸಹಗಮನ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಪ್ರಜಾಹಿತೇಚ್ಛುಗಳಾದ ಇಂದಿನ ಕಲೆಕ್ಟರ ದೊರೆಗಳು ಕೃಷಿ ಸಂಘವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂಘವಾದರೂ ಚಿಗುರಿ, ಬೆಳೆದು, ಬಲಿತು, ಮರವಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸೊಂಪಾದ ತಂಪಾದ ನೆರಳನ್ನು ಕೊಡಲಿ ಎಂದು ಬಡವನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ಒಟ್ಟು ಏನೆಂದರೆ—ಸಂಘ ಶಿಶು ಎತ್ತಿದವರ ಕೂಸಾಗಬಾರದು; ಹಾಗೆ ಆದದ್ದೇ ಆದರೆ, ಯಾರೂ ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಾರರು. ಸರಕಾರದ ಮಗುವಿನ ಹಾಗಿರಲು ಬಾರದು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅದು ಕೈಕಾಲು ಬಂದು ಮುಂದೆ ನಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲ. ಸಾಯಲಾರದ ಬಡತನಕ್ಕೆ ಬೇಸಾಯವೇ ನಿಕ್ಷೇಪ. ದೇಶದ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಸಂಕೋಲೆಯನ್ನು ಕಳಚಿ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಇದೊಂದು ಉಪಾಯವಾಗಬಹುದು. ಬಂಗಾಳದ ಗೌಡರು ಈ

ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಗೌಡ ಬಂಗಾಳಿಯನ್ನು ಈಚೆಗೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರು ವಿಲಾಯತಿ ಬತ್ತಿ ಸೇದುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂದು ಭಂಗಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾರಂತೆ. ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಬ್ರಾಂಡಿಯನ್ನು ವಿಸರ್ಜಿಸಿ ದೇಶೀಯ ಹೆಂಡ ಕುಡಿಯುತ್ತಾರಂತೆ. ಸರಕಾರದವರು ಬಂಗಾಲವನ್ನು ಎರಡು ತುಂಡುಗಳಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸುತ್ತಾರೆಂದು ಇವರು ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದರು. ಇವರ ಕೋಪಾಗ್ನಿಗೆ ವಿಲಾಯತೀ ಬಟ್ಟೆಬರೆ ಸರಕು ಆಹುತಿಯಾಗಿದೆ. ನಾನು ಶುದ್ಧ ಮೂರ್ಖ! ಮನುಷ್ಯರು ಇಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿಯುವಷ್ಟು ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲ. ರಾ.ರಾ. ಹೇಮಚಂದ್ರ ಸರಕಾರ, ಎಮ್.ಎ. ಎಂಬವರು ವಿಲಾಯತೀ ಸರಕಿನ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಉಪದೇಶಿಸಲು ಕಳೆದ ೨೧ನೆಯ ತಾರೀಕಿಗೆ ಬಂದರೊ ಎಂದು ಮೊದಲು ತಿಳಿದು ಮೋಸಹೋದೆನು. ಕೊನೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಧರ್ಮದ ಉದ್ಧಾರಮಾಡಲು ಬಂದರಲ್ಲದೆ ಸರಕನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕಾರಮಾಡಲು ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಂದಟ್ಟಾಯಿತು. ನಾನು ನಾಚಿಕೊಂಡೆನು. ಅವರ ಎದುರಿಗೆ ಹೋಗಲು ನನಗೆ ಮೋರೆಯಿಲ್ಲ. ಪುರಂದರದಾಸರು ಹಾಡಿದಂತೆ ಇವರು ಉಪದೇಶಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

> ಕಾಡು ದೈವಗಳನ್ನು ಚಿನ್ನಬೆಳ್ಳಿಗಳಿಂದ
> ಮಾಡಿಕೊಂಡದರ ಪೂಜೆಯನು ಮಾಡಿ ॥
> ಕಾಡು ಕಳ್ಳರು ಬಂದು ಅವುಗಳನು ಕೊಂಡೊಯ್ಯೆ
> ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರ್ದುದಕ್ಕೆ ಬಾಯಿ ಬಡಕೊಳ್ಳೀ ॥

* * * *

ಮಾಜಿ ಧರ್ಮಸ್ಥಳದ ಪೆರ್ಗಡೆಯರಾದ ನಮ್ಮ ಮಂಜಪ್ಪ ಹೆಗ್ಗಡೆಯರು ನಮ್ಮ ಮಂಗಳೂರು ಮುನಿಸಿಪಾಲಿಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಗೋವುಗಳಿಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೀರು ಸಿಕ್ಕುವಹಾಗೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣವನ್ನು ಶೇಖರಿಸಿ ಅವರ ವಶಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದರಂತೆ. ಹಾಗೆಯೆ ರಾ.ರಾ. ಮಂಜೇಶ್ವರ ರಾಮಕೃಷ್ಣರಾಯರು ಬಾಲಕಿಯರ ಪಾಠಶಾಲೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಧನವನ್ನು ಮುನಿಸಿಪಾಲಿಟಿಯವರಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರಂತೆ. ಇವುಗಳ ಇತ್ಯರ್ಥವು ಇನ್ನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ಹುಲಿಗಳ ಭಿನ್ನಹವನ್ನು ನೀವು ಮೂಲೆಗೆ ತಳ್ಳಬಾರದು. ಡೊಂಗರಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ಗೋಕಲ್ಲು ಇಡುವದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ಕೌನ್ಸಿಲಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಯಾರೋ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರು ಇನ್ನೂ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥವರಿಗೆ ಏನು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಬೇಕು? ಕೆಳಗಿನ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಜಪಿಸಿ ಶೋಕವನ್ನು ಮರೆಯಲಿ.

> ಮೂಕ ಮುನ್ಸಿಪಾಲಿಟಿಗೆ ನೂರ್ಕಾಸು ಕೊಟ್ಟರು
> ಗೋಕಲ್ಲು ಕಟ್ಟೆಂದು ಬೇಡಿದರು,—ಅದು ತಾನು
> ನೀರ್ಕೊಂಬುದೇ ಸರ್ವಜ್ಞ ॥

ಸ್ವಾಮಿ! ಇವರೊಡನೆ ಕಾಡಿ ಬೇಡಿ ಬರೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತಲೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಕಾರಕ ಭಟರು ನನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬೇಕೆಂತಲೇ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ ತಲೆಗೆ ಬಡಿದಂತೆ ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಅಳು ಕೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಮಹಾಶಯರಿಗೆ ಆನಂದ. ನನ್ನ ಹುಚ್ಚುಭಾಷೆ ಇವರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಆಶೆ. ಇನ್ನಾದರೂ ನನ್ನ ಬೊಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಇವರು ನಿದ್ದೆಹೋಗಲಿ. ತಲೆ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ತಲೆಗೆ ಏಟು ಬೀಳುತ್ತದೆ. ಇದು ನಿಜ. ಇವರಿಗೂ ಹಾಗೆಯೆ. ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು

ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ಇವರು ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಲು ಕುಡಿಯಲಿ! ಇವರು ಹಿಂದೆ ಮಾತಾಡಿದ ವಿಷಯವನ್ನು ಬೇಕೆಂತ ತಿಳಿಯುವ ಹಾಗೆ ನಟಿಸಿ, ನನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬಂಗಾಳಿಯವರಿಗೆ ದೂರು ಹಚ್ಚುತ್ತಾರಂತೆ. ನಾನು ಅಡಿಯಿಂದ ಮುಡಿವರೆಗೆ ಸ್ವದೇಶಿ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮದ್ರಾಸ್ ಸರಕಾರಕ್ಕೆ ಬರೆದು ಸ್ವದೇಶಿ ಕಲೆಕ್ಟರರನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಮಾಡಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಸರಕಾರವು ನಮ್ಮ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಸ್ವದೇಶಿ ಸರ್ಜನರನ್ನು ಸ್ವದೇಶಿ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರರನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆಂದ ಮೇಲೆ ಸರಕಾರವು ಸ್ವದೇಶಿಯಲ್ಲವೆಂದು ಹ್ಯಾಗೆ ಹೇಳಬಹುದು? ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಹುದ್ದೆದಾರರು ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ತಾವೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರಂತೆ.—ಕಲೆಕ್ಟರರು ಪ್ಲೇಗು ಸೋಂಕು ತಟ್ಟದಂತೆ ಉಡಿಪಿಯ ಪರಿಯಾಯಕ್ಕೆ ಯಾತ್ರಿಕರು ಬಾರದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಲೇಸು. ಆದರೆ ಮಠದ ಭೋಜನಶಾಲೆಯ ಗಾಳಿಯು ಹೊರಗೆ ಬೀಸದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲೆಂದು ಬಡವನ ಅರಿಕೆ. ಭೋಜನ ಶಾಲೆಯ ಪಂಕಜ ರಜಃಪೂರಿತ ಗಾಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಭುಂಜಿಸಿದವರಿಗೆ ಸಾಯುಜ್ಯವೊ? ಸಾಮಿಪ್ಯವೊ? ಹೇಳಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಪರ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಬಡ ಮುದುಕಿಯು ಜನಸ್ತೋಮದ ಚರಣಹತಳಾಗಿ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ಸೇರಿದಳಂತೆ. ಒಂದು ಸಾಯುವಾಗ ಮತ್ತೊಂದು ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಇದು ಲೋಕಧರ್ಮ. ಪರ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಮುದುಕಿ ಸತ್ತಿತು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಸೂಕ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ರಾ.ರಾ. ಕರೋಡಿ ಸುಬ್ಬರಾಯರ ಮಗುವಿನ ಜನನಕಾಲವೂ ಸುಕಾಲವೇ ಸರಿ! ನಾನು ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಸನ್ನು ಕೆಲವು ತಿಂಗಳುಗಳವರೆಗೆ ಮುಟ್ಟುವುದಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಹೊಟ್ಟೆತೊಳಸುತ್ತದೆ. ರೂಪಲಾವಣ್ಯ ಸಾಕಷ್ಟು ಇದೆ. ಮಾತು ಚಲೋದಿದೆ! ಹುಟ್ಟಿದಾಗಲೆ ಶ್ಲೋಕರೂಪವಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದೆ. ಮಗು! ನಿನಗೆ ಚಿರಾಯುಷ್ಯವಿರಲಿ! ಶಿಶು! ನಿನಗೆ ಮಾರ್ಕಾಂಡೇಯ ಆಯುಷ್ಯವಾಗಲಿ! ಕೂಸು! ನೀನು ಹಿಮಾಚಲವಿರುವಷ್ಟು ಕಾಲ ಬದುಕಿ ಬಾಳು!

ಹಲ್ಲಿ

(ಸತ್ಯದೀಪಿಕೆ)

ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ದಿನಂಪ್ರತಿ ಬರುವ ಸ್ನೇಹಿತರಲ್ಲಿ ಹಲ್ಲಿಯು ಒಂದು. ಇರುಳು ನಾನು ಬೆಳಕನ್ನು ಇಟ್ಟು ಓದಲು ಕುಳ್ಳಿರುವಾಗ, ಹಲ್ಲಿಯು ಪ್ರತಿರಾತ್ರಿ ನನ್ನ ಭೇಟಿಗೆ ಬಾರದೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಲ್ಲಿಗಳಿಗೆ ಮನೆಗಳೆಂದರೆ ಪ್ರೀತಿ. ಅವು ಪೂರ್ವಕಾಲದ ಸೇವಕರಂತೆ ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತರೆ, ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇದನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ 'ಗ್ರಹಗೋಧಿಕೆ' ಎಂದು ಕರೆಯುವರು. ಹಲ್ಲಿಯು ದೊಡ್ಡಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದು. ಮೊಸಳೆ, ಉಡು ಮತ್ತು ಹಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕತಂಗಿಯರು. ಇವು ಮನೆಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಎಲ್ಲವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮೊಸಳೆಯು ನೀರು ತರುವುದಕ್ಕೆ ಕಡಲಿಗೂ, ಉಡು ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಕಾಡಿಗೂ, ಹಲ್ಲಿಯು ಬೆಂಕಿ ಉರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನಾಡಿಗೂ ಹೋದುವಂತೆ. ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಕಲಿಕಾಲವು ಕಾಲು ಹಾಕಿದ್ದರಿಂದ, ಹೋದವರು ಅಲ್ಲಲ್ಲೆ ಉಳಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತೆಂದು ನಮ್ಮ ಮುದಿಹೆಂಗಸರು ಆಡಿಕೊಳ್ಳು ವುದುಂಟು. ಕಂಡವರ ನೆತ್ತರನ್ನು ಹೀರಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಜನಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ತಲೆಎತ್ತಿ ಕೆಂಪೇರುವ ಓತಿಯು, ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಡ್ಡಾಡುವ ಹಾವುರಾಣಿಯು—ಇವುಗಳಿಗೆ ದೂರದ ತಮ್ಮಂದಿರಾಗಬೇಕು. ಮನೆತನದ ಆಸ್ತಿಯೆಲ್ಲಾ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಪಾಲಾದ್ದರಿಂದ, ಈ ಓತಿಯು ಹಿತ್ತಲಿಂದ ಹಿತ್ತಲಿಗೆ ಓಡಾಡುತ್ತ ಕಂಡವರು ಎಸೆದ ಕಲ್ಲುಗಳಿಗೆ ತಲೆಕೊಟ್ಟು ಸಾಯುತ್ತಿದೆ.

ಹಲ್ಲಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹುಡುಗರು ಇಂಥಾ ಅತ್ಯಾಚಾರವನ್ನು ನಡೆಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರು ಹಲ್ಲಿಯನ್ನು ಜೋಯಿಸನೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೌಳಿಯ ಚರ್ಯೆಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯ ಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಪಯಣ ಹೊರಡುವಾಗ ಹಲ್ಲಿಯು ಚೀರಿದರೆ ಪಯಣವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಡುವರು. ಗಂಡಸಿನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೆ ಮರಣವು ಸಿದ್ಧ; ಹೆಂಗಸಿನ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರೆ, ಬೊಟ್ಟಿನ ಕುಂಕುಮ ಉಳಿಯದು. ಇವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿತೀರದು. ಹಲ್ಲಿಶಕುನ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಅನೇಕ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಹಲ್ಲಿಯ ಮಹಾತ್ಮೆ ಯನ್ನೂ ಅದರ ಮೇಲೆ ಜನಗಳಿಗಿರುವ ಮೂಢವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನೂ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಬೇಕಾದವರು ಅಂಥ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದಿ ಓದಿ ತಲೆ ಮರಳುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಹಿಂದುಗಳು ಹಲ್ಲಿಯನ್ನು ಇಂಥಾ ಮೂಢಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದುರ್ಗಾದೇವಿಯಂತೆ ಭಾವಿಸಿದರೂ, ದುರ್ಗೆ ಯಂತೆ ಇದಕ್ಕೆ ಎಂಟು ಕೈಗಳೂ ಇಲ್ಲ; ಭೀಕರ ಮುಖವೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಹಲ್ಲಿಯು ತನ್ನ ನಾಲ್ಕು ಕಾಲು ಗಳಿಂದ ನಯವಾದ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಹ್ಯಾಗೆ ಹತ್ತುತ್ತದೆಂಬುದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸಾವಿರ ವರ್ಷ ಗರಡೀ ಸಾಧಕ ಮಾಡಿದ ಜಟ್ಟಿಯು ಮನೆ ಅಜ್ಜಿಯ ಸೊಂಟ ಮುರಿದಾನಲ್ಲದೆ ಇಂಥಾ ಅಸಾಧ್ಯ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲಾರನು. ಇದರ ಗುಟ್ಟನ್ನು ಅರಿಯ ಬೇಕೆಂದಿರುವವರು ಹಲ್ಲಿಯ ಕಾಲು ಹಿಡಿಯಬೇಕು; ಆಗ ತಾನೆ ತಿಳಿದೀತು. ಆದರೆ ಹಲ್ಲಿಯು ನಮ್ಮ ಕುಲಸ್ತ್ರೀಯಂತೆ ಮಂದಮತಿಯಲ್ಲ, ಅದರ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು

ಯತ್ನಿಸುವಾಗ, ನಿಮ್ಮ ಗುರಿ ತಪ್ಪಿ ಅದರ ಕಾಲು ಸಿಗದೆ ಬಾಲಕ್ಕೆ ಕೈಬೀಳುವುದು. ಜೀವದಾಸೆಯಿಂದ ಓಡುವ ತುರುಕನು ತಲೆಯ ಟೊಪ್ಪಿ ಕೊಟ್ಟು ಮೈತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಹಲ್ಲಿಯು ಬಾಲವನ್ನು ನಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಜೀವ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಓಡುವುದು. ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ನೋಡಿದರೆ ಒಂದೊಂದು ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಐದೈದು ಕಿರಿ ಬೆರಳುಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಚಿಕ್ಕಬೆರಳುಗಳ ತುದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೊನಚಾದ ಕೂರುಗುರುಗಳಿವೆ. ಈ ಉಗುರುಗಳನ್ನು ಹಲ್ಲಿಯು ಬೆಕ್ಕಿನಂತೆ ಪಾದದ ಒಳಗೆ ಎಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಉಗುರುಗಳ ತುದಿಗಳು ಬಲು ಹದವಾಗಿಯೂ ಮೊನಚಾಗಿಯೂ ತೆಳುವಾಗಿಯೂ ಇರುವುದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅತಿ ನುಣುಪಾಗಿ ತೋರುವ ಸುಣ್ಣಬಳೆದ ಗೋಡೆಯಾದರೂ ಸಾವಿರಾರು ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಹೊಂಡಗಳಿರುವ ಅಂಗಳದಂತೆ ಕರಕ ಲಾಗಿದ್ದು, ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಒತ್ತಿಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುವುದು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಕಾಲು ಜಾರಿದರೆ, ಕೆಳಕ್ಕೆ ಬೀಳದಹಾಗೆ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಹಲ್ಲಿಯು ಇನ್ನೊಂದು ಉಪಾಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಮಕ್ಕಳು ಪಂಚಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಬಾಯಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಮುಕಿ ಹಿಡಿದು ಒಳಗಿನ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಸೇದಿಕೊಂಡು ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದು ಆಡುವುದನ್ನು ನಾವು ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಕರಡಿಗೆಯೊಳಗಿನ ಗಾಳಿ ಯನ್ನು ಯಂತ್ರದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಪೂರಾ ತೆಗೆದುಬಿಟ್ಟರೆ, ಮುಚ್ಚಳವನ್ನು ತೆಗೆಯಬೇಕಾದರೆ, ಹಲವು ಜನಗಳು ಇಕ್ಕಡೆಯಿಂದ ಎಳೆದರೂ ಕರಡಿಗೆಯು ಬಾಯಿ ಬಿಡಲಾರದು. ಹಲ್ಲಿಗೆ ಪಾದದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ಸಿಂಬಿ ಯಂತಿದೆ. ಹಲ್ಲಿಯು ಈ ದುಂಡಗಾದ ಸಿಂಬಿಯನ್ನು ಗೋಡೆಗೆ ಒತ್ತಿಟ್ಟು ಅದರ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎಳೆದು ಬಿಡುತ್ತಲೆ, ಗೋಡೆಗೂ ಸಿಂಬಿಗೂ ನಡುವಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಗಾಳಿಯು ಹೋಗಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆಗ ಸಿಂಬಿಯು, ಮಗುವಿನ ಮೋರೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಪಾತ್ರೆಯು ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಗೋಡೆಯನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ಮಗುವು ಒಳಗಿನಿಂದ ಉಸಿರುಬಿಡುತ್ತಲೇ ಪಾತ್ರೆಯು ಬೀಳುವ ಹಾಗೆ ಹಲ್ಲಿಯು ಸಿಂಬಿಯ ಕೇಂದ್ರವನ್ನು ತನಗೆ ಬೇಕಾದಾಗ ಸಡಿಲಿಸಿ ಬಿಟ್ಟು ಮುಂದರಿಸುತ್ತದೆ. ಓಡುವಾಗ ಕಾಲುಗಳ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗು ವಂತೆ ಮೈಯನ್ನು ತಿರುವುಮುರುವು ಮಾಡಿ ಸರಾಗವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಚುಕ್ಕಾಣಿಯು ದೋಣಿಯನ್ನು ಬೇಕಾದ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸುವಂತೆ ಬಾಲವು ಹಲ್ಲಿಗೆ ಓಡಾಟದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಹಲ್ಲಿಯ ಆಟವನ್ನು ಇರುಳು ನೋಡಬೇಕು. ಅದು ನಮ್ಮ ನಾಟಕದ ವೇಷಗಾರರಂತೆ ಹಗಲೆಲ್ಲ ಕತ್ತಲು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವಿತುಕೊಂಡು ನಿದ್ದೆಮಾಡಿ, ದೀಪ ಹಚ್ಚುತ್ತಲೇ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಇಳಿಯುತ್ತದೆ. ಶಲಭವಧೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪಾತ್ರವು ಮುಸಲಿಯೆ. ಮೊತ್ತಮೊದಲು ಮುಸಲಿಯು ಧ್ಯಾನಾರೂಢನಾದಂತೆ ನಿಶ್ಚಲಿತವಾಗಿದ್ದು ಸುತ್ತಲೂ ಹರಿದು ಹಾರಿ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಬಾಧೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸಾವಿರಾರು ಶಲಭಾ ಸುರರನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿದಂತಿರುವ ದೊಡ್ಡದಾದ ಅಲುಗು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಹೊಂಚಿ ನೋಡುವುದು. ಮುಸಲಿಗೆ ನಮ್ಮಹಾಗೆ ಕಿವಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಕಣ್ಣುಗಳ ಹಿಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ರಂಧ್ರಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಹಲ್ಲಿಗೆ ತುಸು ಸದ್ದಾದರೂ ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆ. ಕೂಡಲೇ ಮುಸಲಿಯು ಕತ್ತನ್ನು ನೀಡಿ ಕಣ್ಣನ್ನು ಕೆರಳಿಸಿ ಬಾಯನ್ನು ಅಗಲಿಸಿ ಬಿರ್ರೆಂದು ಮಂಡಳಿಸುತ್ತಲಿರುವ ಶಲಭಗಳ ಮೇಲೆ ಧೀಂಕಿಟ್ಟು ಅವನ್ನು ಸಂಹಾರಮಾಡುವುದು. ಬಳಿಕ ತನ್ನ ತಲೆಗಿಂತಲೂ ಗಾತ್ರವಾಗಿರುವ ಹುಳಗಳನ್ನು ಆದರೂ ಸರಿಯೆ ತುತ್ತು ತುತ್ತಾಗಿ ನುಂಗಿಬಿಡುವುದು.

ಹಲ್ಲಿಯು ಸತ್ತಹುಳುಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟದು; ಅದು ಕ್ರಿಮಿಕೀಟಗಳನ್ನೇ ಕೊಂದು ತಿನ್ನುವುದು. ಈ ಕೃತ್ಯವು ಮಹಾಹಿಂಸೆ ಎಂದು ತೋರಬಹುದಾದರೂ, ಹಲ್ಲಿಯು ಹೀಗೆ ಹುಳಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸದಿದ್ದರೆ,

ಕೀಟದ ಕಾಟವು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ, ಹೇಳಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಲ್ಲಿಯು ವಿಷಕರ ಜಂತುವೆಂದೂ ಅದರ ಉಚ್ಛಿಷ್ಟವು ಮರಣಕರವೆಂದೂ ಹೇಳುವ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಾಗಿದೆ. ಅದು ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಕುರೂಪಿಯೆಂಬು ದೇನೋ ನಿಜ. ಅದರ ಮಸುಕಾದ ಬಣ್ಣ, ವಿಕಾರವಾದ ತಲೆ, ತಣ್ಣಗಾದ ಮೈ, ಇವುಗಳಿಂದ ಹಲ್ಲಿಯು ಜನಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಪ್ರೀತಿಪಾತ್ರವಾಗಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ದುರ್ಗುಣವಿದೆ. ಹಲ್ಲಿಯು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿದ್ದು ಕೊಂಡಿರುವಾಗ ಕೂಡಾ ಏನನ್ನೊ ನುಂಗುವಂತೆ ಬಾಯಿಂದ ಮುಕ್ಕುತ್ತಿರುವ ದುರಭ್ಯಾಸವೂ ಅದಕ್ಕುಂಟು. ಇದರಲ್ಲಿ ವಿಚಿತ್ರವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ನಾವು ಉಸಿರು ಸೇದಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಹೀಗೆಯೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಹೊರಗಣ ವಾಯುವನ್ನು ನಾವು ಸೊಳ್ಳೆಗಳ ಅಥವಾ ಬಾಯಿಯ ಮೂಲಕ ಸೇದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಗಾಳಿಯು ಒಳಗಿನ ಶ್ವಾಸಕೋಶಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಎದೆಯು ಉಬ್ಬೇರುತ್ತದೆ. ಗಾಳಿಯನ್ನು ಸೇದಿ ಹೊರಬಿಡುವಾಗ ಎದೆಯು ಮುದುಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹಲ್ಲಿಗೆ ಪಕ್ಕೆಲಬುಗಳು ಇಲ್ಲದಿದ್ದುದರಿಂದ, ನಮ್ಮಹಾಗೆ ಪುಪ್ಫುಸಗಳನ್ನು ಉಬ್ಬಿಸ ಲಾರದೆ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಗುಟುಕು ಗುಟುಕಾಗಿ ಹೀರುತ್ತದೆ. ಹಲ್ಲಿಯು ಬಾಯಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸೊಳ್ಳೆಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಸೇದಿಕೊಂಡು ಒಂದೊಂದೇ ಗುಟುಕನ್ನು ಕೆಳಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನಪಟ್ಟರೂ ಅದು ಒಳಕೊಳ್ಳುವ ಗಾಳಿಯು ಅದರ ನೆತ್ತರನ್ನು ಬಿಸಿಮಾಡಲು ಸಾಕಾಗುವು ದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ನೆತ್ತರು ಬೆಚ್ಚಗಿರಲು ನಾವು ಉಸಿರಾಡುವುದೇ ಕಾರಣವಾಗಿದೆ. ನಾವು ಎತ್ತರವಾದ ಗುಡ್ಡ ವನ್ನು ಹತ್ತುವಾಗ ಉಸಿರಾಡುವುದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ, ಒಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟ ನೀರಿನಂತೆ ಮೈಯನೆತ್ತರು ಬೆಚ್ಚ ನಾಗುವುದು. ಹಲ್ಲಿಯು ಎಳಕೊಳ್ಳುವ ಗಾಳಿಯು ಅದರ ಜೀವನಾಧಾರಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಲುವುದಲ್ಲದೆ ಅದರ ತಣ್ಣಗಾದ ನೆತ್ತರನ್ನು ಬೆಚ್ಚಗಾಗಿಸಲು ಸಾಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಪ್ರದೇಶಗಳೂ*

ಉಷ್ಣಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿಯ ಅರಣ್ಯಪ್ರಾಣಿಗಳು

೧ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ವಿಚಿತ್ರ ಭೂಗೋಲ

ಸರ್ಕಸ್ ಎಂದರೆ ಏನೆಂದು ನೀವು ಕೇಳಿರಬಹುದು. "ಸರ್ಕಸ್ ನೋಟ! ಕುದುರೆಯ ಓಟ! ಹುಲಿಗಳ ಊಟ!" ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾ ಬೀದಿ ಬೀದಿಗಳಲ್ಲಿ ಡಂಗುರ ಸಾರಿ ಸರ್ಕಸ್ಸಿನವರು ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಹಂಚುವಾಗ, ನೀವು ಓಡಾಡಿರಬಹುದು. ಆ ಪ್ರಕಟಣೆಯ ಕಾಗದಗಳನ್ನು ಓದಿ, ಸರ್ಕಸ್ ಆಟ ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಜನರು ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಹೋಗುವುದುಂಟು. ಸರ್ಕಸಿನಲ್ಲಿ ಕುಸ್ತಿಯವರು ಕುಸ್ತಿ ಮಾಡುವರು; ಮೃಗಗಳು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಆಟ ಆಡುವುವು.

ಏನು ತಮಾಷೆ! ಆನೆಯ ಮರಿ ಪೀಪಾಯಿಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಎಷ್ಟು ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಉರುಳಿಸುತ್ತದೆ! ಅಬ್ಬ ಹುಲಿ ನೀರು ಕುಡಿಯುವ ತೊಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಆಡುಗಳು ಬಾಯಿಹಾಕಿ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ನೀರು ಕುಡಿಯುತ್ತವೆ! ಅರರೇ! ದೊಡ್ಡ ಸಿಂಹಗಳು ನಾಯಿಮರಿಗಳ ಹಾಗೆ ಯಜಮಾನನ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೇಳಿ, ಭುಗ್ಗೆಂದು ಉರಿಯುವ ಅಗ್ನಿಚಕ್ರದ ನಡುವಿನಿಂದ ಹೆದರದೆ ಹಾರಿಹೋಗುತ್ತವೆ! ಇದನ್ನು ಕಂಡು ನೀವು ಬೆರಗಾಗಬಹುದು. ಈ ತಮಾಷೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಎಲ್ಲರ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಸಿನ ಸುದ್ದಿ; ನಿದ್ದೆಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಕನಸು. ಹೀಗೆ ಆಟವಾಡುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮನೆಯ ನಾಯಿ ಬೆಕ್ಕುಗಳಂತೆ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ದಿನಂಪ್ರತಿ ಏತಕ್ಕೆ ಬೀಳುವುದಿಲ್ಲ? ಅವು ನಮ್ಮ ಊರಿನಲ್ಲೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಅವು ನಮ್ಮ ಊರಿನವುಗಳಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದುವು? ಇದು ವಿಚಾರಿಸತಕ್ಕ ಸಂಗತಿ.

---

* "ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಪ್ರದೇಶಗಳೂ" ಎಂಬುದು ಪಂಜೆಯವರು (ಶ್ರೀ ಉದ್ಯಾವರ ಭವಾನಿಶಂಕರ ರಾಯರ ಸಹಾಯದೊಡನೆ) ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ರಚಿಸಿದ ಒಂದು ಭೂಗೋಲ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಪುಸ್ತಕ. ಈ ಪುಸ್ತಕದ ——ಪಾನುಗಳಲ್ಲಿ——ಅಧ್ಯಾಯಗಳೂ ಅನೇಕನೇಕ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಇದ್ದುವು. ಇಡೀ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪುನರ್ಮುದ್ರಿಸುವುದು ಅಸಾಧ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಇದರ ಕೇವಲ ಆರು ಅಧ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಯಿತು. ಈ ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಪುನರ್ಮುದ್ರಣಕ್ಕೆ ಅನುಮತಿ ಕೊಟ್ಟದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಸೆಲ್ ಮಿಶನ್ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನವರಿಗೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಕಾಶಕರ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಈ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನಮ್ಮ ಊರಿನವುಗಳಲ್ಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ದನಕರುಗಳನ್ನು ನಾಯಿನರಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಯಾವಾಗಲೂ ನೋಡುತ್ತಾ ಇದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಸರ್ಕಸಿನವರು ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ದೂರದ ದೇಶಗಳಿಂದ ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ಊರಿನ ಮೂಡು, ತೆಂಕು, ಪಡು, ಬಡಗು ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ವಿಚಿತ್ರವಾದ, ಅತಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇಶಗಳಿವೆ. ಈ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧವಿಧವಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿವೆ.

ಮೂಡು, ತೆಂಕು, ಪಡು, ಬಡಗು ಎಂಬೀ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳು ಯಾವುವೆಂದು ನಿಮಗೆ ಈ ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದಿರುವುದಷ್ಟೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ, ಸೂರ್ಯನು ಮೂಡುವುದನ್ನು ಮುಳುಗುವುದನ್ನು ಮೊದಲು ನೋಡಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಸೂರ್ಯನು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯ ಮುಂದುಗಡೆ ಇಲ್ಲವೆ ಹಿಂದುಗಡೆ ಅಥವಾ ಬಲಗಡೆ ಇಲ್ಲವೆ ಎಡಗಡೆ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದುಕಡೆ ಉದಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಎದುರಾದ ಕಡೆ ಮುಳುಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಎರಡು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಸೂರ್ಯನು ಮೂಡುವ ದಿಕ್ಕು ಮೂಡು (ಪೂರ್ವ), ಮುಳುಗುವ ದಿಕ್ಕು ಪಡು (ಪಶ್ಚಿಮ). ನಾವು ಮೂಡು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮುಖಮಾಡಿ ನಿಂತರೆ ನಮ್ಮ ಬಲಗಡೆಯ ದಿಕ್ಕು ತೆಂಕು (ದಕ್ಷಿಣ), ಎಡಗಡೆಯ ದಿಕ್ಕು ಬಡಗು (ಉತ್ತರ). ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಮುಖಮಾಡಿ ಬಲಕ್ಕೆ ತಿರುಗುತ್ತಾ ಬಂದರೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣ, ಪಶ್ಚಿಮ, ಉತ್ತರ ದಿಕ್ಕುಗಳು ಎದುರಾಗುವುವು. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಪೂರ್ವ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮುಖಮಾಡಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಆತನ ಕಣ್ಣುಕಟ್ಟಿ ಬೇರೆ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿ. ಆಮೇಲೆ ಅವನನ್ನು ಒಂದು ಸುತ್ತು ತಿರುಗಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, "ಇದು ದಕ್ಷಿಣ, ಉಳಿದ ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನೀನು ತಿರುಗಿದ ಹಾಗೆ ಗುರುತಿಸು" ಎಂದು ಹೇಳಿ. ಈ ತಮಾಷೆಯ ಆಟ ಆಡಿ, ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ನೋಡಿ!

ಸರ್ಕಸ್ಸಿನವರು ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಸಂಚರಿಸಿ, ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಈ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ತರುವರು. ಇದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಊರು ಒಂದೇ ಅಲ್ಲ; ನಮ್ಮ ಊರಿನ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಭೂಭಾಗಗಳು ಇವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕಾನೇಕ ವಿಚಿತ್ರ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಇವೆ. ಅಲ್ಲಿರುವ ಸಕಲ ಜಾತಿಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೀವು ನೋಡಲಾರಿರಿ. ಅಲ್ಲಿ ಆಟಕ್ಕಾಗಿ ತಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡ ಕೆಲವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನೋಡಬಹುದು. ಆದರೆ ತಮಾಷೆ ಬಂಗಲೆಯಲ್ಲಿಯೂ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಿಗದ ಎಷ್ಟೋ ಜಾತಿಯ ಮೃಗಗಳು, ಹಾವುಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು ಈ ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ಇರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿ ಹಿಡಿಯುವುದೇ ಬಲುಕಷ್ಟ. ಕೆಲವನ್ನು ಸಾಹಸಪಟ್ಟು ಹಿಡಿದರೂ, ಅವು ತಮ್ಮ ತಾವಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಬದುಕುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಇವೆ. ಅವು ತಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಹುಟ್ಟುನಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಇರತಕ್ಕ ಆಹಾರವನ್ನು ತಿಂದು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬದುಕಿ ಬಾಳಿಕೊಂಡು ಇರುತ್ತವೆ. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ಆಡಿ ಬೆಳೆದ ಊರನ್ನು ಅಗಲುವುದಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಮನಸ್ಸು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ತಮ್ಮ ನಿವಾಸ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗದೆ, ಹುಟ್ಟಿದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬದುಕಿ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಬಾಳನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ನಮ್ಮ ಪೃಥ್ವಿಯು ಬಹಳ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿದೆ!

---

೨ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಆನೆಯೂ ಅದರ ಮನೆಯೂ

ಈ ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲಿನ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಆನೆಯು ಒಂದಾಗಿದೆ. "ಆನೆಯೂ ಕುರುಡರೂ" ಎಂಬ ಕಥೆಯನ್ನು ನೀವು ಕೇಳಿರಬಹುದು, ಕೆಲವರು ಓದಿರಲೂ ಬಹುದು. ಆನೆಯ ಕಾಲನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದ ಕುರುಡನು ಆನೆ ಕಂಬದ ಹಾಗೆ ಇದೆ ಎಂದನಂತೆ; ಸೊಂಡಿಲನ್ನು ಸವರಿದವನು ಆನೆ ಒನಕೆಯ ಹಾಗೆ ಇದೆ ಎಂದನಂತೆ. ಕಥೆಯು ಸುಳ್ಳಿದ್ದರೂ ಆನೆಯ ಕಾಲುಗಳು ಕಂಬದಂತೆ ತೋರ ಎಂಬುದು ನಿಜ. ಅದರ ಮುಖದ ಮುಂದುಗಡೆ ಒನಕೆಯಂತೆ ಉದ್ದವಾಗಿಯೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಯೂ ಜೋಲಾಡುವ ಸೊಂಡಿಲು ಇದೆ ಎಂಬುದು ನಿಜ. ಇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಇಂಥ ಸೊಂಡಿಲು ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ಆನೆಯು ಎಷ್ಟು ವಿಚಿತ್ರವಾದದ್ದೋ ಅಷ್ಟೇ ಉಪಯೋಗಕರವಾದದ್ದು. ಪಳಗಿಸಿದ ಆನೆಗಳು ಮಾವಟಿಗನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಡೆದು, ದಟ್ಟ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿದುಹಾಕಿದ ಭಾರವಾದ ಮರಗಳನ್ನು ಒಂದು ಕಡೆಯಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಒಯ್ಯುತ್ತವೆ; ಮರದ ದೊಡ್ಡ ದಿಮ್ಮಿಗಳನ್ನು ಒಂದರ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಒಟ್ಟುತ್ತವೆ; ಬೇಟೆಯವರನ್ನು ತಮ್ಮ ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಹುಲಿಯ ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಆನೆಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಮಕ್ಕಳಿಗಿಂತ ವಿಲಾಯತಿಯ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಬಹಳ ಸೋಜಿಗ! ವಿಲಾಯತಿಯ ಮಕ್ಕಳು ಆನೆಯನ್ನು ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಪಟ್ಟಣಗಳಲ್ಲಿರುವ ತಮಾಷೆ ಬಂಗಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆ ಸರ್ಕಸ್ಸಿನವರ ಮೇಳದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ನೋಡುವರು. ನಮ್ಮ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಇರುವಂತೆ ಅವರ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಆನೆಗಳು ಇರುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅವು ಜೀವಿಸತಕ್ಕ ಕಾಡುಗಳೂ ಅಲ್ಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ.

ನಮ್ಮ ಊರಿನ ಒಂದು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಮುಖಮಾಡಿ ನಿಂತರೆ, ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬಹುದೂರದಲ್ಲಿ ನೀಲವಾದ ಎತ್ತರವಾದ ಗಟ್ಟಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಈ ಗಟ್ಟಗಳ ಬದಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಾಡುಗಳಿವೆ. ನೂರಾರು ಅಡಿ ಎತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುವ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮರಗಳು, ಅವುಗಳ ಬುಡದಲ್ಲಿ ದಟ್ಟವಾಗಿ ತುಂಬಿರುವ ಮುಳ್ಳು ಪೊದರುಗಳು, ಪೊದೆಗಟ್ಟಿದ ನೆಲದಮೇಲೆ ಹರಿದುಹೋಗಿ ಮರಗಳನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಹಬ್ಬಿರುವ ಬೆತ್ತ ಬಳ್ಳಿಗಳು, ಬಳ್ಳಿ ಮರಗಳು ಒತ್ತೊತ್ತಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಹಂದರ ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಹರಡಿರುವ ಹಸುರು ಎಲೆಗಳು, ಎಲೆಗಳಿಂದ ಬಿಸಿಲು ಬಾರದೆ ಬೇಸಗೆಯ ನಡುಹಗಲಲ್ಲಿ ಕೂಡ ತಣ್ಣಗಿರುವ ಮಬ್ಬು, ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಣ್ಣಿಂದ ಕಂಡರೆ ಕಾಡು, ಅಡವಿ, ಮಲೆ ಎಂಬ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವೇನೆಂಬುದು ಸ್ವಲ್ಪಮಾತ್ರ ತಿಳಿದ ಹಾಗಾಗುವುದು. ಇಂಥ ಮಲೆಯೇ ಆನೆಗಳ ಮನೆ, ಎಂದರೆ ಆನೆಗಳು ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಬೆಳೆದು, ಅಲ್ಲಿ ಬದುಕಿ ಬಾಳುತ್ತವೆ ಎಂದು ಅರ್ಥ.

ಆನೆಯು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡದು; ಅದರ ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾದ ಆಹಾರವು ಅಗತ್ಯ. "ಇರುವೆಗೆ ಚೂರು ಬೆಲ್ಲ ಸಾಕು. ಆನೆಗೆ ರಾಶಿ ಸೊಪ್ಪು ಬೇಕು." ಅದು ಸೊಪ್ಪು ಸೋಗೆಗಳನ್ನು ಗೆಡ್ಡೆಗೆಣಸು

ಗಳನ್ನು ಯಥೇಷ್ಟವಾಗಿ ತಿನ್ನುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಆಹಾರವು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ದೊರೆಯುವುದು ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ. ಆನೆಗಳು ತಮ್ಮ ಕೊಂಬುಗಳಿಂದ ಬೈನಿಮರಗಳನ್ನು ಬೇರೊಂದಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಿತ್ತುಕೆಡವಿ, ಬಲವಾದ ಕಾಲುಗಳಿಂದ ಮೆಟ್ಟಿಮುರಿದು, ಒಳಗಡೆಯ ಸಿಹಿ ತಿರುಳನ್ನು ಸೊಂಡಿಲಿಂದ ಕೊರೆದು ತಿನ್ನುತ್ತವೆ. ಈ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರಿನ ಹಳ್ಳತೊರೆಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತಿವೆ. ಆನೆಗಳಿಗೆ ಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕೂ ಮೈಯ ಮೇಲೆ ಸುರಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ಯಥೇಷ್ಟ ನೀರು ಬೇಕು. ಬಿಸಿಲು ಕವಿಯದೆ ಯಾವಾಗಲು ತಣ್ಣಗಿರುವ ಈ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯ ತೊರೆಗಳು ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬತ್ತಿಹೋಗದ್ದರಿಂದ ನೀರು ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ.

ಆನೆಗಳು ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಹತ್ತಿರವಿರುವ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವೇ ದೊರೆಯುತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗದು. ಈ ಪೃಥ್ವಿಯು ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹಿಂದೆಯೇ ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ. ನಮ್ಮ ಊರಿನ ಮೂಡುಗಡೆ ಆನೆ ಕಾಡುಗಳಿವೆ; ಆ ಕಾಡುಗಳನ್ನು ಸುತ್ತಿ, ಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ಏರಿ, ದೇಶಗಳನ್ನು ಕಳೆದು, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ ಸಮುದ್ರವಿದೆ. ಆ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಹೋದರೆ, ಬರ್ಮ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ದೇಶಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟುತ್ತೇವೆ. ಬರ್ಮದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲಿಯ ಮಲೆಗಳಂತೆಯೇ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಅಡವಿಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆನೆಗಳು ಹಿಂಡುಹಿಂಡಾಗಿ ಅಲೆಯುತ್ತವೆ. ಪೂರ್ವ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಬರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಂತೆ, ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿ ಬರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡದಾದ ಆಫ್ರಿಕ ಎಂಬ ಭೂಖಂಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಅಪಾರವಾದ ಅರಣ್ಯಗಳಿವೆ; ಈ ಅರಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಆನೆಗಳು ಹಿಂಡುಹಿಂಡಾಗಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಿವೆ.

೩ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ನರ? ವಾನರ?

ಆನೆಗಳು ಹಿಂಡುಗಟ್ಟಿ ಅಲೆದಾಡುವ ದೊಡ್ಡ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಆನೆಗಳಷ್ಟೇ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಇವೆ. ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ "ನೋಡುವರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಬೀಳುವ ಕೌತುಕಗಳಿಗೆ ಕಡಿಮೆ ಇಲ್ಲ." ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಸೋಜಿಗ! ಎತ್ತ ತಿರುಗಿದರೂ ಸೊಗಸು! ಸೊಗಸು ಸೋಜಿಗಗಳನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಎಂದರೆ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿಯ ಮಂಗಗಳು.

ಮಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಚೋದ್ಯವೇನಿದೆ? ಕಪಿ ಚೇಷ್ಟೆ ಎಂದರೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆ ನಿಮಗೆ? ಮಂಗಗಳನ್ನು ನಾವು ದಿನಂಪ್ರತಿ ನೋಡುತ್ತೇವೆ; ಅವು ಆನೆಗಳಷ್ಟು ಅಪರೂಪವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಂಗಗಳು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು. ಮೀನುಗಳು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹೇಗೋ, ಮನುಷ್ಯರು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಹೇಗೋ, ಹಾಗೆಯೇ ಮಂಗಗಳು ಮರಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ವಾಸಮಾಡುತ್ತವೆ. ಕೋತಿಗಳನ್ನು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ವೃಕ್ಷವಾಸಿಗಳೆಂದು

ಕರೆಯಬಹುದು. ಅವಕ್ಕೆ ಮರದಿಂದ ಮರಕ್ಕೆ ಹಾರಾಡುವುದೆಂದರೆ ಪ್ರಾಣ. ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಓಡಾಡಿ ನಡೆಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮರವನ್ನು ಏರಿ, ಕೊಂಬೆಗೆ ಬಾಲವನ್ನು ಸುತ್ತಿ, ಬಾಳೆಯ ಗೊನೆಯಂತೆ ತೂಗಾಡಿ, ತೂಗಾಡಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕೊಂಬೆಯನ್ನು ಕೈತಪ್ಪದೆ ಬಿಮ್ಮಗೆ ಬಿಗಿಹಿಡಿದು, ಸರಸರನೆ ತುದಿ ಏರಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಕೆಳಗಿನ ಮರಕ್ಕೆ ತಟ್ಟನೆ ಧುಮುಕಿ, ಒಂದು ಕೈಯಿಂದಲೇ ಜೋಲಾಡುತ್ತಾ ಕಿರ್ರನೆ ಕೀರಿ, ಕಾಲುಜಾರದೆ ಸರ್ರನೆ ಮರದಿಂದ ಮರಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಹೀಗೆ ಕಾಡಿನ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಿಂದ ಒಂದು ಮೂಲೆಗೆ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ತೆರೆಯುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಡಿ ಹೋಗುವುದು ಸೋಜಿಗವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು?

ಕೋತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇನ್ನೂ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಸಂಗತಿಗಳಿವೆ. ಕೆಲವು ಕೋತಿಗಳು ದೊಡ್ಡವು, ಕೆಲವು ಸಣ್ಣವು. ಕೆಲವು ಮನುಷ್ಯರಂತೆಯೇ ಇವೆ; ಅವಕ್ಕೆ ಬಾಲಗಳಿಲ್ಲ. ಈ ಜಾತಿಯ ಮಂಗಕ್ಕೆ ಗೊರಿಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಗೊರಿಲ್ಲವು ಮರದ ಮೇಲೆ ಓಡಾಡುವ ಪ್ರಾಣಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಕೆಲವು ಸಲ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ನಡೆಯಬಲ್ಲುದು. ಅಷ್ಟೇಅಲ್ಲ, ಅದು ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ಹಣ್ಣನ್ನು ಕೊಯ್ದು ತಂದು, ಕಲ್ಲಿನಿಂದ ಜಜ್ಜಿ, ಅದರ ಚಿಪ್ಪನ್ನು ಒಗೆದು ಬಿಟ್ಟು, ಒಳಗಿನ ತಿರುಳನ್ನು ಈಚೆಗೆ ತೆಗೆದು ತಿನ್ನುವುದುಂಟು. ಹಾಗೆ ಬಾಯಾಡಿಸಿ ತಿಂಡಿ ತಿನ್ನುವಾಗ ಹಗೆಗಳು ಹತ್ತಿರ ಬರುವ ಹಾಗಿದ್ದರೆ, ತತ್‌ಕ್ಷಣವೇ ಮರವನ್ನು ಏರಿ, ಒಂದು ಕೊಂಬೆಯನ್ನು ಮುರಿದು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಆಟದ ಹನುಮನಂತೆ ಹಗೆಯನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೆದರಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಗೊರಿಲ್ಲವನ್ನು ನರ ಎನ್ನಬೇಕೇ? ವಾನರ ಎನ್ನಬೇಕೇ?

ಗೊರಿಲ್ಲವು ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಇದೆ. ಎತ್ತರದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನಷ್ಟೇ ಎಂದರೆ, ಸುಮಾರು ಆರು ಅಡಿ ನೀಳ; ಆದರೆ ಮನ್ನುಷ್ಯನಿಗಿಂತ ಅತ್ಯಧಿಕ ಬಲಶಾಲಿ. ಸರಿ ಬೆಳೆದ ಗೊರಿಲ್ಲವನ್ನು ಜೀವಸಹಿತವಾಗಿ ಹಿಡಿಯುವುದು ಸಾಹಸದ ಕಾರ್ಯ. ಹಿಂದೆ ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಗಾರನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗೊರಿಲ್ಲವನ್ನು ದೂರದಿಂದ ಕಂಡು, ಅದನ್ನು ಕೋವಿಯಿಟ್ಟು ಹೊಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಗೊರಿಲ್ಲವು ಸರಸರನೆ ಮುಂದುವರಿದು ಬಂದು, ಅವನ ಕೈಯ ಕೋವಿಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಅದರ ಕಬ್ಬಿಣದ ನಳಿಗೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಕಚ್ಚಿಕಡಿದು, ಚಟ್ಟೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಆ ಬೇಟೆಗಾರನ ಕೈಯನ್ನು ಒಂದೇ ಕಡಿತದಿಂದ ತುಂಡುಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಿತಂತೆ! ದೊಡ್ಡ ಗೊರಿಲ್ಲವನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿ ಹಿಡಿದು ತರುವುದು ಅಪಾಯಕರ ಮತ್ತು ಅಸಾಧ್ಯ. ಆದುದರಿಂದ ಗೊರಿಲ್ಲವು ಆಫ್ರಿಕದ ದೊಡ್ಡ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಅಲೆದಾಡಿಕೊಂಡು ಇರುತ್ತದೆ.

೪ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಮೊಸಳೆಯೂ ನೀರಾನೆಯೂ

'ಗಜೇಂದ್ರ ಮೋಕ್ಷ' ಎಂಬೊಂದು ಹಿಂದೂ ಕಥೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ನಮಗೆ ಹೇಳಿಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ನೀವೂ ಕೇಳಿರಬಹುದು.

ಬಹುಕಾಲದ ಹಿಂದೆ ಒಂದು ದಟ್ಟವಾದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಆನೆಯು ವಾಸವಾಗಿತ್ತಂತೆ. ಅದು ಒಂದು ದಿನ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಒಂದು ಹೊಳೆಗೆ ನೀರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಇಳಿಯಿತಂತೆ. ಅದನ್ನು ಆ ಹೊಳೆಯ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಮೊಸಳೆ ಕಂಡಿತಂತೆ; ಕಂಡು ಆ ಆನೆಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಈಜಿಕೊಂಡು ಹೋಯಿತಂತೆ; ಹೋಗಿ ಅದರ ಮುಂಗಾಲನ್ನು ತನ್ನ ಹರಿತವಾದ ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಎಳೆಯಿತಂತೆ. ಆಗ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಬದುಕುವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತಿ ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಆ ಆನೆ ತನ್ನನ್ನು ಕೆಣಕುವ ಮೊಸಳೆಯನ್ನು ಮುಂದೊತ್ತುವುದಕ್ಕೆ ನೋಡಿತಂತೆ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮೊಸಳೆಗೆ ಬಲ, ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಆನೆಗೆ ಬಲ. ಆನೆಯು ತನ್ನಕಾಲುಗಳನ್ನು ಮೊಸಳೆಯ ಹಲ್ಲುಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ, ಇನ್ನು ಇನ್ನು ಮಡುವಿಗೆ ಇಳಿಯಿತಂತೆ. ಮಡುವಿನ ನೀರು ಆನೆಯ ರಕ್ತದಿಂದ ಕೆಂಪಾಯಿತಂತೆ. ಆನೆಯು ಪ್ರಾಣದಾಸೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ದೇವರಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಟ್ಟಿತಂತೆ. ಆಗ ದೇವರೇ ಭೂಮಿಗೆ ಇಳಿದು ಬಂದು, ಈ ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಈ ಮೊಸಳೆಯನ್ನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಕೊಂಡು ಹೋದನಂತೆ. ಇದು ಗಜೇಂದ್ರಮೋಕ್ಷದ ಕಥೆಯ ಸಾರಾಂಶ.

ಇದು ನಿಜವಿರಲಿ, ಇಲ್ಲದಿರಲಿ; ಈ ಕಥೆಯಿಂದ ಅತಿ ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಈ ಎರಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ನಿವಾಸಸ್ಥಳ, ಸ್ವಭಾವ ಗುಣ ಮುಂತಾದುವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆನೆಯೂ ಮೊಸಳೆಯೂ ಒಂದೇ ತರಹದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ನೆರೆಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುತ್ತವೆ. ಒಂದೊಂದು ಸಲ ಆನೆಗೂ ಮೊಸಳೆಗೂ ಜಗಳ ಹತ್ತುವುದುಂಟು; ಅದು ಹೊಳೆಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲಾದರೆ ಆನೆ ಗೆಲ್ಲುವುದು. ನೀರಿನಲ್ಲಾದರೆ ಮೊಸಳೆ ಜಯಿಸುವುದು. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದ ಕಡೆ ತಿರುಗುವುದಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗಿ ಮೊಸಳೆಗೆ ಉದ್ದವಾದ ಬಾಲವೂ, ಹಗೆಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕೆ ಕೂರಾದ ಉದ್ದ ಹಲ್ಲುಗಳೂ ಇವೆ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ 'ಮೊಸಳೆಯ ಹಲ್ಲುಗಳ ಮುಂದೆ, ಇಲ್ಲವೆ ಬಾಲದ ಹಿಂದೆ ಹೋಗಲೇ ಬೇಡ. ಹೋದರೆ ಸಾವು ನಿಜ'.

ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಆಫ್ರಿಕದಲ್ಲಿಯೂ ಆನೆಗಳು ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂಡುಗಟ್ಟಿ ಅಲೆಯುವಂತೆ, ಕೆಲವು ನದಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೊಸಳೆಗಳು ಹಿಂಡುಗೂಡಿ ಜೀವಿಸುತ್ತವೆ. ಮೊಸಳೆಗಳು ಒಂದೊಂದು ವೇಳೆ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಇಡುವುದಕ್ಕೆ ದಡದ ಮೇಲೆ ಬರುವುದುಂಟು; ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಬಾಳು ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ. ಅವು ನೀರಿನ ಮೇಲೆ ಒಟ್ಟೊಟ್ಟಾಗಿ ಅಲುಗದೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರುವಾಗ, ಮರದ ದಿಮ್ಮಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ತೆಪ್ಪದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ನದಿಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯಾಣ ಕೂಡ ತೀರ ಅಪಾಯಕರ.

ಇಂಥ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಆನೆಮೊಸಳೆಗಳಷ್ಟೇ ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಾಣಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ನೀರಾನೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ: ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಸೊಂಡಿಲು ಇಲ್ಲ. ಅದು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಆನೆಯಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದು, ಬೆಳೆದರೆ ೧೦ ಇಲ್ಲವೆ ೧೨ ಅಡಿ ಎತ್ತರ ಬೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಅದರ ಗಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅದರ ಕಾಲುಗಳು ಗಿಡ್ಡ. ನೀರಾನೆ ಎಂದು ಕರೆವರೂ ಅದು ಮೊಸಳೆಯಂತೆ ನೀರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವ ಪ್ರಾಣಿಯಲ್ಲ. ಅದು ಆನೆಯಂತೆ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ವಾಸಮಾಡುವ ಪ್ರಾಣಿ. ಆದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಜವುಗು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೆಸರು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಇಷ್ಟ. ಆನೆಮೊಸಳೆಗಳಿಗೆ ಹಗೆಗಳ ಹೆದರಿಕೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ನೀರಾನೆ ಮಾತ್ರ ಪುಕ್ಕಲಾದ ಜಂತು; ಯಾರಿಗೂ ಕೇಡು ಮಾಡುವುದು ಕಡಿಮೆ. ಆಫ್ರಿಕದ ಕಾಡುಹೊಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡುವವರು ನೀರಾನೆಗಳು ಈಜುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಅವುಗಳ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ದೋಣಿಯನ್ನು ನಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ನೀರಾನೆಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ತಡೆಯುವುದುಂಟು. ದೋಣಿಗಾರರು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಕೂಡಲೆ ಈ ಅಂಜುಬುರುಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ನೀರೊಳಗೆ ತಲೆ ಮರೆಸಿಕೊಂಡು ಓಡುತ್ತವೆ. ತರುವಾಯ ಪ್ರಯಾಣಿಕರ ದೋಣಿಯು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತದೆ.

೫ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಮರವಾನಿಸರು

ಮರಗಳನ್ನು ಏರಿ ಗೇರು, ಮಾವು, ಸೀಬೆ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ದು ತಿನ್ನುವುದೆಂದರೆ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಬಹಳ ಮೆಚ್ಚುಗೆ. ಏರಬಾರದೆಂದು ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಹೇಳಿದರೂ ಹುಡುಗರು ಮರವೇರದೆ ಇರಲೊಲ್ಲರು. ಮರ ಹತ್ತಿ ಅದರ ಕವಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದೂ, ಕೊಂಬೆ ಹಿಡಿದು ತೂಗಾಡುವುದೂ ಹುಡುಗರಿಗೆ 'ಭಾರಿ ಖುಶ್ಹಾಲ್.' ರಜೆಯ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತು ಈ ತಮಾಷೆ ಕಳಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಯಾವ ಹುಡುಗನಿಗೂ ಇಷ್ಟವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಮರಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ಯಾವಾಗಲೂ ಇರೋಣ ಎಂದು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಸೆ ಏಳುವುದೂ ಉಂಟು. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ವಾಸಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವೇ? ಮರಗಳ ಮೇಲೆಯೇ ವಾಸಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ನಾವು ಹಕ್ಕಿಗಳೇ? ಕೋತಿಗಳೇ? ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ.

ಆದರೂ ಮರಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸತಕ್ಕ ಜನರು ಇದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ನೀವು ನಂಬುವಿರೋ? ಹೀಗೆ ಜೀವಿಸುವ ಜನರು ಪ್ರಥ್ವಿಯ ಕೆಲವು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಇದ್ದಾರೆ, ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದವರೂ ಉಂಟು. ಈ ಒರಟು ಜನರು ಆನೆ, ಗೊರಿಲ್ಲ, ನೀರಾನೆ, ಹೆಬ್ಬಾವು ಮೊದಲಾದುವುಗಳ ನೆರೆಹೊರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸವಾಗಿದ್ದು ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ನಮಗಾದರೋ, ಅಂಥ ಕಾಡುಪ್ರಾಣಿಗಳ ನೆರೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಭಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಜನರಿಗೆ ಕಾಡಿನ ಆನೆಯ ಹೆದರಿಕೆಗಿಂತ ಹರಿಯುವ ನೀರಿನ ಅಂಜಿಕೆ ಹೆಚ್ಚು; ಗೊರಿಲ್ಲದ ಭಯಂಕ್ಕಿಂತ ನೆರೆಯ ಭೀತಿ ಹೆಚ್ಚು. ಆನೆ ನೀರಾನೆಗಳೂ ಮೊಸಳೆಗೊರಿಲ್ಲಗಳೂ ವಾಸಮಾಡತಕ್ಕ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಳೆ ಕರೆಯುತ್ತದೆ. ಬೇಸಗೆಯಲ್ಲಾದರೂ ಮಳೆ ಹನಿಯುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಮಳೆಯು ಅತಿಯಾಗಿ ಸುರಿದಾಗ ಹೊಳೆಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿ, ನೆರೆ ಬಂದು, ಕಾಡುಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಜಲಮಯವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ನೀರಿನ ನೆರೆಗೆ ಹೆದರಿಕೊಂಡೇ ಈ ಜನರು ಮರಗಳ ಮೇಲೆ ಕೋಲುಗಳನ್ನು ನಾಟಿ, ಎಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಸಿ, ಮೇಲ್ಛಾವಣಿಗೆ ಹುಲ್ಲುಹೊದಿಸಿ ಮಾಡಿದ ಗುಡಿಸಲುಗಳಲ್ಲಿ ಜೀವಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಜನರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇನ್ನೊಂದು ಸೋಜಿಗದ ಸಂಗತಿಯಿದೆ. ಇವರ ಮೈಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆಗಳೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲು ಕಡಮೆ ಇದ್ದರೂ ಸೆಕೆ ಹೆಚ್ಚು. ಸೆಕೆ ಬಿದ್ದಾಗ ಮೈಗೆ ಬಟ್ಟೆ ಇರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೈಬಿಟ್ಟಿರುವುದೇ ಮೇಲು. ಇವರು ಸೊಂಟದಲ್ಲಿ ಮರದ ಎಲೆಗಳನ್ನೊ ತೊಗಟೆಯ ತುಂಡನ್ನೊ ಕಟ್ಟಿ ನಾಚಿಕೆಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವರು.

ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ ಅಂಥ ಒರಟು ಜನರು ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಾಡುಗಳಲ್ಲೇ ಇದ್ದು. ಕಾಡುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪಟ್ಟಣಗಳಿಗೆ ಬರುವುದು ಅಪರೂಪ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಣ್ಣಿನ ಪಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮರಗಳಿಗೆ ತೂಗಹಾಕಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಹಾರವನ್ನು ಬೇಯಿಸಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಕೊರಗರಿಗೆ ವಾಸವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ಚಿಕ್ಕಗುಡಿಸಲು ಕೂಡ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಬಿರುಸಾದ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಮರದ ಎಲೆಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಒದ್ದೆಮುದ್ದೆಯಾಗಿ ಬಿದ್ದುಕೊಳ್ಳುವರು; ಮಳೆ ಕಡಮೆಯಾಗುತ್ತಲೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ಎದ್ದು ಬೇಟೆಯಾಡುತ್ತಾ ಕಾಲ ಕಳೆಯುವರು. ಮಲೆಕುಡಿಯರು ಅವರ ಹೆಸರಿನಂತೆ ಮಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಗುಡಿಯನ್ನೊ ಗುಡಿಸಲನ್ನೊ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅದರಲ್ಲಿರುವವರು; ಆದರೆ ಕೊರಗರು ಕಾಡಿನ ಕೋಡುಗಳಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡಿ ಜೀವಿಸುವವರು.

ಈ ವೃಕ್ಷವಾಸಿಗಳಾದ ಕಾಡು ನಿವಾಸಿಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು, ನಗರಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ನಾಗರಿಕರೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೂ ಓದುಬರಹ ಬಲ್ಲ ಬುದ್ಧಿವಂತರೂ ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಒಡವೆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಾಡಬಲ್ಲವರೂ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಬರ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ನದಿಗಳ ತೀರಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವವರು ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳನ್ನು ಎತ್ತರವಾದ ಮರದ ಕೊಂಬೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ, ಮಳೆಹೊಯ್ದು, ಹೊಳೆತುಂಬಿ ಉಬ್ಬರ ಬಂದರೆ, ಏನು ಕೇಡಾಗುವುದೊ ಎಂಬ ಭೀತಿಯು ಇವರಿಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಇವರು ಕಾಡುಜನರಲ್ಲ, ನಾಗರಿಕರು, ವಿದ್ಯಾವಂತರು; ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಅಂದದ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಲಿಕ್ಕೂ ಕಟ್ಟಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಬಲ್ಲವರು. ಆದರೆ ಈ ರೀತಿ ಮರಗಳ ಮೇಲೆ ಮನೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ, ನೆರೆಯ ಬಾಧೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬ ಪಾಠವನ್ನು ಅವರು ಮರವಾನಿಸರಂಥ ವನ್ಯಮನುಷ್ಯರಿಂದ ಕಲಿತುಕೊಂಡರು.

೧ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ

ಭೂಮಿ ಒಂದು ಗೋಲ

ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಇಂದಿನ ಪಾಠಕ್ಕಾಗಿ ನೂತನವಾದ ಒಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ತಂದಿದ್ದರು. ಅದು ಚೆಂಡಿನಂತೆ ದುಂಡಗಿತ್ತು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಣ್ಣಗಳಿದ್ದುವು; ಈ ಬಣ್ಣಗಳುಳ್ಳ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನೀಲವರ್ಣದ ಭಾಗವೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಹೀಗೆಂದರು:— "ಮಕ್ಕಳೇ! ಇತ್ತನೋಡಿ! ಇದು ಪೆನ್ಸಿಲು ಕೊಯ್ಯುವ ತಿರುಗಣೆ ಚೂರಿ. ನಾವು ವಾಸವಾಗಿರುವ ಪೃಥ್ವಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೇಳುವುದಕ್ಕೆ ಈ ಉಪಕರಣವನ್ನು ತಂದಿರುವೆನು."

ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಕ್ಕಳು ಆತುರದಿಂದ ಮುಂದೆಬಂದು, ಮೇಜಿನ ಸುತ್ತಲೂ ನಿಂತುಕೊಂಡು, ಉಪಾಧ್ಯಾಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯವಿಟ್ಟು ನೋಡಿದರು. ಆ ಉಪಕರಣವನ್ನು ಹುಡುಗರ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾಯಿತು; ಅವರು ನೋಡಿದ್ದಾಯಿತು; ಮುಟ್ಟಿದ್ದಾಯಿತು; ತಿರುಗಿಸಿದ್ದಾಯಿತು ಕಡೆಗೆ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪೆನ್ಸಿಲನ್ನು ಆ ಉಪಕರಣದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗನಿಂದ ಆ ಪೆನ್ಸಿಲನ್ನು ಕೆತ್ತಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಣ್ಣುಬಿಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಇಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಹುಡುಗರು ಸುಮ್ಮನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಕಣ್ಣಿನ ಎದುರು ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ಉಪಕರಣವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರದೇ ಪ್ರಶ್ನೆ ಬಂತು. "ನಾವಿರುವ ಪೃಥ್ವಿಯು ಇದರಷ್ಟು ಸಣ್ಣದೇ?" ಎಂದು ಒಬ್ಬನ ಕೇಳಿಕೆ. "ಪೃಥ್ವಿಯು ದುಂಡಗಿದೆಯೇ?" ಎಂದು ಇನ್ನೊಬ್ಬನ ಪ್ರಶ್ನೆ. "ಪೃಥ್ವಿಯು ಈ ಗೋಲದಂತೆ ಉರುಳತ್ತದೆಯೋ?" ಎಂದು ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಹುಬ್ಬೆತ್ತಿ ಕೇಳಿದ ಮಾತು. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ಮೊದಲು ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗುಜುಗುಜು ಮಾತು ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಆಗ ಉಪಾಧ್ಯಾಯರು ತಿರುಗಿ ಹೀಗೆಂದರು:

"ಹುಶ್! ಸುಮ್ಮನಿರಿ! ಇತ್ತ ಕೇಳಿ! ನಾವು ವಾಸವಾಗಿರುವ ಪೃಥ್ವಿಯು ಈ ಗ್ಲೋಬಿಗಿಂತ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದು; ಲಕ್ಷೋಪಲಕ್ಷ ಪಾಲು ದೊಡ್ಡದು. ನಮ್ಮ ಸುತ್ತಲೂ ಅಂತರಿಕ್ಷವಿದೆ; ಎಡಕ್ಕೆ ಬಲಕ್ಕೆ, ಮೇಲೆ ಕೆಳಗೆ, ಹಿಂದು ಮುಂದು, ಎಲ್ಲಾ ಆಕಾಶ! ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಈ ಪೃಥ್ವಿಯು ಇರುವಂತೆ ನಕ್ಷತ್ರಗಳೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಅವು ಮಿರುಗುವ ಚುಕ್ಕಿಗಳಂತೆ ಸಣ್ಣಗೆ ತೋರಿದರೂ ಅತಿರೇಕ ದೊಡ್ಡವಿವೆ. ಅವು ದೂರವಿರುವುದರಿಂದಲೇ ನಮಗೆ ಅಷ್ಟು ಚಿಕ್ಕವಾಗಿ ದುಂಡಗೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ನಕ್ಷತ್ರ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಈ ನಮ್ಮ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇ ಆದರೆ, ನಾವಿರುವ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಪೃಥ್ವೀಮಂಡಲವು ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ಚುಕ್ಕಿಯಂತೆ ದುಂಡಗಾಗಿಯೂ ಹೊಳಪುಳ್ಳದ್ದಾಗಿಯೂ ಕಾಣುವುದು. ಮಕ್ಕಳೇ! ಈ ಪೃಥ್ವಿಯು ನಿಜವಾಗಿ ದುಂಡಗಿದೆ, ಉಂಗುರದಂತೆ ಅಲ್ಲ; ಬಟ್ಟಲಿನಂತೆ ಅಲ್ಲ; ಕಿತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣಿನಂತೆ, ಕಾಲು ಚೆಂಡಿನಂತೆ ದುಂಡಗಾಗಿದೆ. ಕುಂಬಳ

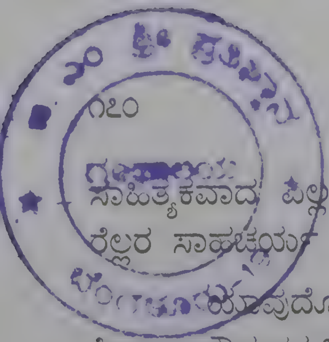
ಕಾಯಿಯಂತೆ ಈ ಪೃಥ್ವಿಯು ಎರಡು ಕಡೆ ತುಸು ಚಪ್ಪಟೆಯಾಗಿದೆ. ಪೃಥ್ವಿಯು ಈ ಗ್ಲೋಬಿನಂತೆ ಗುಂಡಗಿದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮಾಣಬೇಡ. ಅನೇಕ ಜನರು ತಮ್ಮ ಊರಿಂದ ಪಯಣ ಹೊರಟು, ಮೂಗಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ನಡೆದು ಹೊರಟ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ, ಮತ್ತು ತಾವು ನೋಡಿದ್ದನ್ನು ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾರೆ. ಭೂಮಿಯು ಕಾಲು ಚೆಂಡಿನಂತೆ ಗುಂಡಗಿದ್ದರೂ, ಒಳಗೆ ಪೊಳ್ಳಾಗಿಲ್ಲ; ಕಿತ್ತಳೆಯಂತೆ ಒಳಗಡೆ ತುಂಬಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ಲೋಬಿಗೆ ಬಳಿದಿರುವ ಬಣ್ಣಗಳನ್ನು ನೋಡಿ. ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಈ ಗ್ಲೋಬಿನ ಮೇಲೆ ನೀಲ ಬಣ್ಣದಿಂದ ತೋರಿಸಲಾಗಿದೆ; ಇತರ ಬಣ್ಣಗಳು ನೆಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಗೋಲವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಟ್ಟುನೋಡಿ, ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲದ ಅಂಶವು ಹೆಚ್ಚೋ ನೀರಿನ ಅಂಶವು ಹೆಚ್ಚೋ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದೇ? ಸರಿ! ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ನೆಲಭಾಗಕ್ಕಿಂತ ಜಲಭಾಗವೇ ಅಧಿಕ."

"ನಾವು ಪೃಥ್ವಿಯ ಮೇಲೆ ಎಲ್ಲಿರುತ್ತೇವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಈ ಗ್ಲೋಬಿನ ಮೇಲೆ ಗುರುತಿಸುತ್ತೇನೆ. ನೋಡಿ! ಇದು ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಕ್ಕೆ ಇರುವ ಸಮುದ್ರ, ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಬರ್ಮದೇಶ. ಈ ಕಡೆ ನೀಲ ಬಣ್ಣದಿಂದ ತೋರಿಸಿದ್ದು ನಮ್ಮ ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರ; ಸಮುದ್ರದ ಆಚೆಗೆ ಇದೆ ಆಫ್ರಿಕ! ಈಗ ಕಾಣುವುದು ಆಫ್ರಿಕದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗ. ಇಲ್ಲಿಯೇ ಮಳೆಬಿದ್ದು ಮರಗಳು ಬೆಳೆದು ಕಿಕ್ಕಿರಿದ ಕಾಡುಗಳು. ಈ ಮಲೆಗಳೇ ಆನೆಗಳ ಆಟದ ಬಯಲುಗಳು, ನೀರಾನೆಗಳು ಮೀಯುವ ಬಚ್ಚಲುಗಳು, ಗೊರಿಲ್ಲಗಳ ಆಡುಂಬೊಲಗಳು, ಮೊಸಳೆಗಳು ಈಜುವ ಮನೆಗಳು."

ಜೀವನ ಚರಿತ್ರ

ಹೊಸಕನ್ನಡ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕಣ್ತೆರೆದು ಲೋಕವನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ತನಗೆ ಕಾಣುವ ಲೋಕ ಜೀವನವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಬೇಕು ಎಂದು ತೊಡಗಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪಂಜೆಯವರು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಮುಡಿಪುಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಪಂಜೆಯವರು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಓದಿದ್ದವರು. ಯೂರೋಪಿನ ಇತರ ಭಾಷಾ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳ ಸಂಪರ್ಕ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಉಂಟಾಗಿತ್ತು. ಬೇಸೆಲ್ ಮಿಷನ್ ಪ್ರೆಸ್ಸಿನ ಜರ್ಮನ್ ಮೇಧಾವಿಗಳ ಸಂಪರ್ಕವಿತ್ತು. ಶಬ್ದಮಣಿದರ್ಪಣದ ಒಂದು ಆವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಅಚ್ಚುಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸೂತ್ರಗಳಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ಸಾರಸೂಚಿಕೆಗಳನ್ನೂ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳನ್ನೂ ಬರೆಯುವುದರಲ್ಲಿ ನೆರವಾದವರು. ಹಾಗೆಯೇ ಅವರು ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಬಲ್ಲ ಗೀತೆಗಳನ್ನೂ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೂ ಇತರ ಪಾಠಗಳನ್ನೂ ಭಾಷಾಂತರವಾಗಿಯೊ ಸ್ವಂತವಾಗಿಯೊ ರೂಪಿಸಿದರು. ಅವರ ಭಾವಮೈದುನರಾದ ಬೆನಗಲ್ ರಾಮರಾಯರ—**'ಸುವಾಸಿನಿ'** ಪತ್ರಿಕೆಗೆ ಇವರೇ ಜೀವನಾಡಿ. ಅಲ್ಲಿಯ ಸಂಪಾದನೆಯ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಇವರದೇ. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವರ ಜೊತೆಗಾರರಾಗಿ ಉಲ್ಲಾಳ ಮಂಗೇಶರಾಯರು, ಉಗ್ರಾಣ ಮಂಗೇಶರಾಯರು, ಕೃಷ್ಣಸೂಕ್ತಿಯ ಸಂಪಾದಕ ರಾಜಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ರಾಯರೂ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ದುಡಿದಿದ್ದರು. ಮಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿಯೇ ಎಂ. ಎನ್. ಕಾಮತರು ಹುರುಳಿ ಭೀಮರಾಯರು, ಮಂಜೇಶ್ವರದ ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳು, ಪುತ್ತೂರಿನ ಮಂ. ಅನಂತರಾಯರು ಮುಂತಾದವರು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿಯೂ ಇತರ ಪತ್ರಿಕೆಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದರು. ಪಂಜೆಯವರು ಈ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಿರಿಯರು, ಪ್ರಿಯರು. ಆ ಉತ್ಸಾಹ, ನಗೆ, ಶ್ರದ್ಧೆ, ಆ ಕಲ್ಪನಾಸಾಹಸ, ನುಗ್ಗಿ ಒಲಿಸುವ ಒಂದು ಸಹಜ ಸಜ್ಜನತೆ ಮತ್ತು ಚಾಕಚಕ್ಯ ಉಳ್ಳ ಅವರಂಥವರನ್ನು ನಾನು ಬೇರೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡಿಲ್ಲ.

ನಾವು ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗಲೇ 'ಕವಿಶಿಷ್ಯ' ಎಂಬ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರಿನ ಪಾಠ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅವರೇ ಭಾಗಸ್ಥರಾಗಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಾಲಸಾಹಿತ್ಯ ಮಂಡಲದ ಪ್ರಕಟನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಿದ್ದುಂಟು. ಅವರ ಕೋಟಿ–ಚೆನ್ನಯ, ದೊಂಬರ ಚೆನ್ನ, ನಮ್ಮನ್ನು ಮುಗ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದವು. ನನ್ನ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಯವರಿಗೂ ಅವರಿಗೂ ತುಂಬ ಪ್ರೀತಿಯ ಸ್ನೇಹ ಬಾಂಧವ್ಯ. ಮದರಾಸ್ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯದ ಕನ್ನಡ ವ್ಯಾಸಂಗದ ಸಲಹಾಸಮಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷಕ ಮಂಡಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಇವರೆಲ್ಲ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಯವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಪಂಜೆಯವರಿಗೆ ತುಂಬ ಮೆಚ್ಚು; ಗೌರವ. ಇವರಿಗೂ ಪಂಜೆಯವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅದೇ ಪ್ರೀತಿ, ವಿಶ್ವಾಸ, ನನಗೆ ಅವರ ಸಂಪರ್ಕ ದೊರೆತುದು ಬೆಂಗಳೂರು ಸೆಂಟ್ರಲ್ ಕಾಲೇಜ್ ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಘವು ಮುದ್ದಣನ ಉತ್ಸವವನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿದಾಗ. ಆ ಮುಖ, ಆ ಮಾತು ಆ ಸರಸಜೀವನವಿಲಾಸ ಒಂದು ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಸಖ್ಯ ಬೆಳೆಸಬಲ್ಲ ರೀತಿ ನಮಗೆ ಬಹುದೊಡ್ಡ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಂದನ್ನು ಕಾಣುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿತು. ಮಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನ ನಡೆದಾಗ ಅವರೂ ಅವರ ಮಿತ್ರರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನೂ ತುಂಬ ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಒಂದು ಸಂತೋಷದ ಆವರಣವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಹೈಯರ್ ಎಲಿಮೆಂಟರಿ ಟ್ರೈನಿಂಗ್ ಶಾಲೆಯ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಉಲ್ಲಾಳರ ಆತಿಥ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಸತಿ ಊಟೋಪಚಾರಗಳ ಕ್ರಮ ನಡೆದಿತ್ತು.

ಸಾಹಿತ್ಯಕವಾದ ಪಿಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ—ಊಟ ವಿಶ್ರಾಂತಿಗಳ ಕಾಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು—ನಮಗೆ ಅಲ್ಲಿನವರೆಲ್ಲರ ಸಾಹಚರ್ಯವೂ ಇತ್ತು.

ಯಾವುದೋ ಕಾರಣದಿಂದ ಮೈಸೂರಿನ ಸಾಹಿತಿ ವರ್ಗಕ್ಕೂ ಮಂಗಳೂರಿನ ಕಡೆಯವರಿಗೂ ನಡುವೆ ಕೆಲಕಾಲ ಸೌಮನಸ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಮಂಗಳೂರು ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ನಿವಾರಿತವಾಗಿ ಆ ಸಮ್ಮೇಳನ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸವಿಗೊಳಿಸಿತ್ತು. ಮದರಾಸ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ವಿದ್ಯಾಇಲಾಖೆಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದ ತಾತಾ ಅವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರು. ಅವರ ಹಿಂದೆ ನಿಂತು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಡೆಸಿದವರು ಉಡುಪಿಯ ರಾಜಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣರಾಯರು.

ಪಶ್ಚಿಮ ಘಟ್ಟಗಳು ಅಡ್ಡಿಯಾದ್ದರಿಂದಲೂ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಮದರಾಸ್ ಅಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ಮೈಸೂರಿಗೂ ಮಂಗಳೂರಿಗೂ ಸಂಪರ್ಕವಿಲ್ಲದಿದ್ದ ಕಾಲ ಅದು. ಇಂಥದನ್ನು ಒಂದು ತೂಕದಲ್ಲಿ ತೂಗಿ ಹೊಸ ಸೌಮನಸ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯರು ಪಂಜೆಯವರು. ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಒಂದಂಗವಾಗಿ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವ ಸಖ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತ ತಾಳಮದ್ದಲೆ ಪ್ರಸಂಗ ಏರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಯಕ್ಷಗಾನ ಪ್ರಸಂಗ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡ ಜಿಲ್ಲೆಗೇ ವಿಶಿಷ್ಟತೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಕಲಾಪ್ರಕಾರ. ಉತ್ತಮರೂ ನುರಿತ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ ಕಲೆಗಾರರೂ ಆ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. ಅದರ ರಚನೆ, ರೀತಿ, ವಿಧಾನ ಕುರಿತು—ಸಭೆಯನ್ನು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕೆಡಿಸದೆ—ಮೆಲ್ಲಗೆ ಒಂದೆರಡು ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿವರಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ಕೊಡುತ್ತ ಚಂಡೆ, ಮದ್ದಳೆ, ಭಾಗವತ, ಆತನಕ್ಕೆ—ಜಾಗಟೆ ನುಡಿತ, ಆತನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ರಾಗತಾಳಗಳ ವಿಶೇಷ, ಸಂಭಾಷಣೆ ಬೆಳಸುತ್ತ ಕಥಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅರ್ಥಗಾರರ ವಿಧಾನ ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಬಾ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಮಗೆ ವಿವರಿಸಿ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತಾಯ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದವರು ಪಂಜೆಯವರು.

ಆಮೇಲೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಲ ನಾನವರನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಅವರ ಆತಿಥ್ಯ ಪಡೆದಿದ್ದೇನೆ. ಅವರ ಸಂಸಾರ ಎಷ್ಟು ಸುಖಸೌಕರ್ಯ, ನಯ ಶಿಸ್ತು ಸವಿ ಪ್ರೀತಿಗಳ ನೆಲೆಯಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು, ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು ಶ್ರೀಮತಿಯವರು ಅವರ ಮನೆಯ ನಯವಿನಯಗಳ ಉತ್ತಮ ಫಲಗಳು. ಪ್ರತೀಕಗಳು. ಮೂವರು ಗಂಡುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಕಡೆಯವರಾದ ರಾಮರಾಯರು ಈಚೆಗೆ ಬಸ್ ಆಕಸ್ಮಿಕದಲ್ಲಿ ತೀರಿಕೊಂಡು ಅವರ ಮನೆಯವರಿಗೆ ಹೇಗೆಯೋ ನನಗೂ ಅದೇ ಬಗೆಯ ವ್ಯಥೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಯಾರನ್ನು ಕಂಡರೂ ನನಗೆ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ರೀತಿ ಪಂಜೆಯವರ ಜೀವಲಕ್ಷಣ ಕಾಣುತ್ತದೆ. "Sweetness and Light"—ಸವಿ—ಬೆಳಕು ಎಂಬ ಮಾತಿದೆ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ. ಒಂದು ಬಾಳ ಹದವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಆ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಪಂಜೆಯವರವು.

ಒಂದೇ ಒಂದು ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಖಂಡಿತವಾಗಿ ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ನನಗೆ ನುಡಿದರು. ಅವರ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದು ಕಡೆ ಏಕೆ ಅಚ್ಚುಮಾಡಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸಬಾರದು ಎಂದಿದ್ದೆ. ಆಗ ಮಾತ್ರ ಮೃದುವಾಗಿ ಯಾದರೂ ಗಂಭೀರವಾಗಿ, ನಿರ್ಣಾಯಕವಾಗಿ 'ಆ ಒಂದು ಮಾತು ಬಿಡಿ' ಎಂದರು. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಈವರೆಗೂ ಅವರು ತೀರಿಕೊಂಡು 30 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲದವರೆಗೂ ಒಂದು ಕಡೆ ಅವರ ಪದ್ಯಗಳಿಗೆ ಅಚ್ಚಾಗಿ ಪ್ರಕಟಗೊಳ್ಳುವ ಅವಕಾಶ ದೊರೆತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ನೂರನೆಯ ಜನ್ಮೋತ್ಸವ ನೆರವೇರಲಿರುವ ಈ ವರ್ಷವಾದರೂ ಅವು ಹೊರಗೆ ಬರುವಂತಾದುದು ರಾಮರಾಯರ ಒಂದು ಕಲಾಸೇವೆಯ ಮತ್ತು ಪಿತೃಭಕ್ತಿಯ ಪುಣ್ಯದಿಂದ. ಅವರ ಇತರ ಮಕ್ಕಳೂ ಇದಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ನೆರವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿದ್ದರೆ, ಚೆದರಿ ಕಾಣೆಯಾಗಿದ್ದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ—

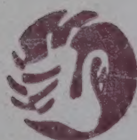
ಒಂದು ಕಡೆ ಈಗ ದೊರೆಯುವಂತಾಗಿದೆ. ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ಕಡೆಯ ಭಾಗದ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಶತಮಾನದ ಮೊದಲ 30–40 ವರ್ಷಗಳ ಮಾತು, ಶೈಲಿ ರೀತಿ, ಪ್ರಕಾರಗಳ ಮಾದರಿಗಳಿವೆ. ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಗಾಯಮಾನವಿದೆ. ಪದ್ಯಗಳ ರಚನೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸರಳತೆ, ಶಬ್ದಾರ್ಥ ಸೌಂದರ್ಯ, ಭಾವ, ಕಾಂತಿ, "ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಸುಭಗತೆ, ಕಲ್ಪನಾವಿಲಾಸ, ಮುಂತಾದವನ್ನೂ ಹೊಮ್ಮಿಸುತ್ತದೆ. ಅಚ್ಚ ಭಾವಗೀತೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ದೇಶಪ್ರೇಮ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ." ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಕೆಲವು; ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಕೆಲವು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಅಸಮತೆ, ಅನ್ಯಾಯ, ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ವೀರಪುರುಷರ ಕಥೆ, ಆದರ್ಶಜೀವನ, ಸ್ಫೂರ್ತಿಯುತ—ವಾಗಿ ರೂಪಿತವಾಗಿವೆ. 'ದೊಂಬರ ಚೆನ್ನಿ' ಪದವೊ ಅಥವಾ ಇನ್ನಾವ ಆಟವಿನೋದವೊ ಎಲ್ಲ ವಯಸ್ಸಿನ ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಹೇಗೆ ರಂಜಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಕೊಡಗಿನ ವೀರಗೀತೆಯೆನ್ನಬಹುದಾದ 'ಹುತ್ತರಿ' ಹಾಡನ್ನು ಕೊಂಕಣಿ ಮಾತಾಡುವ ಸಾರಸ್ವತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಗರ ಜೀವನದ ಮುಡಿಯಾಗಬಲ್ಲ ಕೃತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂಬುದು ಹೊಸ ಕನ್ನಡದ ಒಂದು ಪವಾಡ. ಅದಕ್ಕೆ ಸರಿತೂಗುವ ಹಾಡನ್ನು ರಚನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹಾರ್ದತೆ ಕಾವುಗಳನ್ನು ನಾವು ಬೇರೆಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣೆವು. 'ನಾಗರಹಾವಿನ' ಪದ್ಯಗಳ ಪ್ರತಿಯೊಂದರ ಕೊನೆಗೂ ಹಾವಾಡಿಗನ ಪುಂಗಿ ಬಾಜನೆಯ ನಾದ ವಿಲಾಸದ ರಮಣೀಯತೆ ಇದೆ. ಇನ್ನು "ತೆಂಕಣ ಗಾಳಿಯಾಟದ" ಸೊಗಸು ಏಕೈಕ; ಅನ್ಯಾದೃಶ. ಅದರ ಶುದ್ಧ ಕಾವ್ಯ ಸಂಪತ್ತು ಅಚ್ಚಳಿಯದ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯ ಲಯಗಾನವುಳ್ಳದ್ದು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅದರ ಸಮಕ್ಕೆ ಬರುವ ಪದ್ಯಗಳು ಅಪರೂಪ. ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ಸ್ವಂತವಾಗಿ ನನ್ನ ಬಾಳಿಗೆ ಒಂದು ಸಂತೋಷವನ್ನೂ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಜೀವದ ರೀತಿಯ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿ ಮರೆಯಲಾಗದ ಒಂದು ಸತ್ವವನ್ನು ದಾನಮಾಡಿದ ಜೀವ ಅವರದು. ಅವರ ಬಂಧುಗಳಾದ ಧಾರವಾಡದ ಕೃಷ್ಣಾಬಾಯಿ ಪಂಜೀಕರ್ ಕಾರವಾರದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದ್ದವರು— "ಕೊಂಕಣಿ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮರಾಠಿಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋಗಿದ್ದ ನಮ್ಮನ್ನು ಮೇಲೆತ್ತಿ ನಮಗೆ ಕನ್ನಡದ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ಪಂಜೆಯವರು" ಎಂದುದು ಅಕ್ಷರಶಃ ನಿಜ. ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸು. (ಅದರ ಹಾರಾಟದಂತೆ ಅವರ ಕಲ್ಪನೆಯ ಹಾರಾಟ—ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ ಹಗುರ.) ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಸುಳಿದರೂ ಆಕಾಶ ವಿಹಾರಿ ಆ ಚೇತನ. ಯಾವುದನ್ನು ಕಲಿಸಬೇಕೆಂದರೂ ಅವರದೇ ಆದ ಸರಸತೆ ಸುಲಭ ರೀತಿ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ರಮಿಸುವ ಗಾರುಡಿಯಂತೂ ಅತಿಶಯವಾದದ್ದು. ಬಾಳಲ್ಲಿ ಅವರು ಏನು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು, ಹೇಗೆ ಅದನ್ನು ಕುದುರಿಸಿಕೊಂಡು ಜೀವನವನ್ನು ಹದಮಾಡಿಕೊಂಡರೋ ನಮಗೆ ಕಾಣದ್ದು. ಸಮಸ್ತ ಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳನ್ನೂ ಹೊರಚೆಲ್ಲಿ ಸವಿನಗೆ, ನಯ, ಸೌಹಾರ್ದಗಳ ಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಎರಡು ಮಾತಿನ ಕಾಣಿಕೆ ಅರ್ಪಿಸುವ ಈ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟುದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಮರಾಯರ ತರುವಾಯ ಅವರ ಮನೆಯವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಇದನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಓರಿಯೆಂಟ್ ಲಾಂಗ್‌ಮನ್ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿಗೂ ನನ್ನ ವಂದನೆಗಳು.

ತಾ. 14–11–1973

ಬೆಂಗಳೂರು.

ವಿ. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ

ORIENT LONGMAN LTD

PANJE MANGESH RAO'S WORKS

Volume No. 4

CRITICAL WRITINGS AND STUDIES

Cover Design: CHANDRU NAIR from a painting by VRINDA PADUKONE